

LOPS2021 / Vääksyn Yhteiskoulun lukio

Vääksyn Yhteiskoulun lukio /
LOPS 2021

Nimi	LOPS2021 / Vääksyn Yhteiskoulun lukio
Kunta	Asikkala
Koulu	Vääksyn Yhteiskoulu
Hyväksymispäivämäärä	30.6.2021
Pdf luotu	8.8.2021

SISÄLTÖ

1. Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö.	1
1.1. Opetussuunnitelman laatiminen.	1
1.2. Opetussuunnitelman sisältö.	2
2. Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta.	4
2.1. Lukiokoulutuksen tehtävä.	4
2.2. Arvoperusta.	4
3. Opetuksen toteuttaminen.	6
3.1. Opintojen rakenne.	6
3.2. Oppimiskäsitys.	6
3.3. Opiskeluympäristöt ja - menetelmät.	7
3.4. Toimintakulttuuri.	8
3.5. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö.	12
3.6. Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys.	13
4. Opiskelijan ohjaus ja tukeminen.	16
4.1. Ohjaus.	16
4.2. Erityisopetus ja muu oppimisen tuki.	19
4.3. Opiskeluhoolto.	23
4.3.1. Opiskeluhoollon keskeiset periaatteet.	23
4.3.2. Oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma.	25
Opiskelijahuollon kokonaistarpeen arviointi.	25
Yhteisöllinen opiskeluhoolto.	26
Yksilökohtainen opiskeluhoolto.	41
Yhteistyö opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa.	46
Opiskeluhooltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen.	46
4.3.3. Opiskeluhoollon suunnitelmat ja niiden laatiminen.	46
4.4. Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä.	50
4.5. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä.	55
5. Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi.	58
5.1. Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät lukiokoulutuksessa.	58
5.2. Opintojakson arviointi.	59
5.2.1. Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät.	59
5.2.2. Itsenäisesti suoritettavat opinnot.	60
5.2.3. Suullisen kielitaidon arviointi.	60
5.2.4. Opinnoissa edistymisen seuranta yhteistyössä huoltajien kanssa.	60

5.2.5. Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen.	60
5.2.6. Laaja-alaisen osaamisen arviointi.	62
5.3. Oppiaineen oppimäärän arviointi.	62
5.4. Lukion oppimäärän suoritus.	63
5.5. Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus.	64
5.6. Todistukset ja niihin merkittävät tiedot.	65
5.7. Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat.	67
5.8. Lukion arviointikulttuuri.	67
5.9. Lukion suoritusohjeet.	70
6. Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt.	76
6.1. Opetuksen yleiset tavoitteet.	76
6.2. Laaja-alainen osaaminen.	77
7. Oppiaineet.	81
7.1. Äidinkieli ja kirjallisuus (AI).	81
7.1.1. Suomen kieli ja kirjallisuus (AI1).	82
ÄI1/HI1 Juttujen juurilla, 4 op (ÄI1/HI1).	84
ÄI2 - 3 Ihmeellinen identiteetti, 2 op (ÄI2 - 3).	84
ÄI4 Kuumottava kaunokirjallisuus, 2 op (ÄI4).	85
ÄI5 Viettelevä valta, 2 op (ÄI5).	86
ÄI6 - 7 Koukuta kohderyhmäsi, 2 op (ÄI6 - 7).	87
ÄI8 Antiikista Oksaseen, 2 op (ÄI8).	88
ÄI9 Puhuen päälliköksi, 2 op (ÄI9).	89
ÄI10 Kirjoittamisen kiihko, 2 op (ÄI10).	89
ÄI11 Lukemisen lumous, 2 op (ÄI11).	90
ÄI12 Sielun syövereistä, 2 op (ÄI12).	91
ÄI13 Estotonta elämää, 2 op (ÄI13).	91
ÄI14 Kutkuttava kielenhuolto, 2 op (ÄI14).	92
ÄI15 Leppoisia lukuhetkiä, 2 op (ÄI15).	93
ÄI16 Median mahti, 2 op (ÄI16).	93
ÄI17 Syvemmältä sielun syövereistä, 2 op (ÄI17).	94
ÄI18 Maisterin mestarit, 2 op (ÄI18).	94
7.2. Toinen kotimainen kieli, ruotsi (TKRU).	95
7.2.1. Ruotsi, B1-oppimäärä (TKRUB1).	99
RU10 Tukea ja kertausta, 2 op (RU10).	99
RU1-RU2 Ruotsin kieli arjessani, 4 op (RU1-RU2).	100
RU3 Kulttuuri ja mediat, 2 op (RU3).	101
RU 4 Ympäristömme, 2 op (RU4).	102

RU5 Opiskelu-ja työelämä, 2 op (RU5).	103
RU6 Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RU6).	104
RU7 Kestävä elämäntapa, 2 op (RU7).	105
RU8 Kohti ylioppilaskirjoituksia, 2 op (RU8).	107
RU9 Kielioppia ylioppilaskirjoituksiin, 2 op (RU9).	107
7.3. Vieraat kielet (VK).	108
7.3.1. Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä (VKENA1).	113
ENA1-2 Opiskelutaidot, kieli-identiteetin rakentaminen, ja englanti globaalina kielenä, 4 op (ENA1-2).	113
ENA3 Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (ENA3).	114
ENA4 Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA4). . .	115
ENA5 Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENA5).	116
ENA6 Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENA6).	117
ENA7 Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENA7).	118
ENA8 Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA8).	119
ENA9 Englannin mestarikurssi - abiturientista ylioppilaaksi, 2 op (ENA9).	120
ENA10 Englannin luovan kirjoittamisen kurssi, 2 op (ENA10). . .	121
ENA11 Johdanto englannin opiskeluun lukiossa, 2 op (ENA11). .	121
ENA12 Kansainvälisesti yhdessä, 2 op (ENA12).	122
7.3.2. Vieraat kielet, ranska, B3-oppimäärä (RAB3).	123
RAB31 Tutustutaan toisiimme ja ranskan kieleen, 2 op (RAB31). .	123
RAB32 Arkielämää ja asiointia, 2 op (RAB32).	124
RAB33 Koulu ja vapaa-aika, 2 op (RAB33).	125
RAB34 Minä ja ranskankielinen maailma, 2 op (RAB34).	126
RAB35 Hyvinvointi tänään ja tulevaisuudessa, 2 op (RAB35). . .	127
RAB36 Kulttuuri, 2 op (RAB36).	128
RAB37 Opiskelu, työ ja tulevaisuus, 2 op (RAB37).	128
RAB38 Media ja vuorovaikutus, 2 op (RAB38).	129
RAB39 Bon voyage, 2 op (VKB39).	130
7.3.3. Vieraat kielet, saksa, B3-oppimäärä (SAB3).	131
Tutustutaan toisiimme ja saksan kieleen, 2 op (SAB31).	131
Matkustellaan ja asioidaan saksan kielellä, 2 op (SAB32).	132
Minä, lähiympäristöni ja vapaa-aikani, 2 op (SAB33).	133
Saksan kieli ja kulttuuri maailmalla, 2 op (SAB34).	134
Hyvinvointi tänään ja tulevaisuudessa, 2 op (SAB35).	135
Kulttuuri, 2 op (SAB36).	135

Opiskelu, työ ja tulevaisuus, 2 op (SAB37).	136
Yhteinen maapallomme, 2 op (SAB38).	137
Matkakurssi saksankielisellä alueella, 2 op (VKB39).	138
7.3.4. Vieraat kielet, venäjä, B3-oppimäärä (VEB3).	139
VEB31 Venäjän kielen alkeet, 2 op (VEB31).	139
VEB32 Kotona ja kaupungilla, 2 op (VEB32).	140
VEB33 Elämän tärkeitä asioita, 2 op (VEB33).	141
VEB34 Monenlaista elämää, 2 op (VEB34).	142
VEB35 Hyvinvointi ja terveys, 2 op (VEB35).	142
VEB36 Kulttuuri, 2 op (VEB36).	143
VEB37 Opiskelu, työ ja tulevaisuus, 2 op (VEB37).	144
VEB38 Media, 2 op (VEB38).	145
VEB39 Matkakurssi Приятного пути!, 2 op (VEB39).	145
7.4. Matematiikka (MA).	146
7.4.1. Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus (MAY).	148
MAY1 Luvut ja yhtälöt, 2 op (MAY1).	148
7.4.2. Matematiikan pitkä oppimäärä (MAA).	149
MAA2/MAA9 Funktiot ja talous, 4 op (MAA2).	149
MAA3 Geometria, 2 op (MAA3).	150
MAA13 Matriisilaskenta, 2 op (MAA13).	151
MAA4 Analyttinen geometria ja vektorit, 3 op (MAA4).	152
MAA5 Funktiot ja yhtälöt, 2 op (MAA5).	152
MAA6 Derivaatta, 3 op (MAA6).	153
MAA7 Integraalilaskenta, 2 op (MAA7).	154
MAA8 Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAA8).	155
MAA10 3D-Geometria, 2 op (MAA10).	155
MAA11 Algoritmit ja lukuteoria, 2 op (MAA11).	156
MAA12 Analyysi ja jatkuva jakauma, 2 op (MAA12).	157
MAA14 Matematiikan kertauskurssi, 2 op (MAA14).	158
7.4.3. Matematiikan lyhyt oppimäärä (MAB).	158
MAB2 Lausekkeet ja yhtälöt, 2 op (MAB2).	158
MAB3 Geometria, 2 op (MAB3).	159
MAB4 Matemaattisia malleja, 2 op (MAB4).	160
MAB5 Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAB5).	161
MAB6 Talousmatematiikka, 2 op (MAB6).	161
MAB7 Matemaattinen analyysi, 2 op (MAB7).	162
MAB8 Tilastot ja todennäköisyys II, 2 op (MAB8).	163
Abikurssi, 2 op (MAB10).	164

7.5. Biologia (BI).	164
BI1 Elämä ja evoluutio, 2 op (BI1).	167
BI4 Solu ja perinnöllisyys, 2 op (BI4).	168
BI5 Ihmisen biologia, 2 op (BI5).	168
BI6 Biotekniikka ja sen sovellukset, 2 op (BI6).	170
BI7 Biologian kertaus, 2 op (BI7).	171
BI8 Biologian laboroinnit, 2 op (BI8).	171
BI2/KE2 Luonnontiede 1, 2 op (BI2 KE2).	172
FY2/BI3 Luonnontiede 2, 2 op (FY2/BI3).	172
BI2/BI3 Ekologia ja ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin, 2 op (BI2BI3).	172
7.6. Maantiede (GE).	173
GE1 Maailma muutoksessa, 2 op (GE1).	176
GE2 Sininen maailma, 2 op (GE2).	177
GE3 Yhteinen maailma, 2 op (GE3).	178
GE4 Geomedia - tutki, osallistu ja vaikuta, 2 op (GE4).	179
GE5 Maantieteen kertaus, 2 op (GE5).	180
7.7. Fysiikka (FY).	180
FY2/BI3 Luonnontiede 2, 2 op (FY2/BI3).	182
FY1/KE1 Luonnontieteellinen mittaaminen, 2 op (FY1/KE1).	182
FY10 Fysiikan matemaattiset menetelmät 1, 2 op (FY10).	183
FY11 Fysiikan matemaattiset menetelmät 2, 2 op (FY11).	183
FY3 Energia ja lämpö, 2 op (FY3).	184
FY4 Voima ja liike, 2 op (FY4).	184
FY5 Jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FY5).	185
FY6 Sähkö, 2 op (FY6).	186
FY7 Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FY7).	187
FY8 Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FY8).	187
FY9 Fysiikan kertauskussi, 2 op (FY9).	188
FY12/KE8 Fysiikan ja kemian työkurssi, 2 op (FY12KE8).	189
7.8. Kemia (KE).	189
BI2/KE2 Luonnontiede 1, 2 op (BI2 KE2).	191
FY1/KE1 Luonnontieteellinen mittaaminen, 2 op (FY1/KE1).	192
KE3 Molekyylit ja mallit, 2 op (KE3).	192
KE4 Kemiallinen reaktio, 2 op (KE4).	193
KE5 Kemiallinen energia ja kiertotalous, 2 op (KE5).	193
KE6 Kemiallinen tasapaino, 2 op (KE6).	194
KE7 Kemian kertauskurssi, 2 op (KE7).	195

FY12/KE8 Fysiikan ja kemian työkurssi, 2 op (FY12KE8).	196
KE1/KE2 Johdatus lukion kemiaan, 2 op (KE1KE2).	196
7.9. Filosofia (FI).	198
FI1 Johdatus filosofiseen ajatteluun, 2 op (FI1).	200
FI2 Etiikka, 2 op (FI2).	201
FI3 Yhteiskuntafilosofia, 2 op (FI3).	201
FI4 Totuus, 2 op (FI4).	202
7.10. Psykologia (PS).	203
PS6 Psykologian kertauskurssi, 2 op (Ps6).	205
Ps1 Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS1).	205
PS2 Kehittyvä ihminen, 0 op (PS2).	206
PS3 Tietoa käsittelevä ihminen, 2 op (PS3).	207
PS4 Tunteet ja mielenterveys, 2 op (PS4).	208
PS5 Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen, 2 op (PS5).	209
7.11. Historia (HI).	211
HI1 Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op (HI1).	213
HI2 Kansainväliset suhteet, 2 op (HI2).	214
HI3 Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI3).	216
HI4 Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI4).	218
HI5 Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI5).	219
HI6 Maailman kulttuuri kohtaavat, 2 op (HI6).	221
HI7 Suomi ja muu maailma, kylmästä sodasta nykypäivään, 0 op (HI7).	222
HI8 Tutkielmakurssi, 2 op (HI8).	223
HI9 Tieteen historia, 2 op (HI9).	223
ÄI1/HI1 Juttujen juurilla, 4 op (ÄI1/HI1).	224
7.12. Yhteiskuntaoppi (YH).	224
YH1 Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH1).	226
YH2 Taloustieto, 2 op (YH2).	228
YH3 Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH3).	229
YH4 Lakitieto, 2 op (YH4).	230
YH5 Yhteiskunta ja talous, 2 op (YH5).	231
YH6 Arjen lakitieto, 2 op (YH6).	232
YH7 Median lukiodiplomi, 2 op (YH7).	233
YH8 Nuori Yrittäjä 1, 2 op (YH8).	233
YH9 Nuori Yrittäjä 2, 2 op (YH9).	234
7.13. Uskonto (KT).	235
7.13.1. Evankelisluterilainen uskonto (KT1).	237

UE1 Uskonto ilmiönä -juutalaisuuden kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UE1).	237
UE2 Maailmanlaajuinen kristinuskko, 2 op (UE2).	238
UE3 Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UE3).	239
UE4 Uskonto kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UE4).	239
UE5 Uskonto taiteessa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UE5).	241
UE6 Uskonto tiede ja media, 2 op (UE6).	241
7.14. Terveystieto (TE).	242
Terveys voimavarana, 2 op (TE1).	244
Terveys ja ympäristö, 2 op (TE2).	245
Terveys ja yhteiskunta, 2 op (TE3).	246
Kertauskurssi, 2 op (TE4).	247
7.15. Liikunta (LI).	248
Ilmailuliikunta, 2 op (LI15).	249
Oppiva liikkuja, 2 op (LI1).	250
Aktiivinen elämä, 2 op (LI2).	250
Uudet mahdollisuudet, 2 op (LI3).	251
Yhdessä liikkuen, 2 op (LI4).	252
Virkistystä liikunnasta, 2 op (LI5).	253
Liikunnan lukiodiplomi, 2 op (LI6).	254
Vanhat tanssit, 2 op (LI7).	254
Vaelluskurssi, 2 op (LI8).	254
Palloilukurssi, 2 op (LI9).	255
Oman lajin kehittäminen, 2 op (LI10).	256
Oman lajin kehittäminen 2, 2 op (LI11).	256
Oman lajin kehittäminen 3, 2 op (LI12).	256
Oman lajin kehittäminen 4, 2 op (LI13).	257
Oman lajin kehittäminen 5, 2 op (LI14).	257
Oman lajin kehittäminen 6, 2 op (LI15).	257
Aamuvalmennus 1, 2 op (LI16).	257
Aamuvalmennus 2, 2 op (LI17).	257
Aamuvalmennus 3, 2 op (LI18).	257
Liikunnan ohjaajakoulutus, 2 op (LI19).	257
Liikunnasta ammatti, 2 op (LI20).	258
7.16. Musiikki (MU).	258
MU1 Intro-kaikki soimaan, 2 op (MU1).	260
MU2 Syke -soiva ilmaisu, 2 op (MU2).	261
MU3 Genre - globaali uteliaisuus, 2 op (MU3).	262

MU4 Demo - luovasti yhdessä, 2 op (MU4).	263
MU5 Musiikin lukiodiplomi, 2 op (MU5).	263
MU6 Bändi- ja laulukurssi, 2 op (MU6).	263
MU7 Bändi- ja laulukurssi 2, 2 op (MU7).	264
MU8 Musiikkiteknologia, 2 op (MU8).	264
7.17. Kuvataide (KU).	265
Omat kuvat, jaetut kulttuurit (2 op), 2 op (KU1).	268
Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt, 4 op (KU2).	269
Kuva viestii ja vaikuttaa (2 op), 2 op (KU3).	271
Taiteen monet maailmat, 2 op (KU4).	272
Kuvataiteen lukiodiplomi, 2 op (KU5).	274
Piirustus ja maalaus, 2 op (KU6).	274
Taidegrafiikka ja kuvanveisto, 2 op (KU7).	275
Valokuvaus, 2 op (KU8).	275
Videokuvaus, 2 op (KU9).	276
Nykytaide, 2 op (KU10).	277
7.18. Opinto-ohjaus (OP).	278
Vuorovaikutustaidot ja stressinhallinta, 0 op (OP3).	279
7.19. Temaattiset opinnot (TO).	280
Lentämisen teorian perusteet 2, 2 op (IL 2).	280
Ilmailun syventävä kurssi 1, 2 op (IL 3).	280
Ilmailun syventävä kurssi 2, 2 op (IL 4).	280
Ilmailun syventävä kurssi 3, 2 op (IL 5).	280
Harrastelentäjän lupakirjan lento-osa 1, 0 op (IL 6).	280
Harrastelentäjän lupakirjan lento-osa 2, 2 op (IL 7).	281
Harrastelentäjän tutustumiskurssin lento-osa, 2 op (IL 8).	281
Ilmailuenglanti, 2 op (IL 9).	281
Ilmailumatematiikka, 2 op (IL 10).	281
Ilmailufysiikka, 2 op (IL 11).	281
Ilmailupsykologia, 2 op (IL 12).	281
Ilmailuhistoria, 2 op (IL 13).	281
Ilmailumaantiede, 2 op (IL 14).	281
Ilmailuliikunta, 2 op (IL 15).	281
Ilmailun viestintäkurssi, 2 op (IL 16).	281
7.20. Lukiodiplomit (LD).	282
Kuvataiteen lukiodiplomi, 2 op (KU5).	283
Kuvataiteen lukiodiplomi, 2 op (KULD2).	283
Liikunnan lukiodiplomi, 2 op (LI6).	283

MU5 Musiikin lukiodiplomi, 2 op (MU5).	284
YH7 Median lukiodiplomi, 2 op (YH7).	284
7.21. Ilmailu (IL).	284
IL1 Lentämisen teorian perusteet 1, 2 op (IL 1).	286
Lentämisen teorian perusteet 2, 2 op (IL 2).	286
Ilmailun syventävä kurssi 1, 2 op (IL 3).	287
Ilmailun syventävä kurssi 2, 2 op (IL 4).	287
Ilmailun syventävä kurssi 3, 2 op (IL 5).	288
Harrastelentäjän lupakirjan lento-osa 1, 2 op (IL 6).	288
Harrastelentäjän lupakirjan lento-osa 2, 2 op (IL 7).	289
Harrastelentäjän tutustumiskurssin lento-osa, 2 op (IL 8).	289
Ilmailuenglanti, 2 op (IL 9).	290
Ilmailumatematiikka, 2 op (IL 10).	290
Ilmailufysiikka, 2 op (IL 11).	291
Ilmailupsykologia, 2 op (IL 12).	291
Ilmailuhistoria, 2 op (IL 13).	292
Ilmailumaantiede, 2 op (IL 14).	292
Ilmailuliikunta, 2 op (IL 15).	293
Ilmailun viestintäkurssi, 2 op (IL 16).	294
7.22. Kotitalous (KOV).	294
Kulinaristi keittiössä, 2 op (KO1).	294
Hygieniaosaaminen, 2 op (KO2).	295
Kansainvälinen ruokakulttuuri, 2 op (KO3).	295
Eväät lennosta, 2 op (KO4).	296
Kotitalouden lukiodiplomi, 2 op (KO5).	297
7.23. Integraatio-opintojaksot.	297
BI2/KE2 Luonnontiede 1, 2 op (BI2 KE2).	297
FY1/KE1 Luonnontieteellinen mittaaminen, 2 op (FY1/KE1).	299
FY12/KE8 Fysiikan ja kemian työkurssi, 2 op (FY12KE8).	300
FY2/BI3 Luonnontiede 2, 2 op (FY2/BI3).	300
Kuvataiteen lukiodiplomi, 2 op (KU5).	302
Liikunnan lukiodiplomi, 2 op (LI6).	303
MU5 Musiikin lukiodiplomi, 2 op (MU5).	303
YH7 Median lukiodiplomi, 2 op (YH7).	304
ÄI1/HI1 Juttujen juurilla, 4 op (ÄI1/HI1).	305
8. Liitteet.	308
8.1. Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta.	308
8.2. Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko.	308

8.3. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.	315
8.3.1. Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.	315
8.4. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.	321
8.4.1. Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.	321
8.5. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.	326
8.5.1. Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi. . .	327

1. Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö

1.1. Opetussuunnitelman laatiminen

Lukiokoulutuksen opetussuunnitelmajärjestelmän osia ovat

- lukiolaki (714/2018)
- valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta (810/2018)
- Opetushallituksen määräys lukion opetussuunnitelman perusteista
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma
- vuosittain laadittava opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma.

Kaikki nuorten lukiokoulutuksen järjestäjät laativat paikallisen opetussuunnitelman näiden lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan, jollei opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämästä järjestämisluvasta muuta johdu. Jos lukiokoulutuksen järjestämislupaan liittyy erityinen koulutustehtävä, siihen liittyvät määräykset otetaan huomioon opetussuunnitelmaa laadittaessa. Lukiokoulutus on kokonaisuus, jossa eri toimintojen tavoitteet ja sisällöt liittyvät yhteen ja muodostavat opetuksen ja toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi lukion opetussuunnitelman perusteet sisältävät tavoitteita, keskeisiä sisältöjä ja opiskelijan oppimisen arviointia koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Tekstin muodosta ilmenee, onko kyseessä velvoittava määräys vai sitä tarkentava tai selittävä teksti.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään lukion opetus- ja kasvatustyöstä. Koulutuksen järjestäjä laatii vuosittain hyväksymäänsä opetussuunnitelmaan perustuvan suunnitelman opetuksen käytännön järjestämisestä. Opiskelija laatii oppilaitoksen opetus- ja ohjaushenkilöstön tuella henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman.

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon muiden oppilaitosten opetustarjonta sekä lukion toimintaympäristö, paikalliset osaamisvahvuudet ja erityisresurssit. Lukiopaikkakunnan tai -alueen luonto ja ympäristö, historia, kieliolosuhteet sekä elinkeino- ja kulttuurielämä tuovat opetussuunnitelmaan paikallisuutta. Käytännön yhteistyö eri alojen asiantuntijoiden kanssa lisää opiskelun elämänläheisyyttä ja syvällisyyttä. Opetussuunnitelmaa laadittaessa myös ajankohtaistetaan lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyjä asioita.

Koulutuksen järjestäjä hyväksyy paikallisen opetussuunnitelman ennen sen käyttöönottoa erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä ja tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.

Lukiolain (714/2018) 13 §:n mukaan opiskelijan mahdollisuus suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvät opinnot kolmessa vuodessa on turvattava järjestämällä opintojen eteneminen joustavasti ja tarjoamalla tarvittava oppimisen ja opiskelun tuki. Paikallinen opetussuunnitelma tulee laatia siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilöllisiin opintoihin valintoihin omassa oppilaitoksessaan sekä halutessaan myös muissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa.

Koulutuksen järjestäjä päättää, miten paikallinen opetussuunnitelma laaditaan lukion opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan yhteistyössä lukion henkilöstön, opiskelijoiden, opiskelijoiden huoltajien sekä säännösten edellyttämiltä osin lisäksi kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Yhteistyötä opetussuunnitelman laatimisessa voidaan tehdä myös muiden koulutuksen järjestäjien ja eri sidosryhmien kanssa. Kaikilla opiskelijoiden huoltajilla tulee olla mahdollisuus tutustua opetussuunnitelmaan. Ennen opetussuunnitelman hyväksymistä

koulutuksen järjestäjän tulee kuulla lukion opiskelijakuntaa ja henkilöstöä sekä varata lukion kaikille opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyöllä eri tahojen kanssa pyritään varmistamaan lukiokoulutuksen korkeatasoisuus, yhteiskunnallinen merkittävyys sekä koko yhteisön sitoutuminen yhdessä määriteltyihin tavoitteisiin ja toimintatapoihin.

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa pyritään ratkaisuihin, jotka kehittävät lukion toimintakulttuuria, tukevat opiskelijoiden hyvinvointia, jaksamista ja osallisuutta sekä monipuolistavat vuorovaikutusta lukion sisällä ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

1.2. Opetussuunnitelman sisältö

Paikallinen opetussuunnitelma sisältää seuraavat osat:

- lukion toiminta-ajatus ja arvopainotukset
- oppimiskäsitys, opiskeluympäristöt ja menetelmät
- lukion toimintakulttuurin pääpiirteet
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä lukion tuntijako
- lukion kieliohjelma
- itsenäisen opiskelun periaatteet
- laaja-alaisen osaamisen osa-alueet
- oppiaineen tehtävä, oppiaineen opetuksen yleiset tavoitteet ja arviointi
- opintojaksojen tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutuminen ja arviointi opintojaksoittain
- kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttaminen
- ohjaussuunnitelma
- oppimisen ja opiskelun tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus
- kieli- ja kulttuuriryhmien opetus
- yhteistyö muiden lukiodien ja ammatillisten oppilaitosten kanssa
- yhteistyö yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten sekä muiden tahojen kanssa
- kansainvälinen yhteistyö
- työelämäyhteistyö
- opiskeluhuolto
- opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi
- toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi.

Mikäli lukio järjestää vieraskielistä opetusta tai mahdollisuuden suorittaa lukiodiplomeita, se tulee määritellä opetussuunnitelmassa.

Lukiolain (714/2018) 33 §:ssä säädetään opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien turvaamisesta ja opiskelijakunnasta. Pykälässä tarkoitettu toiminta tulee suunnitella paikallisen opetussuunnitelman ja muiden siihen perustuvien suunnitelmien osana tai yhteydessä.

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltosuunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016] 1 mom.).

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 §:n mukaan suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä on kirjattava oppilaitoskohtaiseen opiskeluhuoltosuunnitelmaan.

Lukiolain (714/2018) 40 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee laatia ja ohjeistaa paikallisen opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista.

Sukupuolten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, muutettu lailla 1329/2014) 5 a §:n mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tasa-arvosuunnitelma voidaan sisällyttää osaksi paikallista opetussuunnitelmaa tai muuta lukion suunnitelmaa.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 6 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Yhdenvertaisuussuunnitelma voi sisältyä paikalliseen opetussuunnitelmaan.

2. Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta

2.1. Lukiokoulutuksen tehtävä

Lukiokoulutuksen tehtävänä on laaja-alaisen yleissivistyksen vahvistaminen. Lukiokoulutuksessa yleissivistys koostuu arvoista, tiedoista, taidoista, asenteista ja tahdosta, joiden avulla kriittiseen ja itsenäiseen ajatteluun pystyvät yksilöt osaavat toimia vastuullisesti, myötätuntoisesti, yhteisöllisesti ja itseään kehittäen.

Lukioaikana opiskelija kartuttaa ihmistä, kulttuureja, ympäristöä ja yhteiskuntaa koskevaa olennaista tietoa, osaamista ja toimijuutta. Lukio-opetus valmistaa opiskelijaa ymmärtämään elämässä ja maailmassa vallitsevia monitahoisia keskinäisriippuvuuksia sekä jäsentämään laaja-alaisia ilmiöitä.

Lukiokoulutuksella on opetus- ja kasvatustehtävä. Lukiokoulutuksen aikana opiskelija rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla opiskelija kehittää suhdettaan menneisyyteen ja suuntautuu tulevaisuuteen. Lukiokoulutus syventää opiskelijan kiinnostusta tieteiden ja taiteiden maailmaan sekä kehittää valmiuksia elämänhallintaan ja työelämään.

Lukiokoulutus rakentuu perusopetuksen oppimäärälle. Se antaa yleiset ja monipuoliset jatko-opintovalmiudet yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin ja lukion oppimäärään perustuvaan ammatilliseen koulutukseen. Lukiossa hankittuja tietoja ja taitoja osoitetaan lukion päättötodistuksella, ylioppilastutkintotodistuksella, lukiodiplomeilla ja muilla näytöillä.

Lukiokoulutus ohjaa opiskelijaa tulevaisuuden suunnitelmien laadintaan, maailmankansalaisuuteen kasvamiseen ja jatkuvaan oppimiseen.

2.2. Arvoperusta

Lukion opetussuunnitelman perusteiden arvoperusta rakentuu demokratialle ja suomalaiselle sivistysihanteelle, jonka mukaan opiskelu ja oppiminen uudistavat yhteiskuntaa ja kulttuuria. Sivistys on yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan avulla. Sivistykseen kuuluu taito ja tahto käsitellä inhimillisten pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välisiä ristiriitoja eettisesti, myötätuntoisesti ja ratkaisuja etsien. Sivistys ilmenee huolenpitona, avarakatseisuutena, laaja-alaisena todellisuuden hahmottamisena ja sitoutumisena toimintaan myönteisten muutosten puolesta. Lukion sivistysihanteena on pyrkimys totuuteen, hyvyyteen, kauneuteen, oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan.

Lukio-opetuksen perustana on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä ihmisarvon loukkaamattomuus. Lukio-opetus pohjautuu keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin. Opiskelija muodostaa lukioaikanaan jäsentyneen käsityksen perus- ja ihmisoikeuksien taustalla olevista arvoista, keskeisistä perus- ja ihmisoikeusnormeista sekä näitä oikeuksia edistävästä toimintatavoista. Lukio-opetus kehittää arvo-osaamista kannustamalla omien arvojen syvälliseen pohdintaan sekä käsittelemällä julkilausuttujen arvojen ja todellisuuden välisiä jännitteitä.

Lukio-opetus edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä demokratiaa ja hyvinvointia. Lukio-opetus on opiskelijaa uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta, eikä sitä saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen välineenä. Lukio-opetus

kannustaa pohtimaan suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälisen kehityksen mahdollisuuksia, vaihtoehtoja ja epäkohtia. Osallisuus, toimijuus ja yhteisöllisyys korostuvat kaikessa lukion toiminnassa.

Lukio-opetuksessa ymmärretään kestävä elämäntavan välttämättömyys sekä rakennetaan osaamisperustaa ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle. Opiskelija ymmärtää oman toimintansa ja globaalin vastuun merkityksen luonnonvarojen kestävässä käytössä, ilmastonmuutoksen hillinnässä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä. Lukio-opetus kannustaa vastuulliseen toimijuuteen sekä kansainväliseen yhteistyöhön ja maailmankansalaisuuteen YK:n kestävä kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n mukaisesti.

Jokainen lukio on yhteisö, jossa erilaisista taustoista tulevilla ihmisillä on mahdollisuus tunnistaa ja pohtia yhteisiä hyvän elämän arvoja ja periaatteita sekä oppia yhteistyöhön. Lukiossa kannustetaan keskinäiseen välittämiseen ja huolenpitoon. Luovuutta, aloitteellisuutta, rehellisyyttä ja sisua arvostetaan. Inhimillinen ja kulttuurinen moninaisuus nähdään rikkautena ja luovuuden lähteenä. Kulttuuriperintöjä vahvistetaan välittämällä, arvioimalla ja uudistamalla niihin liittyvää tietoa ja osaamista.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa arvoperustaa tarkennetaan oman lukion kannalta olennaisissa asioissa. Arvoperusta toteutuu lukion toimintakulttuurissa, kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja työskentelyn organisoinnissa. Lukion arvoperustaa konkretisoi näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa kuvattu laaja-alainen osaaminen.

VYK:

Lukio-opiskelun ydinarvoja ovat itsenäinen ja kriittinen ajattelu, luovuus, monimuotoisuus, yhteisöllisyys, sivistys, turvallisuus, vastuullisuus ja yhdenvertaisuus. Vastuullisuus ilmenee opiskelijan vastuuttamisena omasta työnteosta, mutta myös vastuullisuuden ymmärtämisenä koko yhteiskunnasta ja ympäristöstä. Lukiokoulutuksen myötä kasvatamme ja opetamme opiskelijoita itsenäiseen ja kriittiseen ajatteluun sekä luovuuteen. Yleissivistyksen lisäksi nuoria valmennetaan tulevaan yhteiskuntaan monipuolisen oppimisprosessin ja työskentelyn kautta. Nuoria ohjataan yksilöiksi, jotka toimivat maailmassa myönteisen muutoksen puolesta.

Turvallisen opiskeluympäristön avulla luodaan edellytykset lukiolaisten oppimiselle. Turvallinen opiskeluympäristö sisältää avoimen ilmapiirin, ennaltaehkäisevän ja toiminnallisen opiskeluhuollon, ohjeiden ja sääntöjen noudattamisen, yhteisöllisyyden sekä muiden huomioimisen osana koulupäivää.

Lukion vahvuuksia ovat pätevä ja innokas opettajakunta sekä lukio-opiskeluun myönteisesti suhtautuvat nuoret, ilmailulinjan vakiintunut toiminta, vahva tieto-osaaminen ja taito jakaa erityisosaamista ja yleissivistystä sekä saada opiskelijat menestymään ylioppilaskirjoituksissa.

3. Opetuksen toteuttaminen

3.1. Opintojen rakenne

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä. Lukio-opinnot muodostuvat lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (810/2018) liitteen 1 mukaisista pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijalle. Valtioneuvoston asetuksen mukaisia valtakunnallisia valinnaisia opintoja nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärään tulee sisältyä vähintään 20 opintopistettä. Oppimäärään voi lisäksi sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Opetushallitus on laatinut lukion opetussuunnitelman perusteet lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen liitteessä 1 tarkoitettuihin pakollisiin ja valtakunnallisiin valinnaisiin opintoihin lukuun ottamatta temaattisia opintoja. Lisäksi Opetushallitus on laatinut opetussuunnitelman perusteet lukiodiplomeihin. Lukiodiplomien laajuus on kaksi opintopistettä.

Koulutuksen järjestäjä päättää, minkä laajuisina opintojaksoina opinnot tarjotaan opiskelijalle. Koulutuksen järjestäjän tulee kuitenkin tarjota opiskelijalle mahdollisuus suorittaa lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen liitteen 1 mukaisia valtakunnallisia valinnaisia opintoja kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään, missä järjestyksessä oppiaineen opinnot suoritetaan ja miten ne jaetaan opintojaksoihin.

3.2. Oppimiskäsitys

Lukion opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen on seurausta opiskelijan aktiivisesta ja tavoitteellisesta toiminnasta. Oppimisprosessin aikana opiskelija tulkitsee, analysoi ja arvioi eri muodoissa esitettyä dataa, informaatiota tai tietoa aikaisempien kokemusten ja tietojen pohjalta. Hän kehittää ratkaisuja ja luo uudenlaisia kokonaisuuksia yhdistäen tietoja ja taitoja uudella tavalla. Ohjaus ja rakentava palaute vahvistavat itseluottamusta ja auttavat opiskelijaa asettamaan omia tavoitteita, kehittämään ajatteluaan ja työskentelemään tarkoituksenmukaisella tavalla tavoitteiden suuntaisesti.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden, opettajien, asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa erilaisissa ympäristöissä. Se on monimuotoista ja sidoksissa siihen toimintaan, tilanteeseen ja kulttuuriin, jossa se tapahtuu. Myös kieli, kehollisuus ja eri aistien käyttö ovat oppimisen kannalta olennaisia. Lukio-opinnoissa opiskelijaa ohjataan havaitsemaan käsitteiden, tiedonalojen ja osaamisen välisiä yhteyksiä sekä soveltamaan aiemmin oppimaansa muuttuvissa tilanteissa. Näin kehittyvät myös jatkuvan oppimisen edellyttämät taidot. Oppimisprosessistaan tietoinen opiskelija osaa arvioida ja kehittää opiskelu- ja ajattelutaitojaan sekä toimia opinnoissaan vähitellen yhä itseohjautuvammin. Opintoihin liittyvät onnistumisen kokemukset ja rohkaiseva ohjaus vahvistavat uskoa omiin mahdollisuuksiin ja innostavat opiskeluun.

VYK:

Vääksyn Yhteiskoulussa huomioidaan kunnioitus opiskelijaa kohtaan ja hänen huomioiminen opiskelun etenemisessä. Tämän toteutuminen edellyttää opettajan ja opiskelijan keskinäistä vuorovaikutusta opintojen aikana. Opintojen aikana nuori oppii myös sosiaalisia taitoja yhteistyössä muiden kanssa. Opettajan luo omalla persoonallaan puitteet toteuttaa OPS:n mukaista oppimiskäsitystä tilanteen mukaan.

“Opettaja luo omalla persoonallaan ja vuorovaikutuksessa opiskelijoiden kanssa puitteet toteuttaa OPS:n mukaista oppimiskäsitystä tilanteen mukaan.”

Oppimiskäsitys on yksi kaikkein tärkeimmistä kulmakivistä. Miten opiskelija minun mielestä oppii parhaiten ja miten opettaja ohjaa kaikkein parhaiten hänen oppimisprosessiaan?

3.3. Opiskeluympäristöt ja -menetelmät

Lukion opiskeluympäristöjä ja -menetelmiä koskevien ratkaisujen lähtökohtana ovat oppimiskäsitys sekä opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskeluympäristöjen kehittämisessä ja menetelmien valinnassa otetaan huomioon myös opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat ja edellytykset, kiinnostuksen kohteet, näkemykset ja yksilölliset tarpeet sekä tulevaisuuden ja työelämän asettamat tarpeet.

Opiskeluympäristöt

Lukion monipuoliset, turvalliset ja viihtyisät opiskeluympäristöt edistävät opiskelumotivaatiota, rikastuttavat opiskeluun liittyviä kokemuksia ja kannustavat kestävästi kehityksen mukaiseen toimintaan. Hyvä opiskeluympäristö tukee sekä vuorovaikutusta ja yhdessä työskentelyä että itsenäistä opiskelua. Opiskeluympäristöjen suunnittelussa kiinnitetään huomiota saavutettavuuteen ja esteettömyyteen. Opiskelijoita aktivoidaan kehittämään opiskeluympäristöjään.

Rakennettuja tiloja ja luontoa hyödynnetään opiskelussa siten, että luova ajattelu ja tutkimiseen perustuva opiskelu on mahdollista. Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten, kirjastojen, liikunta- ja luontokeskusten, kansalaisjärjestöjen sekä taide- ja kulttuurilaitosten tiloja, materiaaleja ja asiantuntemusta hyödynnetään niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Oppimiseen tarjotaan tilaisuuksia myös autenttisissa työympäristöissä, kuten yrityksissä, muissa työelämän organisaatioissa tai omassa harjoitusyrityksessä. Opiskeluympäristöä laajennetaan oppilaitoksen ulkopuolelle myös tieto- ja viestintäteknologian avulla.

Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään digitaalisia opiskeluympäristöjä, oppimateriaaleja ja työvälineitä tiedon hankintaan, käsittelyyn ja arviointiin sekä tuottamiseen ja jakamiseen. Yksilöllistä etenemistä, henkilökohtaisia oppimispolkuja ja osaamisen kehittymistä voidaan tukea tarjoamalla opiskelijalle mahdollisuuksia suorittaa opintoja myös verkko-opiskeluna.

Itsenäistä opiskelua järjestettäessä otetaan huomioon opiskelijan edellytykset suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta sekä hänen ohjauksen ja tuen tarpeensa.

Opiskelumenetelmät

Lukiossa käytetään monipuolisia opetus-, ohjaus- ja opiskelumenetelmiä, joilla on yhteys oppiaineissa edellytettyyn tiedonalan käsitteelliseen ja menetelmälliseen osaamiseen. Opetusta koskevilla ratkaisuilla rakennetaan myös kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää osaamista. Tutkimiseen, kokeilemiseen ja ongelmanratkaisuun perustuvat opiskelumenetelmät edistävät oppimaan oppimista ja kehittävät kriittistä ja luovaa ajattelua.

Merkitykselliset oppimiskokemukset sitouttavat ja innostavat opiskeluun. Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuuksia työskentelyyn, joka kytkee opiskeltavat tiedot ja taidot sekä hänen kokemuksiinsa että ympäristössä ja yhteiskunnassa esiintyviin ilmiöihin. Opiskelijaa rohkaistaan ja ohjataan ratkomaan avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä, havaitsemaan ongelmia sekä esittämään kysymyksiä ja etsimään vastauksia.

Lukion opetuksen ja opiskelumenetelmien tarkoituksena on edistää opiskelijan aktiivista työskentelyä ja yhteistyötaitojen kehittymistä. Opiskelijaa ohjataan suunnittelemaan opiskeluaan, arvioimaan toiminta- ja työskentelytaitojaan sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan.

Opiskelija käyttää monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä itsenäisessä että yhteisöllisessä työskentelyssä.

Opiskelumenetelmien valinnassa ja työskentelyn ohjauksessa kiinnitetään huomiota yhdenvertaisiin opiskelumahdollisuuksiin sekä sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

VYK:

Vääksyn Yhteiskoulussa otetaan jokaisen oppiaineen ja oppiaineen sisällä olevien opintojaksojen erityistarpeet huomioon. Oppimisympäristöjen muunneltavuus ja monipuolisuus ovat osa oppimisprosessia. Oppimista voi tapahtua perinteisen luokkatilan lisäksi aulatiloiissa, kirjastossa, laboratorioissa, luonnossa, verkossa tai koulun ulkopuolella esim. korkeakoulujen yhteydessä. Opettaja voi halutessaan muunnella luokkatilaa ja sen pöytä- sekä pulpettijärjestystä oikeanlaisen oppimisympäristön luomiseksi.

Lukiossa käytetään monipuolisia opetus- ja opiskelumenetelmiä. Monipuolisuudella pyritään edistämään opiskelijoiden aktiivista työskentelyä, motivoimaan heitä lukio-opiskeluun ja oppimiseen sekä opettelemaan yhteistyötaitoja. Monipuolisilla opetusmenetelmillä vähennetään ”opettajan hallussa olevan tiedon kaatamista” ja ohjataan opiskelijasta entistä aktiivisempi tiedon arvioija, käsittelijä ja prosessoija. Menetelmien monipuolinen käyttö mahdollistaa parhaimmillaan opiskelijan oman yksilöllisen opiskelupolun toteuttamiseen. Monipuoliset opiskelumenetelmät opintojaksojen aikana voivat koostua perinteisestä opettajajohtoisesta luokkaopetuksesta, opiskelijan omasta yksilökohtaisesta opetuksesta, tiimiopiskelusta (eri versiot), tutkielmista, projektitöistä, itsenäisestä työskentelystä ja etäopetuksen erilaisista versioista (monimuoto-opetus ja verkko-opetus).

Opiskelijat käyttävät digitaalisia opiskelu ympäristöjä, oppimateriaaleja ja työvälineitä eri muodossa esitetyn informaation hankintaan ja arviointiin sekä uuden tiedon tuottamiseen ja jakamiseen. Ylioppilaskirjoitusten ja tiedon käsittelyn sähköistyminen mahdollistaa sähköisen pedagogiikan käytön entistä useammin osana lukiokursseja. Perinteisten kirjoitusaineiden ohella se on mm. taito- ja taideaineissa yksi mahdollisuus kehittää lukiolaisten innostusta ja osaamista uudenaikaiseen oppimiseen sekä erilaisiin projekteihin. Sähköinen pedagogiikka ei palvele ainoastaan ylioppilaskirjoituksia, vaan sen käyttö mietitään tapauskohtaisesti ja se palvelee oppimista sekä nuorten tulevaisuuden jatko-opiskelua.

Vääksyn Yhteiskoulussa on mahdollista suorittaa opintojaksoja myös itsenäisesti. Itsenäisestä suorituksen toteutuksesta on tarkemmin luvussa 6, arviointi. Itsenäisen opintojaksosuorituksen voi valita oman lukion opintojaksoista tai niistä lukioista, joiden kanssa Vääksyn Yhteiskoulu tekee yhteistyötä.

Osa opintojaksoista saatetaan järjestää etä- ja monimuoto-opetuksena yhteistyössä muiden lukioiden kanssa. Tällä hetkellä etäopetuksen järjestäminen on ollut tarkoituksenmukaista, jos kurssin opiskelijamäärä on ollut pieni.

3.4. Toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on käytännön tulkinta lukion opetus- ja kasvatustehtävästä. Se tulee näkyväksi yhteisön kaikessa toiminnassa ja sen jäsenen tavassa kohdata toinen toisensa. Lukio on oma koulutusmuotonsa, ja jokaisella lukiolla on omanlaisensa toimintakulttuuri. Paikallisen opetussuunnitelman eri osat konkretisoituvat lukion toimintakulttuurissa. Toimintakulttuuri sisältää sekä tiedostettuja että tiedostamattomia tekijöitä, jotka heijastuvat oppilaitoksen toimintaan.

Toimintakulttuurin tulee tukea opiskelijan omaa aktiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa. Sen tulee edistää jokaisen opiskelijan mahdollisuuksia osallistua lukion opiskelu ympäristön ja yhteisöllisen toimintakulttuurin kehittämiseen. Lukion opetussuunnitelman perusteissa korostetaan toimintakulttuuria, joka luo myönteistä asennetta, innostaa oppimiseen ja edistää kestäväää tulevaisuutta. Toimintakulttuuria kehitetään yhdessä opiskelijoiden, huoltajien, lukion

koko henkilöstön ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Toimintakulttuurin kehittämisen ja arvioinnin periaatteet, erityiset koulutustehtävät sekä mahdolliset paikalliset painotukset kuvataan paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana ovat seuraavat teemat.

Oppiva yhteisö

Lukio on oppiva yhteisö, joka edistää kaikkien jäsentensä oppimista ja haastaa tavoitteelliseen työskentelyyn. Yhteisön rakentuminen edellyttää, että jokainen osallistuu välittämisen ilmapiiriin luomiseen. Yhteisöllistä ja yksilöllistä oppimista vahvistavia käytäntöjä kehitetään suunnitelmallisesti. Toiminta on opiskelijalähtöistä, ja se vahvistaa opiskelijan omaa kehitystä ja hyvinvointia sekä oppimista ja jaksamista. Myönteinen asenne oppimiseen luo perustaa tulevaisuuden taidoille ja myöhemmälle oppimiselle.

Oppiva yhteisö luo toimintatapoja vuorovaikutukselle niin oppilaitoksen sisällä kuin ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Tämä edellyttää yhteistyötä huoltajien, muiden oppilaitosten ja koulutusasteiden, kulttuuri- ja tutkimuslaitosten, kansalaisjärjestöjen sekä työ- ja elinkeinoelämän toimijoiden kanssa. Digitalisaatio tuo mahdollisuuksia yhteisölliseen oppimiseen ja tiedon luomiseen sekä erilaisten opiskelu- ja tietoympäristöjen hyödyntämiseen. Opiskelijaa ohjataan toimimaan verkostoituneessa ja globalisoituneessa maailmassa.

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Osallisuus ja demokraattinen toiminta luovat perustaa opiskelijan kasvulle aktiiviseen kansalaisuuteen. Lukiossa edistetään jokaisen opiskelijan osallisuutta ja luodaan monipuolisia mahdollisuuksia osallistua opiskeluympäristön ja toimintakulttuurin kehittämiseen sekä opiskelijaan itseensä vaikuttavien päätösten valmisteluun. Opiskelijan osallisuudesta yhteisön toiminnan ja hyvinvoinnin rakentamisessa huolehditaan. Opiskelijaa rohkaistaan ilmaisemaan mielipiteensä, osallistumaan yhteisistä asioista päättämiseen sekä toimimaan vastuullisesti yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Häntä kannustetaan aktiivisuuteen ja osallistumiseen muun muassa opiskelijakunnan ja tutortoiminnan avulla.

Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä rakentavia menettelytapoja kehitetään suunnitelmallisesti yhteisön ja yhteistyökumppaneiden välisessä vuorovaikutuksessa. Opetuksessa hyödynnetään yhteistoiminnallisuutta ja tuetaan ryhmän sosiaalisten suhteiden muotoutumista. Yhteisöllisiin toimintatapoihin harjaannuttaminen esimerkiksi ryhmänohjauksen avulla korostuu lukio-opintojen alkuvaiheessa.

Hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus

Lukiokoulutus vahvistaa opiskelijan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä antaa valmiuksia niiden ylläpitämiselle elämän eri vaiheissa. Vaikutukset opiskelijan hyvinvointiin otetaan huomioon kaikessa lukion suunnittelu- ja kehittämistyössä, johon osallistetaan myös opiskelijat. Hyvinvoinnin näkökulmat ohjaavat kaikkea lukion toimintaa ja jokaisen työtä niin arkisissa kohtaamisissa kuin osana opetusta.

Liikunnallinen toimintakulttuuri lisää motivaatiota elämänmittaiseen liikunnallisuuteen ja luo rakenteita liikkumiseen lukion arjessa. Samalla se vähentää paikallaan oloa ja stressin kokemuksia sekä edistää oppimista. Riittävästä levosta huolehtiminen ja opiskelupäivän aikaiset tauot tukevat jaksamista ja palautumista. Ruokailu on osa opiskelijoiden hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Yhteisöllisyyttä, turvallista ilmapiiriä ja mielen hyvinvointia edistävät toimintatavat ovat osa jokaista koulupäivää. Opiskelijaa ohjataan tunnistamaan oma ainutlaatuisuutensa, luomaan ja ylläpitämään ihmissuhteita sekä arvostamaan itseään ja muita.

Opiskelijaa rohkaistaan toimimaan oikeudenmukaisen ja kestäväen tulevaisuuden puolesta. Vastuullinen suhtautuminen ympäristöön heijastuu oppilaitoksen arjen valintoihin ja toimintatapoihin. Toimintatavat ja käytännöt tukevat opiskelijan ja yhteisön hyvinvointia sekä ilmapiiriin kiireettömyyttä ja turvallisuutta. Yhteisön vuorovaikutuksessa korostuvat avoimuus, välittäminen ja keskinäinen arvostus. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen oppilaitoksen toimintaan ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Ohjaus ja opiskeluhuolto ovat oppilaitoksessa yhteinen tehtävä. Opiskelijalla on oikeus saada säännösten mukaista ohjausta ja tukea hänen yksilöllisyytensä ja erityistarpeensa huomioon ottaen.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Lukio edistää kaikessa toiminnassaan yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kuulluiksi, kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina. Oikeudenmukaisuuden, turvallisuuden ja hyväksytyksi tulemisen kokemukset luovat luottamusta ja edistävät työrauhaa. Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia tai syrjintää ei hyväksytä, vaan niitä ennaltaehkäistään ja niihin puututaan.

Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista ja arvostamista. Opetus on sukupuolittietoista ja jokaisen yksilöllisyyttä kunnioittavaa. Oppiva yhteisö rohkaisee opiskelijaa tunnistamaan omat arvonsa, asenteensa ja voimavaransa. Opiskelijaa ohjataan suhtautumaan eri oppiaineisiin ja valintoihin ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja sekä suuntautumaan tulevaisuuteensa ja omiin päämääriinsä avoimin mielin.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Lukiossa arvostetaan kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta. Eri kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Oppiva yhteisö hyödyntää maan kulttuuriperintöä, kansallis- ja vähemmistökieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta. Yhteisössä ymmärretään kielten keskeinen merkitys oppimisessa ja vuorovaikutuksessa sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on tapansa käyttää kieltä, oma käsitteistönsä ja omat tekstikäytäntönsä, jotka avaavat käsiteltäviin ilmiöihin eri näkökulmia. Kielitietoisessa lukiossa kehitetään opiskelijan monikielistä osaamista, joka koostuu tieteenalojen kielten, äidinkielen, niiden murteiden ja rekistereiden sekä muiden kielten eritasoisesta hallinnasta. Lukiossa jokainen opettaja on myös oppiaineensa tiedonalan kielen ja monilukutaidon opettaja.

VYK:

Oppiva yhteisö

Oppiva yhteisö muodostuu koulun henkilökunnan, opiskelijoiden ja huoltajien välisestä vuorovaikutuksesta. Pystymme tarjoamaan laadukasta opetusta, jossa huomioidaan yksilölliset tarpeet ja ajassa mukana oleva pedagoginen osaaminen. Pedagogisen johtajuuden tärkeimpiä peruskiviä on lukuvuoden suunnittelu, joka alkaa jo helmikuussa. Tuolloin opiskelijat tekevät seuraavaksi lukuvuodeksi opintojaksojen esivalinnat. Heillä on esivalintojen yhteydessä mahdollisuus vaikuttaa toteutettavien opintojaksojen lukumäärään ja myös oppiaineisiin. Samalla he osallistuvat ja aktivoivat itsensä opetussuunnitteluun ja heitä ohjataan opintokokonaisuuksien hahmottamisessa.

Esivalintojen jälkeen alkaa opintojaksotarjottimen suunnittelu ja siinä vaiheessa opettajien kanssa tarkennetaan toteutettavat opintojaksot sekä suunnitellaan etäopetukseen liittyvät opinnot. Kurssitarjotin hiotaan valmiiksi viimeistään kesäkuun alkuun mennessä. Lopullinen kurssijärjestys hioutuu opinto-ohjaajalla, opiskelijoiden ja aineenopettajien yhteistyöllä.

Opiskelujen ohjaaminen on ensisijaisesti opinto-ohjaajan tehtävä, mutta jokainen aineenopettaja osallistuu oman aineen osalta opintojen tukemiseen ja ohjaamiseen. Lukiolaisen ensimmäinen opintojen ohjaus alkaa jo 9. –luokan päättyessä, kun suunnitellaan 1 vuoden opintoja.

Silloin tehdään jo ensimmäiset valinnat yksin ja yhdessä opinto-ohjaajan kanssa. Sen jälkeen opinnot tarkentuvat aineenopettajien ja opinto-ohjaajan sekä opiskelijan keskinäisessä vuorovaikutuksessa.

Säännöllisellä täydennyskoulutuksella huolehditaan opettajien ammattitaidosta säilymisestä ja jotta pysytään ajan hengessä mukana. Digitaalisen pedagogiikan yleistyminen ylioppilaskirjoitusten myötä mahdollistaa entistä monipuolisempien opetusmenetelmien käytön. Opiskelijoita ohjataan toimimaan digitaalisessa maailmassa, jossa jokainen kriittisesti arvioi tietoa ja sen luotettavuutta, luo itse uutta tietoa ja osaa toimia verkkoympäristöissä.

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Lukio antaa mahdollisuuden jokaiselle opiskelijalle vaikuttaa yksin tai ryhmässä. Vaikuttaminen voi tapahtua aineenopettajan, ryhmänohjaajan, opinto-ohjaajan tai rehtorin kautta. Asia luonteesta riippuen asiat käsitellään lukiokokouksessa, aamupalaverissa tai opettajainkokouksessa. Ei ole niin pientä tai suurta asiaa, jota ei voisi käsitellä. Opiskelijat voivat mm. ryhmänohjausvarteissa tai –tunneilla tuoda kehittämiskohteet esille.

Vaikuttaminen voi tapahtua myös edustuksellista tietä ja silloin luontevin reitti on oppilaskunnan hallituksen kautta vaikuttaminen. Oppilaskunta toimii opiskelijoiden edunvalvojana sekä tiedonvälittäjänä opettajien ja opiskelijoiden välillä. Opiskelija voi hakeutua oppilaskunnan hallituksen jäseneksi tai pyytää hallituksen jäseniä ottamaan asiat esille. Lukion oppilaskunnan hallituksella on ollut monta eri tapaa kuulla ja huomioida opiskelijoiden näkemykset kuten mm. aulafoorumien ja yhteistilaisuuksien järjestäminen. Tutor –toiminta on yksi mahdollisuus vaikuttaa lukiolaisten asioihin. He toimivat esittelytilaisuuksissa lukioasioiden asiantuntijoina ja kertovat lukiolaisen näkökulmasta kuulumisia.

Opiskelijahuollon koulukohtaiseen opiskelijahuoltoryhmään kuuluu tarpeen mukaan myös opiskelijajäseniä ja ryhmänohjaajia. Tässä ryhmässä heille annetaan mahdollisuus kertoa lukiolaisten kuulumisia sekä vaikuttaa heidän omaan työhyvinvointiin, turvallisuuteen ja oppimiseen. Opiskelijahuoltoryhmä tapaa vuosittain kaikki vuosikurssit ja näissä kokoontumisissa lukiolaisilla on mahdollisuus tuoda esille lukioarkeen liittyviä hyviä ja huonoja puolia.

Vääksyn Yhteiskoulussa lukion alussa kaikki lukion opiskelijat ryhmätetään ja heidän keskinäisiin suhteisiinsa kiinnitetään erityisesti huomiota. Ryhmäytymisessä tutoreilla, opolla ja myös ryhmänohjaajilla on selkeä suunnittelu- ja toimintavastuu. Lukion opiskelijoista 1/3 on ulkopaikkakuntalaisia ja se korostaa ryhmäytymisen ja tutustumisen merkitystä. Kouluvuoden suunnittelussa opiskelijat ovat mukana esimerkiksi erilaisten oppimispäivien suunnittelussa ja toteuttamisessa, taksvärkkipäivän pohdinnoissa sekä urheilutapahtumien järjestämisessä.

Edellä mainittujen lisäksi opiskelijat järjestävät keskenään puurokonvat, vanhojen päivät ja penkkarit. kyseisiä päiviä suunnitellaan yhdessä opettajien ja rehtorin kanssa. Yhteisessä toiminnassa korostuu koko koulun yhteishenki ja yhteisöllisyys, mutta sitä ei luoda ainoastaan ulkonaisilla teemapäivillä, vaan yhteishengen ja yhteisöllisyyden luominen alkaa jokaisen opettajan oppitunneilta lähtien. Pyritään huomioimaan kaikki lukiolaiset ja kysymään kuulumisia. Positiivisuus ja auttaminen, kun sitä tarvitaan.

Vääksyn Yhteiskoulussa lukion ja kodin välistä yhteistyötä ylläpidetään esimerkiksi yhteisöllisten iltamien avulla, joissa toimintakulttuuria kehitetään yhdessä koulun henkilökunnan, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Yhdysvanhempien ja koulun henkilökunnan välillä on yhdyslinkki, joka välittää molempiin suuntiin ajankohtaiset koulua ja opiskelijoita koskevat asiat.

Hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus

Vääksyn Yhteiskoulun kestäviä arvoja ovat avoin, huomioiva ja turvallinen oppimisympäristö, jonka kautta jokainen voi opiskella ilman, että tuntee häiritä, kiusaamista tai syrjintää toisten taholta. Häiriötilanteet pyritään jo etukäteen ennaltaehkäisemään avoimuudella, keskusteluilla ja suunnittelulla. Epäkohtiin puututaan, kun niitä havaitaan

Opiskeluhoito on järjestetty lain mukaisesti. Jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus opiskeluhoollon palvelujen pariin. Koulukuraattori, koulupsykologi ja lukion terveydenhoitaja keskittyvät opiskeluhoollisiin asioihin ja pedagogiset asiat ovat painottuvat tilanteesta riippuen

opettajien, opinto-ohjaajan, rehtorin käsiteltäviksi. Asiasta on tarkemmin opiskeluhuollon OPS - osiossa.

Vääksyn Yhteiskoulussa opiskelijoita kannustetaan terveyttä edistävään ja liikunnalliseen elämäntapaan tarjoamalla yhteisiä liikuntahetkiä ja -mahdollisuuksia esim. varatuilla liikuntavuoroilla ja järjestämällä opiskelijoiden suunnittelemaa liikuntaturnauksia.

Lukio-opiskelun oppi- ja välitunneilla, retkillä ja muussa toiminnassa pyritään myös lisäämään lukiolaisten toiminnallisuutta ja liikkuvuutta. Toteutusvaihtoehtoja on monia. Lukiossa järjestetään säännöllisesti mm. liikuntaturnauksia (lentopallo, salibandy, pesäpallo jne) ja osallistutaan alueelliseen liikuntatapahtumiin. Oppitunneilla painotetaan avoimen oppimisympäristön pedagogiikkaa, jolloin osa opiskelijoista voi siirtyä luokkahuoneen ulkopuolelle tekemään tehtäviä tai projektitöitä.

Koulussa on muutamissa tiloissa korkeita pöytiä, jotka sopivat tietokonetyöskentelyyn seisaaltaan. Osa opiskelijoista taas haluaa istua mieluummin jumppapallon päällä kuin tuolilla. Lukiolaisten välituntitoimintaa aktivoidaan liikkuvan koulun ohjaajien kautta. He koordinoivat ja järjestävät yhdessä opiskelijoiden kanssa välituntiaktiiviteetteja. Ne voivat luonteeltaan olla täysin liikunnallisia tai toiminnallisia.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Lukiolle on hyväksytty oma tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Koulun vahvuutena ovat eri puolelta Suomea saapuvat opiskelijat ja opettajat, joiden värikäs kulttuuritausta rikastuttaa koulu yhteisöä. Lisänsä tähän tuovat vaihto-oppilaat, joiden välityksellä opiskelijat saavat kielikylpyjä ja tutustuvat vieraan maan kulttuuriin. Lukion tavoitteena on säännöllinen kansainvälinen toiminta esimerkiksi Erasmus- hankkeiden kautta.

3.5. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Lukiolain (714/2018) 31 § edellyttää, että nuorten lukiokoulutuksessa tehdään yhteistyötä kotien kanssa. Yhteistyön lähtökohtana on avoin ja yhdenvertainen vuorovaikutus sekä keskinäinen kunnioitus. Aktiivinen yhteistyö tukee opiskelijan oppimisen edellytyksiä, tervettä kehitystä ja hyvinvointia. Yhteistyö vahvistaa opiskelijoiden ja huoltajien osallisuutta sekä oppilaitosyhteisön hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Yhteistyö huoltajien ja kotien kanssa kuuluu lukion toimintakulttuuriin, ja se jatkuu säännöllisenä opiskelijan koko lukio-opiskelun ajan.

Yhteistyö on monipuolista, ja sen toteuttamisen tapoja kehitetään suunnitelmallisesti. Lukiota koulutusmuotona ja sen käytänteistä tiedotetaan huoltajia ja heitä kannustetaan tukemaan opiskelijan opintoja sekä osallistumaan oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen ja yhteistyöhön. Opiskelijan työskentelyä ja opintojen edistymistä seurataan yhdessä opiskelijan kanssa, ja niistä annetaan riittävän usein tietoa hänen huoltajilleen. Lisäksi opiskelijoille ja huoltajille annetaan tietoa ohjauksesta, yhteisöllisestä opiskeluhollosta sekä erityisopetuksesta ja muusta oppimisen tuesta.

Opiskelijan yksilölliset edellytykset ja tarpeet ohjaavat yhteistyön toteutusta. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyössä ja erityisesti yksilökohtaisessa opiskeluhollosta otetaan huomioon aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan kehittyvä itsenäisyys ja oma vastuullisuus. Yhteistyössä huomioidaan myös perheiden moninaisuus ja yksilöllisyys. Huoltajien osaamisen hyödyntäminen oppilaitoksessa vahvistaa toimintakulttuuria. Yhteistyö korostuu koulutuksen nivelvaiheissa, opintojen suunnittelussa ja mahdollista tukea tarvitsevan opiskelijan ohjaamisessa ja tukemisessa.

Vastuu yhteistyön kehittämisestä sekä sen edellytysten ja toimintatapojen luomisesta on koulutuksen järjestäjällä. Koulutuksen järjestäjä päättää paikallisessa opetussuunnitelmassa kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttamisesta. Lukiolain (714/2018) 31 §:n mukaan

koulutuksen järjestäjän tulee määrääjoin selvittää opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta.

VYK:

Lukioaikana kodin ja koulun välinen yhteistyö ei unohdu, vaikka nuoren itsenäinen vastuun opiskelusta kasvaa.

Vanhemmille järjestetään joka vuosi ns. kotien ilta, joissa vanhemmilla on mahdollisuus kysellä lukiolaisten opiskelusta ja mitä seuraava vuosi tuo tullessaan. Samoissa tapaamisissa koulut pyrkivät tiedottamaan lukio-opiskelun sen hetkisestä tilanteesta ja selvittämään lukiolaisten sen hetkistä arkiopiskelua.

1 vsk kotien ilta painottuu lukio-opiskelun aloittamiseen ja selvittämään miten lukio eroaa peruskouluopiskelusta. Samalla kerrotaan, miten vanhemmat voivat tukea lukiolaisia arjen keskellä. 1vsk:n opiskelijat järjestävät joulun alla puurokonvat abiturienttien kunniaksi.

2 vsk kotien illassa ajankohtaisia asioita ovat diplomit, vanhojen tanssit ja ylioppilaskirjoitusten alkaminen.

3 vsk kotien ilta painottuu erityisesti ylioppilaskirjoituksiin ja miten abien ohjaus jatko-opintoihin tapahtuu.

Wilman avulla kodit ja koulu pitävät yhteyttä toisiinsa päivittäin. Sen avulla huoltajat voivat seurata opiskelun etenemistä, nuoren työjärjestystä ja laittaa opettajille viestejä. Huoltajien oikeudet seurata opiskelua Wilman kautta loppuvat, kun nuori täyttää 18 vuotta. Sen jälkeen tulee olla nuoren lupa, jos hänen vanhemmat haluavat seurata opiskelumenestystä Wilman kautta.

Edellä mainittujen lisäksi koulussa toimii yläkoulun ja lukion yhteinen yhdysvanhemmat.

3.6. Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys

Nuorten lukiokoulutuksessa opiskelijalla tulee olla mahdollisuus kehittää jatko-opintovalmiuksiaan, kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan (lukiolaki 714/2018, 15 §). Opiskelijan lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman.

Opiskelijalle järjestetään mahdollisuuksia yksilöllisiin opintoihin koskeviin valintoihin niin, että hän voi hyödyntää korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opetustarjontaa kotimaassa ja kansainvälisesti.

Lukio-opinnoissa hyödynnetään monipuolisesti opiskeluympäristöjä, jotka lisäävät jatko-opintojen sekä yritys- ja työelämän tuntemusta myös kansainvälisesti, tukevat opiskelijan opiskelumotivaatiota sekä auttavat häntä löytämään omat vahvuutensa (valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 4 §). Lisäksi opiskelijalle avataan näkymiä tulevaisuusajatteluun ja ennakkointiin.

Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen (lukiolaki 714/2018, 27 §).

Lukion opintotarjontaa suunniteltaessa voidaan opintojaksoihin yhdistää kansainvälisyys- ja työelämäosaamisen osioita sekä korkeakouluopintoihin tutustumista. Paikallisessa opetussuunnitelmassa konkretisoidaan yhteistyön tavoitteet ja muodot sekä päätetään yhteistyötahoista. Jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksia vahvistetaan lukion toimintakulttuurissa, laaja-alaisen osaamisen toteutuksissa ja kaikkien oppiaineiden opinnoissa.

Korkeakoulu yhteistyö

Lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. (Lukiolaki 714/2018, 2 § 1 mom.)

Osa lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoista on järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa ja kokemuksia korkeakouluopiskelusta. Keskeisenä tavoitteena on sujuvoittaa opiskelijan siirtymistä lukiosta korkea-asteen opintoihin ja edelleen työelämään.

Korkeakouluopintoja ja niihin liittyviä valmiuksia kytketään sekä laaja-alaiseen osaamiseen että eri oppiaineiden tavoitteisiin ja sisältöihin. Lukion ohjaustoiminta yhteistyössä eri oppiaineiden opetuksen kanssa motivoi opiskelijaa tutustumaan korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opintotarjontaan sekä niiden kautta avautuviin elämänvalintoihin ja työ- ja uramahdollisuuksiin. Ohjaustoiminta tukee myös konkreettisesti opiskelijan jatko-opintosuunnitelman laatimista. Korkeakouluopintoihin tutustumiseen tähtäävät ja korkeakouluissa suoritettavat opinnot sisällytetään osaksi opiskelijan henkilökohtaista opintosuunnitelmaa.

Opiskelijaa ohjataan tutustumaan korkeakoulujen tarjontaan ennakkoluulottomasti, ilman sukupuolittuneita tai muita ennakoivuuksia. Opiskelijaa ohjataan valmistautumaan jatkuvaan oppimiseen ja hankkimaan monipuolisia valmiuksia, joita tarvitaan erilaisissa korkeakouluopinnoissa ja työelämän eri aloilla. Lukiossa tutustutaan kansainvälisiin jatko-opintoihin ja uranäkymiin. Yleissivistyksen, kulttuurien tuntemuksen ja kielitaidon merkitystä tuodaan esille edellytyksinä korkeakouluopinnoissa ja työelämässä menestymiselle. Korkeakouluopintoihin valmistautumisessa korostuvat laaja-alaisen osaamisen alueista monitieteinen ja luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Korkeakouluopintoihin tutustumisen konkreettiset muodot päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Työelämävalmiudet

Oppimäärän mukainen opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on yhtäläiset ja monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa työelämän tarjoamista mahdollisuuksista ja kehityssuunnista oman tulevaisuutensa ja jatko-opintojensa hahmottamiseen. Opiskelijaa rohkaistaan myös tutustumaan työelämän tarjoamiin kansainvälisiin ja globaaleihin näkymiin. Opiskelija tutustuu uusiin työn, yrittäjyyden ja taloudellisen toimeliaisuuden muotoihin muodostaakseen käsityksen siitä, millaista osaamista nyt ja tulevaisuudessa tarvitaan. Opiskelijalle tarjotaan oppimiskokemuksia, jotka kannustavat ennakkoluulottomuuteen, aloitteellisuuteen, yrittäjämäiseen toimintaan, yhteistyöhön, vastuullisuuteen sekä rakentavaan ongelmanratkaisuun kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti.

Opiskelijaa kannustetaan toimimaan luovasti, eettisesti kestävästi ja rohkeasti nopeasti muuttuvissa toimintaympäristöissä, työelämässä ja muissa elämäntilanteissa sekä tarttumaan erilaisiin mahdollisuuksiin. Häntä ohjataan tiedostamaan ja dokumentoimaan opintoihin ja työhön liittyviä kiinnostuksen kohteitaan, vahvuuksiaan ja osaamistaan. Lukio luo edellytykset sille, että opiskelijat jakavat ja refleктоivat työelämään ja yrittäjyyteen liittyviä teemoja ja osaamistaan aktiivisesti, ennakkoluulottomasti ja järjestelmällisesti.

Opiskelijan yrittäjyys- ja työelämävalmiuksia syvennetään eri oppiaineissa osana opintojaksoja ja opiskelujen ohjausta sekä muissa lukion toiminnoissa kehittämällä erityisesti monipuolisia lukion ja työelämän sekä lukion, yritysten ja kolmannen sektorin välisiä yhteistyömuotoja. Oppiaineet ja laaja-alainen osaaminen sekä opintoihin hyväksi luettava lukion ulkopuolinen toiminta avaavat näkymiä merkitykselliseen elämään, jossa työ on yhtenä keskeisenä osana.

Työelämään valmentautumisessa korostuvat laaja-alaisen osaamisen alueista vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen. Näiden osana tai lisäksi painottuvat elämänhallinnan taidot, yhteistyö- ja tiimitaidot, kieli- ja kulttuuritaidot, motivoituminen uuden oppimiseen, joustavuus, kyky arvioida ja kehittää omaa osaamistaan sekä ymmärrys työelämään vaikuttavien muutosten vaikutuksesta oman osaamisen kehittämiseksi.

Lukio linjaa paikallisessa opetussuunnitelmassa yhteistyöstään työelämän, kuten yritysmaailman, julkisen sektorin ja kolmannen sektorin edustajien kanssa.

Kansainvälinen osaaminen

Oppimäärän mukainen opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukiokoulutuksen kansainvälisyys monipuolistaa opiskelijan kokemusmaailmaa, avartaa maailmankuvaa sekä vahvistaa valmiuksia eettisesti kestävään toimintaan globalisoituneessa haasteiden ja mahdollisuuksien maailmassa. Osaamisen kehittämisessä otetaan huomioon YK:n kestävä kehityksen ohjelma Agenda 2030 ja erityisesti sen tavoite 4.7, jossa kuvataan globaalikansalaisuuden piirteitä.

Opiskelijan kansainvälistä osaamista kartutetaan eri oppiaineiden, niiden välisen yhteistyön sekä laaja-alaisen osaamisen kautta. Huomiota kiinnitetään lukion ja koulutuksen järjestäjän monipuoliseen kieliohjelmaan ja sen ratkaisuihin sekä kulttuurien tuntemuksen syventämiseen.

Opiskelijaa ohjataan aktiiviseen ja suunnitelmalliseen kansainväliseen toimintaan hyödyntämällä kotikansainvälisyyttä ja kansainvälistä liikkuvuutta. Kotikansainvälisyys käsittää esimerkiksi kansainvälisiä vierailuja tai projekteja, jotka toteutetaan lukiossa, sen lähiympäristössä tai virtuaalitekniikan avulla. Opiskelijaa kannustetaan myös osallistumaan omaehtoisesti tai lukion tarjonnan mukaisesti tutustumis- ja opintojaksoihin tai vaihto-opiskeluun ulkomailla.

Kansainvälistä osaamista vahvistavat laaja-alaisen osaamisen alueista erityisesti vuorovaikutusosaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Näiden osana tai lisäksi painottuvat globaalikansalaisen asenne, kulttuuriset ja kielitaidot, yhteistyö- ja tiimitaidot sekä avoin kiinnostus uusien ulottuvuuksien ja mahdollisuuksien kohtaamiseen ja elinikäiseen oppimiseen.

Kansainvälisen osaamisen painotukset ja lukion kansainvälisen toiminnan muodot päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

4. Opiskelijan ohjaus ja tukeminen

4.1. Ohjaus

Lukiokoulutuksen oppimäärää suorittavalla opiskelijalla on oikeus saada tarpeidensa mukaista henkilökohtaista ja muuta opintojen ohjausta sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää ohjausta (lukiolaki 714/2018, 25 § 2 mom.). Ohjaus on lukion toiminnassa kokonaisuus, jonka tulee syventää perusopetuksessa annettua ohjausta jatkumona lukion jälkeisiin opintoihin. Ohjauksen avulla opiskelija parantaa valmiuksiaan selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa sekä oppii arvioimaan lukio-opintoja ja jatko-opiskelua koskevia valintojaan tulevaisuuden osaamistarpeiden näkökulmasta. Lukion laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden mukaisesti lukio-opiskelu konkretisoituu elinikäisinä työelämävalmiuksina ja -taitoina sekä laajempaan yhteiskunnallisena osaamisena.

Ohjaustoiminta tukee opiskelijan hyvinvointia, kasvua ja kehitystä, tarjoaa aineksia itsetuntemuksen ja itseohjautuvuuden lisääntymiseen sekä kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen. Opiskelijoiden yhteisöllisyyttä, osallisuutta, toimijuutta sekä luottamusta omaan osaamiseen kehitetään ja pidetään yllä lukio-opintojen ajan. Ohjauksen avulla edistetään koulutuksen yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä ehkäistään syrjäytymistä. Sukupuolittetoisella ohjauksella luodaan tasavertaisia edellytyksiä eri sukupuolten sijoittumiselle jatko-opintoihin ja työelämään. Opiskelun ja hyvinvoinnin seuraamisesta ja tukemisesta huolehditaan yhteistyössä huoltajien sekä lukiokoulutuksen ja opiskelijahuoltohenkilöstön kanssa.

Ohjaus on lukiokoulutuksen henkilöstön tavoitteellisesti johdettua yhteistä työtä, johon kuuluu yhteistyö korkeakoulujen ja työelämän kanssa. Ohjausta voidaan järjestää opintojaksomuotoisena opetuksena, henkilökohtaisena ja pienryhmäohjauksena, vertaisohjauksena sekä näiden yhdistelmänä. Opiskelija on ohjauksessa aktiivinen ja osallistuva toimija, ja hänellä tulee olla mahdollisuus osallistua opintojensa aikana korkeakoulujen ja työelämän kanssa toteutettaviin opintokokonaisuuksiin. Opinto-ohjaaja vastaa oppilaitoksen opinto-ohjauksen koordinoinnista ja käytännön toteutuksesta. Ryhmäohjaaja toimii opiskelijaryhmänsä lähiohjaajana. Aineenopettaja ohjaa opiskelijaa opettamansa aineen opiskelutaidoissa ja auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan. Lisäksi aineenopettaja tukee opiskelijan jatko-opintovalmiuksia ja työelämäntuntemusta oman oppiaineensa osalta korkeakoulujen ja työelämän kanssa tehtävässä yhteistyössä. Aineenopettaja sisällyttää opetukseensa kokonaisuuksia, jotka sitovat opiskeltavan aineen jatko-opintoihin ja työelämään.

Ohjausta tulee eriyttää ottamalla huomioon jokaisen opiskelijan yksilölliset lähtökohdat, tarpeet, tavoitteet, harrastukset, kiinnostusten kohteet, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Opiskelijan yksilöllisten tarpeiden huomioonottamista voidaan tehostaa eri asiantuntijoiden yhteistyöllä. Opiskelijan tulee saada tietoa siitä, mitkä ovat eri toimijoiden tehtävät ohjauksen kokonaisuudessa sekä missä asioissa ja miten opiskelija voi saada heiltä tukea.

Paikalliseen opetussuunnitelmaan tulee sisältyä kuvaus siitä, miten siirtymävaiheen yhteistyötä toteutetaan perusopetuksen, ammatillisen koulutuksen, korkea-asteen koulutuksen sekä muiden koulutusta järjestävien tahojen kanssa. Korkea-asteen oppilaitosten kanssa tulee erikseen kehittää tapoja, jotka mahdollistavat opiskelijoille orientoivat opinnot korkea-asteella sekä vaihtoehtoiset väylät hakeutua jatko-opintoihin. Lisäksi tulee kuvata, miten alueellista monialaista yhteistyötä toteutetaan työelämän, paikallisten työ- ja elinkeinopalvelujen, sosiaali- ja terveystoimen, nuorisotoimen sekä muiden toimijoiden kanssa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan, miten ohjauksella varmistetaan opiskelijan mahdollisuus kehittää kansainvälisyys-, työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan.

Osaksi paikallista opetussuunnitelmaa laaditaan ohjaussuunnitelma, jossa kuvataan ohjauksen järjestäminen oppilaitoksessa. Se toimii ohjaustyön arvioinnin ja kehittämisen välineenä.

Lukion ohjaussuunnitelman tulee sisältää lukion opetussuunnitelman perusteiden pohjalta seuraavat:

- ohjauksen keskeiset käsitteet
- ohjauksen tehtävät ja tavoitteet
- ohjauksen järjestäminen
- ohjauksen toimijat ja työnjako
- ohjaus siirtymävaiheissa: yhteistyö perusopetuksen, korkea-asteen, toisen asteen ammatillisten oppilaitosten ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa sekä jatko-ohjauksen järjestäminen
- ohjauksen sisällöt, menetelmät ja työtavat
- ohjauksen yhteistyö työelämän ja muiden oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa
- ohjaustoiminnan arviointi.

Ohjaussuunnitelmassa tarkastellaan myös esteettömyyttä siirtymävaiheissa. Suunnitelmassa kuvataan toimintamalleja, joiden avulla turvataan yhdenvertaisuus hakeutumisasiässä lukioon ja sieltä jatko-opintoihin. Lisäksi suunnitelmaan sisällytetään kuvaus toimenpiteistä, joiden avulla varmistetaan esteetön opintopolku ja oppimisympäristö.

Lukiolain (714/2018) 26 §:n 1 momentin mukaan lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi. Lukiolain 26 §:n 2 momentin mukaan henkilökohtainen opintosuunnitelma laaditaan opintojen alussa oppilaitoksen opetus- ja ohjaushenkilöstön tuella ja sitä päivitetään säännöllisesti opintojen edetessä.

Henkilökohtainen opintosuunnitelma koostuu seuraavista osista:

1) opiskelusuunnitelma

- aikaisempi koulutus ja muu osaaminen
- suomen/ruotsin kielen taito ja muu kielitaito sekä kielenopiskeluvalmiudet
- hyväksi luettavat opinnot ja/tai oppimäärät sekä muu hyväksi luettava osaaminen
- suoritettavat opinnot; lukio-opinnoissa eteneminen, opintojaksovalinnat
- opiskeluolosuhteet, opintojen suorittamistavat ja mahdolliset erityiset opetusjärjestelyt
  - opiskeluvalmiudet ja mahdollinen tuen tarve
- korkeakouluissa ja mahdollisesti muissa oppilaitoksissa toteutettavat opiskelu- ja/tai tutustumisjaksot
- työelämän tutustumisjaksot
- arvioitu opiskeluaika

2) ylioppilastutkintosuunnitelma

3) jatko-opinto- ja urasuunnitelma.

Lukiolain (714/2018) 27 §:n 1 momentissa määrätään, että koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella. Lukiolain 27 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen. Lukiolain 27 §:n 3 momentin mukaan opiskelijan on tarvittaessa osoitettava osaamisensa koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Ohjauksen merkitys korostuu koulutuksen nivel- ja siirtymävaiheissa. Oppilaitos antaa tietoa lukiokoulutuksesta perusopetuksen oppilaille, heidän huoltajilleen, opinto-ohjaajille ja opettajille sekä tarjoaa heille mahdollisuuksia tutustua opetukseen lukiossa. Lukio-opintonsa aloittava opiskelija perehtyy oppilaitoksen toimintaan sekä opiskelun käytänteisiin. Ohjausprosessin aikana opiskelija suunnittelee opinto-ohjelmaansa siten, että hän tunnistaa ja huomioi jatko-opintojen ja

työelämän tarjoamia mahdollisuuksia. Näitä asioita käsitellään ohjauksessa koko lukio-opintojen ajan.

Opiskelijalla on oikeus saada ohjausta muihin opintoihin hakeutumisessa, jos hänen opiskeluoikeutensa lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamiseen on päättymässä tai hän on ilmoittanut eroamisestaan (lukiolaki 714/2018, 25 § 3 mom.). Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneella opiskelijalla, joka ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, on oikeus saada opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin ohjausta oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Ohjauksesta vastaa koulutuksen järjestäjä, jonka oppilaitoksessa opiskelija on suorittanut oppimäärän. (Lukiolaki 714/2018, 25 § 4 mom.)

VYK:

Uuden opetussuunnitelman kautta ohjauksen merkitys kasvaa entisestään ja vastuu jakaantuu koko henkilökunnan kesken.

Aineenopettaja: ohjaa oman aineensa opiskelutekniikoihin, havainnoi opiskelijan opiskelua ja jos huoli opiskelijasta herää, käy aina ensisijaisesti keskustelun opiskelijan kanssa ja lisäksi tiedottaa asiasta ryhmänohjaajalle. Aineenopettaja seuraa poissaolojen syitä Wilman kautta. Erityisen tärkeää on tavoittaa opiskelija myös siinä vaiheessa, jos hänen kurssinsa uhkaa keskeytyä. Opettaja tiedottaa keskeytymisuhasta opinto-ohjaajalle tai rehtorille.

Ryhmänohjaaja: käy henkilökohtaiset keskustelut ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoiden kanssa, seuraa poissaoloja ja opiskelua, erityisesti P-merkinnän saaneiden ja hylättyjen kurssien osalta. On yhteydessä opiskelijan lisäksi, alle 18-vuotiaan opiskelijan huoltajiin, mikäli huoli opiskelijasta opiskelusta herää. Tällöin ryhmänohjaaja tiedottaa asian opinto-ohjaajalle, jonka kanssa yhteistyössä jatketaan opiskelijan seuranta ja jatkotoimenpiteitä. Mikäli huoli liittyy muuhun kuin oppimisasioihin, ryhmänohjaaja keskustelee opiskelijan kanssa ja ohjaa muun opiskeluhuollon piiriin (koulupsykologi, koulukuraattori, terveydenhoitaja). Ryhmänohjaaja tapaa ryhmäänsä viikoittain ryhmänohjausvartissa. Varttien aikana läpikäydään koulun käytänteitä, suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa koulun kehittämistyöhön tai tapahtumiin liittyvää, kerrataan lukion suoritusohjeita, tiedotetaan ja keskustellaan ajankohtaisista asioista sekä käydään läpi muita ohjauksellisia asioita.

Rehtori: Vastaa opiskelijan toimesta vireille pistettyjen yo-tutkinnon erityisjärjestelyiden ja kompensatiolausuntojen hakemuksista yo-tutkintolautakunnalle sekä niiden vaatimista järjestelyistä yo-kokeissa. Yhdessä opinto-ohjaajan kanssa ohjaa opiskelijaa vaativissa opiskelun ongelmatilanteissa. Rehtori kutsuu koolle ja johtaa lukion opiskelijahuoltoryhmää sekä kutsuu koolle ja johtaa lukiokokousta. Yhdessä opinto-ohjaajan kanssa järjestää yo-infot opiskelijoille, joissa välitetään välttämättömät tiedot yo-kokeista ja ohjataan päivittämään yo-tutkintoa koskevat tiedot ylioppilastutkintolautakunnan virallisilta sivuilta.

Opinto-ohjaaja: Opinto-ohjaaja seuraa opiskelijoiden opintojen etenemistä yhdessä opiskelijoiden kanssa, itsenäisesti ja aineenopettajilta ja ryhmänohjaajilta saamansa palautteen perusteella. Opinto-ohjaaja laatii opiskelijoiden kanssa yhdessä vuosittaiset opiskelusuunnitelmat ja tarkistaa niitä tarpeen mukaan. Hän laatii ensimmäisen yo-koesuunnitelman yhdessä opiskelijan kanssa. Yo-koesuunnitelmaa tarkistetaan tarvittaessa. Yo-koesuunnitelmavaiheessa hahmotellaan jo alustavaa hakusuunnitelmaa, joka tarkentuu kolmannen vuoden aikana. Jokaisen opiskelijan kanssa laaditaan hakusuunnitelma, jota tarkennetaan ja muutetaan tarvittaessa.

Opinto-ohjaaja ohjaa opiskelijaa opinnoissaan siihen, että lukion oppimäärän suorittaminen, yo-tutkinnon suorittaminen ja jatko-opintoihin hakeutuminen on mahdollista. Opinto-ohjaaja pyrkii opiskelusuunnitelmia muuttamalla, yhteistyöllä alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden vanhempien kanssa sekä yhdessä rehtorin kanssa tukemaan opiskelijaa eri tavoin silloin, kun hänen opiskelussaan on ongelmia.

Tarvittaessa opinto-ohjaaja ohjaa muiden asiantuntijoiden avun piiriin. Luki- tai muun todetun oppimisvaikeuden, sairauden tai vieraskielisyyden huomioimisesta yo-kokeissa, opinto-ohjaaja neuvoo opiskelijaa erityisjärjestelyjen tai kompensatiion hakemisessa. Yhdessä rehtorin kanssa

järjestää yo-infot opiskelijoille, joissa välitetään välttämättömät tiedot yo-kokeista ja ohjataan päivittämään yo-tutkintoa koskevat tiedot ylioppilastutkintolautakunnan virallisilta sivuilta.

Laaja-alainen erityisopettaja: Tekee lukitestit 1.vsk:n aikana kaikille muista kouluista lukioomme siirtyneille opiskelijoille sekä niille omasta talosta lukioon siirtyneille opiskelijoille, joilla on jotakin luki-taustaa. Lukitestiin voidaan ottaa myös opiskelija, josta jollakin aineenopettajalla on lukivaikeuteen viittaavia havaintoja. Laaja-alainen erityisopettaja kirjaa testitulokset Wilmaan ja tiedottaa tuloksista opiskelijalle. Lukivaikeustapauksessa myös opettajille. Laaja-alainen erityisopettaja antaa ohjausta opiskeluun lukivaikeuden huomioon ottaen.

Uuden opetussuunnitelman ja lukiolain kautta laaja-alaisen erityisopettajan työkenttä lukiolaisten kanssa laajenee. LUKI-testien lisäksi laaja-alainen erityisopettaja voi esimerkiksi tehdä yhteistyötä kielten ja/tai matematiikan aineenopettajien kanssa ja/tai antaa erityistä tukea tarpeen mukaan.

4.2. Erityisopetus ja muu oppimisen tuki

Lukiolain mukaan opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti (lukiolaki 714/2018, 28 § 1 mom.). Erityisopetus ja muu oppimisen tuki mahdollistavat opiskelijoiden yhdenvertaisen aseman. Keskeisiä asioita ovat oppimisen esteettömyys ja saavutettavuus sekä oppimisen vaikeuksien ennaltaehkäisy ja varhainen tunnistaminen. Tuen tarkoituksena on tukea opiskelijaa lukio-opintojen suorittamisessa sekä edistää hänen hyvinvointiaan ja jaksamistaan. Lisäksi tavoitteena on antaa valmiuksia jatko-opintoihin siirtymiseen.

Opiskelijalla on oikeus saada tukea riippumatta siitä, mistä syistä oppimisvaikeudet johtuvat. Oppimisvaikeudet voivat johtua esimerkiksi luku- ja kirjoitusvaikeuksista, matemaattisista tai tarkkaavuuden vaikeuksista, sairaudesta, vammasta tai elämäntilanteesta.

Lukiolain (714/2018) 28 §:n 2 momentin mukaan tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Opettajat arvioivat tuen tarvetta yhdessä opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan kanssa. Arvioinnissa voivat opiskelijan suostumuksella olla mukana myös tuen järjestämisen kannalta tarpeelliset asiantuntijat. Tuen tarpeen tunnistaminen voi perustua myös perusopetuslain (628/1998, muutettu lailla 1288/2013) 40 §:n perusteella siirrettävään koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömään tietoon tai opettajien ja muun henkilöstön havaintoihin. Lisäksi tuen tarpeen arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, kuten alkuseulontoja.

Tukitoimien suunnittelu ja toteutus aloitetaan mahdollisimman varhain. Opiskelijaa opettavat opettajat suunnittelevat tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa. Tukitoimet voidaan tarvittaessa ja opiskelijan suostumuksella suunnitella yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa. Tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan (lukiolaki 714/2018, 28 § 2 mom.). Opettajat huolehtivat siitä, että opiskelijalla on tieto mahdollisuudesta saada tukitoimet kirjattua. Tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti, ja mahdolliset muutokset kirjataan edellä mainitulla tavalla.

Lukiolain (714/2018) 28 §:n 1 momentin mukaan tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Myönteinen ja kannustava palaute edistää opiskelijan käsitystä itsestään oppijana. Samalla opiskelijan itsearviointitaidot sekä kyky suunnitella tulevaisuuttaan vahvistuvat. Opettajat ohjaavat opiskelijaa oppimaan oppimisen taidoissa, kantamaan vastuuta oppimisestaan ja työskentelystään sekä käyttämään kullekin oppiaineelle ominaisia opiskelustrategioita.

Oppimisen tuki merkitsee yhteisöllisiä ja opiskeluympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä opiskelijan yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Oppimisen tukea voivat olla esimerkiksi opetuksen eriyttäminen, tukiovetus ja muut pedagogiset ratkaisut. Lisäksi opiskelijaa voidaan tukea yksilökohtaisesti suunnitellulla monipuolisella opinto-ohjauksella ja ryhmänohjaajan tuen avulla

sekä hyödyntämällä erilaisia opintojen valintamahdollisuuksia. Opiskelijan oppimista voidaan edistää myös tarjoamalla oppimista ja hyvinvointia lisääviä lukion oppimäärään sisältyviä opintoja, jotka antavat tukea esimerkiksi opiskelutaitoihin, elämänhallintaan tai matematiikan ja muiden oppiaineiden opiskeluun.

Erityisopetus on erityisopettajan antamaa opetusta. Erityisopetus tukee aineenopetusta. Se voidaan toteuttaa yhteisopettajuutena, ryhmämuotoisena opetuksena tai yksilötukena. Erityisopetus on esimerkiksi opiskelutaitojen opettamista sekä opiskelijan ohjaamista käyttämään omia vahvuuksiaan oppimisessa. Erityisopettaja tekee yhteistyötä muiden opettajien kanssa tukea tarvitsevan opiskelijan oppimiseen ja opetukseen liittyvissä kysymyksissä.

Lukiolain (714/2018) 29 §:n mukainen opiskelun poikkeava järjestäminen voi koskea myös erityisopetusta tai muuta oppimisen tukea tarvitsevaa opiskelijaa. Opiskelun poikkeava järjestäminen tarkoittaa, että opiskelijan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja lukiokoulutuksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ja paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään. Poikkeavat järjestelyt tehdään vain niiltä osin kuin ne ovat välttämättömiä, ja ne kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan. Poikkeava järjestely voidaan tehdä opiskelijan hakemuksesta tai hänen suostumuksellaan.

Opiskelijaa ohjataan tarvittaessa hakemaan avustajapalveluita, erityisiä apuvälineitä ja muita palveluita. Opiskelijan jaksamisen ja hyvinvoinnin tukemisessa voidaan tehdä yhteistyötä opiskeluhuollon palvelujen tai tarvittaessa muiden toimijoiden kanssa. Erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen rinnalla opiskelijalla on oikeus saada myös yksilökohtaista opiskeluhuoltoa.

Tukea tarvitsevan opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan monipuolisesti. Näin turvataan tukea tarvitsevalle opiskelijalle mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin esimerkiksi tilanteissa, joissa kirjallinen tuottaminen on haastavaa. Osaamisen osoittamisen tavat ja tilanteet suunnitellaan opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Arvioinnissa käytettäviä yksilöllisiä järjestelyjä ovat esimerkiksi lisäajan antaminen arviointitilanteissa, pienryhmätilan käyttäminen, materiaalin kirjasinkoon suurentaminen tai mahdollisuus käyttää erillistä näyttöä. Arvioinnissa voidaan käyttää myös muita tarkoituksenmukaisia erityisjärjestelyjä.

Ylioppilastutkinnon kokeiden erityisjärjestelyistä tiedotetaan opiskelijalle heti lukio-opintojen alkaessa ja aina tarpeen mukaan. Opiskelijalle tulee antaa mahdollisuus kokeilla erityisjärjestelyjä lukio-opintojen aikana, jotta niiden tarvetta ja toimivuutta voidaan arvioida. Tarvittaessa opiskelijaa ohjataan tarvittavien lausuntojen hankkimisessa ja erityisjärjestelyjen hakemisessa ylioppilastutkinnon kokeita varten.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan tuen järjestäminen käytännössä seuraavissa asioissa:

- tukitoimista ja niitä koskevista oikeuksista tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille
- tukitoimien tarpeen arviointi
- tukitoimien kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan
- tuen toteuttaminen
- tuen toteutumisen seuranta ja arviointi
- yhteistyö, vastuut ja työnjako edellä mainituissa asioissa.

VYK / paikallinen opetussuunnitelma

A) Miten usein ja millä tavoin opiskelijoita ja huoltajia tulisi tiedottaa oppimisen tuesta ja erityisopetuksesta lukiossa?

1. RO tiedottaa asiasta lukuvuoden alussa ja sama tiedote lähetetään huoltajille
2. Tiedote löytyy kotisivuilta, Wilmasta ja ilmoitustaululta

3. Oppimisen tuesta kerrotaan ja tiedotetaan lukuvuoden aikana useammin kuin kerran:

- aineenopettaja, RO, opo, erityisopettaja, opiskeluhuollon toimijat

B) Ennalta ehkäiseminen kun tuen tarve tulee lukiossa ilmi

I) Nivelvaihe

1. Lukioon tulevat opiskelijat käydään läpi

- alkukartoitus oman koulun opiskelijoiden osalta
- opiskelijoiden yläkoulussa saama kolmiportainen tuki. Keskustelua yleiseltä pohjalta.
- tiedostetaan lukioon tulevien tukea tarvitsevien opiskelijoiden lukumäärä
- tiedonsiirtolupa tarvitaan ennen kokousta / LOH -ryhmässä käsitellään opiskelijoiden asioita
- paikalla ovat LOH -ryhmä ja lukiotiimi

2. Tiedonsiirtolomake / pedagogiset tiedot

- sähköinen lomake Wilmassa: koti täyttää kokonaan ja se kerrotaan hyväksymiskirjeen mukana
- tiedonsiirtolomake kunnan ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden asioista palautetaan toukokuun lopulla.
- lukuoikeus on opiskelijan opettajilla, opoilla, rehtorilla ja erityisopettajilla

II) Oppimisen tuki lukiossa / oppimisvaikeudet

1. Varhainen tuki

- aineenopettaja keskustelee opiskelijan kanssa ja he sopivat mahdollisista tukitoimista
- tukiopetus, läksyjen tekeminen ja aikatauluttaminen, oppimisen taidot
- esim. säännölliset matikkapajat, kielipajat

2. Tuen tarve jatkuu / varhaisen tuen toimenpiteet ovat riittämättömiä

- havainnon tekijä (yleensä luultavasti aineenopettaja) keskustelee opiskelijan kanssa ja ilmoittaa opolle ja RO:lle heränneestä huolesta.

RO:

- tarvittaessa yhteydenotto erityisopettajaan ja opiskeluhuollon toimijoihin.
- opiskelija ohjataan (tarvittaessa) opiskeluhuollon piiriin.

3. Huoli on aiheellinen

- palaverin kutsuu koolle se opettaja, jolla huoli on herännyt
- palaverissa ovat koolla aineenopettaja, opiskelija, mahdollisesti huoltaja, RO, opo
- opiskelijan suostumus tarvitaan tarpeellisiin asiantuntijoihin

4. Lomakkeelle kirjaaminen / opiskelijan suostumus

- ”vanhan lomakkeen kopioiminen”
- palaverissa lomakkeelle kirjataan sovitut tukitoimet, käydään läpi havainnot, seulonnat, ennakkotiedot, sekä päätetään tuen toteuttamisen työjaosta.
- tuen toteuttamisen työjaon kirjaaminen, jos on tarve
- lomakkeelle kirjataan mahdolliset yhteistyötahot

- seuranta
- lomakkeessa on erillinen kohta ylioppilaskirjoituksille

III) Oppimisen tuki lukiossa / muu huolenaihe (esim. poissaolot, motivaatio-ongelmat)

1. Kun huoli herää

- aineenopettaja / RO keskustelevat opiskelijan kanssa ja mietitään, miten edetään
- tarvittaessa aineenopettaja siirtää tiedon RO:lle ja opolle ja heidän kauttaan opiskelijahuollon toimijoille

2. Huoli jatkuu (mm. poissaolot)

- RO ottaa yhteyttä kotiin ja sopii mahdollisesta palaverista (opon rooli)
- tapauskohtaisuus
- sovitaan jatkotoimet ja tieto asianosaisille

3. Huoli jatkuu edelleen (mm. poissaolot)

- RO ja opiskelija sopivat yhteydenotosta opiskeluhuoltoon / lukion terveydenhoitajaan
- kirjaa Wilman lomakkeelle (opiskelijan suostumus) asian siirtäminen opiskeluhuollon toimijoille

IV) Huoli ilmenee opiskeluhuollon toimijan kautta

1. Ensisijainen yhteydenotto rehtoriin ja/tai opoon ja hän ohjaa tiedon tarvittaessa asianosaisille
2. Asian käsittely tapauskohtaisesti

V) Erityinen tuki lukiossa / erityisopettajan antama tuki

1. Laaja-alainen erityisopettaja on mukana nivelvaiheen palavereissa

2. 1 vsk:n LUKI-testit

- kaikki testataan ja tieto menee opiskelijoille
- opiskelija ja huoltajat saavat tiedon, jos LUKI-testin tuloksissa jää ns. kiinni
- erillinen palaveri opiskelijan ja laaja-alaisen erityisopettajan välillä / tukitoimet
- pidennetyt koeajat päättää laaja-alainen erityisopettaja ja hän kirjaa ne lomakkeelle

3. Yhteistyö opon ja aineenopettajien kanssa

- laaja-alainen erityisopettaja tiedottaa opoa ja aineenopettajia niistä opiskelijoista, joilla on lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksia.
- mahdolliset yhteistyöpalaverit / oppimisen tukeminen: yksilöohjaus, tukiopetus, äänikirjapalvelut, samanaikaisopetus, oppimisstrategiat
- konsultaatiopalaverit ja materiaalituki

4. Ylioppilaskirjoitukset

- laaja-alaisen erityisopettajan ja opon tiedote lukion 2 vsk:n opiskelijoille YO -kirjoitusten erityisjärjestelyistä
- erityisopettajan lausunnot YTL:ään tai muille toimijoille

4.3. Opiskeluhoolto

Lukion opetussuunnitelman perusteissa käytetään lukiolain (714/2018) mukaisen käsitteen opiskelijahuolto sijasta oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) käsitettä opiskeluhoolto.

Lukion opiskeluhoollon tavoitteena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia ja huolehtia oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista sekä opiskeluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Opiskeluhoolto toteutetaan sekä yhteisöllisenä että yksilökohtaisena opiskeluhoollona. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 2 ja 3 §.)

Lukion opiskeluhoollon kokonaisuuteen sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoolto sekä opiskeluhoollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä opiskeluterveydenhuollon palvelut. Opiskeluhoollon palveluiden järjestämisestä vastaa lähtökohtaisesti oppilaitoksen sijaintikunta. Yksityinen koulutuksen järjestäjä tai valtio koulutuksen järjestäjänä voi päättää järjestää näitä palveluja kokonaan tai osittain omana toimintanaan ja omalla kustannuksellaan. Opiskelijalla on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhoolto, jota koulutukseen osallistuminen edellyttää, lukuun ottamatta yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden sairaanhoitopalveluja. Opiskelijoille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa opiskelijoiden käytettävissä olevasta opiskeluhoollosta ja opiskelijaa ohjataan hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhoollon palveluja. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3, 9 [muutettu lailla 1409/2014] ja 11 §.)

Opiskeluhoolto toteutetaan monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Opiskeluhoolto toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoollossa huolehditaan kaikkien opiskelijoiden mahdollisuudesta osallistua opiskeluhoollon suunnitteluun ja kehittämiseen. Opiskeluhoolto on kaikkien oppilaitoksissa työskentelevien ja opiskeluhoollopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu opiskeluyhteisön hyvinvoinnista on oppilaitoksen henkilökunnalla. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3, 4 ja 9 §; lukiolaki 714/2018, 33 §.)

4.3.1. Opiskeluhoollon keskeiset periaatteet

Näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa määrätään opiskeluhoollon keskeisistä periaatteista, opetustoimeen kuuluvan opiskeluhoollon tavoitteista sekä opetussuunnitelman ja oppilaitoskohtaisen opiskeluhoollon suunnitelman laatimisesta (lukiolaki 714/2018, 32 §; oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016]).

Yhteisöllinen opiskeluhoolto

Opiskeluhoolto toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä yhteisöllisenä opiskeluhoollona. Opiskeluhoolto on osa lukion toimintakulttuuria ja toimia, joilla edistetään opiskelijoiden osallisuutta, oppimista, hyvinvointia, terveyttä ja sosiaalista vastuullisuutta. Lisäksi edistetään ja seurataan opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3 ja 4 §.)

Yhteisöllisen opiskeluhoollon suunnittelun ja kehittämisen lähtökohtana on opiskelijan osallisuus, myönteinen vuorovaikutus sekä aikuistuvan nuoren itsenäistymisen tukeminen. Kaikilla opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osallistua yhteisöllisen opiskeluhoollon toimintatapojen kehittämiseen ja mielipiteensä ilmaisemiseen opiskelijoita ja oppilaitosyhteisöä koskevissa asioissa (lukiolaki 714/2018, 33 §; oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 18 §). Huoltajien mahdollisuutta osallistua yhteistyöhön tuetaan. Huoltajia kannustetaan osallistumaan yhteisöllisen opiskeluhoollon kehittämiseen ja oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin ja yhteistyön vahvistamiseen. Yhteistyötä tehdään myös kunnassa nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Lukiolain mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön (lukiolaki 714/2018, 40 §). Siihen kuuluu fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on opiskelijoiden ja henkilökunnan turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Opiskelijoiden osallisuus opiskeluyhteisön turvallisuuden edistämässä tukee hyvinvointia ja tarkoituksenmukaista toimintaa turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa. Turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen on osa lukion toimintakulttuuria, ja se otetaan huomioon kaikessa lukion toiminnassa.

Yksilökohtainen opiskeluhoolto

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan yksittäiselle opiskelijalle annettavia opiskeluhoollon palveluja, joita ovat opiskeluterveydenhuollon palvelut, opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä yksittäistä opiskelijaa koskeva monialainen yksilökohtainen opiskeluhoolto, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 5 §).

Yksilökohtaisen opiskeluhoollon tehtävänä on edistää hyvinvointia, terveyttä ja opiskelukykyä sekä tunnistaa näihin ja opiskelijan elämäntilanteeseen liittyviä yksilöllisiä tarpeita. Tavoitteena on myös varhaisessa vaiheessa ehkäistä ongelmia ja huolehtia tarvittavan tuen järjestämisestä.

Yksilökohtaista opiskeluhoolltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan kanssa ja hänen suostumuksellaan. Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä itseään koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa. Lähtökohtana on opiskelijaa arvostava, hänen mielipiteitään kuunteleva ja luottamusta rakentava vuorovaikutus sekä opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhooltoon liittyvissä kysymyksissä. Opiskelijalle ja hänen huoltajalleen annetaan tietoa yksittäisen opiskelijan oikeuksista opiskeluhoollolla sekä asioiden käsittelyyn liittyvistä lain edellyttämistä menettelytavoista ja tietojen käsittelystä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 11 ja 18 §.)

Opiskeluhooltoryhmät monialaisessa yhteistyössä

Opiskeluhoollon monialaiseen yhteistyöhön kuuluvien opiskeluhooltoryhmien toiminta on osa opiskeluhoollon kokonaisuutta. Opiskeluhooltoryhmiä ovat 1) opiskeluhoollon ohjausryhmä, 2) oppilaitoskohtainen opiskeluhooltoryhmä sekä 3) tapauskohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 14 § [muutettu lailla 1501/2016].)

Koulutuksen järjestäjä asettaa opiskeluhoollon ohjausryhmän ja oppilaitoskohtaisen opiskeluhooltoryhmän. Yksittäistä opiskelijaa koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Kaikki opiskeluhooltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa, että ryhmässä on mukana opetushenkilöstöä sekä opiskeluterveydenhuollon palveluja ja psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano.

Opiskeluhoollon ohjausryhmä vastaa koulutuksenjärjestäjäkohtaisen opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla useamman koulutusmuodon yhteinen.

Oppilaitoskohtaisen opiskeluhooltoryhmän tehtävänä on vastata oppilaitoksen opiskeluhoollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Koulutuksen järjestäjä ja opiskeluhoollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä sen kokoonpanosta sekä tehtäviin liittyvistä toimintatavoista. Opiskeluhooltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on oppilaitosyhteisön terveellisyys, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttaminen ja kehittäminen. Oppilaitoskohtaisen opiskeluhooltoryhmän sijasta edellä kuvattuja tehtäviä voi hoitaa opetuksen järjestäjän nimeämä

muu tehtävään soveltuva monialainen oppilaitoskohtainen ryhmä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 14 § [muutettu lailla 1501/2016]).

Monialainen asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen opiskelijan tai opiskelijaryhmän opiskeluhuollon tuen tarpeen selvittämiseksi ja palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoa se opetushenkilöstön tai opiskeluhuollon palvelujen edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Asiantuntijaryhmän tapauskohtainen kokoonpano perustuu yksilölliseen harkintaan, käsiteltävään asiaan ja siinä vaadittavaan osaamiseen. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi vain opiskelijan tai, ellei opiskelijalla poikkeuksellisesti ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumuksella. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua myös muita tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja tai opiskelijan läheisiä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 19 §).

4.3.2. Oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma

Oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laadinta

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma. Opiskeluhoitosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman oppilaitoksen yhteinen. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaitoksen ja opiskeluhuollon henkilöstön sekä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016].) Suunnitelmaa laadittaessa tehdään tarvittaessa yhteistyötä myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Oppilaitoksen opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan seuraavat asiat:

1. Opiskeluhuollon kokonaistarve

- opiskeluhuollon palvelut ja määrä
- tarve
- työn- ja vastuunjako
- palveluiden kohdentaminen eri osa-alueille

2. Yhteisöllinen opiskeluhoito

- yhteisöllisyys, osallisuus, terveys ja turvallisuus sekä LOH -toiminta
- kaksi toimintamallia kuvataan tarkemmin

3. Yksilökohtainen opiskeluhoito

4. Yhteistyö huoltajien kanssa

5. Opiskeluhoitosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

- tietojen kokoaminen
- seurantatietojen käsittely
- tiedottaminen

Opiskelijahuollon kokonaistarpeen arviointi

VYK: Opiskeluhuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut

Opiskeluhooltosuunnitelmassa esitetään arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhooltopalveluista niiden yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi ja toiminnan tarkoituksenmukaiseksi kohdentamiseksi.

Opiskeluhoollon kokonaistarve ja käytettävissä olevien opiskeluhooltopalvelujen määrä ilmoitetaan sen mukaisena, mitä ne ovat suunnitelmaa valmisteltaessa. Arviota voidaan tarpeiden muuttuessa tarkistaa.

Arviossa otetaan huomioon opiskelijoiden terveyteen ja hyvinvointiin sekä opiskeluyhteisöön ja ympäristöön liittyvät tarpeet. Arviota laadittaessa hyödynnetään monipuolisesti näihin liittyviä selvityksiä ja seurantatietoja, opiskeluhoollossa muodostunutta tietoa sekä huoltajilta ja erityisesti opiskelijoilta saatavaa tietoa.

Opiskeluhooltohooltosuunnitelmaan sisällytetään arvio oppilaitoksen käytettävissä olevista opiskeluhooltopalveluista, joita ovat opiskeluterveydenhuolto- sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut.

Kokonaistarve:

Vääksyn Yhteiskoulun lukiossa opiskelee noin 180 lukiolaista. Lukiossa toimii ilmailulinja ja siksi 1/3 lukion opiskelijoista tulee eri puolelta Suomea. Lukiossa opettaa noin 20 opettajaa ja vain 4-6 opettajaa ovat lukion opettajia. Suurin osa on yläkoulun ja lukion yhteisiä opettajia.

Noin 40 %:a yläkoulun päättävistä nuorista jatkaa lukiolaisista suoraan omaan lukioon ja he ovat jo osittain tuttuja kasvoja opiskeluhoollon henkilöstölle. Opiskelijoilta kerättävän tiedonsiirron avulla tarkistetaan opiskeluhoollon palvelujen tarvetta. Oppimisen tuen tarvetta tarkastelevat opiskelija, opinto-ohjaaja sekä aineenopettajat yhdessä. Tuen tarpeen kartoittamisessa tehdään yhteistyötä laaja-alaisen erityisopettajan ja opiskeluhoollon palvelujen kanssa. Asikkalan kunnan ulkopuolelta tulevat opiskelijat ovat pääsääntöisesti hyvin lukio-opintoihin motivoituneita ja huoltajien sekä opiskelijoiden kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä, koska osa nuorista on ensimmäistä kertaa muuttanut pois kotoa.

Opiskeluhoollon varsinaisista palveluista lukiolaisten käytössä ovat koulukuraattori, koulupsykologi, lukion terveydenhoitaja ja koululääkäri. Opiskeluhoollon kokonaistarvetta arvioivat vuosittain esimiehet yhdessä opiskeluhoollon ohjausryhmän kanssa. Asikkalan kunnan sivistysjohtaja ja Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän palveluesimies tekevät keväällä arvion koulujen opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhooltopalveluista seuraavaa lukuvuotta varten.

Opiskeluhoollon resurssit ovat lakisääteisellä tasolla. Resurssien riittävyyden arviossa huomioidaan muun muassa lukion opiskelijamäärä ja opiskelijoiden kotikunta. Lukion opiskelijoista 1/3 tulee Asikkalan ulkopuolelta ja se vaikuttaa muun muassa opiskelijoiden kotipaikkakunnalla olleiden hoitokontaktien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Kokonaistarpeen arvioinnissa hyödynnetään myös kaikkia niitä tilastoja, joita on kerätty opiskelijoiden hyvinvointiin liittyen. Tilastot muodostuvat esim. hyvinvointisuunnitelman tiedoista, THL:n kouluterveyskyselyistä ja koulun omista kyselyistä. Tilastomerkintöjä saadaan myös Wilman kautta esimerkiksi poissaoloista. Näiden tulosten perusteella Asikkalan kunnan ohjausryhmä voi arvioida palvelujen tarvetta ja uudelleen painottamista.

Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta tukee lukion käytettävissä olevien resurssien kohdentamista yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen opiskeluhoollotyöhön sekä opiskeluhoollon yhteistyöhön. Arviossa otetaan huomioon opiskeluhoollon seurannassa, kehittämisessä ja toteuttamisessa vaadittava opetushenkilöstön ja oppilashuollon palveluiden asiantuntijoiden työpanos.

Yhteisöllinen opiskeluhoolto

VYK: Yhteisöllinen opiskeluhoolto ja sen toimintatavat

1) Oppilaitoskohtainen opiskeluhoolloryhmän toimintatavat ja käytännöt / LOH

Rehtori vastaa lukion opiskeluhollosta ja lukion opiskeluholto-suunnitelman päivittämisestä yhdessä LOH- ryhmän kanssa. Rehtori johtaa lukion oppilaitoskohtaisen opiskeluholto-ryhmän (LOH) toimintaa.

Oppilaitoskohtaisen opiskeluholloin toimijoita ovat kaikki opiskelijoiden ja opetusympäristön kanssa työskentelevät. Yhteisöllisessä opiskelijahuollossa painottuvat ennaltaehkäisy, pitkäjänteisyys ja suunnitelmallinen kehitystyö. Se korostaa moniammatillisen asiantuntijuuden ja yhteistyön merkitystä sekä yksilötasolla sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin ja toimintatapoihin.

Lukion oppilaitoskohtainen opiskelijahuolto-ryhmä / LOH kokoontuu säännöllisesti (noin kolmen viikon välein) koko lukuvuoden ajan. LOH -ryhmään kuuluvat mm. rehtori, opinto-ohjaaja, koulukuraattori, koulupsykologi, lukion kouluterveydenhoitaja, nuorisotoimen edustaja ja ryhmänohjaajien edustus. Opiskelijoiden edustus katsotaan tarpeen mukaan vuosittain. Opiskelijoiden edustus on vapaaehtoista ja toimintaan osallistuvilla opiskelijoilla on mahdollisuus saada kurssi LOH -toiminnasta.

Ryhmää voidaan tarpeen mukaan täydentää esim. laaja-alaisella erityisopettajalla, opettajajäsenillä, tutor -opiskelijoilla, oppilaskunnan hallituksen edustajilla ja huoltajilla (esim. yhdysvanhemmat). Lisäksi opiskeluholto-ryhmät tekevät yhteistyötä muiden koulun ulkopuolisten sidosryhmien kanssa.

LOH -ryhmän puheenjohtajana toimii rehtori tai joku muu LOH-ryhmän jäsen. Muistion pitäjänä toimii pääsääntöisesti lukion opinto-ohjaaja tai kuka sovitaan kokouksen alkaessa. Muistion pitäminen ei perustu lakiin. LOH -ryhmän muistiot ovat julkisia ja ne laitetaan esille LOH -ryhmän valitsemalle alustalle.

Yhteisöllinen opiskelijahuolto-ryhmä tekee itselleen lukuvuoden ensimmäisessä kokouksessa alustavan toimintakalenterin koko lukuvuoden ajaksi. Ohjelmaa päivitetään tarpeen mukaan lukuvuoden aikana.

LOH -ryhmän toiminta

LOH- ryhmän toiminta on yksi osa lukion yhteisöllistä opiskeluholtoa. LOH -ryhmä keskittyy vuosittain mm. seuraaviin tehtäviin:

- miten toteutetaan opiskeluholloin palvelujen esittäytyminen
- suunnitellaan ja toteutetaan opiskelijoiden terveellisyteen liittyviä infotilaisuuksia
- osallistetaan opiskelijakunta ja kuullaan heidän kehittämistoiveet koko lukion toimintakulttuurissa: lukion 1-3 vsk:n opiskelijoiden tapaamiset
- erityinen yhteistyö ilmailulinjan opiskelijoiden ja heidän huoltajien kanssa. Puhelinkierros.
- poissaolojen seuraaminen ja puuttuminen
- tulevien lukiolaisten nivelvaihe tuen näkökulmasta
- THL:n kysymyksiin vastaaminen ja tulosten käsittely yhdessä lukiolaisten kanssa

Lukion yhteisöllisen opiskeluholloin nivelympyrä / lukuvuosirakenne

Lukiotiimi kokoontuu säännöllisesti läpi lukuvuoden ja kokouksissa käsitellään myös opiskeluun, oppimiseen ja poissaoloihin liittyviä asioita.

Lukion RO-vartti pidetään joka viikko ja lukiolaisella on mahdollisuus saada kurssi kolmannen vuoden keväällä, jos hän on aktiivisesti osallistunut RO -vartteihin.

Opiskelijakunnan hallitus kokoontuu säännöllisesti ja aktivoi sekä osallistaa opiskelijoita mm. aulafoorumien kautta. Aulafoorumeissa otetaan kantaa ajankohtaisiin asioihin. Aulafoorumeissa nousseita asioita opiskelijakunta voi tuoda LOH -ryhmään käsiteltäviksi.

Elokuu

- lukion 1-3 vsk:n opiskelijoiden ryhmäytyminen

- lukion tutor-toiminta
- LOH -toiminnan käynnistäminen. Aloituskokous
- opiskeluhuollon esittäytyminen lukion 1 vsk:n opiskelijoille
- opiskelijakunnan hallituksen uusien jäsenten valinta

Syyskuu

- lukion 3 vsk:n asiat LOH-ryhmässä
- ABI-info lukiolaisille ja huoltajille. Tarkempi selvitys YO -kirjoituksista.
- syksyn YO -kirjoituksista huolehtiminen
- 3 vsk:n kotien ilta

Lokakuu

- lukion 2 vsk:n asiat LOH -ryhmässä
- lausunnot kevään YO -kirjoituksiin
- lukiolaisille on varattu mahdollisuus erilaisiin liikuntaharrastuksiin: höntsäjääkiekko, höntsäfutis, kuntosali

Marraskuu

- ABI-info. Kevään YO -kirjoituksiin osallistuminen.
- lukion 1 vsk:n asiat LOH -ryhmässä
- lukion 1 vsk:n vanhempainilta
- lukioillan järjestäminen. Lukion esittely tuleville lukiolaisille / yhteisöllisyys.
- THL:n tulosten käsittely
- lukiolaisten liikuntatapahtumat: käsipalloturnaus tms.

Joulukuu

- poissaolot ja opiskelu
- liikuntatapahtumat
- lukion 1vsk:n puurokonvat
- lukion oma joulujuhla

Tammikuu

- ilmailulinjan 1 vsk:n huoltajien puhelinsoitot
- 2 vsk:n vanhempainilta

Helmikuu

- 2 vsk: Vanhojen päivä
- 3 vsk: Penkkarit
- ilmailijoiden aamukahvit

Maaliskuu

- ABI -info. Tarkempi selvitys Yo -kirjoituksista
- lausunnot syksyn YO -kirjoituksiin
- kevään YO -kirjoitukset

Huhtikuu

- tulevien lukiolaisten nivelpalaveri
- tulevien ilmailulinjan opiskelijoiden haastattelut (kolme viikkoa)
- lukion erilainen oppimispäivä / Helsinki, Tampere

Toukokuu

- seuraavan lukuvuoden suunnittelu
- lukion erilainen oppimispäivä / Helsinki, Tampere
- uusien tutoreiden koulutus ja sisäännäjo

Kesäkuu

- lukion uusinta- ja korotuskuulustelut
- uusien lukiolaisten sisäänotto
- ilmailulinjan opiskelijoiden asuntoasiat

Opiskelijoiden opiskelusta huolehtiminen

Opiskelijoiden oppimisen tiellä olevia esteitä pyritään poistamaan alkuvaiheessa mm. nivelvaiheen yhteistyöllä. Tulevien lukion 1 vsk:n opiskelijoiden nivelvaiheen kokous pidetään keväällä. Kokouksessa käsitellään oppimiseen liittyvät TUKI-asiat. Sen lisäksi koulunkäyntiin ja oppimiseen liittyvät tiedot siirtyvät erillisen tiedonsiirto – lomakkeen kautta, jonka opiskelija toimittaa lukion ryhmänohjaajalle, joka toimittaa lomakkeet opinto-ohjaajalle.

Kaikille 1 vsk:n opiskelijoille tehdään syksyllä LUKI –testit ja sitä kautta saadaan myös kartoitettua tukitoimia tarvitsevat opiskelijat.

Opiskelijan opiskeluhuollolliset tiedot siirtyvät opiskeluhuollon toiminnasta vastaavien henkilöiden tietoon, jos opiskelija näin haluaa. Koska suurin osa lukion opiskelijoista on oman talon sisältä tulleita, niin opiskelijat ovat monille opettajille entuudestaan tuttuja.

Siirryttäessä yläkoulusta lukioon, missä oppimisympäristö ja sosiaaliset rakenteet poikkeavat aiemmin totutusta kiinnitetään erityistä huomiota opiskelijan tukemiseen siirtymävaiheessa. Tällaisia toimia ovat mm. tutor -toiminta, ryhmäytymiset, ryhmänohjaustunnit ja tiedotteet. Uusien opiskelijoiden sosiaalista yhtenäisyyttä pyritään kehittämään alkusyksyn ryhmäytyksillä, joita järjestävät tutor – opiskelijat, ryhmänohjaajat, opinto-ohjaajat ja rehtori.

Perusasteen ja lukion jälkeen tai lukio-opintojen keskeytyessä pyritään opiskelijan syrjäytymistä ehkäisemään ohjaamalla hänet toiseen koulutuspaikkaan tai nuorisotoimen tukitoimien pariin. Lukion opinto-ohjaaja on yhteydessä opiskelijaan ja varmistaa hänen suostumuksella, että nuorisotoimi on tietoinen mahdollisesta tuen tarpeesta olevasta nuoresta. Tarvittaessa ollaan yhteydessä myös muihin opiskeluhuollon toimijoihin esim. sosiaalitoimessa.

Koulukuraattorin, koulupsykologin ja lukion terveydenhoitajan ennaltaehkäisevä työ vähentää opiskelijoiden kriisiasioiden käsittelyä. He jakavat tietoa stressistä ja liiallisesta työnteosta, jotka saattavat estää opiskelijoiden koulukäynnin ja oppimisen. He tarjoavat myös helposti saatavaa keskusteluapua, jos tilanne on kärjistynyt liian pahaksi. Ensiasteeseen keskusteluapua saa myös eri aineenopettajien, opinto-ohjaajan ja ryhmänohjaajien kautta.

LOH-ryhmän tehtävät ovat pääsääntöisesti ennalta ehkäiseviä. Ryhmä voi teettää kyselyitä ja keskustella opettajien ja opiskelijoiden kanssa. näiden perusteella sitten mietitään jatkokuviot.

Oppimisen kannalta tärkeä asia on poissaolojen säännöllinen seuraaminen. Tämän asian tiedottaminen opettajille ja ryhmänohjaajille ja heidän tukena oleminen. LOH -ryhmä voi yhdessä yläkoulun kanssa järjestää pedagogisia kahvilahetkiä teemalla joka tukee opiskelijoiden oppimista.

LOH-ryhmä voi kerätä tietoa lukiolaisten opiskelumenestyksestä suurempana kokonaisuutena esim. ryhmätasolla.

II) Opiskeluhuollon kokonaisuudesta tiedottaminen

Opiskeluhuollon kokonaisuudesta tiedottaminen on rehtorin vastuulla. Tiedottamisen perusvälineenä käytetään kotisivuja ja Wilmaa.

III) Yhteistyö nuorisotoimen, lastensuojelun ja poliisin sekä muiden opiskeluhuollon kehittämiseen tarvittavien tahojen kanssa

Nuorisopalvelut

Asikkalan kunnan nuorisopalvelut toimivat Aurinkovuoren koulun yhteydessä. Tiloissa työskentelevät mm. erityisnuorisotyöntekijä ja etsivä nuorisotyöntekijä. Etsivä nuorisotyöntekijä osallistuu lukion LOH -kokouksiin ja tekee yhteistyötä lukion eri toimijoiden kanssa. mm. ennalta ehkäisevä työskentely yhdessä opiskeluhuollon palveluiden kanssa.

Etsivä nuorisotyöntekijä tekee yhteistyötä lukion opinto-ohjaajan kanssa, jos joku nuori ei saa II asteen opiskelupaikkaa tai nuori jättää II asteen opiskelut kesken.

Lastensuojelun palvelut

Lastensuojelulla turvataan lapsen/nuoren oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen ja erityiseen suojeluun. Lain peruslähtökohtana on, että lapsen/nuoren hoito ja kasvatusta on vanhempien vastuulla. Lastensuojelun tarve alkaa, jos nuoresta ei pidetä riittävän hyvää huolta. Lukio ja/tai lukion eri toimijat tekevät lastensuojeluilmoituksen, jos siihen on olemassa perusteet.

Poliisi

Hämeen poliisilaitoksen kanssa tehdään yhteistyötä tarvittaessa.

Akuuteissa tilanteissa soimitaan 112.

Rikosilmoitus tehdään tarvittaessa.

IV) Opiskeluun osallistumisen seuranta, poissaolojen ehkäiseminen ja niihin puuttuminen

Opiskelijoiden poissaolojen tiivis seuranta on yksi opiskeluhuollon ennalta ehkäiseviä keinoja opiskelijoiden auttamiseksi lukio-opinnoissa. Suuret poissaolomäärät melko usein aiheuttavat opintojen viivästymisen ja vähitellen stressiä lukion suorittamisesta.

Opiskelijoiden poissaoloja seuraavat päivittäin niin aineenopettajat kuin ryhmänohjaajat päivittäin. Lukiolaisen poissaolojen suureen lukumäärään (30 h) ja/tai satunnaisiin poissaoloihin reagoidaan mahdollisimman pian. Ryhmänohjaaja ilmoittaa asiasta opinto-ohjaajalle/rehtorille ja samalla tehdään yhteinen päätös, miten edetään. Keskustelu opiskelijan (ja huoltajan) kanssa, ja jos tilanne ei korjaannu, niin yhteys opiskeluhuollon palveluihin. Toisinaan voi olla tarpeen ottaa yhteys heti opiskeluhuollon palveluihin.

Lukio on hyväksynyt erillisen poissaolo-ohjeen ja se on tiedotettu niin lukiolaisille kuin heidän huoltajilleen. Poissaolo-ohje on luettavissa Wilman tiedotteissa.

V) Yhteistyö ja toimenpiteet opiskelijoiden osallisuuden vahvistamiseksi

Lukuvuoden aikana on monia erilaisia tapahtumia, joissa toimitaan oman vuosiluokan kanssa ja/tai koko lukio yhdessä. Tapahtumia on koulupäivän aikana ja vapaaehtoisia tapahtumia myös koulupäivän jälkeen. Yhteisöllisen toiminnan nivelympyrä antaa kuvan toiminnan monipuolisuudesta.

Opiskelijoita osallistetaan yhteisöllisen opiskeluhuollon suunnitteluun ja toimintoihin. Opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua LOH -ryhmän kokouksiin (heidän mahdollisuus kartoitetaan vuosittain) ja heidän mielipide tulee esille vuosiluokkien tapaamisissa.

Lukiolaiset voivat uusien ideoiden toteuttamiseksi ottaa yhteyttä aineenopettajiin, ryhmänohjaajiin, opinto-ohjaajan ja rehtoriin. Opiskelijakunnan hallitus on lukiolaisten edustuksellinen ryhmä, jotka on valittu edustamaan ja vaikuttamaan lukiolaisille tärkeissä asioissa. Opiskelijoiden ajatukset ja mielipiteet pyritään huomioimaan mahdollisimman hyvin kun suunnitellaan opiskeluhuollon tavoitteita eteenpäin.

Jokainen lukion vuosiluokka vierailee LOH-ryhmän kokouksessa kertomassa omia kuulumisia. Näistä kokoontumisista on tehty muistio ja pyritty puuttumaan epäkohtiin ja tiedottamaan epäkohdista oikeille kohdetahoille (tukipalvelut, tekninen toimi). Edellä mainittujen lisäksi kaikki lukiolaiset voivat osallistua mm. yhteisten teemapäivien ideointiin ja järjestämiseen mm. ryhmänohjausvarteissa ja aulafoorumeissa. Opiskelijoiden ideoiden pohjalta voidaan valita kehittämiskohteita ja heidän palautteensa tulee ohjata toimintojen kehittämistä jatkossa. Lukion omia teemapäiviä pyritään järjestämään kaksi kertaa vuodessa, joista toinen järjestetään opintomatkana.

Opiskelijakunnan hallituksella on keskeinen osa osallistamisessa. Lukion opiskelijakunnan hallitus on opiskelijoiden kuulemisen jälkeen järjestänyt liikuntatapahtumia, aulafoorumeita ja muita ajankohtaisia tapahtumia. Aulafoorumin kautta lukiolaiset pääsevät kertomaan, mitä asiat ovat sillä hetkellä kunnossa ja missä asioissa on parannettavaa.

Muita toimijoita voivat olla tutor -opiskelijat (ryhmäytymispäivä) sekä yksittäiset opiskelijat tai opiskelijaryhmät. Lukiolaiset voivat yhdessä opettajien kanssa osallistua opetusmenetelmien, oppimisympäristön ja arvioinnin suunnitteluun. Lukiolaisilta kysytään mielipidettä ja heitä kuullaan, jos ollaan tekemässä muutoksia, jotka koskevat heidän opiskelutarkeansa.

Opiskelijoiden säännöllinen osallistaminen tapahtuu ryhmänohjausvarteissa. Lukiolaiset ideoivat ja suunnittelevat mm. erilaisen oppimispäivän järjestelyitä, puurokonvia, vanhojen tansseja, joulujuhlan järjestelyitä tai erilaisia liikuntatapahtumia.

VI) Toimenpiteet yhteisöllisyyden edistämiseksi oppilaitosyhteisössä

Lukion yhteisöllisyys on osa koulun toimintakulttuurista ja sen edistäminen kuuluu koko henkilökunnalle ja myös lukiolaisille. VYK on keskisuuri lukio, jossa kaikki lukiolaiset tuntevat toisensa ja lukion henkilökunta on helposti lähestyttävää.

Lukion yhteisöllisyyden rakentaminen alkaa lukioillan esittelystä, jonka aikana korostetaan lukion henkilökunnan ja opiskelijoiden välistä yhteistyötä ja avoimuutta ja vuorovaikutusta.

Lukion 1 vsk:n keskinäistä yhteisöllisyyttä parannetaan heti lukiopaikan ottamisen kynnyksellä. Kukin heistä käy ottamassa paikan vastaan henkilökohtaisesti ja samalla varmistetaan I jakson lukiokurssien oikeellisuus. Ilmailijoiden asuntoasioissa autetaan niin paljon kuin se on koulun henkilökunnalle mahdollista.

Ryhmäytyminen

Vääksyn Yhteiskoulussa lukion alussa kaikki opiskelijat ryhmätetään ja heidän keskinäisiin suhteisiinsa kiinnitetään erityisesti huomiota. Ryhmäytymisessä tutoreilla ja lukiotiimin jäsenillä on ryhmäytymispäivän suunnittelu- ja toimintavastuu. Lukion opiskelijoista 1/3 on ulkopaikkakuntalaisia ja se korostaa ryhmäytymisen ja tutustumisen merkitystä.

RO -vartit

Lukio antaa jokaiselle opiskelijalle mahdollisuuden vaikuttaa yksin tai ryhmässä. Vaikuttaminen voi tapahtua aineenopettajan, ryhmänohjaajan, opinto-ohjaajan tai rehtorin kautta. Asia luonteesta riippuen ne käsitellään lukiokokouksessa, aamupalaverissa tai opettajainkokouksessa. Ei ole niin pientä tai suurta asiaa, jota ei voisi käsitellä. Opiskelijat voivat mm. ryhmänohjausvarteissa tai –tunneilla tuoda kehittämiskohteet esille.

Opiskelijakunnan hallitus

Vaikuttaminen voi tapahtua myös edustuksellista tietä ja silloin luontevin reitti on opiskelijakunnan hallituksen kautta vaikuttaminen.

Opiskelijakunta toimii opiskelijoiden edunvalvojana sekä tiedonvälittäjänä opettajien ja opiskelijoiden välillä. Opiskelija voi hakeutua oppilaskunnan hallituksen jäseneksi tai pyytää hallituksen jäseniä ottamaan asiat esille. Lukion opiskelijakunnan hallituksella on monta eri tapaa kuulla ja huomioida opiskelijoiden näkemykset. Tutor –toiminta on yksi mahdollisuus vaikuttaa lukiolaisten asioihin. He toimivat esittelytilaisuuksissa lukioasioiden asiantuntijoina ja kertovat lukiolaisen näkökulmasta kuulumisia.

Lukion koulukohtainen opiskelijahuoltoryhmä tapaa kaikki vuosikurssit lukuvuoden aikana. Lukiolaiset ovat etukäteen valmistautuneet kokouksessa käsiteltäviin aiheisiin ja heille annetaan mahdollisuus kertoa lukiolaisten kuulumisia sekä vaikuttaa heidän omaan opiskeluun, hyvinvointiin, terveellisyteen ja turvallisuuteen.

Kouluvuoden suunnittelussa opiskelijat ovat mukana esimerkiksi erilaisten oppimispäivien suunnittelussa ja toteuttamisessa, taksvärkkipäivän pohdintoissa sekä erilaisten urheilutapahtumien järjestämisessä.

Edellä mainittujen lisäksi opiskelijat järjestävät keskenään puurokonvat, vanhojen päivät ja penkkarit. Kyseisiä päiviä suunnitellaan yhdessä opettajien ja rehtorin kanssa. Yhteisessä toiminnassa korostuu koko koulun yhteishenki ja yhteisöllisyys, jota ei luoda ainoastaan ulkonaisilla teemapäivillä. Sen sijaan yhteishengen ja yhteisöllisyyden luominen alkaa jokaisen opettajan oppitunneilta. Oppitunneilla opiskelija tulee kohdatuksi henkilökohtaisesti.

VII) Toimenpiteet opiskeluyhteisön sekä ympäristön terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi

Turvallisuus

Rehtorilla on vastuu koulun turvallisuudesta ja päivittäisestä toiminnasta. Jos rehtori on koulutuksessa, lomalla tai sairauslomalla rehtorin määräysvaltaa käyttää apulaisrehtori.

Jokainen henkilökunnan jäsen on velvollinen toimimaan kriisitilanteissa pelastussuunnitelman ja erilaisten kriisimallien ohjeiden mukaisesti. Äkillisissä kriisitilanteissa rehtori kokoaa kriisiryhmän, joka koostuu LOH –ryhmän jäsenistä. Kokoonpanoa voidaan lisätä mm. seurakunnan ja nuorisotoimen edustajilla. Kriisitilanteissa tiedotusvastuu on rehtorilla tai koulutusjohtajalla.

Koulun omien turvaohjeiden päivitys on rehtorin vastuulla, jos päivitysvastuuta ei ole delegoitu toiselle henkilölle, esim. apulaisrehtorille.

Jokaisella lukiolaisella tulee olla turvallinen opiskeluympäristö. Tästä pidetään huolta mm. koulun toimintakulttuurin ja järjestyssääntöjen avulla. Toimintakulttuurin toimivuus on ennaltaehkäisevänä toimintana tärkein turvallisuudentunteen lisääjä lukio-opiskelussa. Järjestyssäännöistä löytyvät ohjeet, miten lukiolaisen tulee toimia koulupäivän aikana, jotta kaikkien hyvinvointi ja turvallisuus säilyvät.

Koulun kriisimallit on jaoteltu seuraavan kaavan mukaan. Opetussuunnitelmasta löytyvät ne mallit, jotka päivitetään vuosittain yhteistyössä opiskelijoiden ja huoltajien kanssa (kuuleminen ja epäkohdista voi laittaa viestiä rehtorille). Opetussuunnitelmassa ovat mm. tapaturmat, sairastumiset, tupakointi, päihdeaineet jne. Osa kriisimalleista on sisällytetty Yhteiskoulun pelastussuunnitelmaan. Se löytyy koulun TURVA –kansioista ja pelastussuunnitelma sisältää mm. seuraavat poikkeustilanteet: hätäpoistuminen (tulipalo), koulu-uhkaus ja koulu-uhkausepäily, häiriintyneen ja väkivaltaisen henkilön kohtaaminen sekä kunnallistekniikan häiriöt.

Koulun kaikille välitunneille on järjestetty valvonta, mutta lukiolaisilla on mahdollisuus poistua koulualueelta välituntien aikana. Lukion aulan seinillä ovat ohjeet hätäpoistumisesta, hätäkeskuksen puhelinnumero ja muut tärkeimmät hätänumerot.

Henkilökunnalla on ilmoitusvelvollisuus vaaran paikasta koulun piha-alueilla tai koulun sisäosissa. Ilmoitus tehdään rehtorille tai kiinteistöhoitajille. Kiireelliset tapaukset soitetaan ja muut ilmoitetaan teknisen toimen omaan sähköiseen järjestelmään.

Poistumisharjoitukset

Poistumisharjoituksia tehdään säännöllisesti kerran lukukaudessa. Poistumisharjoituksia tehdään yksin tai yhteistyössä pelastuslaitoksen ja teknisen toimen kanssa. Kaikista luokista löytyvät poistumisohjeet ja kokoontumispaikat. Poistumisohjeiden ja turvaohjeiden päivityksestä vastaa rehtori, jollei tehtävää ole delegoitu toiselle henkilölle.

Palotarkastukset

Palotarkastukset tehdään säännöllisesti, kerran vuodessa. Palotarkastuksessa mukana ovat pelastuslaitoksen vastaava henkilö, teknisen toimen edustaja, kiinteistöhoitaja ja rehtori sekä apulaisrehtori.

Palotarkastuksista laaditaan raportti, josta ilmenevät mahdolliset korjausehdotukset. Tekninen toimi ja rehtori ovat velvoitettuja puuttumaan ja korjaamaan epäkohdat.

Terveellisyys ja hyvinvointi

Koulu yhteisön ja opiskelu ympäristön terveellisyys ja turvallisuus on tarkastettava yhteistyössä oppilaitoksen ja sen oppilaiden tai opiskelijoiden, koulu- tai opiskeluterveydenhuollon, terveystarkastajan, henkilöstön työterveyshuollon, työsuojeluhenkilöstön ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kesken. Tarkastuksessa todettujen puutteiden korjaamista on seurattava vuosittain. Tarkastuksessa painottuvat oppilaiden ja opiskelijoiden näkökulma.

Tämä tarkastus tehdään kolmen vuoden välein etukäteen suunnitellun lomakkeen avulla

Koulun koko henkilökunta ja LOH -ryhmän jäsenet pyrkivät omalla toiminnallaan seuraamaan ja puuttumaan epäkohtiin (tai viemään viestiä eteenpäin), jotka kohdistuvat esim. fyysisen ympäristön terveellisyteen ja turvallisuuteen (ilmoittamisvelvollisuus vioista).

Opiskelijoita kuullaan säännöllisesti ja heidän esittämiään asioita viedään eteenpäin. Opiskelu huollon palvelut ovat helposti saavutettavissa.

THL:n kyselyt pidetään joka toinen vuosi ja tulokset käydään läpi niin LOH-ryhmässä kuin opettajien ja opiskelijoiden kanssa.

Opiskelijoiden opiskelu ympäristössä kiinnitetään erityistä huomiota seuraaviin asioihin:

- terveellisyys: työergonomia, valaistus, akustiikka.
- esteetömyys
- terveellisyys- ja turvallisuustarkastuksissa kiinnitetään huomio näihin epäkohtiin.

Opiskeluyhteisön hyvinvointi

Vääksyn Yhteiskoulun kestäviä arvoja ovat avoin, huomioiva ja turvallinen oppimisympäristö, jonka kautta jokainen voi opiskella ilman, että kokee häirintää, kiusaamista tai syrjintää. Häiriötilanteet pyritään jo etukäteen ennaltaehkäisemään avoimuudella, keskusteluilla ja suunnittelulla. Epäkohtiin puututaan, kun niitä havaitaan.

Opiskelu huolto on järjestetty lain mukaisesti. Jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus opiskelu huollon palvelujen pariin. Koulukuraattori, koulupsykologi ja lukion terveydenhoitaja keskittyvät opiskelu huollollisiin asioihin ja pedagogiset asiat ovat painottuvat tilanteesta riippuen opettajien, opinto-ohjaajan, rehtorin käsiteltäviksi. Asiasta on tarkemmin opiskelu huollon OPS - osiossa.

Vääksyn Yhteiskoulussa opiskelijoita kannustetaan terveyttä edistävään ja liikunnalliseen elämäntapaan tarjoamalla yhteisiä liikuntahetkiä ja -mahdollisuuksia esim. varatuilla liikuntavuoroilla ja järjestämällä opiskelijoiden suunnittelemaa liikuntaturnauksia.

Lukio-opiskelun oppi- ja välitunneilla, retkillä ja muussa toiminnassa pyritään myös lisäämään lukiolaisten toiminnallisuutta ja liikkuvuutta. Toteutusvaihtoehtoja on monia. Lukiossa järjestetään säännöllisesti mm. liikuntaturnauksia (lentopallo, salibandy, pesäpallo jne) ja osallistutaan alueelliseen liikuntatapahtumiin.

Kiusaamista ja häirintää ennaltaehkäistään avoimella keskustelulla ja keskinäisellä vuorovaikutuksella.

VIII) Yhteistyö ja käytänteet oppilaitoksen terveellisuuden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa

Terveydenhuoltolain 16§:n ohjeistuksen mukaisesti kouluilla tehdään kolmen vuoden välein tarkastus. Tarkastuksesta vastaa ympäristöterveydenhuollon edustaja ja hänen lisäkseen mukana tarkastuksessa ovat koulun rehtori, kiinteistönhoitaja sekä kouluterveydenhuollon, työterveyshuollon ja työsuojelun edustaja.

Tarkastuksesta laaditaan raportti, jonka käsittelyssä on mukana sisäilmatyöryhmä. Mikäli tarkastuksen pohjalta ilmenee puutteita, tehdään yhdessä työsuojeluryhmän kanssa korjaussuunnitelma, jossa on huomioitu myös seuranta.

Koululla havaituista muista terveys- ja turvallisuusongelmista tiedotetaan koulun rehtorille hyvissä ajoin, jotta asian vaatimiin järjestelyihin voidaan varautua mahdollisimman hyvin.

Sisäilmaongelmissa otetaan yhteys joko rehtoriin tai työsuojeluvaltuutettuun. He tiedottavat toisilleen tehdyistä havainnoista. Työsuojeluvaltuutettu kuuluu kunnan sisäilmatyöryhmään, jossa havaitut epäkohdat otetaan esille.

Palotarkastukset

Palotarkastukset tehdään säännöllisesti, kerran vuodessa. Palotarkastuksessa mukana ovat pelastuslaitoksen vastaava henkilö, teknisen toimen edustaja, kiinteistönhoitaja ja rehtori sekä apulaisrehtori.

Palotarkastuksista laaditaan raportti, josta ilmenevät mahdolliset korjausehdotukset. Tekninen toimi ja rehtori ovat velvoitettuja puuttumaan ja korjaamaan epäkohdat.

IX) Yhteistyö ja toimenpiteet huoltajien yhteistyön ja osallisuuden vahvistamiseksi

Alapuolelle on koottu erilaisia esimerkkejä lukion ja lukiolaisten huoltajien välisistä yhteistyömuodoista.

Matalan kynnyksen malli myös lukiolaisten asioissa

Vanhempainillat ja kotien illat ja etäyhteydet

Yhdysvanhemmat

Vanhojen päivät

Wilman käyttö mielipiteiden kartoituksessa.

Tiedotteiden käyttö.

X) Terveystiedon ja terveystiedon opetuksen välinen yhteistyö

Terveystiedon opinnoissa käsitellään opiskeluhuollon teemoihin liittyviä asioita. Tällaisia ovat esimerkiksi kiusaamiseen, vuorovaikutustaitoihin, ensiapuun, päihde- ja liikennekasvatukseen sekä terveydenhuoltopalveluihin liittyvät aihepiirit. Terveystiedon tunneilla käsitellään ajankohtaisia koulukohtaisen opiskeluhuollon teemoja joko koulun laajuisesti tai yhteen opetusryhmään kohdentaen. Lukion kursseilla teemana on myös tutkimusten laadinta. Tällöin

tutkimuskohteina voi olla koulun hyvinvointiin liittyvät asiat ja tuloksia voidaan hyödyntää opiskeluhuollon kehittämisessä.

Opiskeluhuollon henkilöstö voi toimia myös asiantuntijavieraina terveystiedon oppitunneilla kertomassa opiskeluhuollon ja kunnallisen terveydenhuollon palveluista sekä oman ammattialansa teemoista.

Terveysneuvonnan esimerkiksi hammashuollon ja päihdeneuvonnan edustajia voidaan kutsua asiantuntijavieraksi terveystiedon oppitunneille tai vanhempainiltoihin sekä koulukohtaisen opiskelijahuoltoryhmän kokouksiin.

XI) Toimenpiteet esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseksi opiskeluympäristössä

VYK on esteetön koulu.

XII) Tapaturmien ehkäiseminen, ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus oppilaitoksessa

Tapaturmariskiä pyritään pienentämään oppimisympäristön jatkuvalla ylläpidolla ja tarkastuksilla. Opiskelijoiden ja henkilöstön toimintaa ohjeistetaan järjestyssäännöillä. Opettajat ovat velvollisia ohjeistamaan opiskelijoita oppimistilanteissa, mikäli siihen liittyy olennaisesti poikkeavia turvallisuusriskejä ja opiskelijat ovat velvollisia toimimaan opettajan ohjeiden mukaan.

Opettajille annetaan huoltajan ja opiskelijan suostumuksella tietoa opiskelijoista, joiden sairaus (esim. diabetes, epilepsia, allergia) saattaa vaatia tietyissä tilanteissa ensiapua ja samalla henkilöstöä opastetaan toimintaohjein. Ensiapua lukuun ottamatta sairauden hoidosta vastaa koulutuksen saanut terveydenhuollon henkilöstö.

Koulutapaturmaksi katsotaan koulupäivän tai muun vuosisuunnitelmassa mainitun, koulun järjestämän tapahtuman (esim. retki) aikana tai koulumatkalla tapahtunut tapaturma. Koulumatkana pidetään opiskelijan oman kodin ja koulu välistä suorinta reittiä. Tapaturman sattuessa opiskelijan on koululla ollessaan välittömästi ilmoitettava siitä henkilökunnalle. Muilla paikalla olijoilla on velvollisuus auttaa. Henkilökunta antaa tarvittavan ensiavun tai hankkii paikalle lisäapua. Myös lievemmissä tapaturmissa tulee hakea paikalle henkilökuntaa, joka päättää jatkotoimista ja on yhteydessä huoltajaan.

Tapaturman sattuessa ensiapuvälineitä löytyy mm. opettajainhuoneesta, biologian, fysiikan, kemian, kotitalouden ja käsitöiden luokista. Liikunnanopettajilla on ensiapuvarustus liikuntahallilla. Kaikki opettajat osallistuvat säännöllisesti hätäensiapu -koulutukseen ja osalla opettajista on EA1 -koulutus.

Koulun omista ensiaputarvikkeista löytyvät laastarit, sidetarvikkeet ja kylmäpussit. Opettajat eivät anna lääkkeitä ja pääsärkytabletteja. Jos tapaus on vakavampi, opettaja soittaa terveydenhoitajalle ja kertoo opiskelijan tulosta. Opiskelija menee terveydenhoitajalle joko yksin, kaverin tai sitten henkilökuntaan kuuluvan kanssa.

Lukion terveydenhoitajan huone on Aurinkovuoren koululla kolmannessa kerroksessa. Terveydenhoitajan tavoittaa sähköpostilla, puhelimitse tai Wilma-viestillä.

Lukio-opiskelijoiden tapaturmat hoidetaan tapauskohtaisesti. Hoitoa vaativissa tapauksissa opettaja soittaa terveydenhoitajalle ja kertoo opiskelijan terveydentilasta. Mikäli lukion terveydenhoitaja ei ole tavoitettavissa, niin opettaja soittaa yläkoulun terveydenhoitajalle.

Opiskelijan vieminen terveyskeskukseen riippuu tapaturman/sairauden vakavuudesta. Huoltajille soitetään joka tapauksessa, kun oppilaalla on sairaus/tapaturma, joka vaatii terveyskeskuskäynnin (tietyissä tapauksissa myös terveydenhoitajakäynnit). Huoltajat hoitavat kuljetuksen, jos heillä on mahdollisuus. Jos huoltaja ei pysty viemään, niin taksin soittaminen tai sitten kuljetuksesta huolehtii joku henkilökuntaan kuuluva.

Tapaturmat ja hoitoonohjaus

Huoltajille tiedottaminen:

Huoltajille tiedotetaan koulussa sattuneista tapaturmista ja he sopivat opiskelijan lähettämisestä kotiin tai jatkotutkimuksiin.

Jos terveydenhoitajaa ei tavoiteta, niin kotiin ottaa yhteyttä se henkilö, kuka on ollut tilanteessa paikalla tai tietää asiasta eniten.

Vakuutusilmoitus:

Jos koulutapaturma vaatii käynnin lääkärissä heti tapaturman jälkeen tai myöhemminkin opettaja tai terveydenhoitaja täyttää vakuutusilmoituksen tapaturmasta ja toimittaa sen koulutoimistoon. Lomakkeen voi täyttää myöhemminkin, kun esimerkiksi lääkärissä on jo käyty.

Lomakkeita saa kansliasta koulusihteeriltä.

Toiminta tapaturmatilanteissa

Henkilökunnalle on jaettu toimintamalli tapaturmatilanteissa.

XIII) Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen

Tupakointi on kielletty koulujen sisä- ja ulkotiloissa (Tupakkalaki 12§).

Tupakointi on kielletty koko koulualueella, joka ulottuu jäähallilta teknisen työn rakennukseen. Tupakointi on myös kielletty liikuntahallin ja koulumäen parkkipaikkojen läheisyydessä, kaikkien koulurakennusten läheisyydessä ja sisätiloissa = koko koulunmäki, jossa oppilaita kulkee.

Koulut pyrkivät kaikessa toiminnassaan ohjaamaan opiskelijoita terveellisiin elämäntapoihin. Osana tätä terveystiedotusta koulut järjestävät ikätason mukaista terveystiedotusta, jolla pyritään kertomaan tupakan ja muiden päihteiden käyttöön liittyvistä vaaroista sekä tukemaan nuorten päihteettömyyttä.

Ainesisällöllisesti tämä tulee eniten esiin terveystiedossa mutta myös muissa oppiaineissa voidaan tukea nuoren tietämystä ja itsetuntoa oman päihdekäyttäytymisensä näkökulmasta.

Kouluilla voidaan joko itse tai yhteistyössä opiskeluhoollon palveluiden, nuorisotoimen, päihdetyön, poliisin tai kansalaisjärjestöjen kanssa järjestää opiskelijoille tai huoltajille kohdistettuja tapahtumia, joilla on tarkoitus tukea päihteettömyyttä. Tarvittaessa yksittäisiä nuoria voidaan ohjata terveydenhoitajalle saamaan apua päihteiden käyttönsä.

Päihdeaineet ovat kiellettyjä koulussa ja koulualueella. Lukion järjestyssäännöissä kielletään alkoholin ja muiden päihteiden tuominen koulualueelle sekä päihtyneenä olominen kouluaikana koulualueella. Tämä sääntö koskee tavallisia koulupäiviä, retkiä, ulkomaanmatkoja ja koulun järjestämiä tapahtumia.

Edellä mainittujen asioiden toimintamallit puuttumiseen ovat Wilman tiedotteissa.

Suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi kiusaamiselta ja häirinnältä

Tämä suunnitelma on laitettu Wilman tiedotteisiin ja suunnitelmaa päivitetään tarpeen mukaan.

VYK:

I) Ennaltaehkäisy

Koulun oma henkilökunta, järjestyssäännöt ja mallit

- opettajien, avustajien, psykologin ja kuraattorin lisäksi koulussa on myös muuta henkilökuntaa paikalla: rehtori, koulusihteerit, siistijät, keittiöhenkilökunta ja kiinteistöhoitaja.
- rehtori, koulusihteerit ja lukion opo ovat kokonaistyöajassa ja tavoitettavissa virka-aikana.
- koulun ulkopuolisten tulee ilmoittautua rehtorille tai kansliaan saadakseen luvan olla koulun välituntialueella.

- koulussa on joka välitunnilla valvoja/valvojia.
- koulussa on opettajakunnan ja SLTK:n hyväksymät järjestyssäännöt. Ne käsitellään aina koulun alussa oppilaiden kanssa ja huoltajat allekirjoittavat kotiin tuodun sääntöpaperin, kun ovat tutustuneet niihin yhdessä lapsen kanssa.
- koululle on luotu toimintatapamallit, jos koulussa esiintyy kiusaamista
- säännölliset aamupalaverit ja opettajainkokoukset tietojen välittämiseksi.

Ennaltaehkäisy osana opetusta ja luokanvalvojan työtä:

- kiusaamisen vastainen toiminta, suvaitsevaisuus ja toisten huomiointi ovat osa koulun opetussuunnitelmaa. Näitä asioita käsitellään mm. opinto-ohjauksen ja terveystiedon oppitunneilla ja luokanvalvojan tunneilla.
- jokaiselle luokalle on määrätty luokanvalvoja, joka huolehtii oppilaiden asioista.
- joka viikko on luokanvalvojan vartti ja kerran kuukaudessa luokanvalvojan tunti.

Opiskelijahuoltoryhmät:

- yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä kokoontuu säännöllisesti, jossa käsitellään työyksikön ja oppilaiden viihtyvyyteen sekä turvallisuuteen liittyviä asioita.
- yksittäisiä oppilasasioita käsitellään tarpeen mukaan ja uuden lain (2014) hengessä.
- laaja oppilashuoltoryhmä kokoontuu kaksi kertaa lukuvuodessa.
- kunnassa toimii myös säännöllisesti kokoontuva moniammatillinen työryhmä.
- opiskelijat voivat kääntyä henkilökunnan lisäksi mm. kuraattorin, koulupsykologin ja terveydenhoitajan palvelujen puoleen arkipäivän kouluasioissa.

Kodin ja koulun välinen yhteistyö:

- koulun ja kodin välinen yhteistyö: vanhempainillat, yhdysvanhempien kokoontumiset, huoltajatapaamiset, puhelinsoitot, Wilman avulla tapahtuva yhteistyö.
- nopea puuttuminen epäkohtiin: asioiden selvittelyissä ei odoteta seuraavaan päivään, jos ei ole pakottavaa tarvetta. Kuka tahansa henkilökunnasta voi tehdä alkuselvityksen ja viedä asian eteenpäin.

LUKIO

II) Miten opiskelija toimii, kun kuulee tai havaitsee kiusaamista = kokemus, että kohdatessaan henkilön toistuvasti saat epäasiallista kohtelua (ahdistusta tuottavaa)

Yleensä ei kannata jäädä odottelemaan, että tapahtuisi ihme ja kiusaaminen tai häirintä loppuisi.

1. Kun sinua, kaveria tai ketä tahansa oppilasta kiusataan tai esiintyy häirintää tai väkivaltaa, niin ota yhteys...

- opettajaan, ryhmänohjaajaan (tai kehen tahansa aikuiseen koulussa), opoon, kuraattoriin tai terveydenhoitajaan
- tieto välitetään aina ryhmänohjaajalle, joka arvioi tilanteen, että alkaako hoitaa asiaa yksin vai jonkun toisen aikuisen kanssa.

ja **keskustele asiasta kotona**

2. Tai keskustele asiasta kotona ja ottakaa yhteys ryhmänohjaajaan

III) Miten opettaja/RO toimii, kun kuulee tai havaitsee kiusaamista

1. Esille tuotuun kiusaamisasiaan puututaan välittömästi.

Selvitä ja keskustele asiasta kiusatun kanssa kahden kesken

- mitä on tapahtunut?

2. Ota yhteys ryhmänohjaajaan, jos kiusaamista on esiintynyt

- sopikaa pelisäännöistä: miten asiassa edetään, kuka/ketkä selvittävät, kuka tiedottaa huoltajille, muille opettajille
- jatkoselvittelyissä (kiusaaja/kiusaajat) opiskelijoiden välille tehdään sopimus ja ro kirjaa kiusaamiseen liittyvät faktat ja sopimuksen Wilmaan.
- arvio siitä, että onko kiusaaminen selvitettävissä ilman, että huoltajat tulevat koululle
- jos toimenpiteet eivät tehoa, niin tieto kuraattorille, joka pohtii jatkotoimet ja apujoukot
- varahenkilöinä ovat rehtori tai lukion opo

3. Tiedottaminen

- huoltajille (jos alle 18-vuotias) ja kyseessä oli kiusaaminen

4. Seuranta

- jos kiusaamisasian taholta on tehty sopimus, niin sopimuksessa yhteydessä sovitaan seurannasta, jossa varmistetaan, että asia on kunnossa
- lastensuojeluilmoitus tarpeen mukaan
- rikosilmoitus tarpeen mukaan

5. Kiusatun ja ryhmän tukeminen

Sopimuksen ja seurannan lisäksi ryhmänohjaaja pohtii keinot kiusaamisen kohteeksi joutuneen opiskelijan tukemiseksi koulunkäynnissä.

- apuna tutor –opiskelijat, nuokku, koulukuraattori, koulupsykologi, rexi, opo
- keskustelu ja ryhmätyöskentely ”vuosikurssin opiskelijoiden” kanssa
- tukioppilaiden tuki

Mikäli kiusattu kokee tarvitsevansa opiskeluhuollollista tukea, voidaan hänen tuen selvittelyä ja järjestelyä

varten koota moniammatillinen opiskeluhoitoryhmä.

Kiusaamisen esiintymistä seurataan kouluittain koulun omilla kyselyillä sekä osana THL:n kyselyitä.

6. Huoltajien rooli kiusaamistapausten yhteydessä

- jos kotona herää epäily nuoren kiusaamisesta lukiossa on tärkeää ottaa asia puheeksi.
- nuoren huoli toisten opiskelijoiden kiusaamisesta on hyvä keskustella kotona ja kertoa siitä koululle.
- kiusaamistilanteissa nuori tarvitsee tukea ja tietoa siitä että kiusaamista ei hyväksytä ja siihen kuuluu puuttua.
- huoltajan tulee kannustaa nuorta tuomaan esiin kiusaamiseen liittyviä asioita, koska se helpottaa tilanteen selvittämistä ja kiusaamisen lopettamista.
- jos nuori kiistää kiusaamisen, voi huoltaja olla suoraan kouluun yhteydessä.

Suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta ja häirinnältä

Mallia päivitetään tarpeen mukaan ja se löytyy Wilman tiedotteista.

Opiskelijan suojaaminen häirinnältä ja väkivallalta (henkinen ja fyysinen)

= sukupuolinen ahdistelu ja häirintä, lyöminen, potkiminen, sanallinen nimitys ja kiusaamisen eri muodot (mutta kiusaamiselle oma malliohje).

I) Ennaltaehkäisy

Koulun oma henkilökunta, järjestyssäännöt ja mallit

- oleellista on avoin ja välittävä toimintakulttuuri sekä henkilökunnan ja opiskelijoiden keskinäinen vuorovaikutus (aito kohtaaminen ja helppo lähestyminen).
- opettajien, avustajien, psykologin ja kuraattorin lisäksi koulussa on myös muuta henkilökuntaa paikalla: rehtori, koulusihteeri, siistijät, keittiöhenkilökunta ja kiinteistönhoitaja.
- rehtori, koulusihteeri ja lukion opo ovat kokonaistyöajassa ja tavoitettavissa virka-aikana.
- koulun ulkopuolisten tulee ilmoittautua rehtorille tai kansliaan saadakseen luvan olla koulun välituntialueella.
- koulussa on joka välitunnilla valvoja/valvojia.
- koulussa on opettajakunnan ja lautakunnan hyväksymät järjestyssäännöt. Ne käsitellään aina koulun alussa opiskelijoiden
- koululle on luotu toimintatapamallit, jos koulussa esiintyy häirintää.
- säännölliset aamupalaverit ja opettajainkokoukset tietojen välittämiseksi.

Ennaltaehkäisy osana opetusta ja ryhmänohjaajan työtä:

- häirinnän ja väkivallan vastainen toiminta, suvaitsevaisuus ja toisten huomiointi ovat osa koulun toimintakulttuuria. Näitä asioita käsitellään mm. opinto-ohjauksen ja terveystiedon oppitunneilla sekä ryhmänohjaajien varteissa.
- jokaiselle lukioryhmälle on määrätty ryhmänohjaaja, joka huolehtii opiskelijoiden asioista.
- joka viikko on ryhmänohjaajan vartti, jolloin voi tuoda lukiossa esiintyviä epäkohtia esille.

Opiskelijahuoltoryhmät:

- yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä kokoontuu säännöllisesti, jossa käsitellään työyksikön ja oppilaiden viihtyvyyteen sekä turvallisuuteen liittyviä asioita. Kaikki vuosikurssit tavataan kerran vuodessa.
- opiskeluhuollon palvelut: kuraattori, koulupsykologi ja terveydenhoitaja

Kodin ja koulun välinen yhteistyö:

- koulun ja kodin välinen yhteistyö: vanhempainillat, yhdysvanhempien kokoontumiset, huoltajatapaamiset, puhelinsoitot, Wilman avulla tapahtuva yhteistyö.
- nopea puuttuminen epäkohtiin: asioiden selvittelyssä ei odotetaan seuraavaan päivään, jos ei ole pakottavaa tarvetta. Kuka tahansa henkilökunnasta voi tehdä alkuselvityksen ja viedä asian eteenpäin.

II) Fyysinen väkivalta / nopea ja välitön puuttuminen

Henkilökunnalla on velvollisuus puuttua fyysiseen väkivaltaan ja välittää tieto välittömästi myös rehtorille.

Rehtori ja tilanteeseen puuttunut aikuinen selvittävät asianosaisten kanssa tapahtumien kulun.

Selvittelyn tulos laitetaan tiedoksi koteihin.

Tarpeen ja tilanteen vakavuuden mukaan: rehtorin puhuttelu, rikosilmoitus, kirjallinen varoitus, määräaikaerottaminen.

III) Miten opiskelija toimii, kun hän kokee tulleen häirityksi tai hän on joutunut väkivallan kohteeksi / tilanne, jota kukaan ei ole ollut havaitsemassa tai pystynyt puuttumaan

1. Kun sinua, kaveria tai ketä tahansa opiskelijaa kohtaan esiintyy häirintää tai väkivaltaa, niin ota yhteys...

- opettajaan, ryhmänohjaajaan (tai kehen tahansa aikuiseen koulussa) tai kuraattoriin tai terveydenhoitajaan

2. Keskustele asiasta kotona

3. Jos asia ei ole vielä ryhmänohjaajan tiedossa, niin ottakaa yhteys ryhmänohjaajaan

IV) Miten opettaja toimii, kun kuulee tai havaitsee häirintää tai väkivaltaa

1. Keskustele asiasta oppilaan kanssa kahden kesken ja selvitä tapahtunut

- mitä on tapahtunut

- kirjaa tapahtumat

2. Ota yhteys luokanvalvoajaan/ryhmänohjaajaan tai riippuen tapauksesta ohjaa oppilas oikean ammattihenkilön luokse (tapauskohtaisuus).

a) koulukuraattori:

b) koulupsykologi:

c) terveydenhoitaja:

d) luokanvalvoja/opettaja/opinto-ohjaaja:

e) rehtori:

- keskustele oppilaan kanssa ja tee selvitys tapahtuneesta

- kirjaaminen Wilmaan

- tarvitaanko muita sidosryhmiä: lähipoliisi, nuorisotoimi, sosiaalitoimi jne..

- yhteenveto, miten asia etenee.

3. Tiedottaminen

- huoltajille tiedottaminen: mitä kerrotaan ja miten.

- pääsääntöisesti rehtorin vastuulla, mutta selvityksen voivat laittaa eteenpäin myös aineenopettaja/ryhmänohjaaja

4. Toimenpiteet

- riippuvat tapauksesta: sopimus, rangaistukset, tukitoimet jne...

- seuranta ja opiskeluhuollon tuki

5. Seuranta

- asiaa viimeiseksi käsiteltyt sopii mahdollisen seurannasta yhdessä ryhmänohjaajan kanssa

Yksilökohtainen opiskeluhoolto

VYK: Yksilökohtainen opiskeluhoolto

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan yksittäiselle opiskelijalle annettavia opiskeluhoollon palveluja, joita ovat opiskeluterveydenhuollon palvelut, opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä yksittäistä opiskelijaa koskeva monialainen yksilökohtainen opiskeluhoolto, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 5 §).

Yksilökohtaisen opiskeluhoollon tehtävänä on edistää hyvinvointia, terveyttä ja opiskelukykyä sekä tunnistaa näihin ja opiskelijan elämäntilanteeseen liittyviä yksilöllisiä tarpeita. Tavoitteena on myös varhaisessa vaiheessa ehkäistä ongelmia ja huolehtia tarvittavan tuen järjestämisestä.

Yksilökohtaista opiskeluhoolltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan kanssa ja hänen suostumuksellaan. Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä itseään koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa. Lähtökohtana on opiskelijaa arvostava, hänen mielipiteitään kuunteleva ja luottamusta rakentava vuorovaikutus sekä opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhooltoon liittyvissä kysymyksissä. Opiskelijalle ja hänen huoltajalleen annetaan tietoa yksittäisen opiskelijan oikeuksista opiskeluhoollossa sekä asioiden käsittelyyn liittyvistä lain edellyttämistä menettelytavoista ja tietojen käsittelystä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 11 ja 18 §.)

Opiskeluhoolltopalveluiden työnjako

Vääksyn Yhteiskoulun lukion yksilökohtaisen opiskeluhoollon toimijoita ovat koulukuraattori, koulupsykologi ja lukion terveydenhoitaja.

Koulukuraattori

Koulukuraattori on koulun sosiaalityöntekijä ja edustaa sosiaalityön asiantuntemusta kouluyhteisössä. Koulukuraattoripalvelulla tuetaan oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia. Lisäksi työllä edistetään koko kouluyhteisön hyvinvointia ja yhteistyötä opiskelijoiden perheiden ja läheisten kanssa. Koulukuraattori toimii osana koulun opiskeluhoolltoa.

Koulukuraattorin työhön toisen asteen koulutuspuolella kuuluvat

- nuoren tuen, hoidon ja tutkimuksen tarpeen arviointi ja suunnittelu
- nuoren kokonaisvaltainen toimintakyvyn, kasvun ja kehityksen tukeminen perhekohtainen työ ja vanhemmuuden tukeminen
- moniammatillinen yhteistyö nuoren asioissa
- ryhmä- ja koulukohtainen hyvinvointityö kouluyhteisössä
- opetus- ja opiskeluhoollon henkilöstön konsultointi
- koulun opiskeluhoollolliseen suunnittelu- ja kehittämistyöhön osallistuminen

Koulukuraattorin tehtävänä on auttaa nuoria, joilla on vaikeuksia koulunkäynnissä tai kasvuun ja kehitykseen liittyviä ongelmia. Koulukuraattorilta saa apua, jos nuorella on pulmia koulunkäynnissä, kaverisuhteissa, kotiasioissa tai hänen elämässään on tapahtumassa merkittäviä muutoksia. Nuori voi saada koulukuraattorilta apua ja tukea myös omaan elämäänsä ja kehitykseensä liittyvissä asioissa. Kuraattori auttaa perheitä tekemään heille sopivia ratkaisuja nuoren tukemiseksi. Vanhemmat voivat keskustella kuraattorin kanssa esimerkiksi kotitilanteesta tai kasvatusasioista myös kahden kesken.

Työtä tehdään yhdessä koulun henkilökunnan ja vanhempien kanssa. Kuraattorin työhön kuuluvat myös yhteistyö koulun ulkopuolisten viranomaisten kanssa. Koulukuraattorin työmuotoja ovat mm. neuvottelut, keskustelu- ja tukikäynnit ja kriisityö kouluilla. Tarvittaessa kuraattori ohjaa opiskelijan (ja perheen) eteenpäin muiden palvelujen piiriin.

Yhteyttä voi ottaa kuka tahansa, jolla herää huoli opiskelijasta. Kuraattoriin voi ottaa yhteyttä opiskelija itse, perheenjäsen tai muu läheinen, terveydenhoitaja, psykologi, koulun henkilökunnan jäsen tai kuka muu tahansa yhteistyökumppani. Koulun aikuiset voivat nostaa oppilasta koskevan huolen esiin esimerkiksi konsultaatiokeskusteluissa tai pyytämällä kuraattorin mukaan oppilaan koulupalaveriin.

Vastaava koulukuraattori on jäsenenä seudullisissa opiskeluhuollon ohjausryhmässä. Opiskeluhuollon ohjausryhmä on monialainen sivistyksen ja hyvinvoinnin, sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöryhmä. Maakunnallinen opiskeluhuollon ohjausryhmä huolehtii siitä, että opiskeluhuollon toteuttamisen periaatteet ja käytännöt ovat riittävän yhtenäiset koko maakunnassa.

Koulupsykologi

Koulupsykologi on laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö. Koulupsykologin työn tavoitteena on opiskelijan oppimisen ja terveen psyykkisen kehityksen tukeminen sekä koulunkäyntiin liittyvien psykososiaalisten toimintaedellytysten turvaaminen. Koulupsykologi työskentelee yhteistyössä opiskelijan sekä hänen vanhempiensa ja opettajiensa kanssa. Koulupsykologi toimii yhteistyössä myös muiden opiskelijaa kasvattavien ja hoitavien henkilöiden, kouluyhteisön sekä koulutoimen, sosiaali- ja terveystieteiden viranomaisten ja tarvittaessa muiden viranomaisten kanssa. Tarvittaessa koulupsykologi voi tehdä myös ohjausta eteenpäin esimerkiksi erikoissairaanhoidon yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulupsykologin palveluihin hakeudutaan silloin, kun opiskelija tarvitsee tukea opiskelumuotiinsa ylläpitämiseen, stressin tai jännityksen hallintaan, kaipaa keskusteluapua ihmissuhteisiin, omaan jaksamiseen, mielialaan tai tulevaisuudensuunnitelmiin liittyen. Koulupsykologille voi hakeutua myös oppimisen ja keskittymisen pulmien kartoitukseen. Vastuunottoon voi varata ajan missä tahansa itselle tärkeässä asiassa, johon kaipaa uutta näkökulmaa ja ratkaisuvaihtoehtoja. Koulupsykologi osallistuu koulun kriisityöhön.

Kuraattori- ja psykologipalvelujen aikarajat

Oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti koulupsykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä koulun työpäivänä sen jälkeen, kun oppilas on tätä pyytänyt. Kiireellisessä tapauksessa oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus keskusteluun samana tai seuraavana työpäivänä. Myös huoltajan tai muun henkilön yhteydenoton perusteella oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus keskusteluun edellä mainituissa aikarajoissa.

Koulupsykologin tai kuraattorin arvion perusteella oppilaalla on oikeus saada riittävä tuki ja ohjaus hänen opiskeluunsa liittyvien vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi. Tarvittaessa oppilas on ohjattava saamaan muita tarvitsemiaan palveluja.

Lukion terveydenhoitaja

Lukion terveydenhoitaja on kouluyhteisön terveyden edistämisen asiantuntija. Hän vastaa hoitotyön asiantuntijana lukiolaisten terveydenhuollosta ja toimii lääkärin työparina.

Yhteisöön kohdistuva työ sisältää mm. kouluyhteisön hyvinvointityöhön osallistumista, opiskelijoiden ja kouluyhteisön turvallisuuden edistämistä, koulun kriisityöhön osallistumista sekä kouluympäristön ja opiskeluyhteisön terveellisyden ja turvallisuuden tarkastuksiin osallistumista. Yhteisöön kohdistuvaa työtä on myös kouluterveydenhuollon palveluista ja käytännöistä tiedottaminen opiskelijoille, vanhemmille, opettajille ja muille yhteistyötahoille. .

Terveydenhoitajan yksilöön kohdistuvaa työtä on opiskelijoiden hyvinvoinnin ja terveyden sekä oppimisen edistäminen, tukeminen, kasvun ja kehityksen seuraaminen, määräaikaisten terveystarkastusten järjestäminen ja tekeminen sekä tarvittaessa tarkastuksista poisjäävien tuen tarpeen selvittäminen. Terveydenhoitaja huolehtii seulontatutkimuksista sekä vastaa rokotustoiminnasta ja terveysneuvonnasta.

Työn keskeistä sisältöä on sairauksien ennaltaehkäisy ja omahoitoon opastaminen, mutta myös opiskelijan sairauden hoidon tukeminen sekä osallistuminen koulupäivänaikaisen hoidon ja

tuen järjestämisen suunnitelman laatimiseen koulussa mm. verkosto-, kuntoutus-, hoito- ym. kokouksiin osallistuminen yksittäisen oppilaan asioissa. Terveydenhoitaja osallistuu ongelmien selvittelyyn yhdessä opiskelijan kanssa ja tekee opiskelijan yksilöllisen tarpeen mukaisesti yhteistyötä muiden opiskeluhoitotoimijoiden kanssa. Terveydenhoitaja on osaltaan vastuussa ensiavusta ja siihen liittyvästä hoitotyöstä koulussa.

Terveydenhoitajan yhteistyöhön ja kehittämiseen liittyvä työ on opiskeluhoitotyötä sekä konsultaation tarjoaminen opettajille ja muulle opiskeluhoitohenkilöstölle nuoren terveydentilan ja kehitysvaiheen merkityksestä koulussa suoriutumiseen. Lisäksi terveydenhoitaja osallistuu kodin ja koulun välisen yhteistyön kehittämiseen ja edistämiseen.

Lukio-opiskelijoille järjestetään 1. vuosikurssin aikana terveystapaaminen ja tarpeen mukaan lääkärintapaaminen. Kutsuntaikäisille asikkalaisille nuorille miehille järjestetään kutsuntatarkastukset kouluterveydenhuollon toimesta. Ulkopaikkakuntalaisten kutsuntatarkastukset suoritetaan pääsääntöisesti omalla kotipaikkakunnalla. Ulkopaikkakuntalaiset voivat kysyä kutsuntatarkastuksen järjestelyistä tapauskohtaisesti terveydenhoitajalta.

Opiskelija voi päästä terveydenhoitajan vastaanotolle myös ilman ajanvarausta. Ajanvaraukseton vastaanotto on arkipäivisin.

Hoidon tarpeen arviointi ja hoidon tarpeen arvioinnin yhteydessä lääketieteellisesti tai hammaslääketieteellisesti tarpeelliseksi todettu hoito on järjestettävä terveydenhuoltolain 51 §:n mukaisesti.

Yksilökohtainen opiskeluhoito

Yksilökohtaisen opiskeluhoillon pääasiallisia toimijoita ovat koulukuraattori, koulupsykologi, lukion terveydenhoitaja ja tarvittaessa koululääkäri. Yksilökohtaisen opiskeluhoillon tavoitteena on seurata ja edistää opiskelijan kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Pää tavoite on saada nuorelle hänen tarvitsemaansa apua. Varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ehkäisy on ensijaista. Opiskelijan fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen hyvinvointi on opiskelujen kannalta hyvin keskeinen asia. Tästä syystä jokainen oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluva on lain mukaan velvollinen ohjaamaan opiskelijaa hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhoillon palveluja.

Nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia, oppimista ja terveyttä seuraavat päivittäin monen aikuisen joukko. Aineenopettajat, ryhmänohjaajat ja opinto-ohjaaja tekevät tätä työtä opettamisen ja muun toiminnan ohella oppitunneilla ja välitunneilla. He ovat ensimmäinen matalan kynnyksen aikuisryhmä, jotka havainnoivat nuorten tilannetta. Poissaolojen säännöllinen seuraaminen on tärkeä keino saada tietoa nuorten tilanteesta. Lukion terveydenhoitajalla on mahdollisuus ryhmien vuositarkastuksissa saada tarkempaa tietoa nuoren hyvinvoinnista. Lukion opiskeluhoitoryhmä kokoontuu säännöllisesti. Opiskelijajäsenten ja ryhmänohjaajien kautta tulee tietoa lukiolaisia koskettavasta yleisilanteesta.

Opiskeluhoillon tuen suunnittelussa ja koulutyössä otetaan huomioon opiskelijan yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet. Opiskelijan osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet ovat tärkeitä. Vuorovaikutuksen on oltava avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista.

Huoli opiskelijasta ja prosessin kuvaus

Opiskelijan kokonaisvaltainen hyvinvointi on opiskelujen kannalta keskeinen asia. Kun huoli herää, asiaa selvitetään ja se pyritään ratkaisemaan yhdessä opiskelijan kanssa osana jokapäiväistä opetus- ja kasvatustehtävää. Huolen herätessä asiassa voi konsultoida opiskeluhoitohenkilöstöä oikeanlaisen tuen suunnittelemiseksi.

Jos huoli jatkuu puheeksi oton jälkeen, opettaja ottaa yhteyttä ryhmänohjaajaan tai lukion opinto-ohjaajaan ja he opiskelijan kanssa yhdessä miettivät jatkosuunnitelman esimerkiksi ohjaavat opiskeluhoitoon. Jokainen oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluva on lain mukaan velvollinen ohjaamaan oppilasta hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhoillon palveluita. Yhteydenotto tapahtuu yhdessä opiskelijan kanssa. Myös huoltaja voi itse olla yhteydessä suoraan opiskeluhoillon

toimijoihin. Jos huoli liittyy pedagogisiin asioihin, niin asiaa voivat käsitellä lukion aineenopettajat, opinto- ohjaaja ja laaja-alainen erityisopettaja.

Opiskeluhooltolain määrittämä moniammatillinen asiantuntijaryhmä kootaan (MAR), jos opiskelijan hyvinvointiin liittyvä huoli jatkuu keskusteluista huolimatta. Ryhmä voidaan koota myös, jos huoli on niin vakava, että nopean tuen tarpeen takia tai muista syistä alustavia keskusteluja opettajien tai ryhmänohjaajien kanssa ei ole tarve käydä. Palaverin järjestelyistä vastaa ensisijaisesti se henkilö, joka on ottanut ryhmän muodostamisen opiskelijan kanssa käsittelemään.

Nuoren edellytykset päättää ryhmän kokoonpanosta ja huoltajan osallistumisesta otetaan aina huomioon ja arvioidaan ennen kokoontumisten aloittamista. Opiskelija kuullaan ja pyydetään kirjallinen suostumuksen ryhmän kokoonpanosta ennen palaveria. Ryhmää kokoava henkilö ehdottaa opiskelijalle henkilöitä, joita tehtäviensä vuoksi olisi hyvä olla paikalla. Opiskelijan näkemykset huomioidaan ja suostumus kirjataan. Huoltaja kutsutaan mukaan, mikäli opiskelija antaa siihen suostumuksensa. Opiskeluhooltolain lähtökohta on, että asiantuntijaryhmään kuuluu joku opiskeluhoollon palveluiden henkilöistä (kuraattori, psykologi tai terveydenhoitaja).

Palaverin aluksi ryhmän jäsenet esitellään ja opiskelijan suostumus heidän osallistumisensa varmistetaan. Opiskelijan suostumus kirjataan opiskeluhooltokertomukseen. Kirjalliset suostumukset ovat samalla asiaan liittyvien, opiskeluhoollollisten tietojen siirtolupa monialaisen asiantuntijaryhmän sisällä, mutta luvat ovat vain tapauskohtaisia. Ryhmälle nimetään vastuuhenkilö, joka vastaa sen koollekutsumisesta, toiminnasta, kirjaamisista ja kirjaamisen asianmukaisesta säilyttämisestä. Koollekutsuja tekee palaverista opiskeluhooltokertomuksen. Huolta aiheuttaneista seikoista ja toteutetuista toimenpiteistä kootaan lyhyt, kirjallinen kuvaus. Siinä ilmenee myös kenen kanssa asiaa on jo käsitelty.

Opiskeluhooltokertomus

Opiskeluhooltokertomus on aikajärjestyksessä jatkuvamuotoinen ja pitää sisällään seuraavat tiedot:

- opiskelijan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen tai muutoin vajaanlaisen huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot, asian aihe ja vireille panija
- opiskelijan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet
- tiedot asian käsittelyssä opiskeluhooltoryhmän kokouksessa, kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa, kokouksessa tehdyt päätökset, päätösten toteuttamissuunnitelma sekä toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot;
- toteutetut toimenpiteet
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa.

Opiskeluhooltokertomukseen kirjataan myös, jos asiasta annetaan tietoja sivullisille (mitä tietoja annettu, kenelle ja millä perusteella).

Opiskeluhooltokertomuksista muodostuvat kirjat säilytetään koulun arkistokaapissa. Koulutuksen järjestäjä nimeää vastuuhenkilön asiakirjojen säilytykselle. Kunnan asiakirjarekisteriin merkitään, miten kauan ja missä asiakirjoja säilytetään.

Kokoontumisia jatketaan tarvittaessa. Ryhmän kokoonpanoa voidaan myös muuttaa, mikäli se asian kannalta on perusteltua ja nuori antaa kirjallisen suostumuksensa.

Opiskelijan sairauden vaatiman hoidon, lääkityksen tai erityisruokavalion järjestäminen koulussa

Opiskelijan koulupäivän aikana tarvitsemasta yksilöllisestä ravitsemuksesta, hoidosta, tuesta ja seurannasta sovitaan yhdessä opiskelijan, perheen sekä terveys- ja opetustoimen edustajien kanssa. Lukion terveydenhoitaja ja koululääkäri toimivat yhteyshenkilöinä opiskelijan

terveysasioissa. Pitkäaikaissairaiden nuorten kohdalla tarvittaessa kokoonnutaan arvioimaan tuen ja hoidon sujuvuutta eri tahojen näkökulmasta.

Mikäli opiskelijalla on lääkitys, josta tiedottaminen on opiskelijan edun mukaista, terveydenhoitaja kysyy opiskelijalta luvan asiasta tiedottamiseen ja sopii yhdessä opiskelijan kanssa kenelle asiasta tiedotetaan. Huoltajan ja opiskelijan kanssa sovitaan mahdollisten lääkkeiden säilytyksestä.

Opiskelijan sairastuessa äkillisesti koulupäivän aikana aineenopettaja/ryhmänohjaaja tai lukion terveydenhoitaja arvioi opiskelijan tilanteen. Tilanteen mukaan yhteyttä otetaan vanhempiin ja nuori ohjataan hoidon tai tutkimusten pariin. Koulussa sairastuneen opiskelijan kotimatkan hoitaa huoltaja, jolle sairastumisesta on ilmoitettu. Vastuu opiskelijan sairauden hoidosta on aina opiskelijan huoltajilla.

Erityisruokavaliot on tarkoitettu henkilöille joilla on todettu sellainen ruoka-aineallergia tai yliherkkyys, joista aiheutuu vakavia allergia oireita. Lievemmissä allergioissa suositellaan nykyisen Kansallisen Allergiaohjelman mukaan siedätystä ruoka-aineille, jotka aiheuttavat lieviä oireita. Erityisruokavalioon oikeuttavan luvan saamiseksi huoltaja tai opiskelija ottavat yhteyttä kouluterveydenhoitajaan. Terveydenhoitaja toimittaa tiedot ruuan valmistavalle keittiölle. Lukion terveydenhoitaja arvioi ja varmistaa erityisruokavalion tarpeen vuosittain, lukuvuoden alussa ja toimittaa tiedot koulun keittiöön. Muualla tapahtuvia ruokailuita esim. retkiä varten huoltajan on aina tiedotettava mukaan lähtevää opettajaa opiskelijan merkittävistä allergioista. Täysi-ikäisellä opiskelijalla on tiedotusvastuu. Eettisistä ja etnisistä syistä myönnetty erityisruokavaliot voidaan hoitaa joko terveydenhoitajan tai ruokapalveluesimiehen kanssa.

Hammashoito ja suun terveys

Lukiolaisia ei kutsuta lainkaan hammashoitolaan, muutoin kuin yksilöllisen hoitosuunnitelman mukaan. 17-vuotiaille asikkalalaisille lähetetään kirje, jossa heitä kehoitetaan varaamaan hammashoitolaan tarkastusaika vielä ennen 18 ikävuotta, jonka jälkeen hammashoito muuttuu maksulliseksi. 15 vuotta täyttäneeltä peritään peruuttamattomasta hammashoitoajasta maksu.

Yhteistyö oppilaitoksen ulkopuolisten palveluiden kanssa

Alaikäisten mielenterveys ja perheneuvolapalvelut

Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä on yhdistänyt perheneuvolapalvelut ja lapsiperheiden mielenterveyttä tukevia perustason palveluja samaan yksikköön. Alaikäisten mielenterveys- ja perheneuvolapalvelut palvelevat kolmessa ikäkausitiimissä. Yksikkö toteuttaa sosiaali- ja terveystyöpalveluita asiakaslähtöisesti ja moniammatillisesti. Palveluvalikoimaan kuuluu myös perheasiain sovittelu. Alaikäisten mielenterveys- ja perheneuvolapalvelut tavoittaa yhteisestä puhelinnumerosta, jonka kautta voi varata ajan vastaanottokäynnille tai keskustella suoraan ammattilaisen kanssa. Netissä voi täyttää myös sähköisen palvelupyynnömlomakkeen, jonka kautta voi hakeutua asiakkaaksi.

Nuorisopalvelut

Asikkalan kunnan nuorisopalvelut toimivat Aurinkovuoren koulun yhteydessä. Tiloissa työskentelevät erityisnuorisotyöntekijät, nuorisovastaava ja etsivä nuorisotyöntekijä. Heille kuuluu myös nuorisotyö koulussa ja koulun ulkopuolella. Etsivä nuorisotyöntekijä tekee peruskoulunsa päättävien kanssa nivelvaihtoyöskentelyä jatko-opintoihin ohjautuessa sekä työtä putoamisvaarassa olevien opiskelijoiden parissa. Etsivä nuorisotyöntekijä on mukana lukion yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä.

Poliisi

Lukion yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa tehdään yhteistyötä tarvittaessa poliisin Ankkuri- sekä ennalta estävän tiimin kanssa.

Yhteistyö opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa

Opiskeluhoiltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa.

Suunnitelmassa kuvataan

- opiskelijan ja huoltajan osallisuus ja yhteistyö opiskeluhoillon suunnittelussa, kehittämisessä ja arvioimisessa
- opiskelijalle ja hänen huoltajalleen annettava tieto yksittäisen opiskelijan asioiden käsittelyyn liittyvistä lain edellyttämistä menettelytavoista ja tietojen käsittelystä
- opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhoillon asiakkaana ja suostumuksen hakeminen opiskelijalta ja tarvittaessa tämän huoltajalta yksilökohtaisessa opiskeluhoillossa
- käytänteet opiskelijan toiveiden huomioimisessa häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuisissa sekä huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä
- käytänteet opiskelijan kehitystason ja edun toteutumisen arvioimiseksi opiskeluhoillon henkilöstöön kuuluvan sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön toimesta
- menettelytavat yksittäistä opiskelijaa koskevan asian käsittelyssä monialaisessa asiantuntijaryhmässä.

VYK:

Opiskeluhoiltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Koulutuksen järjestäjä vastaa opiskeluhoillon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 26 §).

Opiskeluhoiltosuunnitelmassa kuvataan toimenpiteet opiskeluhoillon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta).

Suunnitelmassa esitetään

- seurattavat asiat
- tietojen kokoamiseksi käytettävät menetelmät, seurannan aikataulu sekä vastuussa oleva taho
- seurantatietojen käsittely ja niiden hyödyntäminen opiskeluhoillon kehittämisessä
- seurannan keskeisistä tuloksista tiedottaminen opiskelijoille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyökumppaneille.

VYK:

4.3.3. Opiskeluhoillon suunnitelmat ja niiden laatiminen

Paikallisella tasolla opiskeluhoillon suunnittelua ja toteuttamista ohjaa kolme eri suunnitelmaa. Suunnitelmat ovat 1) lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon sisältyy opiskeluhoiltoa koskeva osuus, 2) paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus opiskeluhoilosta sekä 3) oppilaitoskohtainen opiskeluhoiltosuunnitelma. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 12 ja 13 § [muutettu lailla 1501/2016]; lastensuojelulaki 417/2007, 12 § [muutettu lailla 1292/2013]; lukiolaki 714/2018, 32 §; terveydenhuoltolaki 1326/2013, 17 §.)

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on kunnan tai useamman kunnan yhdessä laatima kunnan tai kuntien toimintaa koskeva suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Se hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. (Lastensuojelulaki 417/2007, 12 § [muutettu lailla 1292/2013].)

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon, kun valmistellaan paikallisen opetussuunnitelman opiskeluhoitoa koskevaa osuutta sekä oppilaitoskohtaisia opiskeluhoitosuunnitelmia.

Opiskeluhoito opetussuunnitelmassa

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan käytännön tasolla lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyjen asioiden toteutus, opetussuunnitelman yhteys lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan sekä linjaukset oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laatimiseksi.

Paikallinen opetussuunnitelma tulee opiskeluhoitoon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa (lukiolaki 714/2018, 32 §; terveydenhuoltolaki 1326/2013, 17 §). Opetussuunnitelman laatimisessa tehdään tarvittaessa yhteistyötä myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa (lukiolaki 714/2018, 32 §).

Osa oppilaitoskohtaiseen opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyvistä asioista on tarkoituksenmukaista kuvata yhdenmukaisesti kaikissa koulutuksen järjestäjän oppilaitoksissa siten, että niitä täsmennetään ja täydennetään oppilaitoskohtaisesti. Tämä tukee oppilas- ja opiskeluhoitolaissa (1287/2013) mainittua opiskeluhoitoon palvelujen yhdenvertaista laatua ja saatavuutta.

Oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laadinta

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoitoon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma. Opiskeluhoitosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman oppilaitoksen yhteinen. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaitoksen ja opiskeluhoitoon henkilöstön sekä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016].) Suunnitelmaa laadittaessa tehdään tarvittaessa yhteistyötä myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Oppilaitoksen opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan seuraavat asiat:

1. Opiskeluhoitoon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut

Opiskeluhoitosuunnitelmassa esitetään arvio opiskeluhoitoon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista niiden yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi ja toiminnan tarkoituksenmukaiseksi kohdentamiseksi. Opiskeluhoitoon kokonaistarve ja käytettävissä olevien opiskeluhoitopalvelujen määrä ilmoitetaan sen mukaisena, mitä ne ovat suunnitelmaa valmisteltaessa. Arviota voidaan tarpeiden muuttuessa tarkistaa.

Arviossa otetaan huomioon opiskelijoiden terveyteen ja hyvinvointiin sekä opiskeluyhteisöön ja ympäristöön liittyvät tarpeet. Arviota laadittaessa hyödynnetään monipuolisesti näihin liittyviä selvityksiä ja seurantatietoja, opiskeluhoitoon muodostunutta tietoa sekä huoltajilta ja erityisesti opiskelijoilta saatavaa tietoa.

Opiskeluhoitohuoltosuunnitelmaan sisällytetään arvio oppilaitoksen käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista, joita ovat opiskeluterveydenhuolto- sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut.

Lisäksi suunnitelmassa kuvataan

- opiskeluhuollon palveluiden järjestäminen ja sen edellyttämä työn- ja vastuunjako, palvelujen toteuttamisessa tarvittava yhteistyö sekä palveluista tiedottaminen ja niihin ohjaaminen
- opiskeluhuollon palveluiden kohdentaminen yksittäisiin opiskelijoihin, oppilaitosyhteisöön ja yhteistyöhön liittyviin tehtäviin sekä opiskeluhuollon kehittämiseen ja seurantaan.

2. Yhteisöllinen opiskeluhoito ja sen toimintatavat

Oppilaitoksen opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan yhteisöllisen opiskeluhoitojärjestämisen opiskelijan ja opiskeluyhteisön terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen seuraamiseksi ja edistämiseksi.

Suunnitelmassa kuvataan

- toimenpiteet yhteisöllisyyden edistämiseksi oppilaitosyhteisössä
- toimenpiteet opiskeluyhteisön sekä ympäristön terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi
- yhteistyö ja toimenpiteet opiskelijoiden osallisuuden vahvistamiseksi
- yhteistyö ja toimenpiteet huoltajien yhteistyön ja osallisuuden vahvistamiseksi
- oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitoryhmän tai muun tehtävään soveltuvan monialaisen ryhmän toimintatavat ja käytännöt
- opiskeluhoitojärjestelmän kokonaisuudesta tiedottaminen
- yhteistyö nuorisotoimen, lastensuojelun ja poliisin sekä muiden opiskeluhoitojärjestelmän kehittämiseen tarvittavien tahojen kanssa
- terveystiedon ja terveystiedon opetuksen välinen yhteistyö
- opiskeluun osallistumisen seuranta, poissaolojen ehkäiseminen ja niihin puuttuminen
- toimenpiteet esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseksi opiskeluympäristössä
- tapaturmien ehkäiseminen, ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus oppilaitoksessa
- tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen
- yhteistyö ja käytännöt oppilaitoksen terveellisyys- ja turvallisuus- ja yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa
- suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- toiminta äkillisissä kriiseissä sekä uhka- ja vaaratilanteissa.

Seuraavassa määritellään kahden viimeksi mainitun suunnitelman tarkempi sisältö:

a) Suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä laaditaan suunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016]). Suunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon sekä opiskelijoiden keskinäiset että opiskelijoiden ja aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet oppilaitoksessa.

Suunnitelman tulee sisältää seuraavat kuvaukset:

- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja niihin puuttuminen
- edellä mainittujen asioiden käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla
- yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta
- yhteistyö huoltajien kanssa
- yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi.

b) Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Opiskeluhoitosuunnitelmassa määritellään toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa otetaan huomioon myös toimintavalmiudet ylioppilastutkinnon kokeiden aikana mahdollisesti tapahtuvassa äkillisessä uhka- ja vaaratilanteessa. Kriisisuunnitelma valmistellaan yhteistyössä tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara- ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset, kuten pelastussuunnitelma (pelastuslaki 379/2011, 15 §; valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 407/2011, 1 ja 2 §).

Suunnitelmassa kuvataan

- kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat äkillisissä kriisitilanteissa
- johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako erilaisissa kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa
- sisäisen ja ulkoisen sekä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän periaatteet
- psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- toimintavalmiuksien harjoittelu
- suunnitelman arviointi ja päivittäminen.

3. Yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestäminen

Opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan yksilökohtaisen opiskeluhoollon toteuttamistavat ja yhteistyö opiskelijan terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen edistämiseksi ja seuraamiseksi sekä tarvittavien yksilöllisten tukitoimien järjestämiseksi.

Suunnitelmassa kuvataan

- opiskeluterveydenhuolto- sekä kuraattori- ja psykologipalvelujen järjestäminen, keskinäinen työn- ja vastuunjako sekä palvelujen järjestämisessä tarvittava yhteistyö
- monialaisen asiantuntijaryhmän toimintatapojen ja käytäntöjen sopiminen sekä yksilöllisten tukitoimien järjestämisen periaatteet
- opiskeluhoollon yhteistyö opiskelijan opintojen ohjauksessa ja jatko-opintojen suunnittelussa
- opiskeluhoitokertomuksen laatiminen ja säilytys
- sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestämiseen liittyvä yhteistyö oppilaitoksessa
- opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitopalveluiden järjestämistapa ja ohjaus niihin hakeutumiseksi
- tarvittava yhteistyö oppilaitoksen ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa (esimerkiksi erikoissairaanhoito, sosiaalitoimi, poliisi, nuorisotoimi).

4. Yhteistyö opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa

Opiskeluhoollon toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa.

Suunnitelmassa kuvataan

- opiskelijan ja huoltajan osallisuus ja yhteistyö opiskeluhoollon suunnittelussa, kehittämisessä ja arvioimisessa
- opiskelijalle ja hänen huoltajalleen annettava tieto yksittäisen opiskelijan asioiden käsittelyyn liittyvistä lain edellyttämistä menettelytavoista ja tietojen käsittelystä

- opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhuollon asiakkaana ja suostumuksen hakeminen opiskelijalta ja tarvittaessa tämän huoltajalta yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa
- käytänteet opiskelijan toiveiden huomioimisessa häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuisa sekä huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä
- käytänteet opiskelijan kehitystason ja edun toteutumisen arvioimiseksi opiskeluhuollon henkilöstöön kuuluvan sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön toimesta
- menettelytavat yksittäistä opiskelijaa koskevan asian käsittelyssä monialaisessa asiantuntijaryhmässä.

5. Opiskeluhoitosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Koulutuksen järjestäjä vastaa opiskeluhuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 26 §).

Opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan toimenpiteet opiskeluhuollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta).

Suunnitelmassa esitetään

- seurattavat asiat
- tietojen kokoamiseksi käytettävät menetelmät, seurannan aikataulu sekä vastuussa oleva taho
- seurantatietojen käsittely ja niiden hyödyntäminen opiskeluhuollon kehittämisessä
- seurannan keskeisistä tuloksista tiedottaminen opiskelijoille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyökumppaneille.

4.4. Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä

Lukiolain (714/2018) 40 §:n 1 momentin mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Koulutuksen järjestäjän tulee suojata opiskelijaa kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. Lukiolain 30 §:n 2 momentin mukaan opiskelijan on käyttydyttävä muita kiusaamatta ja vältettävä toimintaa, joka voi vaarantaa muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä. Lukioyhteisön yhteistyö ja erilaiset pedagogiset ratkaisut luovat edellytyksiä hyvän työrauhan rakentumiselle. Lukiokoulutuksen järjestäjällä on oikeus käyttää myös lukiolain mukaisia kurinpitokeinoja.

Lukiolain 40 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee paikallisen opetussuunnitelman yhteydessä laatia ja ohjeistaa suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Opetushallitus antaa määräykset suunnitelman laatimisesta lukion opetussuunnitelman perusteissa. Suunnitelman tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä opiskelijoiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös lukion järjestyssääntöjen toteutumista.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain lainmukaisia keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla oikeassa suhteessa tekoon, eikä niitä saa käyttää asiaan kuulumattomassa tarkoituksessa, kuten kostamis- tai loukkaamistarkoituksessa.

Koulutuksen järjestäjä laatii suunnitelman kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista yhteistyössä lukion henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Ennen suunnitelman

hyväksymistä tai sen päivittämistä koulutuksen järjestäjän tulee kuulla opiskelijakuntaa ja lukion henkilöstöä sekä varata lukion kaikille opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyö opiskelijoiden huoltajien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden tarvittavien viranomaistahojen kanssa tukee suunnitelman laatimista ja toteuttamista.

Suunnitelman kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista tulee sisältää seuraavat asiakokonaisuudet:

- menettelytavat rike- ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämisvastuut, työnjako sekä kuulemis- ja kirjaamismenettelyt
- periaatteet hallinnon yleisten oikeusturvaperiaatteiden noudattamiseen kurinpitokeinoja käytettäessä
- henkilökunnan perehdyttäminen ja osaamisen varmistaminen kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä
- suunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpitokeinoista tiedottaminen eri tahoille
- yhteistyö eri viranomaistahojen ja huoltajien kanssa
- menettelytavat suunnitelman seurantaan sekä sen toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointia varten.

Suunnitelma voi sisältyä paikalliseen opetussuunnitelmaan, tai se voi olla erillinen.

VYK: Kurinpitokeinojen käyttäminen ja niihin liittyvät menetelmät

Varsinaisia kurinpitokeinoja ovat kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. Lukiolaki ei tunne kasvatustilanteita ja jälki-istuntoja. Muita ns. kurinpitokeinoja ovat opiskelijan poistaminen luokkatilasta tai oppilaitoksen järjestämästä tilaisuudesta.

I) Opiskelijan poistaminen luokkatilasta

- aineenopettaja voi poistaa luokasta
- tulee kirjata

II) Opiskelijan poistaminen koulun järjestämästä tilaisuudesta

- opettaja tai rehtori voi poistaa tilaisuudesta
- tulee kirjata

III) Kirjallinen varoitus

- yksilöitävä teko / kirjallinen selvitys
- opiskelijan kuuleminen
- huoltajille selvitys tapahtuneesta
- rehtorin tekemä päätös ja ilmoitus opiskeluhooltoon

IV) Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmeksi päiväksi

- on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.
- asian kirjaaminen
- opiskelijan kuuleminen
- huoltajille selvitys tilanteesta
- rehtori päättää asiasta, mutta ei tarvita viranhaltijapäätöstä.

- ilmoitus opiskeluhooltoon

V) Määräaikainen erottaminen (max 1 vuosi)

- yksilöitävä teko / kirjallinen selvitys

- opiskelijan kuuleminen

- huoltajille selvitys tapahtuneesta ja ilmoitus opiskeluhooltoon

- rehtorin esitys kunnan lautakunnalle päätöksentekoa varten

VI) Opiskeluoikeuden pidättäminen

- Opiskelija on tutkimuksen alaisena rikoksesta ja opiskeluoikeuden pidättäminen on epäiltyyn rikokseen tai siihen liittyviin seikkoihin nähden on perusteltua.

- yksilöitävä teko / kirjallinen selvitys

- opiskelijan kuuleminen

- huoltajille selvitys tapahtuneesta ja ilmoitus opiskeluhooltoon

- rehtorin viranhaltijapäätös

41 §

Kurinpito

Opiskelijalle, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos rikkomus on vakava tai jos opiskelija jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa oppilaitoksesta määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi, sekä erottaa asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi. Edellä mainitut toimenpiteet ovat kurinpitorangeistuksia.

Opetusta häiritsevä opiskelija voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka oppilaitoksen järjestämästä tilaisuudesta.

Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Jos opiskelija on tutkimuksen alaisena rikoksesta, häneltä voidaan tutkimuksen ajaksi pidättää oikeus opiskeluun, jos se opiskelijan tekemäksi epäiltyyn rikokseen tai siihen liittyviin seikkoihin nähden on perusteltua.

42 §

Menettely kurinpitoasiassa ja kurinpitorangeistuksen täytäntöönpano

Ennen 41 §:n 1 tai 4 momentissa tarkoitetun päätöksen tekemistä on yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti taikka epäilty rikos tai siihen liittyvä seikka, kuultava opiskelijaa ja hankittava muu tarpeellinen selvitys. Ennen kurinpitorangeistuksen antamista on opiskelijan huoltajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Muista 41 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä on ilmoitettava opiskelijan huoltajalle ja opetuksen epäamisestä tarvittaessa oppilaitoksen sijaintikunnan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle. Edellä 41 §:n 1 ja 4 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä tulee antaa päätös ja 41 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetut toimenpiteet tulee kirjata.

Opiskelijan määräaikaista erottamista tai asuntolasta erottamista koskeva päätös voidaan panna täytäntöön siitä tehdystä valituksesta huolimatta, ellei koulutuksen järjestäjä tai hallinto-oikeus toisin päättää.

Päätöksen täytäntöönpanosta lainvoimaa vailla olevana ja täytäntöönpanon alkamisen ajankohdasta on päätettävä samalla kun määräaikaisesta erottamisesta tai asuntolasta erottamisesta päätetään.

Oppilaitoksesta tai asuntolasta erottamisesta ja opiskelusta pidättämisestä sekä kirjallisen varoituksen antamisesta päättää koulutuksen järjestäjän asianomainen monijäseninen toimielin tai koulutuksen järjestäjän niin päättäessä rehtori. Rehtorille voidaan antaa toimivalta päättää korkeintaan kolme kuukautta kestävästä oppilaitoksesta tai asuntolasta erottamisesta.

Edellä 41 §:n 2 momentissa tarkoitetusta opiskelijan määräämisestä poistumaan luokahuoneesta oppitunnin jäljellä olevaksi ajaksi ja opiskelijan määräämisestä poistumaan muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, päättää oppituntia tai muuta opetustilaisuutta pitävä opettaja. Mainitussa lainkohdassa tarkoitetusta opiskelijan määräämisestä poistumaan oppilaitoksen järjestäjästä tilaisuudesta päättää rehtori tai opettaja. Mainitun pykälän 3 momentissa tarkoitetusta opetuksen epäämisestä päättää rehtori.

43 §

Häiritsevän tai turvallisuutta vaarantavan opiskelijan poistaminen

Rehtorilla ja opettajalla on oikeus poistaa luokahuoneesta tai muusta opetustilasta taikka koulun tilaisuudesta opiskelija, joka ei noudata 41 §:n 2 momentissa tarkoitettua poistumismääräystä. Rehtorilla ja opettajalla on myös oikeus poistaa oppilaitoksen alueelta opiskelija, joka ei poistu saatuaan tiedon 41 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetusta opetuksen epäämisestä.

Jos poistettava opiskelija koettaa vastarintaa tekemällä välttää poistamisen, rehtorilla ja opettajalla on oikeus käyttää sellaisia opiskelijan poistamiseksi tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina opiskelijan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen.

Rehtori ja opettaja voivat 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa toimia yhdessä tai kumpikin erikseen. Oppilaan poistamisessa ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Voimakeinojen käyttöön turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta opetuksen järjestäjälle.

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

44 §

Kurinpitomenettelyn suhde syytteen vireilläoloon ja tuomioistuimen ratkaisuun

Sinä aikana, jolloin opiskelijaa vastaan on vireillä syyte yleisessä tuomioistuimessa, ei häntä vastaan samasta syystä saa aloittaa tai jatkaa kurinpitomenettelyä.

Jos tuomioistuin on vapauttanut opiskelijan syyteestä, ei kurinpitomenettelyä saa aloittaa tai jatkaa samasta syystä muutoin kuin sellaisen menettelyn perusteella, jota ei ole katsottava rikokseksi, mutta josta voidaan rangaista kurinpidollisesti.

Jos tuomioistuin on tuominnut opiskelijan rangaistukseen, ei hänelle saa samasta syystä määrätä kurinpitorangeistusta. Opiskelija saadaan kuitenkin erottaa määräajaksi tai erottaa opiskelija-asuntolasta, jos se opiskelijan tekemän rikoksen tai siihen liittyvien seikkojen perusteella on perusteltua.

45 §

Oikeus ottaa haltuun esineitä tai aineita

Rehtorilla ja opettajalla on yhdessä tai erikseen oikeus työpäivän aikana ottaa haltuunsa opiskelijalta 40 §:n 2 momentissa tarkoitettu kielletty esine tai aine.

Jos haltuun otettavaa esinettä tai ainetta hallussaan pitävä opiskelija koettaa vastarintaa tekemällä välttää haltuun ottamisen, rehtorilla ja opettajalla on oikeus käyttää sellaisia esineen tai aineen haltuun ottamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina opiskelijan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi

huomioon ottaen. Oikeus käyttää voimakeinoja koskee vain opiskelijan omaa tai muiden turvallisuutta vaarantavia esineitä tai aineita.

Edellä 1 tai 2 momentissa tarkoitetussa haltuunotossa ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Tässä pykälässä säädettyt oikeudet ja velvollisuudet ovat voimassa myös ajan, jolloin opiskelija osallistuu opetussuunnitelman tai koulutuksen järjestäjän hyväksymän muun tämän lain nojalla laaditun suunnitelman mukaiseen koulutukseen tai toimintaan.

46 §

Oikeus tarkastaa opiskelijan tavarat

Opettajalla ja rehtorilla on työpäivän aikana oikeus tarkastaa opiskelijan mukana olevat tavarat, opiskelijan hallinnassa olevat oppilaitoksen säilytystilat sekä päällisin puolin hänen vaatteensa, sellaisen 40 §:n 2 momentissa tarkoitetun esineen tai aineen haltuun ottamiseksi, jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta, jos on ilmeistä, että opiskelijan hallussa on tällaisia esineitä tai aineita ja opiskelija pyynnöstä huolimatta kieltäytyy niitä luovuttamasta tai ei luotettavasti osoita, ettei hänen hallussaan niitä ole.

Opiskelijalle tulee ennen tarkastusta ilmoittaa tarkastuksen syy.

Tarkastajan tulee olla opiskelijan kanssa samaa sukupuolta. Tarkastuksessa tulee olla läsnä tarkastajan lisäksi toinen täysi-ikäinen oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluva. Opiskelijan pyynnöstä tarkastuksessa tulee olla läsnä hänen valitsemansa oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluva, jos tämä on saapuvilla.

Edellä 3 momentissa säädetystä tarkastuksen suorittamistavasta voidaan kuitenkin poiketa, jos se on asian kiireellinen luonne huomioon ottaen turvallisuuden kannalta ehdottoman välttämätöntä.

Tässä pykälässä säädettyt oikeudet ja velvollisuudet ovat voimassa myös ajan, jolloin opiskelija osallistuu opetussuunnitelman tai koulutuksen järjestäjän hyväksymän muun tämän lain nojalla laaditun suunnitelman mukaiseen koulutukseen tai toimintaan.

47 §

Haltuun ottamisen ja tarkastamisen yleiset periaatteet

Edellä 45 ja 46 §:ssä tarkoitetut toimenpiteet on toteutettava mahdollisimman turvallisesti. Toimenpiteillä ei saa puuttua opiskelijan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja yksityisyyteen enempää kuin on välttämätöntä opiskelurauhan ja turvallisuuden varmistamiseksi. Esineiden ja aineiden haltuun ottamisessa ja opiskelijan tarkastamisessa on noudatettava olosuhteiden edellyttämää hienotunteisuutta. Toimenpiteiden käyttö tulee oppilaitoksissa suunnitella ja ohjeistaa.

Edellä 45 §:n mukaisten voimakeinojen käyttöön turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta koulutuksen järjestäjälle. Opiskelijan tarkastaminen ja esineiden ja aineiden haltuun ottaminen tulee kirjata. Haltuun ottamisesta ja tarkastamisesta on ilmoitettava alaikäisen opiskelijan huoltajille mahdollisimman pian.

48 §

Haltuun otettujen esineiden ja aineiden luovuttaminen ja hävittäminen

Edellä 45 §:ssä tarkoitetut opiskelijalta haltuun otetut esineet ja aineet luovutetaan opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle tai, jos opiskelija on täysi-ikäinen, hänelle itselleen. Esineet ja aineet tulee kuitenkin luovuttaa poliisille tai muulle laissa säädetylle viranomaiselle, jos opiskelijalla, tämän huoltajalla tai muulla laillisella edustajalla ei lain mukaan ole oikeutta pitää niitä hallussaan.

Ennen luovuttamista esine tai aine tulee säilyttää huolellisesti. Esineiden ja aineiden luovutus tulee järjestää mahdollisimman pian haltuunotosta. Haltuun otetut huumausaineet, ampuma-aseet, aseiden osat, patruunat, ammukset ja kaasusumuttimet sekä räjähteet tulee luovuttaa poliisille välittömästi. Opiskelijalle itselleen luovutettavat esineet ja aineet luovutetaan työpäivän päätyttyä.

Jos huoltaja ei kolmen kuukauden kuluessa haltuunottoa koskevasta ilmoituksesta noudata esinettä tai ainetta, se voidaan todisteellisesti hävittää. Esineiden ja aineiden luovuttaminen ja hävittäminen tulee kirjata.

4.5. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä

Kaikkien opiskelijoiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Opiskelijan kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan lukio-opetuksessa huomioon. Jokaisen opiskelijan kieli- ja kulttuuri-identiteettejä tuetaan monipuolisesti. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan perustuslain mukaista oikeutta jokaisen omaan kieleen ja kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan tiedostamaan omat kielelliset ja kulttuuriset oikeutensa eri tilanteissa.

Tavoitteena on ohjata kaikkia opiskelijoita arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä edistää kaksi- ja monikielisyttä ja siten vahvistaa jokaisen opiskelijan kielellistä tietoisuutta ja metakielellisiä taitoja. Lukio-opiskeluun voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita.

Lukiokoulutuksessa oppilaitoksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voidaan lukiolain (714/2018) 14 §:n 1 momentin mukaisesti antaa muulla kuin edellä mainitulla opiskelijan omalla kielellä. Paikalliseen opetussuunnitelmaan tulee tällöin kirjata, missä oppiaineissa, minkä verran ja millä tavoin edellä mainittuja kieliä käytetään opetuksessa tai opiskelussa.

Saamelaiset ja saamenkieliset

Saamelaisopiskelijoiden opetuksessa otetaan huomioon, että saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jolla on oma kieli ja kulttuuri. Saamelaisopiskelijoiden lukio-opetuksen erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönensä sekä rakentaa omaa identiteettiään. Lukio-opetus voi tukea myös menetetyn alkuperäiskielen uudelleen oppimista ja kielen elvyttämistä. Lukio-opetus edistää oman historian, kulttuurin ja usean valtion alueelle ulottuvan saamelaisyhteisön tuntemusta sekä tietoisuutta saamelaisista yhtenä maailman alkuperäiskansoista ja antaa mahdollisuuksia perinteisen tiedon oppimiseen. Lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia saamen kielen ja saamenkielisiin korkea-asteen opintoihin Suomessa ja naapurimaissa.

Suomessa puhuttuja saamen kieliä – inarinsaamea, koltansaamea ja pohjoissaamea – voidaan opettaa lukiossa lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Saamen kieltä voidaan opettaa myös vieraan kielen eripituisina oppimäärinä tai lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Saamen kieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta saamen kielellä. Saamea äidinkielenä opiskeleville opiskelijoille opetetaan suomen kieltä tai ruotsin kieltä joko erillisen saamenkielisille tarkoitetun oppimäärän tai suomen kieli ja kirjallisuus- tai ruotsin kieli ja kirjallisuus-oppimäärän mukaan. Saamelaisille opiskelijoille, joilla ei ole ollut mahdollisuutta oppia saamea omassa ympäristössään, voidaan tarjota saame vieraana kielenä -opetusta. Opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena.

Saamen kieli voi olla lukio-opetuksen opetuskieli, ja perusopetuksessa saamenkielistä opetusta saaneille opiskelijoille pyritään turvaamaan saamenkielisen opetuksen jatkuminen myös lukiossa. Saamenkielisen opetuksen erityisenä tavoitteena on opiskelijoiden tukeminen heidän kasvamisessaan kaksikielisyteen. Opetus tukee myös saamelaisten yhdenvertaisia opiskelua ja toimintamahdollisuuksia sekä saamen- että suomenkielisessä yhteisössä. Saamenkielisessä opetuksessa eri oppiaineiden opetus ja opiskelu tukevat saamen kielen taitojen kehittymistä. Saamenkielisessä opetuksessa noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteita ottaen

huomioon saamelaisen kulttuurin erityispiirteitä. Opetuksessa painotetaan saamelaisten oman historian sekä saamelaisyhteisön perinteisten elinkeinojen, perinteisen tiedon, saamelaisalueen luonnon sekä saamelaisen musiikki-, kertoma- ja käsityöperinteen tuntemusta. Opetuksen resursseina käytetään lähiympäristöä, sukuyhteisöä, saamenkielistä mediaa ja aktiivisia yhteyksiä muille saamelaisalueille.

Saamen opiskelijoita on tiedotettava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Romanit

Romaniopiskelijoiden opetuksessa tulee ottaa huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Lukio-opiskelun erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä rakentaa yhteiskunnallista osallisuuttaan ja omaa identiteettiään. Tavoitteena on lisäksi edistää romaniopiskelijoiden siirtymistä jatko-opintoihin.

Romanikieltä voidaan opettaa lukiossa lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaisesti äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Romanikieltä voidaan opettaa myös lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Romanikielen lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia sekä kielen elvyttämiseen että romanikielen korkea-asteen opintoihin. Romanikielen opetus lukiossa vahvistaa romaniopiskelijoiden identiteettiä ja antaa heille mahdollisuuksia käyttää kieltään ja ilmaista itseään siten, että huomioidaan heidän kotoaan, yhteisöstään ja perusopetuksesta saamansa taidot ja tiedot sekä heidän oma halunsa ilmaista identiteettiään. Opetus edistää romaniopiskelijoiden oman historian ja kielen tuntemusta sekä tietoisuutta romaneista Suomessa ja muissa maissa. Romanikielen opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena. Opiskelussa voidaan hyödyntää lähiympäristöä, romaniyhteisöä ja romanikielistä mediaa.

Viittomakieliset

Viittomakielisten lukiokoulutuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden viittomakielistä identiteettiä sekä opettaa heitä arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan tasa-arvoisena enemmistökielen ja #kulttuurin rinnalla. Viittomakieltä käyttävät opiskelijat voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia.

Viittomakielisten opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan lukion yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita soveltaen niitä viittomakieliseen kulttuuriin ja viestintään. Opetuskielenä voi olla suomalainen tai suomenruotsalainen viittomakieli, jolloin suomea tai ruotsia käytetään luku- ja kirjoituskielenä. Viittomakieliä tai niistä johdettuja kommunikaatiomenetelmiä voidaan käyttää myös suomen- tai ruotsinkielisen opetuksen rinnalla. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään viittomakielisiä tulkki- ja yhteiskuntapalveluja. Tavoitteena on myös viittomakielisestä kulttuurista ja toimintatavoista poikkeavan äänimaailman sekä kuulevien kulttuurin ja toimintatapojen tiedostaminen ja oppiminen niin, että joustava toimiminen kahden tai useamman kulttuurin piirissä on mahdollista. Viittomakieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta viittomakielellä. Viittomakieltä äidinkielenä opiskeleville opiskelijoille opetetaan suomen tai ruotsin kieltä joko erillisen viittomakielisille tarkoitetun oppimäärän mukaan tai suomen kieli ja kirjallisuus- tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan.

Koska suomalainen viittomakieli ja suomenruotsalainen viittomakieli ovat vähemmistökieliä, opetuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota mahdollisimman rikkaan viittomakielisen opiskeluympäristön luomiseen. Viittomakielestä ei ole olemassa yleisesti käytössä olevaa kirjoitusjärjestelmää, joten henkilökohtaisen kielellisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu. Opetuksessa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia viittomakieliseen viestintään ja tiedonsaantiin. Opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena.

Viittomakielisiä opiskelijoita on tiedotettava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Muut monikieliset opiskelijat

Muiden monikielisten opiskelijoiden opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden ja paikallisen opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita ja periaatteita huomioiden opiskelijoiden taustat ja lähtökohdat, kuten suomen/ruotsin kielen taito, äidinkieli, suomalaisen lukiokoulutuksen ja opiskelukulttuurin tuntemus sekä aikaisempi koulunkäynti. Opetus ja opiskelu lukiossa tukevat opiskelijan opetuskielen hallintaa, monikielistä identiteettiä, oman kieli- ja kulttuuritaustan arvostusta sekä kasvua kulttuurisesti monimuotoisen yhteiskunnan aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Opiskelijalle, jonka äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus #oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen tai ruotsin kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen/ruotsin kielen taito ei anna riittäviä edellytyksiä suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan opettaa lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan myös opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppimääränä lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaan. Koulutuksen järjestäjä päättää, miten suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus #opetus, omakielinen opetus ja opiskelijan oman äidinkielen opetus järjestetään ja milloin sitä on tarkoituksenmukaista toteuttaa useiden oppilaitosten yhteistyönä.

Opiskelijoita on informoitava heidän opiskelumahdollisuuksistaan ja tukijärjestelyistä lukiossa sekä heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Jos opiskelija on suorittanut lukiokoulutuksen opintoja maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävässä lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, ne voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin.

5. Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi

5.1. Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät lukiokoulutuksessa

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida monipuolisesti. Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijalla on oikeus saada tieto arvioinnissa käytettävistä arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen. Opiskelijalle on lukio-opintojen aikana annettava mahdollisuus itsearviointiin. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 1 mom.)

Arviointi on aina sidoksissa tavoitteisiin ja kulloiseenkin tilanteeseen. Lukiokoulutuksessa arvioinnilla on kaksi keskeistä tehtävää:

- 1. Oppimisen tukeminen ja ohjaaminen. Tätä tehtävää toteuttaa opintojakson aikana annettava palaute, formatiivinen arviointi. Palautteella kuvataan opiskelijan edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Se on tärkeä osa opiskelijan ja opettajan vuorovaikutusta. Opintojakson aikainen palaute sekä lukio-opintojen aikainen, opettajan tuella tehty itsearviointi ja vertaisarviointi auttavat opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään niin, että oppimiselle asetetut tavoitteet voivat toteutua.*
- 2. Osaamiselle ja oppimiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen näkyväksi tekeminen. Tätä tehtävää toteuttaa osaamisen ja opitun arviointi, summatiivinen arviointi. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, oppiaineessa määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan.*

Sekä formatiiviseen että summatiiviseen arviointiin kuuluu opiskelijan työskentelyn arviointi, joka perustuu oppiaineissa määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen.

Arvioinnin tulee olla monipuolista ja tarkoituksenmukaisin menetelmin toteutettua. Opiskelijalla on oltava opintojakson aikana erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Arvioinnilla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti.

Yleisten arviointiperusteiden lisäksi kunkin opintojakson tavoitteet ja arviointiperusteet on selvitettävä opiskelijalle opintojakson alussa, jolloin niistä keskustellaan opiskelijoiden kanssa ja tuetaan heidän opintojensa suunnittelua. Opiskelijan tulee saada tietää, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen edistymistään arvioidaan. Arviointiperusteilla parannetaan arvioinnin läpinäkyvyyttä.

Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät kiteytyvät lukion arviointikulttuurissa, joka on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria. Arviointikulttuurilla tarkoitetaan niitä arvoja, normeja ja käytänteitä, joita sovelletaan yhteisessä arviointityöskentelyssä. Arviointikulttuurin näkyväksi tekeminen ja kehittäminen edellyttävät, että lukiossa on kirjattu yhtenäisiä arviointiin liittyviä periaatteita ja käytänteitä, joiden toteutumista seurataan.

5.2. Opintojakson arviointi

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida opetussuunnitelman mukaisen opintojakson suorittamisen aikana suhteessa opintojaksolle asetettuihin tavoitteisiin. Opiskelijan tulee saada palautetta oppimisensa kehittymisestä. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 2 mom.)

Opetussuunnitelman mukainen opintojakso arvioidaan sen suorittamisen päätteeksi. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 3 mom.)

Opiskelijan oppimista arvioidaan opintojakson aikana antamalla hänelle arviointipalautetta opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Oppimista tukevaa palautetta tulee antaa riittävän aikaisessa vaiheessa opintojaksoa, jotta opiskelijalla on mahdollisuus kehittää sen perusteella opiskeluaan ja työskentelyään.

Opiskelijan opintosuorituksista annetaan arvosana tai suoritusmerkintä opintojakson päätyttyä. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana. Jos kyse on usean oppiaineen yhteisestä opintojaksosta, arvosanat annetaan oppiaineittain. Arvosanojen tulee perustua monipuoliseen oppimisen, osaamisen ja opitun näyttöön opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Arvioinnin toteuttamisesta päätetään tarkemmin paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Oppimisen tuen tarpeet, kuten sairaudesta tai vammasta johtuvat haasteet, lukemisen tai kirjoittamisen erityisvaikeus, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, tulee ottaa arvioinnissa huomioon siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa.

5.2.1. Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät

Numeroin annettavassa arvostelussa käytetään asteikkoa 4–10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4. Opintojakso tai oppiaine, jota ei arvostella numeroin, arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 17 §.)

Opiskelija saa arvosanan opintojaksoihin sisältyvistä opinnoista. Opintojaksoihin sisältyvistä pakollisista opinnoista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista annetaan numeroarvosanat lukuun ottamatta opinto-ohjauksen opintojaksoja, joista annetaan suoritusmerkintä (S = suoritettu, H = hylätty). Muista valinnaisista opinnoista voidaan antaa arvosanaksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla numeroarvosana tai suoritusmerkintä.

Arvosanaa voidaan täydentää ja täsmentää kirjallisesti annetulla sanallisella arvioinnilla tai arviointikeskustelussa annetulla palautteella. Kesken olevan opintojakson merkintätavasta ja suorituksen täydentämiskäytännöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Lukiolain (714/2018) 37 §:n 3 momentin mukaan opiskelijalle tulee varata mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa opintojaksolla edellytetyt tiedot ja taidot, mikäli hän ei ole suorittanut opintojaksoa hyväksytysti.

Opiskelijalla on oikeus korottaa sekä hyväksytyä että hylättyä arvosanaa siten, että hän voi osoittaa osaamistaan opintojakson keskeisissä tiedoissa ja taidoissa. Uusimisen käytännöistä määritellään tarkemmin paikallisessa opetussuunnitelmassa. Arvioinnin tulee tällöinkin olla monipuolista. Lopulliseksi arvosanaksi tulee eri uusimiskertojen arvosanoista paras.

5.2.2. Itsenäisesti suoritettavat opinnot

Osa lukiokoulutuksen oppimäärään sisällyvistä opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti, jos se ei vaaranna koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista ja opiskelijan edellytyksiä oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen. Opiskelijalle voidaan vastaavin edellytyksin myös hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja itsenäisesti. (Lukiolaki 714/2018, 25 §.)

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään opinnoista, jotka voidaan edellyttää itsenäisesti opiskeltaviksi tai joita toisaalta ei voi itsenäisesti suorittaa. Itsenäisesti opiskellun opintojakson opinnoista edellytetään hyväksytty arvosana.

Jos opiskelija opiskelee opintojakson kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvin osin edellä mainittuja arviointiperiaatteita. Tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laajasti ja monipuolisesti.

5.2.3. Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen käytöstä tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä määrätään erikseen kyseisiä oppiaineita koskevissa luvuissa lukion opetussuunnitelman perusteissa. Todistus valinnaisiin opintoihin kuuluvasta suullisen kielitaidon kokeesta annetaan päättötodistuksen liitteenä.

5.2.4. Opinnoissa edistymisen seuranta yhteistyössä huoltajien kanssa

Nuorille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvia opintoja järjestettäessä koulutuksen järjestäjän tulee olla yhteistyössä opiskelijoiden huoltajien kanssa. Huoltajille on annettava riittävän usein tietoa opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä. Koulutuksen järjestäjän tulee määräajoin selvittää opiskelijoiden huoltajien näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta. (Lukiolaki 714/2018, 31 § 1 mom.)

Opetus- ja ohjaushenkilöstön tulee seurata opiskelijan opintojen etenemistä. Opintojen etenemiseen liittyvistä käytännöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Opintojen etenemisen määrittelyllä ei voida kuitenkaan tiukentaa näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyä oppiaineen oppimäärän suoritusvaatimusta.

Sen varmistamiseksi, että huoltajat saavat tiedon opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä, lukio voi edellyttää huoltajan allekirjoitusta tai vastaavaa sähköistä kuittausta todistuksiin tai tiedotteisiin, jos opiskelija ei ole täysi-ikäinen.

5.2.5. Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen

Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän

selvityksen perusteella. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava toisessa [lukio]lain mukaista koulutusta antavassa oppilaitoksessa suoritettut 11 §:ssä tarkoitetut opinnot hyväksi lukemalla ne osaksi lukiokoulutuksen oppimäärää. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen. Opiskelijan osaamisen tunnustamisessa noudatetaan, mitä 37 ja 38 §:ssä säädetään opiskelijan arvioinnista ja siitä päättämisestä. Tarvittaessa osaaminen on osoitettava koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Päätös osaamisen tunnustamisesta tehdään sitä erikseen pyydettyä ennen opintojen tai hyväksi luettavaa osaamista koskevan opintokokonaisuuden alkamista. Opetushallitus antaa tarkempia määräyksiä osaamisen tunnustamisesta ja sitä koskevasta menettelystä. (Lukiolaki 714/2018, 27 §.)

Sen lisäksi, mitä lukiolaissa säädetään, tulee opintojen hyväksilukemisella ja muutoin hankitun osaamisen tunnustamisella välttää opintojen päällekkäisyyttä ja lyhentää opiskeluaikaa.

Opiskelija osoittaa lukion rehtorille hakemuksen muualla suorittamiensa opintojen tai muutoin hankkimansa osaamisen tunnustamiseksi. Opiskelijan tulee esittää luotettava selvitys opinnoistaan tai osaamisestaan. Tunnustamista varten lukio voi pyytää opiskelijaa täydentämään näyttöään suhteessa lukiokoulutuksen tavoitteisiin. Lukion rehtorin tulee varmistaa, että muualla suoritettujen opintojen sisällöt ja laajuus tai muutoin hankittu osaaminen vastaavat lukio-opetuksen tavoitteita. Opiskelijalle annetaan tietoa osaamisen tunnustamisen käytännöistä.

Muualla suoritettuja opintoja tai muutoin hankittua osaamista voidaan lukea hyväksi vahvistamalla ne osaksi lukion oppimäärää. Mikäli opinnot tai muutoin hankittu osaaminen luetaan hyväksi lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan numerolla arvioitaviin opintoihin, tulee opinnoista antaa numeroarvosana. Arvosanan määrittelyn tueksi voidaan edellyttää opiskelijalta lisänäyttöä. Muualla hankitun osaamisen arvioinnissa menetellään, kuten lukion opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisessa opetussuunnitelmassa opintojaksojen ja oppimäärän arvioinnista määrätään.

Luettaessa opiskelijalle hyväksi opintoja muista oppilaitoksista pitäydytään suoritusoppilaitoksen antamassa arvioinnissa. Jos kyseessä ovat paikallisessa opetussuunnitelmassa numeroin arvioitavat opinnot, arvosanat muutetaan lukion arvosana-asteikolle seuraavan vastaavuusasteikon mukaisesti:

asteikko 1–5	lukioasteikko	asteikko 1–3
1 (tyydyttävä)	5 (välttävä)	1
2 (tyydyttävä)	6 (kohtalainen)	1
3 (hyvä)	7 (tyydyttävä)	2
4 (hyvä)	8 (hyvä)	2
5 (kiitettävä)	9 (kiitettävä), 10 (erinomainen)	3

Tapauksissa, joissa lukio ei voi päätellä, kumpaa lukion arvosanaa toisessa oppilaitoksessa suoritettut opinnot vastaavat, ylempää vai alemmaa, on vastaavuus määriteltävä opiskelijan eduksi. Ulkomailla suoritettujen opintojen hyväksilukemisessa ja osaamisen tunnustamisessa noudatetaan samoja periaatteita kuin kotimaassa suoritetuissa opinnoissa.

Opiskelijalla voi olla päättötodistuksessaan oppiaineesta vain yhden laajuinen oppimäärä. Opiskelijan siirtyessä oppiaineen pitkästä oppimäärästä lyhyempään hänen suorittamansa pitkän oppimäärän opinnot luetaan hyväksi lyhyemmässä oppimäärässä siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Pitkän oppimäärän opintojen arvosanat siirtyvät suoraan lyhyen oppimäärän opintojen arvosanoiksi, jollei opiskelija anna korkeampaan arvosanaan oikeuttavaa lisänäyttöä. Jos opiskelija pyytää, tulee hänelle järjestää

mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytysti suoritettut opinnot tai opintojen osat voivat olla lyhyen oppimäärän valinnaisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Opiskelijan siirtyessä kesken oppimäärän lyhyemmästä pidempään oppimäärään menetellään edellä olevien periaatteiden mukaisesti. Tällöin voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös jo suoritettujen opintojen arvosanat harkitaan uudelleen.

Jos opiskelijan äidinkieli ja kirjallisuus #oppiaineen oppimääränä on suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus (jäljempänä S2/SV2-oppimäärä), häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä S2/SV2#oppimäärän mukaista opetusta tai onko lukio voinut tarjota vain osan S2/SV2#oppimäärän opintojaksoista. Suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaisesti suoritettut opinnot luetaan hyväksi täysimääräisesti S2/SV2#oppimäärän opintoihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy S2/SV2#opintojen arvosanaksi. S2/SV2-opinnot korvaavat suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus #oppiaineen opinnot siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Opiskelijalla voi olla todistuksessaan arvosana vain joko suomen/ruotsin kielen ja kirjallisuuden oppimäärästä tai suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus #oppiaineen oppimäärästä, mutta ei molemmista.

5.2.6. Laaja-alaisen osaamisen arviointi

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Osa-alueet ovat 1) hyvinvointiosaaminen, 2) vuorovaikutusosaaminen, 3) monitieteinen ja luova osaaminen, 4) yhteiskunnallinen osaaminen, 5) eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä 6) globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa on kuvattu kaikissa oppiaineissa, miten laaja-alaisen osaamisen osa-alueet sisältyvät oppiaineen opintoihin. Ne on otettu huomioon myös oppiaineiden tavoitteissa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään, miten laaja-alaisen osaamisen tavoitteita ja osa-alueita toteutetaan eri opintojaksoissa. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana kunkin opintojakson formatiivista ja summatiivista arviointia.

5.3. Oppiaineen oppimäärän arviointi

Kun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvat opinnot tulevat suoritetuiksi, annetaan jokaisen oppiaineen oppimäärästä päättöarviointina arvosana. Opiskelijalle, joka ei ole tullut hyväksytyksi jossakin oppiaineessa tai joka haluaa korottaa saamaansa arvosanaa, on järjestettävä mahdollisuus suorittaa oppiaineen oppimäärä hyväksytysti tai korottaa arvosanaansa. [Lukiolain] 28 §:ssä tarkoitetut tukitoimet ja 29 §:ssä tarkoitetut opiskelun poikkeavat järjestämistavat voidaan ottaa huomioon opintojakson arvioinnissa ja päättöarvioinnissa. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 3 mom.)

Kunkin opintojakson arvioinnista päättää opiskelijan opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Oppiaineen päättöarvioinnista päättävät rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. (Lukiolaki 714/2018, 38 §.)

Oppiaineen oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman mukaisesti opiskelemista opinnoista. Opiskelijan opintosuunnitelma tarkentuu lukio-opintojen aikana. Sen laatiminen ja seuranta ohjaavat opiskelijaa tarkoituksenmukaisiin ja tavoitteellisiin opintojaksojen valintoihin. Samassa oppiaineessa eri opiskelijoilla voi olla erilaiset oppimäärät.

Eri oppiaineiden pakolliset ja valtakunnalliset valinnaiset opinnot on kuvattu lukion opetussuunnitelman perusteissa. Matematiikan yhteinen moduuli luetaan opiskelijan valitsemaan matematiikan oppimäärään. Jälkikäteen ei voi poistaa opiskelijan opiskelemia pakollisia opintoja eikä hyväksytysti suoritettuja valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Muiden valinnaisten opintojen ja temaattisten opintojen mahdollisesta kuulumisesta jonkin oppiaineen oppimäärään määrätään

paikallisessa opetussuunnitelmassa. Niistä luetaan oppiaineen oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Saadakseen oppiaineen oppimäärän hyväksytysti suoritetuksi opiskelijan on suoritettava pääosa oppiaineen opinnoista hyväksytysti. Hylättyjä arvosanoja saa olla pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa enintään seuraavasti:

Opiskelijan opiskelemissa pakollisia ja valinnaisia opintoja,	joista voi olla hylättyjä opintoja enintään
2–5 opintopistettä	0 opintopistettä
6–11 opintopistettä	2 opintopistettä
12–17 opintopistettä	4 opintopistettä
18 opintopistettä tai enemmän	6 opintopistettä

Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen arvosanojen opintopisteiden mukaan painotettuna aritmeettisena keskiarvona.

Mikäli opiskelija osoittaa erillisessä kuulustelussa suurempaa kypsyttä ja parempaa oppiaineen hallintaa kuin opintojaksojen arvosanoista määräytyvä oppiaineen arvosana edellyttää, tulee arvosanaa korottaa. Lisäksi arvosanaa voidaan korottaa, jos opiskelijan arvioinnista vastaavat päättävät, että opiskelijan tiedot ja taidot ovat hänen antamiensa näyttöjen perusteella oppiaineen päättövaiheessa opintojaksojen arvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat.

Pakollisten oppiaineiden ja valinnaisten vieraiden kielten oppimäärästä annetaan lukiokoulutusta koskevan valtioneuvoston asetuksen (810/2018) mukainen numeroarvosana. Opinto-ohjauksesta annetaan suoritusmerkintä. Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppimäärä käsittää vain kaksi opintopistettä, sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää korkeintaan neljä opintopistettä.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellyt muut lukion tehtävään soveltuvat opinnot arvioidaan siten kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

5.4. Lukion oppimäärän suoritus

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä – – . (Lukiolaki 714/2018, 10 § 3 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärä sisältää äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opintoja, matemaattis-luonnontieteellisiä opintoja, humanistis-yhteiskunnallisia ja uskonnon tai elämäntutkimuksen opintoja ja taito- ja taideaineiden opintoja (oppiaineryhmät) sekä opinto-ohjausta. – – Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää laaja-alaista osaamista kehittäviä temaattisia opintoja. Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää myös eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavia erityistä osaamista ja harrastuneisuutta osoittavan näytön sisältäviä opintokokonaisuuksia (lukiodiplomi). (Lukiolaki 714/2018, 11 § 1 ja 2 mom.)

Lukiokoulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimääriin sisältyy [valtioneuvoston] asetuksen liitteen 1–3 mukaisesti pakollisia ja valtakunnallisia valinnaisia opintoja, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijoille. Oppimääriin voi lisäksi

sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 12 §.)

Lukiokoulutuksen oppimäärä tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä tulee suoritetuksi, kun oppimäärään kuuluvat opinnot on suoritettu siten kuin 11 §:n 4 momentissa tarkoitettussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ottaen lisäksi huomioon mahdollinen 6 §:ssä tarkoitettu erityinen koulutustehtävä tai 18 §:ssä tarkoitettu kokeilulupa. (Lukiolaki 714/2018, 36 § 1 mom.)

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän silloin, kun hän on suorittanut oppiaineiden oppimäärät hyväksytysti ja lukio-opintojen vähimmäismäärä 150 opintopistettä täyttyy. Lukion oppimäärän tulee sisältää vähintään 20 opintopistettä valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Muista kuin pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Opiskelijan opiskelu voidaan opiskelijan hakemuksesta tai suostumuksella järjestää osittain toisin kuin [lukio]laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos:

1. opiskelijalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan lukiokoulutuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot;
2. lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaminen olisi opiskelijalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta;
3. se on perusteltua opiskelijan sairauteen, vammaan tai muuhun terveydentilaan liittyvistä syistä. (Lukiolaki 714/2018, 29 §.)

Jos opiskelijan opiskelu järjestetään toisin kuin lainsäädännön nojalla määrätään, säädetyn opintopisteiden vähimmäismäärän 150 on joka tapauksessa täytyttävä.

5.5. Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus

Opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Opiskelija voi pyytää rehtorilta opinnoissa etenemistä koskevan päätöksen tai päättöarvioinnin uusimista kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. Opiskelija saa vaatia oikaisua pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista siten kuin hallintolaissa säädetään. Otettuaan oikaisuvaatimuksen tutkittavakseen aluehallintovirasto voi muuttaa hallintopäätöstä, kumota päätöksen, hylätä oikaisuvaatimuksen tai palauttaa asian rehtorille uudelleen käsiteltäväksi. (Lukiolaki 714/2018, 53 §.)

Lukiokoulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa opiskelijoille arvioinnin uusimis- ja oikaisumahdollisuudesta.

[Lukio]laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jos päätös koskee:

1. opiskelijaksi ottamista
2. 23 §:n 2 momentissa tarkoitettua lisääjän myöntämistä tai 24 §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden päättymistä
3. suoritettujen opintojen hyväksi lukemista
4. opiskelun poikkeavaa järjestämistä

- oikeutta saada uskonnon tai elämäkatsomustiedon opetusta. (Lukiolaki 714/2018, 49 §.)

[Lukiolain] 49 §:ssä tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä. (Lukiolaki 714/2018, 50 § 2 mom.)

Jollei [lukio]laissa toisin säädetä, hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. (Lukiolaki 714/2018, 52 §.)

Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu 49 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva valitus, ja aluehallintoviraston päätökseen, jolla on ratkaistu 53 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva oikaisuvaatimus, ei saa hakea muutosta valittamalla. (Lukiolaki 714/2018, 54 § 2 mom.)

Kun opetusta järjestetään ulkomailla, toimivaltainen hallinto-oikeus on Helsingin hallinto-oikeus ja toimivaltainen aluehallintoviranomainen on Etelä-Suomen aluehallintovirasto. (Lukiolaki 714/2018, 55 §.)

5.6. Todistukset ja niihin merkittävät tiedot

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. Opiskelijalle, jonka opiskeluoikeus on päättynyt kesken lukiokoulutuksen tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisen, annetaan todistus suoritetuista opinnoista. Aineopiskelijalle ja lukion oppimäärän erityisessä tutkinnossa osittain suorittaneelle annetaan todistus suoritetuista oppiaineiden oppimääristä ja muista opinnoista. [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. Opetushallitus määrää opetussuunnitelman perusteissa todistuksiin merkittävistä tiedoista ja muista kuin 3 momentissa mainituista todistusten liitteistä. (Lukiolaki 714/2018, 39 §.)

Lukiossa käytetään seuraavia todistuksia:

- Lukion päättötodistus annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut lukion koko oppimäärän. Lisäksi päättötodistuksen liitteenä annetaan erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta.
- Todistus oppimäärän suorittamisesta annetaan, kun opiskelija on suorittanut yhden tai useamman lukion oppiaineen oppimäärän.
- Todistus lukiosta eroamisesta (erotodistus) annetaan opiskelijalle, joka eroaa lukiosta ennen lukion koko oppimäärän suorittamista.

Lukion todistusten tulee sisältää seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- suoritettut opinnot
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko
- selvitys kielten oppimääristä

S2/SV2 = äidinkieli ja kirjallisuus #oppiaineen suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus #oppimäärä

A = perusopetuksen vuosiluokilla 1–6 alkaneen A-kielen oppimäärä

B1 = perusopetuksessa alkaneen B1-kielen oppimäärä

B2 = perusopetuksessa alkaneen valinnaisen B2-kielen oppimäärä

B3 = lukiossa alkaneen valinnaisen B3-kielen oppimäärä

ÄO/M = äidinkielenomainen oppimäärä toisessa kotimaisessa kielessä (ruotsi/suomi)

- merkintä, että todistus on Opetushallituksen päättämien lukion opetussuunnitelman perusteiden 2019 mukainen.*

Lukion päättötodistukseen merkitään: "Lukion oppimäärä sijoittuu tasolle neljä kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä."

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon arvosana merkitään todistuksissa merkinnällä "uskonto/ elämäkatsomustieto" erittelemättä, mihin opetukseen opiskelija on osallistunut.

Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus merkitään todistuksessa Äidinkieli ja kirjallisuus #kohtaan.

Lukion päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta merkitään opiskelijan opiskelemat oppiaineet, niissä suoritettujen opintopisteiden määrä sekä kunkin oppiaineen arvosana sanallisesti ja numeroin (esimerkiksi kiitettävä 9) tai merkintä oppiaineen hyväksytystä suorittamisesta (suoritettu S).

Temaattiset opinnot merkitään suoritusmerkinnällä. Temaattisten opintojen opintojaksojen nimet eritellään liitteeseen.

Päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta kuuluu myös kohta Lisätietoja. Tähän kohtaan merkitään päättötodistuksen liitteenä annettavat ja sitä täydentävät todistukset lukio-opintoihin liittyvistä näytöistä, kuten suoritettut lukiodiplomit, suullisen kielitaidon kokeet sekä erittely temaattisista opinnoista ja sellaisista muista lukion oppimäärään kuuluneista opinnoista, jotka eivät sisälly oppiaineiden oppimääriin.

Mikäli opiskelija on opiskellut yli puolet oppiaineen oppimäärän opinnoista muulla kuin koulun varsinaisella opetuskielellä, tulee siitä tehdä merkintä todistuksen lisätietoihin.

Lukion erotodistukseen merkitään oppiaineet, niissä suoritettut opinnot ja opintopistemäärät sekä muut opiskelijan suorittamat lukio-opinnot ja niistä saadut arvosanat joko numeroina tai suoritusmerkintänä (S = suoritettu, H = hylätty).

Lukiossa pidetään opiskelijan opinnoista rekisteriä, josta ilmenevät suoritettut opinnot ja niiden arvosanat.

Lukion koko oppimäärän suorittamisesta ei anneta yhteistä arvosanaa oppiaineiden arvosanojen keskiarvona eikä muullakaan tavalla.

Todistukseen merkitään opiskelijan suorittamien opintojen määrä opintopisteinä. Kokonaismäärään lasketaan hylätyt opintoja vain pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa.

Lukiokoulutuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

Todistus suullisen kielitaidon kokeesta ja lukiodiplomitodistus annetaan lukion päättötodistuksen liitteinä.

Suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annettavaan todistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- kokeessa suoritettu kieli ja sen oppimäärä sekä kokeesta saatu arvosana
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

Lukiodiplomitodistus on lukion päättötodistuksen liite, ja se merkitään Lisätietoja#kohtaan. Lukiodiplomitodistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- oppiaine tai vastaava, jonka lukiodiplomitodistuksesta on kyse
- arvosana
- lukiodiplomiaineessa suoritettujen opintojen opintopisteiden määrä mukaan lukien lukiodiplomiopintojakso
- paikkakunta, todistuksen päivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

5.7. Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat

Lukion opetussuunnitelman perusteiden arviointiluvun perusteella keskeiset paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävät asiat ovat seuraavat:

- opintojaksoittain päätettävät asiat: opintojakson tavoitteet, keskeiset sisällöt, laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden ja osa-alueiden toteutuminen opintojaksossa ja opintojakson arviointi
- oppilaitoksen arviointikulttuurin periaatteet ja yhteiset arviointiin liittyvät käytänteet
- arvioinnin toteuttaminen ja siihen kuuluvat erilaiset arviointipalautteen antamisen käytänteet
- arviointiin liittyvien yhteisten periaatteiden ja käytänteiden toteutumisen seuraaminen
- kesken olevan opintojakson merkintätapa ja suorituksen täydentämiskäytännöt
- hyväksytyjen ja hylättyjen arvosanojen uusimisen periaatteet ja uusimiskertojen määrä
- opinnot, jotka on mahdollista edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti
- opintojen mahdollisten etenemistapojen määrittely
- todistusten ulkoasu.

Paikalliset arviointitarkennukset ovat luvuissa 5.8. ja 5.9.

5.8. Lukion arviointikulttuuri

Vääksyn Yhteiskoulun lukio

Lukion arviointikulttuuri / LOPS 2021 –

I) Arvioinnin yleiset periaatteet

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida monipuolisesti. Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijalla on oikeus saada tieto arvioinnissa käytettävistä arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen. Opiskelijalle on lukio-opintojen aikana annettava mahdollisuus itsearviointiin. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 1 mom.)

Lukiokoulutuksessa arvioinnilla on kaksi keskeistä tehtävää:

1. Oppimisen tukeminen ja ohjaaminen. Tätä tehtävää toteuttaa opintojakson aikana annettava palaute, formatiivinen arviointi. Palautteella kuvataan opiskelijan edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Se on tärkeä osa opiskelijan ja opettajan vuorovaikutusta.

2. Osaamiselle ja oppimiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen näkyväksi tekeminen. Tätä tehtävää toteuttaa osaamisen ja opitun arviointi, summatiivinen arviointi. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, oppiaineessa määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan.

Muuta:

Sekä formatiiviseen että summatiiviseen arviointiin kuuluu opiskelijan **työskentelyn arviointi**, joka perustuu oppiaineissa määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Osa-alueet ovat 1) hyvinvointiosaaminen, 2) vuorovaikutusosaaminen, 3) monitieteinen ja luova osaaminen, 4) yhteiskunnallinen osaaminen, 5) eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä 6) globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet sisältyvät kaikkien oppiaineiden opintoihin ja ne on huomioitu myös oppiaineiden tavoitteissa. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana kunkin opintojakson formatiivista ja summatiivista arviointia.

VYK: jokaiseen opintojaksoon on sisällytetty vähintään yksi laaja-alainen osaaminen. Paikallisessa opetussuunnitelmassa on kuvattu, miten laaja-alaista osaamista käsitellään opintojakson aikana.

Arvioinnin tulee olla monipuolista ja tarkoituksenmukaisin menetelmin toteutettua. Opiskelijalla on oltava **opintojakson aikana erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan.**

Yleisten arviointiperusteiden lisäksi kunkin opintojakson tavoitteet ja arviointiperusteet on selvitettävä opiskelijalle opintojakson alussa, jolloin niistä keskustellaan opiskelijoiden kanssa ja tuetaan heidän opintojensa suunnittelua. Opiskelijan tulee saada tietää, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen edistymistään arvioidaan.

II) Lukion arviointikulttuuri

Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät kiteytyvät lukion arviointikulttuurissa, joka on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria. Arviointikulttuurilla tarkoitetaan niitä arvoja, normeja ja käytänteitä, joita sovelletaan yhteisessä arviointityöskentelyssä. Arviointikulttuurin näkyväksi tekeminen ja kehittäminen edellyttävät, että lukiossa on kirjattu yhtenäisiä arviointiin liittyviä periaatteita ja käytänteitä, joiden toteutumista seurataan. *Vääksyn Yhteiskoulun lukion arviointikulttuuri on avointa, yhdenvertaista, osallistavaa, johdonmukaista ja monipuolista.*

1. Avoimuus:

Avoimuus on arviointiin liittyvien asioiden tekemistä näkyväksi. Lukiossa tehtävän arvioinnin tulee olla mahdollisimman avointa, mikä auttaa opiskelijaa hahmottamaan osaamistaan sekä opintojensa etenemistä.

Opettajan tehtävänä on opintojakson alussa esitellä tavoitteet ja palata niihin opintojakson aikana:

- Esim. vastaamalla kysymyksiin: mitkä asiat ja tavoitteet arvioidaan summatiivisesti? Miten ne arvioidaan? Mitkä tekijät/näytöt vaikuttavat arvosanaan? Arviointiin vaikuttavien asioiden dokumentointi?

Opiskelijoiden osallistaminen esim. erilaisten vaihtoehtojen kautta, miten arviointia tehdään.

Aineenopettaja ja opiskelijat keskustelevat siitä, mitä arviointi on ja mitä sillä tarkoitetaan:

- arviointikriteerit
- summatiivisen arvioinnin arviointikeinot / arviointivälineet
- formatiivisen arvioinnin keinot ja merkitys
- työskentelyn arviointi. Ei anneta erillistä arvosanaa, vaan työskentely arvioidaan osana oppiaineen arvosanaa.
- Onko työskentelyllä sellaisia ulottuvuuksia, että ne ilmenevät opintojakson tavoitteissa ja ne ovat dokumentoitavissa = vaikuttavat arvosanaan
- laaja-alainen osaaminen. Ei anneta erillistä arvosanaa, vaan laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana oppiaineen arvosanaa.
- Onko sellaisia ulottuvuuksia, että ne ilmenevät opintojakson tavoitteissa ja ne ovat dokumentoitavissa = vaikuttavat arvosanaa

2. Yhdenvertaisuus

Arviointi perustuu opiskelijoiden yhdenvertaiseen kohteluun. Kaikkien kohdalla noudatetaan samoja arviointikriteereitä, jokaiselle opiskelijalle on annettu tieto kaikkiin arviointiin liittyvistä asioista.

Arvosanan muodostuminen perustuu dokumentoituun tietoon ja kaikille samoihin arviointikriteereihin.

Arvosanojen tulee perustua monipuoliseen oppimisen, osaamisen ja opitun näyttöön opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Opiskelijoiden suorituksia ei verrata toisiinsa.

3. Yhteistyö ja osallisuus

Yleisten arviointiperusteiden lisäksi kunkin opintojakson tavoitteet ja arviointiperusteet on selvitettävä opiskelijalle opintojakson alussa, jolloin niistä keskustellaan opiskelijoiden kanssa ja tuetaan heidän opintojensa suunnittelua. (LOPS 2019: 45). Millaiset arviointikulttuurin toimintatavat voisivat edistää opettajien ja opiskelijoiden välistä yhteistyötä ja opiskelijoiden osallisuutta arvioinnista päätettäessä? Millaista olisi toimiva yhteistyö kodin ja koulun välillä?

Jokaisen opintojakson alussa keskustellaan opintojakson tavoitteista ja arviointiperiaatteista, ja ne suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Arviointisuunnitelmaa on syytä tarkastaa pitkin matkaa esim. olosuhteiden muuttuessa. Aineenopettajan vuorovaikutus opiskelijoiden kanssa on aktiivista. Esimerkiksi opettaja voi pyytää kirjallisen palautteen opintojakson aikana.

Alle 18-vuotiaan huoltajan on mahdollista seurata opintojen edistymistä Wilman kautta. Lukio pyytää ainakin yhden kerran lukuvuodessa huoltajien allekirjoituksen lukiolaisen opintokirjanotteeseen (palautetaan ryhmänohjaajalle).

4. Johdonmukaisuus

Arvioinnin tehtävä on antaa ohjaavaa ja korjaavaa palautetta sekä tehdä jo opittu opiskelijalle näkyväksi. Arviointikäytänteet ovat johdonmukainen kokonaisuus ja arviointiperiaatteet ovat

yhteneväisiä koko lukiossa. Arviointi perustuu dokumentoituun tietoon ja näyttöihin. Arvosanan antaa aina aineenopettaja.

Arvioinnin avulla saatu tieto auttaa opettajia suunnittelemaan ja muokkaamaan opetustaan opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti. Arviointi toimii tärkeänä välineenä opiskelijoiden tuen tarpeen tunnistamisessa.

5. Monipuolisuus

Arvioinnin tulee olla monipuolista ja tarkoituksenmukaisin menetelmin toteutettua. Opiskelijalla on oltava opintojakson aikana erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Arvioinnilla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti. (LOPS 2019: 45)

Edellä mainitun perusteella opiskelijalla pitää olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan (summatiivinen arviointi) monipuolisesti, eikä vain esimerkiksi yhdessä kokeessa päättöviikolla.

Jokaisen opintojakson alkupuolella aineenopettaja ja opiskelijat keskustelevat, miten tavoitteita arvioidaan ja mitkä ovat arviointikriteerit.

Monipuolinen arviointi perustuu eri tavoin annettuihin näyttöihin. Opettaja valitsee arviointimenetelmät arvioinnin tehtävien ja oppiaineen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla.

6. Summatiivinen arviointi / osaamisen arviointi

LOPS2021: Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, oppiaineessa määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan.

- vain oppiaineen tavoitteita mitataan
- summatiivinen arviointi on monipuolista
- arvosanaan vaikuttavat tekijät on dokumentoitava ja vain ne vaikuttavat arvosanaan. "arvosanaa ei voi nostaa tai laskea sellainen asia, jota ei ole dokumentoitu ja mainittu oppiaineen tavoitteissa."
- työskentely ja laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana oppiaineen arvosanaa.

7. Formatiivinen arviointi

- tarkoituksena on auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämään työskentelyään oppiaineille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.
- opiskelijan omien henkilökohtaisten oppimisstrategioiden opiskelua ja jokaiselle oppiaineelle ominaisten oppimisstrategioiden oppimista.
- oppimista tukevaa ja ohjaavaa palautetta.
- opiskelijalla on oltava käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan

5.9. Lukion suoritusohjeet

Vääksyn Yhteiskoulun lukio

Lukion suoritusohjeet

1. Lukion oppimäärän suorittaminen ja päättötodistus

Lukiokoulutuksen tavoitteellinen suorittamisaika on kolme vuotta ja laajuus on 150 opintopistettä.

Mukaan ei lasketa hylättyjä koulukohtaisia opintojaksoja.

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän silloin, kun hän on suorittanut oppiaineiden oppimäärät hyväksytysti ja lukio-opintojen vähimmäismäärä 150 opintopistettä täyttyy. Lukion oppimäärän tulee sisältää vähintään 20 opintopistettä valtakunnallisia valinnaisia opintoja.

Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen arvosanojen opintopisteiden mukaan painotettuna aritmeettisena keskiarvona (0,5 pyöristetään ylöspäin). Esimerkiksi: ruotsin kieli

Oppiaineen koulukohtaiset opintojaksot voivat ainoastaan nostaa päättöarvosanaa.

Päättötodistukseen opiskelija saa kustakin oppiaineesta yhden päättöarvosanan.

Jälkikäteen ei voi poistaa opiskelijan opiskelemia pakollisia opintoja eikä hyväksytysti suoritettuja valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Muiden valinnaisten opintojen ja temaattisten opintojen mahdollisesta kuulumisesta jonkin oppiaineen oppimäärään määrätään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Niistä luetaan oppiaineen oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Esimerkiksi:

- diplomit / mukana tietyn oppiaineen oppimäärässä
- koulukohtaiset opintojaksot

Ylioppilaskirjoituksiin valmistautumisen yhteydessä opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus osallistua korotustenttiin, jossa hän voi yrittää korottaa päättöarvosanaansa yhdessä aineenopettajan kanssa sovitulla tavalla.

2. Suoritusmerkintä

Opiskelija on oikeutettu saamaan **päättötodistukseen suoritusmerkinnän** liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppimäärä käsittää vain kaksi opintopistettä sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää vain neljä opintopistettä.

Opiskelijan arvioinnista päättävät kunkin oppiaineen tai aineryhmän osalta opiskelijan opettaja ja jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Päättöarvioinnista päättävät rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä.

3. Opintojakson suorittaminen

a) Opetukseen osallistumalla

Opintojaksot suoritetaan pääsääntöisesti opetukseen osallistumalla. Tästä syystä poissaolot voivat johtaa kurssin keskeytymiseen. Opiskelijan, joka on aloittanut opintojakson suorittamisen ja joka haluaa keskeyttää opintojakson, tulee ensin neuvotella asiasta ao. opettajan ja opinto-ohjaajan kanssa.

b) Itsenäisesti opiskellen

Opiskelija voi suorittaa opintojakson myös itsenäisesti. Itsenäisen opintojakson suorittamiseen tarvitaan asianomaisen opettajan ja rehtorin lupa. Opintojakso suoritetaan pääsääntöisesti jaksolla, jolloin opintojakso on meneillään. Opintojakson itsenäinen suorittaminen anotaan perusteluineen kirjallisesti kaksi viikkoa ennen itsenäisen suorituksen alkua.

c) Etä- tai monimuoto-opetuksena

Osa opintojaksoista saatetaan järjestää etä- ja monimuoto-opetuksena yhteistyössä muiden lukiodien tai koulutuksen järjestäjien kanssa.

d) Verkko-opintojaksona

Joitakin opintojaksoja ja voi suorittaa verkkokursseina, jaksoista riippumattomalla aikataululla. Verkko-opintojakson suorittamisesta on sovittava etukäteen opinto-ohjaajan kanssa.

3. Opintojakson arviointi

Arvioinnilla edistetään opiskelijan oppimista ja annetaan palautetta opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Opiskelijan oppimista arvioidaan opintojakson aikana antamalla hänelle arviointipalautetta opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Oppimista tukevaa palautetta tulee antaa riittävän aikaisessa vaiheessa opintojaksoa, jotta opiskelijalla on mahdollisuus kehittää sen perusteella opiskeluaan ja työskentelyään.

Opiskelijan opintosuorituksista annetaan arvosana tai suoritusmerkintä opintojakson päätyttyä.

Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, **annetaan siitä yksi arvosana**. Jos kyse on usean oppiaineen yhteisestä opintojaksosta, **arvosanat annetaan oppiaineittain**.

Opintojaksoihin sisältyvistä pakollisista opinnoista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista annetaan numeroarvosanat lukuun ottamatta opinto-ohjauksen opintojaksoja, joista annetaan suoritusmerkintä (S = suoritettu, H = hylätty).

Muista valinnaisista opinnoista voidaan antaa arvosanaksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla numeroarvosana tai suoritusmerkintä.

Kesken jäänyt opintojaksosuoritus merkitään opintokirjanotteeseen kirjaimella K (**K = keskeytynyt**) ja sitä ei voi enää täydentää. Jos opettaja katsoo opiskelijalla olevan vielä mahdollisuus täydentää opintojaksosuoritustaan, se merkitään opintokirjanotteeseen kirjaimella P (**P = puuttuva osasuoritus**). Puuttuva osasuoritus tulee täydentää seuraavan kahden viikon kuluessa jakson päättymisestä. Jos se ei onnistu, niin P muuttuu K:ksi. Sekä K että P poistetaan lopullisesta päättöarviointista.

Opintojaksot arvioidaan toisistaan riippumatta, opetussuunnitelmassa määritetyllä tavalla, numeroarvioinnilla tai suoritusmerkinnällä.

Oppimisen tuen tarpeet, kuten sairaudesta tai vammasta johtuvat haasteet, lukemisen tai kirjoittamisen erityisvaikeus, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, tulee ottaa arvioinnissa huomioon siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa.

4. Hylättyjen arvosanojen lukumäärä

Saadakseen oppiaineen oppimäärän hyväksytyksi suoritetuksi opiskelijan on suoritettava pääosa oppiaineen opinnoista hyväksytysti.

Hylättyjä arvosanoja saa olla pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa enintään seuraavasti:

Opiskelijan opiskelemia joista voi olla hylättyjä

pakollisia ja valinnaisia opintoja enintään

2-5 opintopistettä 0 opintopistettä

6-11 opintopistettä 2 opintopistettä

12-17 opintopistettä 4 opintopistettä

18 opintopistettä tai enemmän 6 opintopistettä

5. Hylätyn ja hyväksytyn opintojakson uusiminen

Lukiolain (714/2018) 37 §:n 3 momentin mukaan opiskelijalle tulee varata mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa opintojaksolla edellytetyt tiedot ja taidot, mikäli hän ei ole suorittanut opintojaksoa hyväksytysti. **Opiskelijalla on oikeus korottaa sekä hyväksytyä että hylättyä arvosanaa siten, että hän voi osoittaa osaamistaan opintojakson keskeisissä tiedoissa ja taidoissa.**

Uusimisen käytännöistä määritellään tarkemmin paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Lopulliseksi arvosanaksi tulee eri uusimiskertojen arvosanoista paras.

VYK:

Hylätyn ja hyväksytyt opintojakson uusiminen (opintojakso koostuu yhdestä oppiaineesta)

Hylätyn opintojakson (4) voi suorittaa osallistumalla lukion uusintakuulusteluun tai opettajan valitsemaan näyttötilaisuuteen välittömästi jakson jälkeen. Toinen vaihtoehto uusintaan on kesän rästitenttipäivä, jos varsinainen uusintakerta on käyttämättä. Kesän rästitenttipäivänä ei voi uusia hylättyä opintojaksoa, jos uusintakerta on käytetty (opiskelija on saanut aikaisemmasta uusintakuulustelusta hylätyn arvosana tai hän on jäänyt uusinnasta pois ilmoittamatta syytä).

Opiskelija voi osallistua uusintakuulusteluun, jos opintojakson arvosana on 4 (eikä vain koearvosana ole 4).

Opiskelija, joka ilmoittautuu uusintaan, mutta jää saapumatta ilman pätevää syytä, katsotaan käyttäneen uusintakertansa.

Opiskelijan ilmoittautuu uusintakuulusteluun koulun kanslian ulkopuolelta saatavalla lomakkeella (uusintakuulusteluun ilmoittautuminen) ja hän jättää sen opinto-ohjaajalle.

Hyväksytyt opintojakson (5-10) voi uusia opiskelemalla sen uudelleen (osallistumalla opintojaksolle tai opettajan luvalla itsenäisesti opiskellen) tai osallistumalla kesän korotustenttiin tai muuhun opettajan järjestämään näyttötilaisuuteen. Parempi arvosana jää voimaan.

Huom! on poikkeustapaus, jos opettaja antaa mahdollisuuden tulla uusintakuulusteluun, kun opintojakso on arvioitu hyväksytysti. Tällöin opintojakson arvosanaksi merkitään 4 ja uusinnan jälkeen opettaja arvioi opintojakson uudelleen.

Huom! Opiskelija, jonka opintojakso on arvioitu hylätyksi (4) uusintakuulustelun tai rästitenttipäivän näytön jälkeen, voi saada opintojakson hyväksytyä (5-) vain suorittamalla sen uudelleen.

Rästitenttipäivänä ei voi uusia sellaista opintojaksoa, josta on saanut hylätyn arvosanan koeviikon näyttöpäivänä ja uusintakuulustelussa.

6. Opintojaksovalintojen muuttaminen

Opiskelijan opintojaksovalintoja voidaan muuttaa perustellusta syystä. Muutoksista on sovittava opinto-ohjaajan kanssa viimeistään viikkoa ennen kunkin jakson alkua.

- vain opinto-ohjaaja tai rehtori voi lisätä tai poistaa opiskelijan tietyille opintojaksolle

7. Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksi lukeminen

Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava toisessa [lukio]lain mukaista koulutusta antavassa oppilaitoksessa suoritettut 11 §:ssä tarkoitetut opinnot hyväksi lukemalla ne osaksi lukiokoulutuksen oppimäärää. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen.

Opetushallitus antaa tarkempia määräyksiä osaamisen tunnustamisesta ja sitä koskevasta menettelystä. (Lukiolaki 714/2018, 27 §.)

Sen lisäksi, mitä lukiolaissa säädetään, tulee opintojen hyväksi lukemisella ja muutoin hankitun osaamisen tunnustamisella välttää opintojen päällekkäisyyttä ja lyhentää opiskeluaikaa.

Opiskelija osoittaa lukion rehtorille hakemuksen muualla suorittamiensa opintojen tai muutoin hankkimansa osaamisen tunnustamiseksi. Opiskelijan tulee esittää luotettava selvitys opinnoistaan tai osaamisestaan.

Esimerkkejä:

- vaihto-opiskelijavuoden aikana kerätyistä opinnoista hyväksytään 6-12 opintopistettä
- muissa oppilaitoksissa hankitut opinnot (kesällä ulkomailla hankitut kieliopinnot)
- toisen lukion opintojaksojen hyväksyminen
- opiskelijan oman osaamisen tunnustaminen, max 6 opintopistettä (esim. SPR, PELA, urheilu- ja valmennus, seurakunnan isoistoiminta).
- opiskelijan omat vapaaehtoiset opinnot: esim. vieras kieli

8. Oppimäärän vaihtaminen / Matematiikka

Opiskelijalla voi olla päättötodistuksessaan oppiaineesta vain yhden laajuinen oppimäärä. Opiskelijan siirtyessä oppiaineen pitkästä oppimäärästä lyhyempään hänen suorittamansa pitkän oppimäärän opinnot luetaan hyväksi lyhyemmässä oppimäärässä siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Pitkän oppimäärän opintojen arvosanat siirtyvät suoraan lyhyen oppimäärän opintojen arvosanoiksi. Jos opiskelija pyytää, tulee hänelle järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi.

Pitkän oppimäärän kurssien arvosanat siirtyvät suoraan lyhyiden kurssien arvosanoiksi seuraavasti:

LOPS2016: MAA2 -> MAB2, MAA3-> MAB3, MAA6-> MAB7, MAA8-> MAB4, MAA10-> MAB5

LOPS2021: MAA2 -> MAB2, MAA3-> MAB3, MAA6-> MAB8, MAA8-> MAB5, MAA9-> MAB7

Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytysti suoritettut opinnot tai opintojen osat voivat olla lyhyen oppimäärän valinnaisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

- hyväksytyt opintokurssit tai modulit merkitään matematiikan hyväksilukukursseihin suorituserkinnällä. Lisätietoihin laitetaan arvosana muistiin.

9. Koeviikot

Kunkin jakson 7 viimeistä päivää muodostavat koeviikon. Kokeita pidetään palkkien 1-7 opintojaksoista. Yksi opintojakso voi koostua yhden oppiaineen moduulista (2op), kahden eri oppiaineen moduuleista (2-4op) tai saman oppiaineen useammasta moduulista (3-4op).

Tiettyjen opintojaksojen (3op tai 4op) näyttötilaisuuksia voidaan pitää eri jaksojen koeviikoilla, vaikka opintojakso jatkuisi seuraavassa jaksossa.

Koeviikko voidaan toteuttaa mm. seuraavilla tavoilla:

a) Koeviikon kokeet (palkit 1-6) pidetään aamupäivän aikana klo 8.10-11.15 ja niiden pohjatunnit edeltävänä päivänä. Pohjatunti kestää noin 75 min ja koe kolme tuntia. Palkin 7 koe aloittaa koeviikon ja koe pidetään klo 13.00-16.00 välisellä ajalla. Palkilla 7 ei ole pohjatuntia, vaan pohjatunti sijoittuu viimeiselle oppitunnille.

b) Koeviikko voidaan toteuttaa myös ns. palkkipäivänä. Jokaiselle palkille (1-7) varataan yksi päivä klo 8.10-13.00 väliselle ajalle.

- jos opettaja pitää kokeen, niin pohjatunti on esim. viimeisellä varsinaisella oppitunnilla
- palkkipäivänä voi kokeilla monipuolisia näyttötapoja ja/tai kokeellista tekemistä (opiskelijoilla voi olla materiaalia käytössä, kun antavat näyttöjä jne...).
- arviointi voi perustua vain ennalta sovittuun (avoimuus) ja dokumentoituun tietoon

- lounaan jälkeen voi käydä läpi koetta, kerätä palautetta ja pitää yleensäkin jakson lopetussession tai jatkaa näyttöjen parissa

Opettaja voi korvata kokeen ja pohjatunnit myös muilla näytöillä tai näyttötilaisuuksilla, joista on keskusteltu ja sovittu opiskelijoiden kanssa.

Lukio voi opiskelijoiden kanssa sopia myös koeviikottomasta jaksosta.

Opettaja arvioi opintojakson ja pitää opintojakson arviointipalautteen opiskelijoille noin puolentoista viikon kuluttua koeviikon päättymisestä. Abitti –kokeiden tulokset tulevat opiskelijoille sähköisesti, mutta palautehetkellä käydään läpi koekysymykset ja ”oikean vastauksen pääpiirteet.” Arviointi merkitään mahdollisimman pian Wilma - järjestelmään. Tarkemmat päivämäärät ilmoitetaan jaksittäin lukuvuosikalenterissa.

10. Seuranta

Vastuu ainevalinnoista ja kurssien suorittamisesta on opiskelijalla. Eri aineiden opettajat, ryhmänohjaaja ja opinto-ohjaaja neuvovat tarvittaessa.

6. Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt

6.1. Opetuksen yleiset tavoitteet

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään lukiokoulutusta koskevassa valtioneuvoston asetuksessa (810/2018) määriteltyjen lukiokoulutuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden mukaan siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kasvaa sivistyneeksi yhteiskunnan jäseneksi, hankkia muuttuvan toimintaympäristön edellyttämiä tietoja ja taitoja sekä kartuttaa jatkuvan oppimisen taitoja. Tavoitteet korostavat laaja-alaisen yleissivistyksen ja kokonaisuusien ymmärtämisen merkitystä sekä kannustavat eettisesti vastuulliseen ja aktiiviseen toimijuuteen osana paikallista, kansallista, eurooppalaista ja globaalia yhteisöä.

Lukio-opetus lujittaa opiskelijan identiteettiä ja ohjaa oman ainutlaatuisuuden ymmärtämiseen ja arvostamiseen. Sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuuden ymmärtäminen luo edellytyksiä sukupuolittetoiselle opetukselle.

Lukio-opetus vahvistaa opiskelijan ymmärrystä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristön tilaan ja ohjaa häntä toimimaan kestävän elämäntavan hyväksi tavoitteellisesti, tietoperustaisesti ja monipuolisessa yhteistyössä. Opetus kannustaa opiskelijaa tunnistamaan ja käsittelemään eettisiä kysymyksiä, ristiriitoja ja jännitteitä monista näkökulmista. Se rohkaisee opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan nykyistä oikeudenmukaisemman, kestävämmän ja ihmisoikeuksia paremmin kunnioittavan yhteiskunnan ja maailman puolesta.

Lukioaikana opiskelija saa monipuolisia kokemuksia uuden tiedon ja osaamisen rakentamisesta laaja-alaisesti ja oppiainerajat ylittäen. Opiskelija kehittää tiedonhankinta- ja soveltamistaitojaan sekä ongelmanratkaisutaitojaan. Hän saa kokemuksia tutkivasta oppimisesta sekä osallisuudesta tieteen ja tutkimuksen tekoon. Opetus vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa niin, että hän ymmärtää tieteen- ja taiteenaloille ominaista kieltä sekä motivoituu erilaisten tekstien tutkimisesta, tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija tottuu arvioimaan tekstien ja tiedon luotettavuutta. Lukio-opetuksessa arvostetaan ja tuodaan näkyväksi kieliä monipuolisesti. Opiskelija oppii toimimaan sekä molemmilla kotimaisilla kielillä että koko kielivarantoon käyttäen. Opetus ohjaa opiskelijaa syventämään ymmärrystään tieto- ja viestintäteknologiasta sekä käyttämään sitä tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja turvallisesti niin itsenäisessä kuin yhteisöllisessä työskentelyssä.

Lukio-opetus rakentaa yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja hyvinvointia vahvistamalla vuorovaikutus-, yhteistyö- ja ilmaisutaitoja. Opiskelussa saadaan kokemuksia tavoitteellisesta toiminnasta ja vertaisoppimisesta tiimeissä ja projekteissa. Lukio-opetus kannustaa opiskelijoita eri taiteenaloille ominaiseen ilmaisuun ja toimintaan sekä taide- ja kulttuurielämään osallistumiseen. Fyysinen aktiivisuus ja terveelliset elämäntavat ymmärretään terveyden ja hyvinvoinnin perusedellytyksiksi.

Lukioaikana opiskelijan oppimaan oppimisen taidot kehittyvät ja monipuolistuvat. Opiskelija oppii tuntemaan vahvuuksiaan ja kehittymistarpeitaan oppijana sekä luottamaan mahdollisuuksiinsa oppia. Opiskelija ymmärtää sitoutumisen merkityksen oppimiselleen, mikä vahvistaa hänen itseohjautuvuuttaan. Lukio-opetus auttaa opiskelijaa tunnistamaan hänelle sopivia opiskelustrategioita ja kehittymään niissä taitavaksi. Lukioaikana opiskelijalle muodostuu vankka jatkuvan ja uudistuvan oppimisen taito ja tahto.

Opetus antaa opiskelijalle koulutusmahdollisuuksista, yhteiskunnasta ja työelämästä tietoja ja kokemuksia, joiden avulla hän osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan, jatkokoulutustaan ja tulevaa työelämää kotimaassa ja kansainvälisesti. Opetus vahvistaa opiskelijoiden yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia mahdollisuuksia kehittää osaamistaan sekä tehdä opiskeluaikaisia ja tulevaisuutta koskevia valintoja.

6.2. Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisella osaamisella on lukiokoulutusta eheyttävä tehtävä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat lukion oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Laaja-alaisen osaamisen kokonaisuus on kuvattu alla olevassa kuviossa.

Laaja-alainen osaaminen lukiossa

Tavoitteina

- hyvä yleissivistys
- kestävän tulevaisuuden rakentaminen
- vahvat jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiudet

Lukion opetussuunnitelman perusteissa kuvatut oppiaineiden oppimäärät muodostavat lukiokoulutuksessa saavutettavan osaamisen perustan. Lukiokoulutuksen tehtävän mukainen yleissivistys rakentuu oppiaineissa määritellystä tiedonalaakohtaisesta osaamisesta, jota laaja-alainen osaaminen tukee ja syventää.

Laaja-alainen osaaminen käsittää opiskelijan hyvään yleissivistykseen ja hyväksi ihmiseksi kasvamiseen, kestävän tulevaisuuden rakentamiseen sekä jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksiin tarvittavien tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostaman kokonaisuuden.

Lukiokoulutuksen arvoperusta, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan laaja-alaisen osaamisen kehittymiselle. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden tavoitteisiin pyritään kaikissa lukio-opinnoissa. Kukin oppiaine lähestyy laaja-alaista osaamista oman tiedon- ja tieteenalansa lähtökohdista. Laaja-alainen osaaminen on keskeinen osa sekä oppiainekohtaisia että oppiaineita yhdistäviä opintoja.

Laaja-alaista osaamista kehittävässä opinnoissa opiskelija syventää osaamistaan tarkastelemalla monitahoisia kulttuurisia ja yhteiskunnallisia ilmiöitä sekä niiden yhteyksiä ja keskinäisriippuvuuksia. Opiskelija oppii soveltamaan aiemmin oppimaansa sekä hakemaan, tulkitsemaan, arvottamaan, jakamaan ja tuottamaan tietoa eri muodoissa, ympäristöissä ja erilaisissa yhteisöissä sekä erilaisten välineiden avulla. Kehittyvä laaja-alainen osaaminen tukee opiskelijoiden kriittisen ajattelun, yhteistyötaitojen, luovan ongelmanratkaisun, oppimaan oppimisen ja elinikäisen oppimisen taitojen kehittymistä.

Edellä esitetyn kuvion mukaisesti kaikille lukioille yhteisiä laaja-alaisen osaamisen osa-alueita on kuusi. Ne muodostavat toisiaan täydentävän ja yhdistävän kokonaisuuden. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ovat

- hyvinvointiosaaminen
- vuorovaikutusosaaminen

- monitieteinen ja luova osaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- eettisyys ja ympäristöosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Kaikkia osa-alueita opiskeltaessa on tarkoitus, että opiskelija

- havainnoi ja analysoi nykyajan ilmiöitä ja toimintaympäristöjä sekä oppii etsimään hyvän tulevaisuuden rakentamisen elementtejä
- osaa esittää perusteltuja käsityksiä toivottavista muutoksista ja rohkaistuu toimimaan eettisesti kestävien ratkaisujen puolesta sekä oman arjen että yhteiskunnan tasolla
- saa mahdollisuuksia oman mukavuusalueen haastamiseen, osaamisen jakamiseen ja vertaisoppimiseen sekä ratkaisujen yhdessä ideointiin ja tuottamiseen.

Laaja-alaista osaamista täydennetään ja konkretisoidaan paikallisessa opetussuunnitelmassa kunkin oppiaineen kohdalla sekä jokaisen opintojakson kuvauksessa. Laaja-alainen osaaminen otetaan huomioon lukion toimintakulttuurissa. Sen toteutusta täydennetään opetussuunnitelmaan sisällytettävissä korkeakouluopintoihin ja työelämään tutustumisen sekä kansainvälisen osaamisen järjestelyjen kuvauksissa. Temaattisten opintojen sisältöjä voidaan valita laaja-alaisen osaamisen osa-alueista.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden yksityiskohtaisemmat tavoitteet ovat seuraavat. Osa-alueet ja niiden tavoitteet etenevät yksilöllisestä näkökulmasta laajempiin yhteyksiin.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija rakentaa identiteettiään tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan sekä syventämällä osaamistaan lisääntyvän itsetuntemuksen pohjalta. Lukio-opinnot kehittävät opiskelijan epävarmuuden sietokykyä, sinnikkyyttä ja luottamusta tulevaisuuteen.

Opiskelija ymmärtää terveyden ja terveellisten elämäntapojen merkityksen sekä vaalii fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyään ja hyvinvointiaan. Opiskelija omaksuu hyvinvointiaan tukevia ja iloa tuottavia toimintatapoja sekä tunnistaa niitä edistäviä yhteisöjä. Riittävä fyysinen aktiivisuus, uni, opiskelupäivän aikaiset tauot ja terveellinen ravinto tukevat oppimista sekä opiskelijan jaksamista ja palautumista. Opiskelija vahvistaa myös elämäntapoja, joissa korostuvat itselle merkitykselliset kulttuuri, teknologian vastuullinen käyttö ja eettisyys.

Opiskelija toimii aktiivisesti oman ja toisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden hyväksi. Lukio-opinnot kehittävät opiskelijan valmiuksia tunnistaa myös hyvinvointia ja turvallisuutta heikentäviä tekijöitä, kuten uupumusta, kiusaamista ja häirintää, ja osallistua niiden ehkäisemiseen. Opiskelija saa valmiuksia hakeutua itse tai ohjata muita hakeutumaan palvelujärjestelmien piiriin ongelma- ja poikkeustilanteissa.

Lukio-opinnoissa tutustutaan yhteiskunnallisiin, kulttuurisiin ja globaaleihin keinoihin, joiden avulla edistetään yhteisöjen ja ekosysteemien hyvinvointia. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus toimia ja oppia yhdessä sekä löytää tapoja kohdata muuttuvan maailman epävarmuutta.

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvän vuorovaikutuksen lähtökohta on myötätunto, joka mahdollistaa merkityksellisyyden kokemisen. Opiskelija saa kokea kuuluvansa lukioyhteisöön, ja hän tulee kuulluksi omana itsenään. Opiskelija kehittää vuorovaikutusosaamistaan tunnistamalla, käsittelemällä ja säätelemällä tunteitaan. Hän oppii myös kuuntelemaan, kunnioittamaan ja ennakoimaan toisten tunteita ja näkemyksiä sekä niiden ilmaisuja. Hän oppii käyttämään tunteita voimavarana vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutusta opitaan yhdessä ja yhteistyössä sekä erilaisissa ympäristöissä. Samalla opiskelijat kehittävät kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan. He ymmärtävät niiden keskeisen merkityksen tiedon tuottamisessa ja tulkinnassa sekä ratkaisujen etsimisessä. Vuorovaikutusosaaminen tukee opiskelijoita heidän asettaessaan tavoitteita opiskelulle ja muulle toiminnalleen.

Lukio-opinnot antavat opiskelijalle valmiuksia rakentavaan vuorovaikutukseen. Hän syventää kykyään käsitellä ristiriitoja ja konflikteja rakentavasti ja myös sovittelun keinoin. Opiskelija saa kokemuksia toiminnasta viestien ja merkitysten välittäjänä myös kieli- ja kulttuurirajoja ylittävässä vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutusosaamisen kehittämisessä pohditaan sananvapauden merkitystä, sen vastuullista käyttöä sekä tiedonkäsityksen ja tiedonvälityksen muuttumista eri näkökulmista. Opiskelija hahmottaa rakentavan vuorovaikutuksen ja kulttuurienvälisen ymmärryksen merkityksen kestäväälle tulevaisuudelle, demokratialle ja rauhalle.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen osaaminen tukee opiskelijan ajattelun, näkemysten ja toiminnan eettisten, esteettisten ja ekologisten arvolähtökohtien pohdintaa. Hän tutustuu erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin ja harjaantuu käyttämään niitä. Samalla hän vahvistaa kykyään arvioida tiedon luotettavuutta. Opiskelija tottuu arvioimaan erilaisen tiedon tarpeellisuutta ja merkittävyyttä elämänhallinnan, opiskelun ja työ- ja jatko-opintosuunnitelmien sekä eri yhteisöjensä kannalta. Tätä konkretisoidaan tutustumalla korkeakouluopiskelun ja työssä oppimisen tapoihin rakentaa tietoa ja hyödyntää osaamista. Samalla opiskelija vahvistaa oppimaan oppimisen taitojaan sekä valmiuksiaan jatko-opintoihin ja muita elämänvaiheita varten.

Opiskelijan monilukutaitoa syvennetään tavoitteellisesti. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Lukio-opinnot vahvistavat opiskelijan uteliaisuutta ja taitoa löytää, tulkita ja tuottaa monenlaisia tekstejä vaativuusastetta, näkökulmia ja konteksteja vaihdellen. Lukio-opinnoissa pohditaan, miten teknologia ja digitalisaatio tukevat yksilöiden ja yhteisöjen kyvykkyyksiä. Opiskelija tutkii mahdollisuuksia ratkaista monimutkaisia ongelmia.

Opiskelija pohtii tulevaisuuden kannalta kestäviä ratkaisuja, joissa otetaan huomioon ympäristön, talouden, teknologian ja politiikan yhteyksiä, ja oppii tekemään ja arvioimaan vaihtoehtoisia tulevaisuusskenaarioita yksilön, yhteisöjen ja ekosysteemien näkökulmasta.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelijan monimuotoiset osallistumis-, vaikuttamis- ja työkokemukset sekä niiden reflektointi ovat yhteiskunnallisen osaamisen lähtökohtana. Opinnot syventävät opiskelijan ymmärrystä omasta roolistaan, vastuustaan ja mahdollisuuksistaan tukea demokratian monimuotoista toteutumista ympäröivässä yhteiskunnassa ja yhteistyössä muiden kanssa.

Yhteiskunnallinen osaaminen tukee opiskelijaa hänen suuntautuessaan jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaistoimintaan. Yhteiskunnallisen osaamisen myötä opiskelija sisäistää yritteliään ja uudistumishenkisen asenteen eri elämänalueilla. Hän harjaantuu suunnittelemaan tulevaisuuttaan avarakatseisesti sekä rohkaistuu ottamaan perusteltuja riskejä ja sietämään epävarmuutta, turhautumista ja epäonnistumisia.

Opiskelija oppii ymmärtämään ja arvostamaan demokraattisen, oikeudenmukaisen sekä tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen perustuvan yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja rakenteita. Hän ymmärtää, miten yhteinen sosiaalinen pääoma muodostuu ja miten sitä voi kartuttaa. Opiskelija omaksuu aktiivisen kansalaisuuden ja toimijuuden taitoja. Hän motivoituu ottamaan kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja tekemään aloitteita sekä viemään niitä eteenpäin yhteistyössä

paikallisesti ja kansainvälisesti. Opiskelijan oman työn merkitystä hyvän tulevaisuuden rakentamisessa tehdään näkyväksi.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija arvioi ja suunnittelee toimintaansa eettisyyden ja vastuullisuuden lähtökohdista. Hän oppii perusasioita kestävästä elämäntavan ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta ulottuvuudesta sekä näiden keskinäisriippuvuuksista. Opiskelija ymmärtää, miksi ihmisen toiminta on sovitettava luonnonympäristöjen kantokykyyn sekä rajallisiin luonnonvaroihin ja niiden kestäväan käyttöön. Kokemukset ihmisiin ja luontoon kohdistuvasta huolenpidosta vahvistavat luottamusta siihen, että arkisilla hyvillä teoilla on vaikutusta.

Opiskelija tutustuu tutkimustietoon ja käytäntöihin, jotka liittyvät ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen. Hän saa mahdollisuuksia havainnoida, suunnitella, tutkia ja arvioida toimintaa, jolla näitä ilmiöitä voidaan muuttaa kestäväan suuntaan. Opiskelija reflektoi havaintojaan yhteiskunnallisen vaikuttamisen näkökulmasta pyrkien tunnistamaan rakenteita, jotka mahdollistavat eri yhteisöjen kestäväan toiminnan tai ovat sen esteenä.

Opiskelija ymmärtää perusasiat globalisaatiosta ja siitä, miten se vaikuttaa erilaisissa olosuhteissa elävien ihmisten mahdollisuuksiin noudattaa kestäväa elämäntapaa. Hän tuntee YK:n kestäväan kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n tavoitteita ja arvioi niissä edistymistä. Opiskelija pohtii ja vahvistaa omaa panostaan ja tarvittavia kumppanuuksia kestäväan tulevaisuuden hyväksi.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija syventää tietojaan ja ymmärrystään omasta identiteetistään sekä lukioyhteisön ja yhteiskunnan moninaisuudesta, jossa erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Opiskelija vahvistaa kansainvälistä osaamistaan ja monilukutaitoaan hyödyntämällä kulttuurisesti ja kielellisesti monimuotoisia verkostoja, medioita ja lähteaineistoja. Hän saa kokemuksia opiskelusta, yhteistyöstä ja eettisestä toimijuudesta erilaisia kansainvälisyyden toimintamuotoja ja teknologiaympäristöjä hyödyntäen.

Opiskelija oppii tunnistamaan ja refleктоimaan kulttuuriperintöjä, arvoja, ihmisten erilaisia toimintaympäristöjä ja muita seikkoja, joiden pohjalle kulttuuri-identiteetit ja elämäntavat rakentuvat omassa arjessa sekä suomalaisessa yhteiskunnassa, Euroopassa ja globaalisti. Samalla hän harjaantuu arvostamaan ihmisten ja yhteisöjen oikeutta kulttuuriseen identiteettiin sekä toimimaan kulttuurisen moninaisuuden puolesta.

Opiskelija saa monenlaisia tilaisuuksia tutkia, harjoitella ja kartuttaa maailmankansalaisen taitoja ja etiikkaa YK:n kestäväan kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n mukaisesti. Samalla hän oppii erittelemään kansainvälistymistä ja globalisaatiota ilmiöinä. Opiskelija vahvistaa ihmisoikeuksien tuntemustaan ja toimijuuttaan ihmisoikeuksien, yhdenvertaisuuden, oikeudenmukaisuuden ja eettisesti vastuullisten elintapojen edistämiseksi. Hän tunnistaa ja oppii hyödyntämään mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön hyvän tulevaisuuden rakentamiseksi.

7. Oppiaineet

7.1. Äidinkieli ja kirjallisuus (AI)

Oppiaineen tehtävä

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden kielitaitoa, vuorovaikutustaitoa ja monilukutaitoa. Opiskelu syventää kiinnostusta kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin sekä lisää tietoisuutta omista taidoista viestijänä ja kielenkäyttäjänä. Opiskelu tukee kielitietoisuuden kehittymistä, kulttuurista yleissivistystä sekä oppimista kaikissa oppiaineissa. Tavoitteena on, että opiskelijat oppivat sellaisia tietoja ja taitoja, jotka tukevat jatko-opintoja ja aktiivista kansalaisuutta.

Oppiaineena äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen tieto-, taito- ja kulttuuriaine. Oppiaineessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja viestintätieteiden sekä kulttuurintutkimuksen tarkastelemat ilmiöt. Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu tutustuttaa kulttuuriperintöön ja sen eri muotoihin, sanataiteeseen sekä media- ja viestintäkulttuuriin.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, tekstien tulkintaan, aktiiviseen tiedonhankintaan sekä tiedon kriittiseen käsittelyyn ja eettiseen pohdintaan. Opiskelu kehittää ajattelemisen ja oppimaan oppimisen taitoja, metakielellisiä taitoja ja luovuutta. Tavoitteena on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja monimuotoisten tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja.

Kielitieto integroidaan oppiaineen muihin sisältöihin, ja sen opiskelu kehittää tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Kirjallisuuden opiskelun tavoitteena on sekä kauno- että tietokirjallisuuden ymmärtäminen, elämyksellinen lukeminen sekä tekstien analysoinnin ja tulkinnan taitojen kehittyminen. Kirjallisuuden opiskelu tukee esteettisen ja eettisen pohdinnan kehittymistä ja antaa aineksia luovuuden, vuorovaikutustaitojen ja oman ilmaisun kehittämiseen. Medialukutaidon opiskelu syventää mediatekstien ja -sisältöjen kriittisen lukemisen, tuottamisen ja tulkitsemisen taitoja sekä mediakulttuurin ymmärtämistä ja auttaa omaksumaan aktiivisen ja vastuullisen kansalaisen taitoja.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypillisiä tekstejä ovat fiktiiviset ja asiatekstit, mediatekstit sekä institutionaaliset ja arkikeskustelut.

Äidinkieli ja kirjallisuus on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi kielten roolia oppimisessa. Kielten opiskelu kehittää opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetuksessa otetaan huomioon Suomen kielellinen moninaisuus, suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä sekä saamen kielet maan alkuperäiskansan kielinä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa tehdään yhteistyötä kirjastojen kanssa. Lisäksi hyödynnetään muita vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten teattereita, museoita ja arkistoja sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijalle riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä. Tekstejä tuotetaan ja tulkitaan sekä itsenäisesti että vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa toteutetaan oppiaineen tavoitealueiden integraatiota. Eri oppimäärät tekevät yhteistyötä sekä toistensa että muiden oppiaineiden kanssa.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alainen osaaminen karttuu äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa oppiaineen sisäisinä ja oppiainerajat ylittävinä teemoina ja osaamisalueina. Oppiaine on osa lukion kulttuuri-, media- sekä kansalais- ja demokratiakasvatusta.

Laaja-alaisista osaamisen alueista korostuvat äidinkielessä ja kirjallisuudessa **monitieteinen ja luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen** sekä **yhteiskunnallinen osaaminen**. Opiskelussa opitaan kielen, ilmaisun, tekstien ja vuorovaikutuksen keinoja rakentaa merkityksiä ja yhteyksiä ihmisten välille. Vaikuttamisen, argumentoinnin, omien tekstien tuottamisen sekä vuorovaikutustaitojen kehittyminen tukee aktiivisen kansalaisen ja työelämätaitoja. Kriittisen ja kulttuurisen lukutaidon, tekstien tuottamisen taitojen, monilukutaidon sekä kielitietoisuuden ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen tukee opiskelua ja oppimista kaikissa oppiaineissa sekä oppiaineiden yhteistyössä. Taitojen kehittyminen edellyttää pitkäjänteistä, luovaa, tutkivaa, toiminnallista ja prosessimaista työskentelyä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu vahvistaa **eettisyyttä, ympäristöosaamista** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamista**, jotka otetaan huomioon opiskelun sisältöjen valinnassa. Opiskelu lisää ymmärrystä aikamme ajankohtaisista ympäristöhaasteista sekä antaa valmiuksia kestävän tulevaisuuden rakentamiseen. Mediataitojen sekä tiedonhankinta- ja tiedonhallintataitojen opiskelu kytkeytyy kriittiseen ja kulttuuriseen lukutaitoon ja eettisyyteen. Opiskelussa ohjataan kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen sekä identiteettien pohdintaan ja tunnistamiseen. Tavoitteena on ymmärtää omaa identiteettiä suhteessa suomalaiseen, eurooppalaiseen ja globaaliin kulttuuriin.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa saavutettava osaaminen tukee monin eri tavoin opiskelijan **hyvinvointiosaamisen** kehittymistä. Kielitietoisuuden, vuorovaikutusosaamisen ja monilukutaidon kehittyminen tukee ja vahvistaa opiskelijan identiteettien kehittymistä. Opiskelussa harjaannutaan oman ja toisten osaamisen rakentavaan arviointiin ja reflektointiin. Kulttuurin ja erityisesti kirjallisuuden opiskelun avulla syvennetään käsitystä elämästä, ihmisistä ja maailmasta. Oppiaine antaa välineitä omien ajatusten, tunteiden ja kokemusten kielentämiseen sekä oman elämäntarinan ja vahvuuksien hahmottamiseen. Oppiaine tukee keskeisiä elämänhallinnan taitoja: vuorovaikutus- ja tekstitaitoja sekä taitoa toimia vastuullisesti, eettisesti ja rakentavasti eri tilanteissa.

7.1.1. Suomen kieli ja kirjallisuus (AI1)

Oppiaineen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan suomen kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta sekä monilukutaitoa, vuorovaikutustaitoja ja mediataitoja. Opiskelu syventää opiskelijan käsitystä kieli- ja kulttuuritietoisuuden, kielitaidon ja vuorovaikutusosaamisen merkityksestä yksilöiden identiteettien ja yhteisöjen rakentumisessa. Suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opiskelu kartuttaa monipuolisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia teksti- ja vuorovaikutustaitoja. Opiskelussa tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen ja kirjallisuuden opintoja korkeasteella.

Suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän opiskeluun kuuluu kokonaisteosten lukeminen ja laajojen tekstien kirjoittaminen. Pakollisten opintojen aikana luetaan vähintään kahdeksan kokonaisteosta, joista vähintään yksi on tietokirja.

Tavoitteet

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittämiseen.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoitusperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstien tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojään kielen rakenteista, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista.

Osaamisen arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Suomen kielen ja kirjallisuuden

opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja -palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määritellyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteita johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

- vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa
- vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen

Tekstien tulkitseminen

- monimuotoisten tekstien, erityisesti mediatekstien analysoiminen ja tulkitseminen
- kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen
- tiedon ja tekstien arvioinnin taidot

Tekstien tuottaminen

- tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisukeinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen
- tekstien tuottamisen prosessien hallinta
- yleiskielen hallinta
- tiedonhankinnan taidot, lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

- kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen
- oppiaineeseen kytkeytyvien tiedonalojen kielten ymmärtäminen
- kielitiedon ja oppiaineen käsitteiden hallinta

Opintojen päättövaiheessa voidaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen arvioinnissa käyttää toisen asteen puheviestintätaitojen koetta (PUHVI-koetta).

Opintojaksot

Ä11/HI1 Juttujen juurilla, 4 op (Ä11/HI1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

ÄI2 - 3 Ihmeellinen identiteetti, 2 op (ÄI2 - 3)

Opintojakson moduulit

- Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (ÄI2), Pakollinen

- Vuorovaikutus 1, 1 op (ÄI3), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli- ja tekstitietoisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan*
- *syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina*
- *ymmärtää kielen sosiaalisen luonteen ja merkityksen niin yksilön kuin yhteisöjen kannalta.*

Vuorovaikutus 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *lisää viestintärohkeuttaan, syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä*
- *syventää ryhmäviestintätaitojaan sekä oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä*
- *oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.*

Keskeiset sisällöt

Kieli- ja tekstitietoisuus

- *erilaiset käsitykset kielestä: kieli rakenteena, merkitysten muodostajana, sosiaalisena ja yhteisöllisenä ilmiönä sekä vallan välineenä*
- *monilukutaidon käsite, laaja tekstikäsite, tekstilajin käsite*
- *kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet*

Vuorovaikutus 1

- *oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen*
- *vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä sekä ryhmäviestinnän ilmiöt, kuten roolit, jännitteet ja koheesio*
- *kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Näkyä esimerkiksi kieli-identiteetin ymmärtämisenä ja siihen tutustumisena.

Vuorovaikutusosaaminen

Näkyä esimerkiksi keskustelu- ja puhetaitojen harjoittelemisena.

ÄI4 Kuumottava kaunokirjallisuus, 2 op (ÄI4)

Opintojakson moduulit

- Kirjallisuus 1, 2 op (ÄI4), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjallisuus 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee kauno- ja tietokirjallisuuden lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita monimuotoista kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- ymmärtää kirjallisuuden monitulkintaisuutta.

Keskeiset sisällöt

Kirjallisuus 1

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa sekä muissa teksteissä, esimerkiksi teatteriesityksissä, elokuvissa, peleissä tai muissa mediateksteissä
- kirjallisuuden tulkinnan erilaisia lähestymistapoja

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Näkyä esimerkiksi siinä, että lukeminen lisää hyvinvointia.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Näkyä esimerkiksi laajana tutustumisena kaunokirjallisuuden kirjoon.

ÄI5 Viettelevä valta, 2 op (ÄI5)

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta 1, 2 op (ÄI5), Pakollinen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä, erityisesti mediatekstejä, sekä analysoimaan niiden ilmaisutapoja ja vuorovaikutusta
- perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja.

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta 1

- *sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka*
- *tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot*
- *vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot*
- *lähdekritiikki, tiedonhankinta ja -hallinta, tekijänoikeudet*
- *puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Näkyä esimerkiksi vaikuttamisen tapojen ja ajankohtaisten aiheiden havainnoimisen harjoitteluna.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Näkyä esimerkiksi kurssisisältöjen aihevalinnoissa.

ÄI6 - 7 Koukuta kohderyhmäsi, 2 op (ÄI6 - 7)

Opintojakson moduulit

- Kirjoittaminen 1, 1 op (ÄI6), Pakollinen
- Vuorovaikutus 2, 1 op (ÄI7), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjoittaminen 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan*
- *syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin*
- *syventää taitoaan käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta.*

Vuorovaikutus 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä*
- *kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä*
- *syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.*

Keskeiset sisällöt

Kirjoittaminen 1

- *kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen*
- *tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuolto*
- *tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia*

Vuorovaikutus 2

- *esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu*

- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Näkyä esimerkiksi puhe- ja kirjoitustaitojen harjoittelemisena.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Näkyä esimerkiksi laajan kirjoitusprosessin harjoittelemisen hallitsemisena.

ÄI8 Antiikista Oksaseen, 2 op (ÄI8)

Opintojakson moduulit

- Kirjallisuus 2, 2 op (ÄI8), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjallisuus 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- tuntee Suomen kirjallisuuden ja maailmankirjallisuuden keskeisiä teoksia ja teemoja sekä osaa analysoida niitä osana kulttuurikontekstia.

Keskeiset sisällöt

Kirjallisuus 2

- Suomen kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä osana maailmankirjallisuutta
- kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Näkyä esimerkiksi Suomen ja maailman kirjallisuuteen syventymisenä.

ÄI9 Puhuen päälliköksi, 2 op (ÄI9)

Opintojakson moduulit

- Vuorovaikutus 3, 2 op (ÄI9), Valinnainen

Tavoitteet

Vuorovaikutus 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *monipuolistaa erityisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitojaan*
- *kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta*
- *syventää kykyään analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista.*

Keskeiset sisällöt

Vuorovaikutus 3

- *opiskelussa ja työelämässä tarvittavat vuorovaikutustaidot, esimerkiksi kokouksiin, neuvotteluihin ja työhaastatteluihin liittyvät vuorovaikutustaidot*
- *oman idean tai näkemyksen vakuuttava esittäminen, argumentoinnin tavat ja retoriset keinot*
- *erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden sekä niihin vaikuttavien tekijöiden analysointia sekä konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä*
- *dialoginen ja rakentava vuorovaikutus, vuorovaikutukseen liittyvä etiikka*
- *mahdollisesti osallistuminen toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli PUHVI-kokeeseen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Näkyä esimerkiksi monipuolisina puhe- ja keskusteluharjoituksina.

ÄI10 Kirjoittamisen kiihko, 2 op (ÄI10)

Opintojakson moduulit

- Kirjoittaminen 2, 2 op (ÄI10), Valinnainen

Tavoitteet

Kirjoittaminen 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kirjallista ilmaisukykyään ja taitoaan tuottaa asiatyylinen, laajahko teksti aineistoja hyödyntäen*
- *kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiään.*

Keskeiset sisällöt

Kirjoittaminen 2

- *kantaa ottavien ja pohtivien tekstien suunnittelu ja tuottaminen*
- *tiedonhallinnan taidot, lähteiden arviointi, lähdekritiikki, tekijänoikeudet*
- *kirjoittamisen eri vaiheiden ja ajankäytön hallinnan harjoittelu*
- *aiheen rajaaminen, näkökulman ja aineistojen valinta, aineistojen käyttötavat tekstissä*
- *tekstin muokkaaminen ja viimeistely, tekstin omaäänisyys, kielen- ja tekstinhuoltoa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Näkyä esimerkiksi ajattelu- ja kirjoitustaitojen harjoitteluna ja syventämisenä.

ÄI11 Lukemisen lumous, 2 op (ÄI11)

Opintojakson moduulit

- *Tekstien tulkinta 2, 2 op (ÄI11), Valinnainen*

Tavoitteet

Tekstien tulkinta 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan*
- *osaa analysoida, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä*
- *ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinnassa*
- *osaa esittää ja perustella tulkintansa teksteistä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.*

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta 2

- *monimuotoisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien analyysi ja tulkinnan rakentaminen sekä käsitteiden käyttö*
- *erilaisia tapoja tulkita tekstejä*
- *tekstin sijoittaminen tilanne- ja kulttuurikontekstiinsa*
- *monimuotoisten tekstien tavat rakentaa merkityksiä, esimerkiksi ilmaisutavat ja -muodot sekä rakenteet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Näkyä esimerkiksi asia- ja mediatekstien ymmärtämisen syventämisenä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Näkyä esimerkiksi kaunokirjallisten tekstien ymmärtämisen syventämisenä.

Ä112 Sielun syövereistä, 2 op (Ä112)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija harjaantuu kirjallisessa itseilmaisussa.
- Opiskelija harjaantuu palautteen antamisessa ja sen vastaanottamisessa.
- Opiskelijan tiedot ja taidot kirjallisuudesta ja kirjoittamisesta syventyvät.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- kaunokirjallisten tekstien, esimerkiksi runojen ja novellien, kirjoittaminen
- kaunokirjallisten tekstien lukeminen ja kaunokirjallisuudesta keskusteleminen
- kaunokirjallisuuden erittelemine ja rakenteisiin tutustuminen
- palautteen antaminen ja saaminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Näkyä esimerkiksi palautteen antamisen ja saamisen harjoittelemisena.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Näkyä esimerkiksi monipuolisena kirjallisena itseilmaisuna.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi

Ä113 Estotonta elämää, 2 op (Ä113)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija rohkaistuu itseilmaisussa ja esiintyjänä.
- Opiskelija syventää draamatekstien tuntemustaan.
- Opiskelija kehittää ryhmäviestintätaitojaan.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- erilaisten esiintymistapojen ja -taitojen tunnistaminen ja analysoiminen sekä niiden soveltaminen
- draamatekstien lukeminen ja tulkitseminen
- oman viestijäkuvan syventäminen: itseilmailullisten voimavarojen käyttäminen, monipuolistaminen ja reflektointi erilaisissa viestintä- ja esiintymistilanteissa
- tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen sekä palautteen antaminen ja vastaanottaminen esiintymis- ja viestintätalanteissa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Näkyä esimerkiksi esiintymisjännitystä lieventävinä harjoituksina.

Vuorovaikutusosaaminen

Näkyä esimerkiksi ryhmätyötaitojen harjoittamisena.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Näkyä esimerkiksi itseilmaisun kehittämisenä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä

ÄI14 Kutkuttava kielenhuolto, 2 op (ÄI14)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija kertoo keskeisimmät kielen rakenteen asiat.
- Opiskelija kertoo keskeisimmät oikeinkirjoitusasiat.
- Opiskelija rutinoituu muotoseikkojen hiomisessa ja virheiden tunnistamisessa.
- Opiskelija kertoo tekstien rakennetta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Suomen kielen rakenne
- Kielenhuolto
- Asiatekstin rakenne

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Näkyä esimerkiksi viestintätaitojen kehittymisenä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä

Ä115 Leppoisia lukuhetkiä, 2 op (ÄI15)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija kehittää lukurutiiniaan.
- Opiskelija tutustuu erilaiseen kirjallisuuteen.
- Opiskelijan kommunikointitaidot kehittyvät.
- Opiskelijan analysointi- ja argumentointitaidot kehittyvät.
- Opiskelija sivistyy ja kartuttaa sanavarastoaan.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Luetaan erilaista kirjallisuutta (sekä kaunokirjallisuutta että tietokirjallisuutta).
- Luetaan eri medioista (esim. perinteisesti kirjasta, mutta myös internetistä tai e-kirjoista).
- Käsitellään luettuja teoksia esimerkiksi kirjoittamalla ja erityisesti keskustelemalla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Näkyä esimerkiksi keskittymiskyvyn parantumisena.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä

Ä116 Median mahti, 2 op (ÄI16)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu lukien, kirjoittaen ja keskustellen erilaisiin medioihin: verkkotekstit, sanomalehdet jne.
- Opiskelija oppii lähdekritiikkiä.
- Opiskelija tutustuu median tuottamisen työvaiheisiin.
- Opiskelija käyttää erilaisia medioita.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kirjoitetaan ja luetaan monipuolisesti erilaisia mediatekstejä.
- Tehdään projekteja (esim. lehti, blogi yms.) yksin ja yhteistyössä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Näkyä esimerkiksi kriittisen lukutaidon kehittymisenä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi

ÄI17 Syvemmältä sielun syövereistä, 2 op (ÄI17)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija harjaantuu kirjallisessa itseilmaisussa ja palautteen antamisessa sekä saamisessa.
- Opiskelijan tiedot ja taidot kirjallisuudesta ja kirjoittamisesta syventyvät.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kaunokirjallisten tekstien, esimerkiksi runojen ja novellien, kirjoittaminen
- Kaunokirjallisten tekstien lukeminen ja kaunokirjallisuudesta keskusteleminen
- Kaunokirjallisuuden erittelemine ja rakenteisiin tutustuminen
- Palautteen antaminen ja saaminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Näkyä esimerkiksi palautteen antamisen ja saamisen harjoittelemisena.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Näkyä esimerkiksi monipuolisena kirjallisen itseilmaisuna.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi

ÄI18 Maisterin mestarit, 2 op (ÄI18)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan.
- Opiskelija syventää kykyään analysoida, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä.
- Opiskelija kehittää ja syventää kirjallista ilmaisukykyään ja taitoaan tuottaa asiatyylinen, laajahko teksti aineistoja hyödyntäen.
- Opiskelija kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiään.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- monimuotoisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien analyysi ja tulkinnan rakentaminen sekä käsitteiden käyttö
- erilaisia tapoja tulkita tekstejä
- tekstin sijoittaminen tilanne- ja kulttuurikontekstiinsa
- monimuotoisten tekstien tavat rakentaa merkityksiä, esimerkiksi ilmaisutavat ja -muodot sekä rakenteet
- kantaa ottavien ja pohtivien tekstien suunnittelu ja tuottaminen
- kirjoittamisen eri vaiheiden ja ajankäytön hallinnan harjoittelu
- aiheen rajaaminen, näkökulman ja aineistojen valinta, aineistojen käyttötavat tekstissä
- tekstin muokkaaminen ja viimeistely, tekstin omaäänisyys

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Näkyä esimerkiksi ajattelu- ja kirjoitustaitojen harjoitteluna ja syventämisenä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Näkyä esimerkiksi asia- ja mediatekstien ymmärtämisen syventämisenä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Näkyä esimerkiksi kaunokirjallisten tekstien ymmärtämisen syventämisenä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä

7.2. Toinen kotimainen kieli, ruotsi (TKRU)

Oppiaineen tehtävä

Kieliaineet ovat sekä taito- ja välineaineita että oma tiedonalansa. Kieltenopetus syventää perusopetuksen aikana saavutettua eri kielten taitoa, kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä.

Toinen kotimainen kieli ruotsi on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi lukion kaikkia kieliaineita yhdistäviä tehtäviä ja toisaalta kielten roolia opetuksessa ja oppimisessa ylipäätään. Lukion kieltenopetuksessa kehitetään opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielten, kansalliskielten ja vieraiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä taitoja toimia eri kielyhteisöissä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään eri kieliä monipuolisesti kielitaidon eri osa-alueet huomioon ottaen ja kaikkea kielitaitoa arvostaen.

Ruotsin kielen opiskelu perustuu laajaan tekstikäsitteeseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypilliset tekstit voivat olla kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä, fiktiivisiä tai asiatekstejä sekä arkisia tai institutionaalisia, erilaisia keskustelutaitoja vaativia tilanteita.

Ruotsin kielen opetuksen tehtävä on kehittää opiskelijan ruotsin kielen taitoa monipuolisesti. Monipuolinen kielitaito kehittyy erilaisten tekstien ja tekstilajien tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija etenee perustaidoista laaja-alaisuuteen ja arkikielestä kohti akateemisempaa kielitaitoa. Opiskelijaa ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan, laajentamaan monikielistä kompetenssiaan ja kehittämään metakielellisiä taitojaan, joilla tarkoitetaan kykyä hahmottaa ja hyödyntää tietoa kielestä, kielen rakenteista ja funktioista sekä kielten välisistä yhteyksistä. Opiskelija harjaantuu laaja-alaiseen kielenkäyttöön vaihtelevissa teksti- ja asiayhteyksissä. Opiskelija oppii hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan ja jakamaan sekä arvioimaan ja arvottamaan tietoa.

Laaja-alainen osaaminen

Toisen kotimaisen kielen ruotsin opetuksessa käsitellään teemoja, joiden avulla oppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Toisen kotimaisen kielen eri oppimäärät toimivat yhteistyössä sekä toistensa että vieraiden kielten eri oppimäärien ja eri oppiaineiden kanssa. Samalla rakennetaan ymmärrystä ja yhteyksiä lukion ulkopuolelle sekä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään. Väline- ja taitoaineina kielet tarjoavat työkaluja laaja-alaisen osaamisen taitojen tunnistamiseen, harjoittamiseen, kehittämiseen ja omaksumiseen sekä arvojen ja asenteiden tarkasteluun. Kieltenopetuksen taustalla on myös omat tiedon- ja tieteenalansa, joiden ulottuvuuksia, kuten sosiolingvistiikkaa, kognitiivista kielitiedettä tai tekstintutkimusta, voi hyödyntää laaja-alaisen asiakokonaisuuksien tarkastelussa.

Laaja-alaisen osaamisen alueet tarjoavat opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä, tavoitteita toiminnalle sekä perusteita erilaisten oppimisympäristöjen, työtapojen tai -menetelmien valinnalle. Toisen kotimaisen kielen opetuksessa laaja-alainen osaaminen näyttäytyy muun muassa miksi-kysymyksinä ja syy-seuraussuhteiden pohtimisena. Kielet tarjoavat mahdollisuuden kehittää luovaa toimintaa eri opiskelutapoja kokeillen, mutta myös älyllisyydestä ja kielen estetiikasta nauttien.

Toisen kotimaisen kielen opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutusosaamisen** sekä minäpystyvyyden kasvattamisen. Empatia, hyvät tavat ja rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) elementit ilmestyvät kaikissa kieliaineissa osana laaja-alaista osaamista. Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimalla ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään toiseudesta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.

Opiskelija kehittää kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia toista kotimaista kieltä ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Häntä ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä kieli-identiteetin rakentamisessa.

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena kielet avaavat yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä **monitieteiseen ja luovaan osaamiseen**. Temaattiset opinnot ja oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet kannustavat opiskelijaa hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan. Tärkeää on asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen työstäminen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja. Toisen kotimaisen kielen opiskelu ja osaaminen avaavat mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin diskursseihin, tietoihin, tietolähteisiin ja taidemuotoihin. Samalla voidaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytänteitä ja hakea uusia, luovia tarkastelukulmia sekä tunnistaa ja ymmärtää monimuotoisuutta. Kieltenopetuksessa tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen käyttämällä monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä menetelmiä sekä tarjoamalla merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu vahvistaa opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista**. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia sekä eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa. Samalla rakennetaan yhteyksiä demokratiakasvatukseen ja tasa-arvonäkökulmiin sekä kieliä koskeviin pohdintoihin, kuten enemmistö- tai vähemmistökysymyksiin, kielipolitiikkaan tai kielidiversiteetin vähenemiseen. Toisen kotimaisen kielen ruotsin opintojen mahdollistamat taidot ja kontaktit helpottavat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaisaktiivisuutta edellyttäviin tehtäviin.

Toisen kotimaisen kielen opinnot vahvistavat **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** mahdollistamalla myötäelämisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen sekä kestäättömät kulutustottumukset, ovat yksilöön ja yhteisöihin vaikuttavia ongelmia. Opintojen aikana vahvistetaan taitoja ja haetaan kontakteja yhteisten ratkaisujen etsimiseksi ja työstämiseksi. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä sekä kehittämään vastuuntuntoaan ja taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen osalta toisen kotimaisen kielen ruotsin opinnoissa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys toisen kotimaisen kielen käyttökelpoisuudesta kansallisessa, pohjoismaisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä sekä globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön. Kieliopinnot vahvistavat kulttuuriperintöjen tuntemista ja tarjoavat luontevasti eri näkökulmia asioiden tarkasteluun.

Tavoitteet

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tulkita tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tuottaa tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)
A-oppimäärä	B2.1 (A2.2)	B2.1 (A2.2)	B1.2 (A2.1)
B1-oppimäärä	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)
B3-oppimäärä	A2.2	A2.2	A2.1
Äidinkielenomainen oppimäärä	B2.2 (B1.2)	B2.2 (B1.2)	B2.2 (B1.2)

Ruotsin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutustaitoihin ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä ja toimijana kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisessa maailmassa kansallisissa, pohjoismaisissa, eurooppalaisissa sekä globaaleissa kohtaamisissa, joissa ruotsin kielen hyödyntäminen on mahdollista ja joissa tavoitteena ei

ole äidinkielenään ruotsia puhuvan tasoinen kielitaito vaan rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen

- *ymmärtää ruotsin kielen merkityksen Suomen toisena kansalliskielenä*
- *osoittaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia rakentavasti ja luovasti ruotsin kielellä*
- *kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi.*

Opiskelutaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia*
- *tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana*
- *osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä*
- *muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.*

Vuorovaikutustaidot, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- *harjaantuu ja rohkaistuu käyttämään ruotsin kieltä laaja-alaisesti ja monipuolisesti*
- *saa kokemuksia monenlaisista ruotsinkielisistä opiskelu- ja kielenkäyttöympäristöistä*
- *osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasoihin (liite 2) alla olevan taulukon mukaisesti sekä asettaa omia tavoitteitaan, arvioida taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.*

Osaamisen arviointi

Arviointi

Arvioinnin tehtävä toisessa kotimaisessa kielessä ruotsissa on tukea opiskelijan kehittymistä ruotsin kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota.

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja vuorovaikutustaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvin osin eurooppalaiseen viitekehykseen (CEFR) perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (liite 2). Arvioinnin tukena voidaan myös hyödyntää toisen kotimaisen kielen ruotsin taidon sertifiointiin tarkoitettuja kansallisesti tunnustettuja tutkintojärjestelmiä.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet, mukaan lukien opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvät tavoitteet, joskin opintojaksokohtaiset painotukset voivat vaihdella.

Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. – – [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. (Lukiolaki 714/2018, 39 § 3 mom.)

Toisen kotimaisen kielen ruotsin pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Valinnaisiin opintoihin kuuluvan toisen kotimaisen kielen ruotsin A-oppimäärän moduulin 8, B1-oppimäärän moduulin 6 sekä äidinkielenomaisen ruotsin oppimäärän moduulin 8 opintojen aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan. Kyseisistä moduuleista koostuvien opintojaksojen arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut opintojakson suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut Opetushallituksen tuottaman erillisen kokeen tai antanut Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaiset näytöt.

B3-oppimäärän osalta opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintoihin kuuluva suullisen kielitaidon kokeen suoritus tai muut Opetushallituksen ohjeistuksen mukaiset näytöt arvioidaan ruotsin kielelle ja asianomaiselle oppimäärälle lukion opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten.

Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

7.2.1. Ruotsi, B1-oppimäärä (TKRUB1)

Opintojaksot

RU10 Tukea ja kertausta, 2 op (RU10)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija kertailee yläkoulun oppimäärää.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kerrataan perusasteen keskeinen kielioppi ja laajennetaan sanavarastoa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osa laaja-alaista osaamista ovat empatia, hyvät tavat ja rakentava vuorovaikutus, joita opiskelija harjoittelee opintojakson aikana. Mielenpitoisuuden ilmaisu ja rakentavien perustelujen harjoittaminen parantavat vuorovaikutusta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssista saa suoritusmerkinnän, joka edellyttää läsnäoloa oppitunneilla.

RU1-RU2 Ruotsin kieli arjessani, 4 op (RU1-RU2)

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RUB11), Pakollinen
- Ruotsin kieli arjessani, 3 op (RUB12), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa olemassa olevaa kielitaitoaan ja omia vahvuuksiaan
- rohkaistuu käyttämään ruotsin taitoaan arkipäiväisissä vuorovaikutustilanteissa painottaen suullista viestintää
- kehittää omia opiskelustrategioitaan ja vuorovaikutustaitojaan ja löytää itselle sopivia työtapoja
- syventää tietämystään suomen ja ruotsin kielten vaikutuksesta toisiinsa sekä Suomessa vallitsevista kieliolosuhteista
- pystyy suhteuttamaan ruotsin kielen osaamistaan oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon B1.1.

Ruotsin kieli arjessani

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kertoa ruotsiksi omasta elämästään, ihmissuhteistaan ja lähiympäristöstään eri tilanteissa erilaisia viestintäkanavia käyttäen
- kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan ruotsiksi
- kehittää palautteen antamisen ja vastaanottamisen sekä osaamisensa arvioinnin taitoja.

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- opiskelijan kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen sekä omien tavoitteiden asettaminen
- kielitietoisuus, monikielisyys, kielten väliset suhteet
- omaa oppimista edistävien työkalujen löytäminen ja hyödyntäminen

Ruotsin kieli arjessani

- ruotsin kielen käyttö opiskelijan arkipäivään liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- oma elämä, ihmissuhteet ja lähiympäristö

- *yksilön ja yhteisön hyvinvointi*
- *ääntämisen harjaannuttaminen*

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Empatia ja hyvät tavat painottuvat oppitunneilla. Kaikkea opiskelijan kielitaitoa pyritään hyödyntämään ja sitä arvostetaan.

Vuorovaikutusosaaminen

Osa laaja-alaista osaamista ovat empatia, hyvät tavat ja rakentava vuorovaikutus, joita opiskelija harjoittelee opintojakson aikana. Mielenpitoisuuden ilmaisu ja rakentavien perustelujen harjoittaminen parantavat vuorovaikutusta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson lopussa opiskelija saa numeroarvosanan. Opintojakson aikana käytetään monipuolista arviointia. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota. Opettajan suorittaman arvioinnin lisäksi opiskelijat perehdytetään arvioimaan itse tuloksiaan suhteessa yhteisiin ja omiin realistisiin tavoitteisiinsa. Opiskelijoiden työn laatu, oma aktiivisuus, ahkeruus ja omatoimisuus otetaan arvostelussa huomioon. Opiskelijoita harjaannutetaan arvioimaan omia tuotoksiaan ja oppimisprosessiaan sekä tunnistamaan omat vahvat ja heikot puolensa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso koostuu kahdesta moduulista (Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen (RUB11) ja Ruotsin kieli arjessani RUB12), joista saa yhteensä neljä opintopistettä. Opintojakson keskeiset tavoitteet ovat omien tavoitteiden asettaminen, omaa oppimista edistävien työkalujen löytäminen ja hyödyntäminen, kielitietoisuus sekä vuorovaikutus- sekä itsearviointitaitojen kehittäminen.

RU3 Kulttuuri ja mediat, 2 op (RU3)

Opintojakson moduulit

- Kulttuuri ja mediat, 2 op (RUB13), Pakollinen

Tavoitteet

Kulttuuri ja mediat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee suomenruotsalaisia, ruotsalaisia ja muita pohjoismaisia kulttuuri-ilmiöitä*
- *tuntee ruotsinkielisiä medioita*
- *osaa hyödyntää ruotsinkielisiä lähteitä tiedonhaussa*
- *pystyy seuraamaan ruotsinkielisiä uutistekstejä ja ymmärtää pääasiat niistä.*

Keskeiset sisällöt

Kulttuuri ja mediat

- *suomenruotsalaiset ja muut pohjoismaiset kulttuuri-ilmiöt*
- *ruotsinkieliset mediat*
- *opiskelijoita kiinnostavat ajankohtaiset aiheet ruotsiksi*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osa laaja-alaista osaamista ovat empatia, hyvät tavat ja rakentava vuorovaikutus, joita opiskelija harjoittelee opintojakson aikana. Mielenpitoisuuden ilmaisu ja rakentavien perustelujen harjoittaminen parantavat vuorovaikutusta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson lopussa opiskelija saa numeroarvosanan. Opintojakson aikana käytetään monipuolista arviointia. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota. Opettajan suorittaman arvioinnin lisäksi opiskelijat perehdytetään arvioimaan itse tuloksiaan suhteessa yhteisiin ja omiin realistisiin tavoitteisiinsa. Opiskelijoiden työn laatu, oma aktiivisuus, ahkeruus ja omatoimisuus otetaan arvostelussa huomioon. Opiskelijoita harjaannutetaan arvioimaan omia tuotoksiaan ja oppimisprosessiaan sekä tunnistamaan omat vahvat ja heikot puolensa.

RU 4 Ympäristömme, 2 op (RU4)

Opintojakson moduulit

- **Ympäristömme, 2 op (RUB14), Pakollinen**

Tavoitteet

Ympäristömme

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa tulkita erilaisia tekstejä, jotka käsittelevät maailman erilaisia elinympäristöjä, kulttuureja ja yhteiskuntia*
- *harjoittaa erityisesti kirjallisia tekstintuottamistaitojaan aiheena mielenpitoisuuden ilmaisu*
- *pystyy tuottamaan lyhyen ohjatun tekstin moduulin aihepiiristä.*

Keskeiset sisällöt

Ympäristömme

- *kulttuurinen moninaisuus*
- *erilaiset elinympäristöt*
- *ajankohtaiset yhteiskunnalliset aiheet nuorten näkökulmasta*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osa laaja-alaista osaamista ovat empatia, hyvät tavat ja rakentava vuorovaikutus, joita opiskelija harjoittelee opintojakson aikana. Mieliapteen ilmaisu ja rakentavien perustelujen harjoittaminen parantavat vuorovaikutusta.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Vahvistetaan ja kasvatetaan opiskelijan motivaatiota, taitoja ja uteliaisuutta toimia kulttuurisesti ja kielellisesti pohjoismaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Ymmärrys kielitaidon käyttökelpoisuudesta pohjoismaisessa yhteistyössä ja globaalien kysymysten tarkastelussa syventää sekä opiskelijan pohjoismaisia että maailmankansalaisen taitoja ja tarjoaa mahdollisuuksia luovaan ja monenkeskiseen yhteistyöhön.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakso mahdollistaa monenlaiset diskurssit. Tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen. Menetelmät ovat monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä. Opiskelijalle tarjotaan avoimia, merkityksellisiä ja haastavia tehtäviä.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakso mahdollistaa monenlaiset diskurssit. Tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen. Menetelmät ovat monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä. Opiskelijalle tarjotaan avoimia, merkityksellisiä ja haastavia tehtäviä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija omaksuu kulttuurisia ja kielellisiä taitoja, joiden avulla hän oppii osallistumaan ja vaikuttamaan aktiivisesti yhteiskunnassa, Pohjoismaissa sekä muualla maailmassa. Opiskelija ottaa huomioon ajattelussaan tasa-arvoon ja demokratiaan liittyvät kysymykset ja hän saa kielellisiä valmiuksia työelämään siirtyessään.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson lopussa opiskelija saa numeroarvosanan. Opintojakson aikana käytetään monipuolista arviointia. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota. Opettajan suorittaman arvioinnin lisäksi opiskelijat perehdytetään arvioimaan itse tuloksiaan suhteessa yhteisiin ja omiin realistisiin tavoitteisiinsa. Opiskelijoiden työn laatu, oma aktiivisuus, ahkeruus ja omatoimisuus otetaan arvostelussa huomioon. Opiskelijoita harjaannutetaan arvioimaan omia tuotoksiaan ja oppimisprosessiaan sekä tunnistamaan omat vahvat ja heikot puolensa.

RU5 Opiskelu- ja työelämä, 2 op (RU5)

Opintojakson moduulit

- Opiskelu- ja työelämä, 2 op (RUB15), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelu- ja työelämä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkastuu ruotsin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää tietämystään tekstilajeista, jotka liittyvät keskeisesti nuoren opiskeluun, työelämään ja itsenäistymiseen
- pohtii jatko-opintojaan, urasuunnitelmiaan sekä valmiuksiaan elinikäiseen oppimiseen.

Keskeiset sisällöt

Opiskelu- ja työelämä

- opiskelu, ammatit ja työelämä opiskelijan ja yhteiskunnan näkökulmasta
- tulevaisuuden suunnitelmat
- vuorovaikutustilanteet ja tekstit, jotka liittyvät jatko-opiskeluun ja työelämään
- itsenäistyvän nuoren elämänhallinta
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- erilaisten hakemusten laatiminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osa laaja-alaista osaamista ovat empatia, hyvät tavat ja rakentava vuorovaikutus, joita opiskelija harjoittelee opintojakson aikana. Mielipiteen ilmaisu ja rakentavien perustelujen harjoittaminen parantavat vuorovaikutusta.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakso mahdollistaa monenlaiset diskurssit. Tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen. Menetelmät ovat monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä. Opiskelijalle tarjotaan avoimia, merkityksellisiä ja haastavia tehtäviä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson lopussa opiskelija saa numeroarvosanan. Opintojakson aikana käytetään monipuolista arviointia. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota. Opettajan suorittaman arvioinnin lisäksi opiskelijat perehdytetään arvioimaan itse tuloksiaan suhteessa yhteisiin ja omiin realistisiin tavoitteisiinsa. Opiskelijoiden työn laatu, oma aktiivisuus, ahkeruus ja omatoimisuus otetaan arvostelussa huomioon. Opiskelijoita harjaannutetaan arvioimaan omia tuotoksiaan ja oppimisprosessiaan sekä tunnistamaan omat vahvat ja heikot puolensa.

RU6 Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RU6)

Opintojakson moduulit

- Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUB16), Valinnainen

Tavoitteet

Viesti ja vaikuta puhuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *vankentaa puhumisen sujuvuutta*
- *tuottaa valmistelua edellyttävän suullisen esityksen*
- *tiedostaa suullisen osaamisensa tason ja kehittämistarpeensa ja saa tästä palautetta.*

Keskeiset sisällöt

Viesti ja vaikuta puhuen

- *vuorovaikutustilanteet, dialogin rakentaminen*
- *puhumisen eri piirteet*
- *aitojen ruotsinkielisten kontaktien monipuolinen tarjoaminen opiskelijalle erilaisissa ympäristöissä*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osa laaja-alaista osaamista ovat empatia, hyvät tavat ja rakentava vuorovaikutus, joita opiskelija harjoittelee opintojakson aikana. Mielenpitoisuuden ilmaisu ja rakentavien perustelujen harjoittaminen parantavat vuorovaikutusta.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakso mahdollistaa monenlaiset diskurssit. Tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen. Menetelmät ovat monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä. Opiskelijalle tarjotaan avoimia, merkityksellisiä ja haastavia tehtäviä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson lopussa opiskelija saa numeroarvosanan. Opintojakson aikana käytetään monipuolista arviointia. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota. Opettajan suorittaman arvioinnin lisäksi opiskelijat perehdytetään arvioimaan itse tuloksiaan suhteessa yhteisiin ja omiin realistisiin tavoitteisiinsa. Opiskelijoiden työn laatu, oma aktiivisuus, ahkeruus ja omatoimisuus otetaan arvostelussa huomioon. Opiskelijoita harjaannutetaan arvioimaan omia tuotoksiaan ja oppimisprosessiaan sekä tunnistamaan omat vahvat ja heikot puolensa.

Suullinen koe tai erillisen ohjeistuksen mukainen näyttö. Opiskelijalla annetaan erillinen suullisen kielitaidon todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

RU7 Kestävä elämäntapa, 2 op (RU7)

Opintojakson moduulit

- Kestävä elämäntapa, 2 op (RUB17), Valinnainen

Tavoitteet

Kestävä elämäntapa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää taitoaan tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille*
- *laajentaa sosiaalisen median tuntemustaan käyttäen ruotsin kieltä*
- *tutustuu kansallisissa kielitutkinnoissa vaadittavaan ruotsin taidon osaamiseen.*

Keskeiset sisällöt

Kestävä elämäntapa

- *kestävä kehitys ja elämäntapa erityisesti opiskelijan näkökulmasta*
- *eettisyys ja vastuullisuus sosiaalisen median käytössä, sananvapaus*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osa laaja-alaista osaamista ovat empatia, hyvät tavat ja rakentava vuorovaikutus, joita opiskelija harjoittelee opintojakson aikana. Mielipiteen ilmaisu ja rakentavien perustelujen harjoittaminen parantavat vuorovaikutusta.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Vahvistetaan ja kasvatetaan opiskelijan motivaatiota, taitoja ja uteliaisuutta toimia kulttuurisesti ja kielellisesti pohjoismaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Ymmärrys kielitaidon käyttökelpoisuudesta pohjoismaisessa yhteistyössä ja globaalien kysymysten tarkastelussa syventää sekä opiskelijan pohjoismaisia että maailmankansalaisen taitoja ja tarjoaa mahdollisuuksia luovaan ja monenkeskiseen yhteistyöhön.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakso mahdollistaa monenlaiset diskurssit. Tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen. Menetelmät ovat monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä. Opiskelijalle tarjotaan avoimia, merkityksellisiä ja haastavia tehtäviä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson lopussa opiskelija saa numeroarvosanan. Opintojakson aikana käytetään monipuolista arviointia. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota. Opettajan suorittaman arvioinnin lisäksi opiskelijat perehdytetään arvioimaan itse tuloksiaan suhteessa yhteisiin ja omiin realistisiin tavoitteisiinsa Opiskelijoiden työn laatu, oma aktiivisuus, ahkeruus ja omatoimisuus otetaan arvostelussa huomioon. Opiskelijoita harjaannutetaan arvioimaan omia tuotoksiaan ja oppimisprosessiaan sekä tunnistamaan omat vahvat ja heikot puolensa.

RU8 Kohti ylioppilaskirjoituksia, 2 op (RU8)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija vahvistaa valmiuksiaan ylioppilaskokeeseen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kurssilla harjoitellaan monipuolisesti kuullun- ja tekstin ymmärtämistä sekä harjoitellaan kirjallista tuottamista.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Vahvistetaan ja kasvatetaan opiskelijan motivaatiota, taitoja ja uteliaisuutta toimia kulttuurisesti ja kielellisesti pohjoismaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Ymmärrys kielitaidon käyttökelpoisuudesta pohjoismaisessa yhteistyössä ja globaalien kysymysten tarkastelussa syventää sekä opiskelijan pohjoismaisia että maailmankansalaisen taitoja ja tarjoaa mahdollisuuksia luovaan ja monenkeskiseen yhteistyöhön.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osa laaja-alaista osaamista ovat empatia, hyvät tavat ja rakentava vuorovaikutus, joita opiskelija harjoittelee opintojakson aikana.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssista saa suoritusmerkinnän.

RU9 Kielioppia ylioppilaskirjoituksiin, 2 op (RU9)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija vahvistaa valmiuksiaan ylioppilaskirjoitusta varten.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kerrataan ruotsin keskeinen kielioppi.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osa laaja-alaista osaamista ovat empatia, hyvät tavat ja rakentava vuorovaikutus, joita opiskelija harjoittelee opintojakson aikana.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssista saa suoritusmerkinnän, joka edellyttää läsnäoloa oppitunneilla.

7.3. Vieraat kielet (VK)

Oppiaineen tehtävä

Kieliaineet ovat sekä taito- ja välineaineita että oma tiedonalansa. Kieltenopetus syventää perusopetuksen aikana saavutettua eri kielten taitoa, kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä.

Vieraat kielet ovat osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi lukion kaikkia kieliaineita yhdistäviä tehtäviä ja toisaalta kielten roolia opetuksessa ja oppimisessa ylipäätään. Lukion kieltenopetuksessa kehitetään opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielen, kansalliskielten ja vieraiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä taitoja toimia eri kieliyhteisöissä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään eri kieliä monipuolisesti kielitaidon eri osa-alueet huomioon ottaen ja kaikkea kielitaitoa arvostaen.

Vieraiden kielten opiskelu perustuu laajaan tekstikäsitelmään, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypilliset tekstit voivat olla kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä, fiktiivisiä tai asiatekstejä sekä arkisia tai institutionaalisia, erilaisia keskustelutaitoja vaativia tilanteita.

Vieraiden kielten opetuksen tehtävä on kehittää opiskelijan kunkin opiskeltavan kielen taitoa monipuolisesti. Monipuolinen kielitaito kehittyy erilaisten tekstien ja tekstilajien tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija etenee perustaidoista laaja-alaisuuteen ja arkikielestä kohti akateemisempaa kielitaitoa. Opiskelijaa ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan, laajentamaan monikielistä kompetenssiaan sekä kehittämään metakielellisiä taitojaan, joilla tarkoitetaan kykyä hahmottaa ja hyödyntää tietoa kielestä, kielen rakenteista ja funktioista sekä kielten välisistä yhteyksistä. Opiskelija harjaantuu laaja-alaiseen kielenkäyttöön vaihtelevissa teksti- ja asiayhteyksissä. Opiskelija oppii hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan ja jakamaan sekä arvioimaan ja arvottamaan tietoa.

Koodit

Vieraiden kielten opintojen koodit muodostuvat kielten kirjaintunnusten, oppimäärien tasotunnusten ja moduulinumeroiden mukaan. Vieraista kielistä käytetään seuraavia kirjaintunnuksia.

EN = englannin kieli

LA = latinan kieli

RA = ranskan kieli

SM = saamen kieli

SA = saksan kieli

VE = venäjän kieli

IA = italian kieli

EA = espanjan kieli

PO = portugalin kieli

KI = kiinan kieli

JP = japanin kieli

AR = arabian kieli

KX = muu kieli

Lukion opetussuunnitelman perusteissa vieraiden kielten kirjaintunnuksena käytetään tunnusta VK lukuun ottamatta englannin, saamen ja latinan kieltä. Aasian ja Afrikan kielistä lukion opetussuunnitelman perusteissa käytetään kirjaintunnistetta VKAA. Paikallisessa opetussuunnitelmassa näiden tunnusten tilalla käytetään kullekin kielelle määriteltyjä, yllä lueteltuja kirjaintunnuksia.

Laaja-alainen osaaminen

Vieraisissa kielissä käsitellään teemoja, joiden avulla kieltenoppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Vieraan kielen eri oppimäärät toimivat yhteistyössä sekä toistensa että eri oppiaineiden kanssa. Samalla rakennetaan ymmärrystä ja yhteyksiä lukion ulkopuolelle sekä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään. Väline- ja taitoaineina kielet tarjoavat työkaluja laaja-alaisen osaamisen taitojen tunnistamiseen, harjoittamiseen, kehittämiseen ja omaksumiseen sekä arvojen ja asenteiden tarkasteluun. Kieltenopetuksen taustalla on myös omat tiedon- ja tieteenalansa, jonka ulottuvuuksia, kuten sosiolingvistiikkaa, kognitiivista kielitiedettä tai tekstintutkimusta, voi hyödyntää laaja-alaisen asiakokonaisuuksien tarkastelussa. Laaja-alaisen osaamisen alueet tarjoavat opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä, tavoitteita toiminnalle sekä perusteita erilaisten oppimisympäristöjen, työtapojen tai -menetelmien valinnalle. Vieraiden kielten opetuksessa laaja-alainen osaaminen näyttäytyy muun muassa miksi-kysymyksinä ja syy-seuraussuhteiden pohtimisena. Kielet tarjoavat mahdollisuuden kehittää luovaa toimintaa eri opiskelutapoja kokeillen, mutta myös älyllisyydestä ja kielen estetiikasta nauttien.

Vieraiden kielten opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan **hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen** sekä minäpystyvyyden kasvattamisen. Empatia, hyvät tavat ja rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) elementit ilmentyvät kaikissa kieliaineissa osana laaja-alaista osaamista. Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimalla ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään toiseudesta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.

Opiskelija kehittää kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia kieliä ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Häntä ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä kieli-identiteetin rakentamisessa.

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena kielet avaavat yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä **monitieteiseen ja luovaan osaamiseen**. Temaattiset opinnot ja oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet kannustavat opiskelijaa hyödyntämään eri

kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan. Tärkeää on asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen työstäminen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja. Vieraiden kielten opiskelu ja osaaminen avaa mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin diskursseihin, tietoihin, tietolähteisiin ja taidemuotoihin. Samalla voidaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytänteitä ja hakea uusia, luovia tarkastelukulmia sekä tunnistaa ja ymmärtää monimuotoisuutta. Kieltenopetuksessa tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen käyttämällä monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä menetelmiä ja tarjoamalla merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä.

Vieraiden kielten opiskelu vahvistaa opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista**. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia ja eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa. Samalla rakennetaan yhteyksiä demokratiakasvatukseen ja tasa-arvonäkökulmiin sekä kieliä koskeviin pohdintoihin, kuten enemmistö- tai vähemmistökysymyksiin, kielipolitiikkaan tai kielidiversiteetin vähenemiseen. Kieliopinnojen mahdollistamat taidot ja kontaktit helpottavat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaisaktiivisuutta edellyttäviin tehtäviin.

Kieliopinnot vahvistavat **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** mahdollistamalla myötäelämisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja kestäättömät kulutustottumukset, ovat yksilöön ja yhteisöihin vaikuttavia ongelmia. Opintojen aikana vahvistetaan taitoja ja haetaan kontakteja yhteisten ratkaisujen etsimiseksi ja työstämiseksi. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä ja kehittämään vastuuntuntoaan sekä taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen osalta vieraiden kielten opetuksessa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys kielitaidon käyttökelpoisuudesta kansainvälisessä yhteistyössä ja globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön. Kieliopinnot vahvistavat kulttuuriperintöjen tuntemista ja tarjoavat luontevasti eri näkökulmia asioiden tarkasteluun.

Tavoitteet

Vieraiden kielten opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutus- ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tulkita tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tuottaa tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)
Englanti, A-oppimäärä	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)
Aasian ja Afrikan kielet, A-oppimäärä	A2.2–B1.1 (A2.1)	A2.2–B1.1 (A2.1)	A2.2–B1.1 (A2.1)
Muut kielet, A-oppimäärä	B1.2 (A2.2)	B1.2 (A2.2)	B1.2 (A2.2)
Englanti, B1-oppimäärä	B1.2	B1.2	B1.2
Muut kielet, B1-oppimäärä	B1.1 (A1.3)	B1.1(A1.3)	B1.1 (A1.3)
Englanti, B2-oppimäärä	B1.1	B1.1	B1.1
Muut kielet, B2-oppimäärä	A2.2 (A1.3)	A2.2 (A1.3)	A2.2 (A1.2)
Englanti, B3-oppimäärä	B1.1	B1.1	A2.2
Aasian ja Afrikan kielet, B3-oppimäärä	A2.1	A2.1 (puhuttu teksti) A1.3 (kirjoitettu teksti)	A2.1 (puhuttu teksti) A1.3 (kirjoitettu teksti)
Muut kielet, B3-oppimäärä	A2.1	A2.1	A2.1

Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkautuu kielenkäyttäjänä globaalissa maailmassa, jossa tavoitteena ei ole esimerkillisen äidinkielen kielenkäyttäjän tasoinen kielitaito vaan rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen
- osoittaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia rakentavasti kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa
- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi.

Opiskelutaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia

- tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana
- osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä
- muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.

Vuorovaikutustaidot, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu ja rohkaistuu käyttämään kieltä laaja-alaisesti ja monipuolisesti
- saa kokemuksia monenlaisista kohdekielisistä opiskelu- ja kielenkäyttöympäristöistä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasoihin (liite 2) ohessa olevan taulukon mukaisesti sekä asettaa omia tavoitteitaan, arvioida taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Osaamisen arviointi

Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasotavoitteet oppimäärittäin

Arvioinnin tehtävä vieraissa kielissä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota.

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvin osin eurooppalaiseen viitekehykseen (CEFR) perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (liite 2). Arvioinnin tukena voidaan myös hyödyntää vieraan kielen taidon sertifiointiin tarkoitettuja kansainvälisesti tunnustettuja tutkintojärjestelmiä, jotka on linkitetty eurooppalaisen viitekehyksen kuusiportaiseen taitotasosteikkoon.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet, mukaan lukien opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvät tavoitteet, joskin opintojaksokohtaiset painotukset voivat vaihdella.

Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. – – [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen

todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. (Lukiolaki 714/2018, 39 § 3 mom.)

Vieraiden kielten pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Valinnaisiin opintoihin kuuluvan vieraiden kielten A-oppimäärän moduulin 8 ja B1-oppimäärän moduulin 6 opintojen aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisesta kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan. Kyseisistä moduuleista koostuvien opintojaksojen arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut opintojakson suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut Opetushallituksen tuottaman erillisen kokeen tai antanut Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaiset näytöt.

Latinan kieltä lukuun ottamatta B2- ja B3-oppimäärien osalta opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintoihin kuuluva suullisen kielitaidon kokeen suoritus tai muut Opetushallituksen ohjeistuksen mukaiset näytöt arvioidaan asianomaiselle kielelle ja oppimäärälle lukion opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten.

Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

7.3.1. Vieraat kielet, englantia, A-oppimäärä (VKENA1)

Opintojaksot

ENA1-2 Opiskelutaidot, kieli-identiteetin rakentaminen, ja englantia globaalina kielenä, 4 op (ENA1-2)

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (ENA1), Pakollinen
- Englantia globaalina kielenä, 3 op (ENA2), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan
- syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyydestä
- analysoi ja kehittää taitoaan käyttäen itse- ja vertaisarviointia oppimista tukevana menetelmänä
- monipuolistaa kielenopiskelutaitojaan
- oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä
- pystyy suhteuttamaan osaamistaan taitotasoon B2.1.

Englantia globaalina kielenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta
- kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan
- vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan

- syventää tietoaan englannin asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- henkilökohtaisen kieliprofiilin laatiminen
- tavoitteiden asettelu kielten opiskelulle
- monikielisyys voimavarana
- erilaisiin teksti- ja tyylilajeihin tutustuminen
- tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen

Englanti globaalina kielenä

- englanti äidinkielenä, toisena kielenä, virallisena kielenä, globaalina kielenä
- kansainvälisyys arjessa ja lähiympäristöissä, liikkuvuus
- kansainväliset suhteet
- rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana
- puhujien eri taustat ja statusvaikutukset
- äänteiden muodostuminen ja puheen tuottaminen; englannin variantteja ja vertailua muihin kieliin
- viestintätyyli erilaisissa medioissa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla kehitetään ja vahvistetaan opiskelijan tietoisuutta taidoistaan kieltenoppijana. Erilaisissa opiskelijaryhmissä työskentely vahvistaa opiskelijan vuorovaikutustaitoja. Erilaisiin kieltenoppimisstrategioihin tutustuminen ja niiden harjoittelu auttaa opiskelijaa löytämään itselleen parhaat kielenoppimisen keinot.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Englannin rooli maailmankielenä motivoi opiskelijaa syventämään osaamistaan. Opintojaksolla herätellään opiskelijaa käyttämään englannin kieltä muihin kulttuureihin tutustumisen välineenä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4-10. Arviointi perustuu osaamisen monipuoliseen näyttöön.

ENA3 Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (ENA3)

Opintojakson moduulit

- Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (ENA3), Pakollinen

Tavoitteet

Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä
- pystyy tuottamaan tekstejä monipuolisesti itselle tärkeistä kulttuuriaiheista ja -ilmiöistä
- vahvistaa taitoaan käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.

Keskeiset sisällöt

Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

- luova toiminta
- kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle
- itseilmaisu identiteetin rakentumisessa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelijaa autetaan näkemään kielitaidon tarjoamat mahdollisuudet kohdekielisestä kulttuuritarjonnasta nauttimiseen. Englannin rooli globaalien kulttuurielämän kielenä tulee esiin opintojaksolla käytettävistä materiaaleista.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla tutustutaan erilaisiin luovan alan tekstityyppeihin, jotka auttavat opiskelijaa kehittämään omaa luovuuttaan sekä ajattelu- ja analysointitaitojaan.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla harjoitellaan oman mielipiteen ilmaisemista sekä rakentavaa vuorovaikutusta ryhmätyöskentelyn tai vertaisarvioinnin keinoin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4-10. Arviointi perustuu osaamisen monipuoliseen näyttöön.

ENA4 Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA4)

Opintojakson moduulit

- Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA4), Pakollinen

Tavoitteet

Englannin kieli vaikuttamisen välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin ja niiden taustoihin
- kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella
- hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä ja tapoja tuottaa tekstejä hankkiakseen, yhdistääkseen, muokatakseen, esittääkseen ja arvioidakseen tietoa.

Keskeiset sisällöt

Englannin kieli vaikuttamisen välineenä

- vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa
- ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo
- yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus
- neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)
- median rooli asenteiden muokkaajana

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Oman mielipiteen kertominen perustellusti ja erilaisten mielipiteiden ymmärtäminen kehittää opiskelijan vuorovaikutustaitoja.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson tehtävien kautta tutustutaan yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinoihin. Opiskelijaa ohjataan huomaamaan kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa, työelämässä ja yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Ohjataan opiskelijaa perehtymään eri kohdekielisten maiden ajankohtaisten ja yhteiskunnallisten tapahtumien seuraamiseen ja lähdekritiittiseen ajatteluun.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroarviointina 4-10. Arviointi perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön.

ENA5 Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENA5)

Opintojakson moduulit

- Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENA5), Pakollinen

Tavoitteet

Kestävä tulevaisuus ja tiede

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja tiivistämisen taitoja
- kehittää taitojaan raportoida jäsennellysti havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä

Keskeiset sisällöt

Kestävä tulevaisuus ja tiede

- opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat

- erilaiset tulevaisuudenvisiot
- kestäväää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia
- yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys
- englanti tieteen kielenä, tieteellisen tekstin piirteet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla opiskelijaa kannustetaan hyödyntämään monikielistä kompetenssiaan esimerkiksi tiedon hakemiseen. Ohjataan opiskelijaa näkemään kielitaidon merkitys ajattelu- ja analysointitaitojen kehittämisessä.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana tuetaan ryhmässä työskentelyn taitoja. Empatiataitoja ja hyviä tapoja sekä rakentavan vuorovaikutuksen taitoja vahvistetaan. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys esimerkiksi eri tieteenalojen jatko-opinnoissa ja tutkimuksessa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla on numeroarviointi 4-10. Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin kielitaidon eri osa-alueilta.

ENA6 Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENA6)

Opintojakson moduulit

- Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENA6), Pakollinen

Tavoitteet

Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille
- rohkaistuu englannin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää taitoaan ilmaista itseään muodollisemmissa asiayhteyksissä.

Keskeiset sisällöt

Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

- jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- kansalliset tai kansainväliset yhteisöt tai yritykset työnantajina
- itsenäistyvän, työelämää astuvan nuoren arjen ja talouden hallinta

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson aikana korostuu monipuolisen kielitaidon merkitys tulevaisuudessa ja työelämässä. Kielen ja kulttuurin tuntemus mahdollistaa myös esimerkiksi tiedon hakemisen monipuolisista tietolähteistä, mikä antaa monipuolisempia valmiuksia toimia kansainvälisessä maailmassa.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana tuetaan ryhmässä työskentelyn taitoja. Empatiataitoja ja hyviä tapoja sekä rakentavan vuorovaikutuksen taitoja vahvistetaan. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä.

Hyvinvointiosaaminen

Empatia ja rakentava vuorovaikutus nähdään osana työelämätaitoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla on numeroarviointi 4-10. Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin kielitaidon eri osa-alueilta.

ENA7 Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENA7)

Opintojakson moduulit

- Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENA7), Valinnainen

Tavoitteet

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta
- kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi
- osallistuu myös laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin.

Keskeiset sisällöt

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

- globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos
- kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä
- esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista
- ratkaisukeskeisyys

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Kielitaitoa käytetään apuna globaalien ympäristökysymysten havainnoimiseen ja pohtimiseen sekä tiedon hakemiseen monipuolisesti eri lähteistä. Tiedon hakemisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan arvojaan ja asenteitaan.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson aikana korostuu monipuolisen kielitaidon merkitys tulevaisuuden opinnoissa ja työelämässä. Kielen ja kulttuurin tuntemus mahdollistaa myös esimerkiksi tiedon hakemisen monipuolisista tietolähteistä, mikä antaa monipuolisempia valmiuksia toimia kansainvälisessä maailmassa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla vahvistetaan opiskelijan ymmärrystä kaiken kielitaidon merkityksestä ja kohdekielen roolista maailmassa. Opiskelija oppii toimimaan kulttuurisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla on numeroarviointi 4-10. Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin kielitaidon eri osa-alueilta.

ENA8 Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA8)

Opintojakson moduulit

- Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA8), Valinnainen

Tavoitteet

Viesti ja vaikuta puhuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä*
- *vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan*
- *vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja*
- *harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.*

Keskeiset sisällöt

Viesti ja vaikuta puhuen

- *puhumisen eri piirteet*
- *englannin käyttäjien erilaisten taustojen ja eri äidinkielten vaikutus puhetilanteisiin*
- *dialogisuus*
- *oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana tuetaan ryhmässä työskentelyn taitoja. Empatiataitoja ja hyviä tapoja sekä rakentavan vuorovaikutuksen taitoja vahvistetaan. Kasvatetaan opiskelijan ymmärrystä kielitaidon merkityksestä ja vahvistetaan kielellistä itsetuntoa erityisesti suullisen kielitaidon suhteen. Kielitaitoa arvostetaan ja hyödynnetään ja sen käyttöön rohkaistaan.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla vahvistetaan opiskelijan ymmärrystä kaiken kielitaidon merkityksestä ja kohdekielen roolista maailmassa. Opiskelija oppii toimimaan kulttuurisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja, erityisesti suullisen kielitaidon osalta. Vuorovaikutuksessa yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa harjoitellaan asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen työstämistä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla on numeroarviointi 4-10. Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin kielitaidon eri osa-alueilta.

ENA9 Englannin mestarikurssi - abiturientista ylioppilaaksi, 2 op (ENA9)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- opiskelija kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan
- opiskelija kehittää kirjallisen ilmaisun taitojaan
- opiskelija osaa arvioida omaa osaamistaan suhteessa tavoitetasoon B2.1

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- kerrataan ja vahvistetaan opintojen aikana kartutettua kielitaitoa
- valmistaudutaan englannin kielen päättökokeeseen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla vahvistetaan kielellistä itsetuntoa. Kielitaitoa arvostetaan ja hyödynnetään ja sen käyttöön rohkaistaan.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla opiskelijaa kannustetaan hyödyntämään monikielistä kompetenssiaan. Ohjataan opiskelijaa käyttämään kielitaitoaan ajattelun ja analysoinnin välineenä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi on hyväksytty / hylätty.

ENA10 Englannin luovan kirjoittamisen kurssi, 2 op (ENA10)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- opiskelija harjoittelee erilaisten tekstilajien lukemista ja tuottamista
- opiskelija ymmärtää englannin kielen merkityksen ja roolin kansainvälisen kommunikaation ja kulttuurin kielenä

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- tutustutaan monipuolisesti erilaisiin asia- ja kaunokirjallisiin teksteihin
- harjoitellaan tuottamaan omia tekstejä eri tekstilajeissa opiskelijan oman kiinnostuksen pohjalta

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla opiskelijaa kannustetaan hyödyntämään monikielistä kompetenssiaan luovan ilmaisun välineenä. Ohjataan opiskelijaa näkemään, että vieraiden kielten opiskelu ja osaaminen avaa mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin taidemuotoihin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi on hyväksytty / hylätty.

ENA11 Johdanto englannin opiskeluun lukiossa, 2 op (ENA11)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- opiskelija vahvistaa englannin perusrakenteiden osaamista
- opiskelija vahvistaa kielenopiskelutaitojaan
- opiskelija kertaa ja laajentaa peruskoulussa oppimaansa sanastoa
- opiskelija rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- tavoitteiden asettelu kielten opiskelulle
- englannin perusrakenteiden ja keskeisen, arkipäivän sanaston kertaaminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana tuetaan ryhmässä työskentelyn taitoja. Empatiataitoja ja hyviä tapoja sekä rakentavan vuorovaikutuksen taitoja vahvistetaan.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla kasvatetaan opiskelijan ymmärrystä kielitaidon merkityksestä ja vahvistetaan kielellistä itsetuntoa. Kielitaitoa arvostetaan ja hyödynnetään ja sen käyttöön rohkaistaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi on hyväksytty / hylätty.

ENA12 Kansainvälisesti yhdessä, 2 op (ENA12)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- englannin kielen käyttäminen työskentelyn välineenä oppiainerajat ylittävissä kansainvälisessä projektissa
- opiskelija rohkaistuu kielenkäyttäjänä globaalissa maailmassa, jossa tavoitteena on rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- osallistutaan kansainväliseen projektiin joko Erasmus + -hankkeen yhteydessä tai sähköisesti esimerkiksi eTwinning-alustalla tai vastaavalla etänä työskennellen
- kurssin teema vaihtuu vuosittain, eri oppiaineita yhdistellen ja oppiainerajat ylittäen
- vahvistetaan projektityöskentelyn vaatimia taitoja
- kurssilla voidaan teemasta riippuen toimia myös yhteistyössä korkeakoulujen kanssa
- työkielenä käytetään englantia

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla vahvistetaan opiskelijan ymmärrystä kaiken kielitaidon merkityksestä ja kohdekielen roolista maailmassa. Opiskelija oppii toimimaan kulttuurisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla opiskelijaa kannustetaan hyödyntämään monikielistä kompetenssiaan. Ohjataan opiskelijaa näkemään kielitaidon merkitys kansainvälisessä yhteistyössä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson aikana korostuu monipuolisen kielitaidon merkitys kansainvälisessä kontekstissa ja kansainvälisten kontaktien muodostamisessa. Projektityöskentely antaa monipuolisempia valmiuksia toimia kansainvälisessä maailmassa.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana tuetaan ryhmässä työskentelyn taitoja. Empatiataitoja ja hyviä tapoja sekä rakentavan vuorovaikutuksen taitoja vahvistetaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi on hyväksytty/ hylätty.

7.3.2. Vieraat kielet, ranska, B3-oppimäärä (RAB3)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Opintojaksot

RAB31 Tutustutaan toisiimme ja ranskan kieleen, 2 op (RAB31)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan*
- *löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä*
- *hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa*
- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- *rutiininomaiset viestintätilanteet*
- *keskeisimmät viestintästrategiat*
- *tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla kasvatetaan opiskelijan ymmärrystä kielitaidon merkityksestä ja vahvistetaan kielellistä itsetuntoa. Vähäistäkin alkeiskielitaitoa arvostetaan ja hyödynnetään ja sen käyttöön rohkaistaan.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana tuetaan ryhmässä työskentelyn taitoja. Empatiataitoja ja hyviä tapoja sekä rakentavan vuorovaikutuksen taitoja vahvistetaan.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla vahvistetaan opiskelijan ymmärrystä kaiken kielitaidon merkityksestä ja kohdekielen roolista maailmassa. Opiskelija oppii toimimaan kulttuurisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla on numeroarviointi 4-10. Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin kielitaidon eri osa-alueilta.

RAB32 Arkielämää ja asiointia, 2 op (RAB32)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- *oman lähipiirin ja arjen kuvailu*
- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa*
- *tavanomaiset asiointitilanteet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana tuetaan ryhmässä työskentelyn taitoja. Empatiataitoja ja hyviä tapoja sekä rakentavan vuorovaikutuksen taitoja vahvistetaan.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla kasvatetaan opiskelijan ymmärrystä kielitaidon merkityksestä ja vahvistetaan kielellistä itsetuntoa. Vähäistäkin alkeiskielitaitoa arvostetaan ja hyödynnetään ja sen käyttöön rohkaistaan.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla vahvistetaan opiskelijan ymmärrystä kaiken kielitaidon merkityksestä ja kohdekielen roolista maailmassa. Opiskelija oppii toimimaan kulttuurisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla on numeroarviointi 4-10. Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin kielitaidon eri osa-alueilta.

RAB33 Koulu ja vapaa-aika, 2 op (RAB33)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana tuetaan ryhmässä työskentelyn taitoja. Empatiataitoja ja hyviä tapoja sekä rakentavan vuorovaikutuksen taitoja vahvistetaan.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla kasvatetaan opiskelijan ymmärrystä kielitaidon merkityksestä ja vahvistetaan kielellistä itsetuntoa. Vähäistäkin alkeiskielitaitoa arvostetaan ja hyödynnetään ja sen käyttöön rohkaistaan.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla vahvistetaan opiskelijan ymmärrystä kaiken kielitaidon merkityksestä ja kohdekielen roolista maailmassa. Opiskelija oppii toimimaan kulttuurisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla on numeroarviointi 4-10. Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin kielitaidon eri osa-alueilta.

RAB34 Minä ja ranskankielinen maailma, 2 op (RAB34)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB34), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- *kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit*
- *Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta*
- *arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana tuetaan ryhmässä työskentelyn taitoja. Empatiataitoja ja hyviä tapoja sekä rakentavan vuorovaikutuksen taitoja vahvistetaan.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla kasvatetaan opiskelijan ymmärrystä kielitaidon merkityksestä ja vahvistetaan kielellistä itsetuntoa. Kielitaitoa arvostetaan ja hyödynnetään ja sen käyttöön rohkaistaan.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla vahvistetaan opiskelijan ymmärrystä kaiken kielitaidon merkityksestä ja kohdekielen roolista maailmassa. Opiskelija oppii toimimaan kulttuurisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla on numeroarviointi 4-10. Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin kielitaidon eri osa-alueilta.

RAB35 Hyvinvointi tänään ja tulevaisuudessa, 2 op (RAB35)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB35), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- *hyvinvointi ja terveys*
- *eri elämänvaiheet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla kasvatetaan opiskelijan ymmärrystä kielitaidon merkityksestä ja vahvistetaan kielellistä itsetuntoa. Kielitaitoa arvostetaan ja hyödynnetään ja sen käyttöön rohkaistaan.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana tuetaan ryhmässä työskentelyn taitoja. Empatiataitoja ja hyviä tapoja sekä rakentavan vuorovaikutuksen taitoja vahvistetaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla on numeroarviointi 4-10. Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin kielitaidon eri osa-alueilta.

RAB36 Kulttuuri, 2 op (RAB36)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB36), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- *eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta*
- *ajankohtaiset kulttuuriaiheet*
- *luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla vahvistetaan opiskelijan ymmärrystä kaiken kielitaidon merkityksestä ja kohdekielen roolista maailmassa. Opiskelija oppii toimimaan kulttuurisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla opiskelijaa kannustetaan hyödyntämään monikielistä kompetenssiaan esimerkiksi tiedon hakemiseen. Ohjataan opiskelijaa näkemään kielitaidon merkitys ajattelu- ja analysointitaitojen kehittämisessä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla on numeroarviointi 4-10. Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin kielitaidon eri osa-alueilta.

RAB37 Opiskelu, työ ja tulevaisuus, 2 op (RAB37)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB37), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- *opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä*
- *tulevaisuudensuunnitelmat*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson aikana korostuu monipuolisen kielitaidon merkitys tulevaisuuden opinnoissa ja työelämässä. Kielen ja kulttuurin tuntemus mahdollistaa myös esimerkiksi tiedon hakemisen monipuolisista tietolähteistä, mikä antaa monipuolisempia valmiuksia toimia kansainvälisessä maailmassa.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla kasvatetaan opiskelijan ymmärrystä kielitaidon merkityksestä ja vahvistetaan kielellistä itsetuntoa. Kielitaitoa arvostetaan ja hyödynnetään ja sen käyttöön rohkaistaan.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana tuetaan ryhmässä työskentelyn taitoja. Empatiataitoja ja hyviä tapoja sekä rakentavan vuorovaikutuksen taitoja vahvistetaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla on numeroarviointi 4-10. Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin kielitaidon eri osa-alueilta.

RAB38 Media ja vuorovaikutus, 2 op (RAB38)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB38), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- *ajankohtaiset aiheet*
- *kohdekieliset mediat*
- *lähdekritiikki*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Kielen ja kulttuurin tuntemus mahdollistaa myös esimerkiksi tiedon hakemisen monipuolisista tietolähteistä, mikä antaa monipuolisempia valmiuksia toimia kansainvälisessä maailmassa.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Kielitaitoa käytetään apuna globaalien ympäristökysymysten havainnoimiseen. Tiedon hakemisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan arvojaan ja asenteitaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla on numeroarviointi 4-10. Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin kielitaidon eri osa-alueilta.

RAB39 Bon voyage, 2 op (VKB39)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on syventää opiskelijan maantuntemusta ja vuorovaikutustaitoja kohdemaan kielellä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojakson aikana tutustutaan johonkin opiskeltavan kielen kielialueella sijaitsevaan kaupunkiin. Opintojakso koostuu kielitaito- ja maantuntemustehtävistä sekä matkasta. Matkan aikana tutustutaan kohdemaan kulttuuriin, historiaan ja tapoihin. Opintojakson painopiste on suullisessa ilmaisussa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson aikana opiskelija syventää kielenkäyttötaitojaan kohdekielisessä ympäristössä. Kohdemaahan, sen kieleen ja kulttuuriin tutustutaan autenttisessa ympäristössä. Tavoitteena on lisätä opiskelijan ymmärrystä oman kielitaitonsa käyttökelpoisuudesta.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson aikana opiskelija kehittää ryhmässä toimimisen taitoja.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakso yhdistää oppiainerajat ylittäviä sisältöjä. Erityisesti sovelletaan kielitaitoa tiedonhakuun.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutustaitoja harjoitellaan kohdekielen kulttuuriympäristössä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi on hyväksytty/ hylätty.

7.3.3. Vieraat kielet, saksa, B3-oppimäärä (SAB3)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kielenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Opintojaksot

Tutustutaan toisiimme ja saksan kieleen, 2 op (SAB31)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan
- löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä
- hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa
- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- rutiininomaiset viestintätilanteet
- keskeisimmät viestintästrategiat
- tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana tuetaan ryhmässä työskentelyn taitoja. Empatiataitoja ja hyviä tapoja sekä rakentavan vuorovaikutuksen taitoja vahvistetaan.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla kasvatetaan opiskelijan ymmärrystä kielitaidon merkityksestä ja vahvistetaan kielellistä itsetuntoa. Vähäistäkin alkeiskielitaitoa arvostetaan ja hyödynnetään ja sen käyttöön rohkaistaan.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla vahvistetaan opiskelijan ymmärrystä kaiken kielitaidon merkityksestä ja kohdekielen roolista maailmassa. Opiskelija oppii toimimaan kulttuurisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla on numeroarviointi 4-10. Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin kielitaidon eri osa-alueilta.

Matkustellaan ja asioidaan saksan kielellä, 2 op (SAB32)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- *oman lähipiirin ja arjen kuvailu*
- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa*
- *tavanomaiset asiointitilanteet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana tuetaan ryhmässä työskentelyn taitoja. Empatiataitoja ja hyviä tapoja sekä rakentavan vuorovaikutuksen taitoja vahvistetaan.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla kasvatetaan opiskelijan ymmärrystä kielitaidon merkityksestä ja vahvistetaan kielellistä itsetuntoa. Vähäistäkin alkeiskielitaitoa arvostetaan ja hyödynnetään ja sen käyttöön rohkaistaan.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla vahvistetaan opiskelijan ymmärrystä kaiken kielitaidon merkityksestä ja kohdekielen roolista maailmassa. Opiskelija oppii toimimaan kulttuurisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla on numeroarviointi 4-10. Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin kielitaidon eri osa-alueilta.

Minä, lähiympäristöni ja vapaa-aikani, 2 op (SAB33)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana tuetaan ryhmässä työskentelyn taitoja. Empatiataitoja ja hyviä tapoja sekä rakentavan vuorovaikutuksen taitoja vahvistetaan.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla kasvatetaan opiskelijan ymmärrystä kielitaidon merkityksestä ja vahvistetaan kielellistä itsetuntoa. Vähäistäkin alkeiskielitaitoa arvostetaan ja hyödynnetään ja sen käyttöön rohkaistaan.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla vahvistetaan opiskelijan ymmärrystä kaiken kielitaidon merkityksestä ja kohdekielen roolista maailmassa. Opiskelija oppii toimimaan kulttuurisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla on numeroarviointi 4-10. Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin kielitaidon eri osa-alueilta.

Saksan kieli ja kulttuuri maailmalla, 2 op (SAB34)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB34), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- *kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit*
- *Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta*
- *arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana tuetaan ryhmässä työskentelyn taitoja. Empatiataitoja ja hyviä tapoja sekä rakentavan vuorovaikutuksen taitoja vahvistetaan.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla kasvatetaan opiskelijan ymmärrystä kielitaidon merkityksestä ja vahvistetaan kielellistä itsetuntoa. Kielitaitoa arvostetaan ja hyödynnetään ja sen käyttöön rohkaistaan.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla opiskelijaa kannustetaan hyödyntämään monikielistä kompetenssiaan esimerkiksi tiedon hakemiseen. Ohjataan opiskelijaa näkemään kielitaidon merkitys ajattelu- ja analysointitaitojen kehittämisessä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla on numeroarviointi 4-10. Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin kielitaidon eri osa-alueilta.

Hyvinvointi tänään ja tulevaisuudessa, 2 op (SAB35)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB35), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- *hyvinvointi ja terveys*
- *eri elämänvaiheet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla kasvatetaan opiskelijan ymmärrystä kielitaidon merkityksestä ja vahvistetaan kielellistä itsetuntoa. Kielitaitoa arvostetaan ja hyödynnetään ja sen käyttöön rohkaistaan.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana tuetaan ryhmässä työskentelyn taitoja. Empatiataitoja ja hyviä tapoja sekä rakentavan vuorovaikutuksen taitoja vahvistetaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla on numeroarviointi 4-10. Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin kielitaidon eri osa-alueilta.

Kulttuuri, 2 op (SAB36)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB36), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- eri kulttuurialueita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuurialueet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Kielen ja kulttuurin tuntemus mahdollistaa myös esimerkiksi tiedon hakemisen monipuolisista tietolähteistä, mikä antaa monipuolisempia valmiuksia toimia kansainvälisessä maailmassa.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana tuetaan ryhmässä työskentelyn taitoja. Empatiataitoja ja hyviä tapoja sekä rakentavan vuorovaikutuksen taitoja vahvistetaan.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla kasvatetaan opiskelijan ymmärrystä kielitaidon merkityksestä ja vahvistetaan kielellistä itsetuntoa. Kielitaitoa arvostetaan ja hyödynnetään ja sen käyttöön rohkaistaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla on numeroarviointi 4-10. Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin kielitaidon eri osa-alueilta.

Opiskelu, työ ja tulevaisuus, 2 op (SAB37)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB37), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson aikana korostuu monipuolisen kielitaidon merkitys tulevilla opinnoilla ja työelämässä. Kielen ja kulttuurin tuntemus mahdollistaa myös esimerkiksi tiedon hakemisen monipuolisista tietolähteistä, mikä antaa monipuolisempia valmiuksia toimia kansainvälisessä maailmassa.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana tuetaan ryhmässä työskentelyn taitoja. Empatiataitoja ja hyviä tapoja sekä rakentavan vuorovaikutuksen taitoja vahvistetaan.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla kasvatetaan opiskelijan ymmärrystä kielitaidon merkityksestä ja vahvistetaan kielellistä itsetuntoa. Kielitaitoa arvostetaan ja hyödynnetään ja sen käyttöön rohkaistaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla on numeroarviointi 4-10. Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin kielitaidon eri osa-alueilta.

Yhteinen maapallomme, 2 op (SAB38)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB38), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- *ajankohtaiset aiheet*
- *kohdekieliset mediat*
- *lähdekritiikki*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Kielitaitoa käytetään apuna globaalien ympäristökysymysten havainnoimiseen. Tiedon hakemisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan arvojaan ja asenteitaan.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Kielen ja kulttuurin tuntemus mahdollistaa myös esimerkiksi tiedon hakemisen monipuolisista tietolähteistä, mikä antaa monipuolisempia valmiuksia toimia kansainvälisessä maailmassa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla on numeroarviointi 4-10. Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin kielitaidon eri osa-alueilta.

Matkakurssi saksankielisellä alueella, 2 op (VKB39)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan*
- *löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä*
- *hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa*
- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on syventää opiskelijan maantuntemusta ja vuorovaikutustaitoja kohdemaan kielellä.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- *rutiininomaiset viestintätilanteet*
- *keskeisimmät viestintästrategiat*
- *tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson aikana tutustutaan johonkin opiskeltavan kielen kielialueella sijaitsevaan kaupunkiin. Opintojakso koostuu kielitaito- ja maantuntemustehtävistä sekä matkasta. Matkan aikana tutustutaan kohdemaan kulttuuriin, historiaan ja tapoihin. Opintojakson painopiste on suullisessa ilmaisussa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson aikana opiskelija syventää kielenkäyttötaitojaan kohdekielisessä ympäristössä. Kohdemaahan, sen kieleen ja kulttuuriin tutustutaan autenttisessa ympäristössä. Tavoitteena on lisätä opiskelijan ymmärrystä oman kielitaitonsa käyttökelpoisuudesta.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson aikana opiskelija kehittää ryhmässä toimimisen taitoja. Vuorovaikutustaitoja harjoitellaan kohdekielen kulttuuriympäristössä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakso yhdistää oppiainerajat ylittäviä sisältöjä. Erityisesti sovelletaan kielitaitoa tiedonhakuun.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan hyväksytyy/hylätty.

7.3.4. Vieraat kielet, venäjä, B3-oppimäärä (VEB3)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kielenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Opintojaksot

VEB31 Venäjän kielen alkeet, 2 op (VEB31)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan
- löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä
- hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa
- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- rutiininomaiset viestintätilanteet

- *keskeisimmät viestintästrategiat*
- *tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana tuetaan ryhmässä työskentelyn taitoja. Empatiataitoja ja hyviä tapoja sekä rakentavan vuorovaikutuksen taitoja vahvistetaan.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla kasvatetaan opiskelijan ymmärrystä kielitaidon merkityksestä ja vahvistetaan kielellistä itsetuntoa. Vähäistäkin alkeiskielitaitoa arvostetaan ja hyödynnetään ja sen käyttöön rohkaistaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla on numeroarviointi 4-10. Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin kielitaidon eri osa-alueilta.

VEB32 Kotona ja kaupungilla, 2 op (VEB32)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- *oman lähipiirin ja arjen kuvailu*
- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa*
- *tavanomaiset asiointitilanteet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla vahvistetaan opiskelijan ymmärrystä kaiken kielitaidon merkityksestä ja kohdekielen roolista maailmassa. Opiskelija oppii toimimaan kulttuurisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana tuetaan ryhmässä työskentelyn taitoja. Empatiataitoja ja hyviä tapoja sekä rakentavan vuorovaikutuksen taitoja vahvistetaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla on numeroarviointi 4-10. Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin kielitaidon eri osa-alueilta.

VEB33 Elämän tärkeitä asioita, 2 op (VEB33)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Kielitaitoa käytetään apuna globaalien ympäristökysymysten havainnoimiseen. Tiedon hakemisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan arvojaan ja asenteitaan.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana tuetaan ryhmässä työskentelyn taitoja. Empatiataitoja ja hyviä tapoja sekä rakentavan vuorovaikutuksen taitoja vahvistetaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla on numeroarviointi 4-10. Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin kielitaidon eri osa-alueilta.

VEB34 Monenlaista elämää, 2 op (VEB34)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB34), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- *kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit*
- *Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta*
- *arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Kielen ja kulttuurin tuntemus mahdollistaa esimerkiksi tiedon hakemisen monipuolisista tietolähteistä, mikä antaa monipuolisempia valmiuksia toimia kansainvälisessä maailmassa.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana tuetaan ryhmässä työskentelyn taitoja. Empatiataitoja ja hyviä tapoja sekä rakentavan vuorovaikutuksen taitoja vahvistetaan.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla kasvatetaan opiskelijan ymmärrystä kielitaidon merkityksestä ja vahvistetaan kielellistä itsetuntoa. Kielitaitoa arvostetaan ja hyödynnetään ja sen käyttöön rohkaistaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla on numeroarviointi 4-10. Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin kielitaidon eri osa-alueilta.

VEB35 Hyvinvointi ja terveys, 2 op (VEB35)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB35), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

142

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- *hyvinvointi ja terveys*
- *eri elämänvaiheet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana tuetaan ryhmässä työskentelyn taitoja. Empatiataitoja ja hyviä tapoja sekä rakentavan vuorovaikutuksen taitoja vahvistetaan.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla kasvatetaan opiskelijan ymmärrystä kielitaidon merkityksestä ja vahvistetaan kielellistä itsetuntoa. Kielitaitoa arvostetaan ja hyödynnetään ja sen käyttöön rohkaistaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla on numeroarviointi 4-10. Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin kielitaidon eri osa-alueilta.

VEB36 Kulttuuri, 2 op (VEB36)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB36), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- *eri kulttuurialueita kieli- ja kulttuurialueelta*
- *ajankohtaiset kulttuurialueet*
- *luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla vahvistetaan opiskelijan ymmärrystä kaiken kielitaidon merkityksestä ja kohdekielen roolista maailmassa. Opiskelija oppii toimimaan kulttuurisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla on numeroarviointi 4-10. Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin kielitaidon eri osa-alueilta.

VEB37 Opiskelu, työ ja tulevaisuus, 2 op (VEB37)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB37), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- *opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä*
- *tulevaisuudensuunnitelmat*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla opiskelijaa kannustetaan hyödyntämään monikielistä kompetenssiaan esimerkiksi tiedon hakemiseen. Ohjataan opiskelijaa näkemään kielitaidon merkitys ajattelu- ja analysointitaitojen kehittämisessä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson aikana korostuu monipuolisen kielitaidon merkitys tulevaisuuden opinnoissa ja työelämässä. Kielen ja kulttuurin tuntemus mahdollistaa myös esimerkiksi tiedon hakemisen monipuolisista tietolähteistä, mikä antaa monipuolisempia valmiuksia toimia kansainvälisessä maailmassa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla on numeroarviointi 4-10. Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin kielitaidon eri osa-alueilta.

VEB38 Media, 2 op (VEB38)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB38), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- *ajankohtaiset aiheet*
- *kohdekieliset mediat*
- *lähdekritiikki*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Kielen ja kulttuurin tuntemus mahdollistaa esimerkiksi tiedon hakemisen monipuolisista tietolähteistä, mikä antaa monipuolisempia valmiuksia toimia kansainvälisessä maailmassa.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana tuetaan ryhmässä työskentelyn taitoja. Empatiataitoja ja hyviä tapoja sekä rakentavan vuorovaikutuksen taitoja vahvistetaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla on numeroarviointi 4-10. Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin kielitaidon eri osa-alueilta.

VEB39 Matkakurssi Приятного пути!, 2 op (VEB39)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on syventää opiskelijan maantuntemusta ja vuorovaikutustaitoja kohdemaan kielellä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojakson aikana tutustutaan johonkin opiskeltavan kielen kielialueella sijaitsevaan kaupunkiin. Opintojakso koostuu kielitaito- ja maantuntemustehtävistä sekä matkasta. Matkan aikana tutustutaan kohdemaan kulttuuriin, historiaan ja tapoihin. Opintojakson painopiste on suullisessa ilmaisussa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson aikana opiskelija syventää kielenkäyttötaitojaan kohdekielisessä ympäristössä. Kohdemaahan, sen kieleen ja kulttuuriin tutustutaan autenttisessa ympäristössä. Tavoitteena on lisätä opiskelijan ymmärrystä oman kielitaitonsa käyttökelpoisuudesta.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson aikana opiskelija kehittää ryhmässä toimimisen taitoja.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutustaitoja harjoitellaan kohdekielen kulttuuriympäristössä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakso yhdistää oppiainerajat ylittäviä sisältöjä. Erityisesti sovelletaan kielitaitoa tiedonhakuun.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi on hyväksytty / hylätty.

7.4. Matematiikka (MA)

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opiskelu antaa opiskelijalle valmiudet ymmärtää, soveltaa ja tuottaa sekä arvioida matemaattisesti esitettyä tietoa. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään matematiikan merkityksen aikamme kulttuurissa ja huomaamaan sen välttämättömyyden eri aloilla kuten tekniikassa, lääke-, talous-, yhteiskunta- ja luonnontieteissä sekä taiteissa. Matematiikan opetuksen tehtävänä on perehdyttää opiskelija matematiikan peruskäsitteisiin, perusideoihin ja rakenteisiin sekä ohjata käyttämään puhuttua, kirjoitettua ja muutoin ilmaistua matematiikkaa. Opetus kehittää laskemisen, luovan ajattelun sekä ilmiöiden mallintamisen, ennustamisen ja ongelmien ratkaisemisen taitoja.

Matematiikan opiskelussa opiskelija kehittyi hyödyntämään tietokoneohjelmistoja ja digitaalisia tiedonlähteitä oppimisessa, tutkimisessa sekä ongelmanratkaisussa. Hän myös oppii arvioimaan tietoteknisten välineiden hyödyllisyyttä ja käytön rajallisuutta.

Laaja-alainen osaaminen

*Opetuksessa tutkitaan arkielämän ja matematiikan välisiä yhteyksiä sekä hyödynnetään mahdollisuuksia vahvistaa opiskelijan kiinnostusta, itsetuntoa ja tiedonhankintaprosesseja sekä kannustaa opiskelijaa kokeiluihin ja sinnikkääseen työskentelyyn. Matematiikassa opittavia taitoja sovelletaan omien tavoitteiden asettamisessa ja päätöksenteossa sekä pohditaan, kuinka matematiikan taitoja voidaan hyödyntää kestävässä kehityksessä ja ihmiskuntaan liittyvien ongelmien ratkaisussa. Näin vahvistetaan opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista, eettistä ja ympäristöosaamista** sekä **hyvinvointiosaamista**.*

Opetuksen lähtökohdat valitaan opiskelijoita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista, joita voidaan ratkoa matematiikan avulla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja, joissa opiskelijat työskentelevät yksin ja yhdessä. Tällä vahvistetaan mm. **vuorovaikutusosaamista**. Opetustavat valitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Opetustilanteet järjestetään siten, että ne herättävät opiskelijan tekemään havaintojensa pohjalta kysymyksiä, oletuksia ja päätelmiä sekä perustelevaan niitä.

Matematiikan opiskelu tukee **globaali- ja kulttuuriosaamisen** sekä **monitieteisen ja luovan osaamisen** laaja-alaisia tavoitteita. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään matematiikan merkitys erilaisissa kulttuureissa ja historian kehityksessä sekä sen luonne universaalina kielenä. Opiskelija oppii hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin sekä matematiikassa että muissa oppiaineissa. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään matematiikan kieltä ja merkintöjä sekä ajattelua tukevia kuvia, piirroksia ja välineitä. Opiskelijaa tuetaan taidossa siirtyä eri matemaattisen tiedon esitysmuodoista toiseen ilmiöiden mallintamisessa, ongelman ymmärtämisessä ja ratkaisemisessa sekä tuloksesta keskustelemisessä.

Tavoitteet

Matematiikan opetuksen yleisenä tavoitteena on, että

opiskelija

- saa myönteisiä oppimiskokemuksia, tottuu pitkäjänteiseen työskentelyyn ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa
- ymmärtää matematiikan sekä ainutlaatuisena itsenäisenä tieteenalana että käyttökelpoisena välineenä, kun mallinnetaan, hallitaan tai ennustetaan yhteiskunnan, talouden tai luonnon ilmiöitä
- rakentaa matemaattista pohjaa jatko-opinnoilleen
- harjaantuu käsittelemään tietoa matematiikalle ominaisella tavalla ja tottuu tekemään otaksumia, tutkimaan niiden oikeellisuutta, laatimaan perusteluja sekä arvioimaan perustelujen pätevyyttä ja tulosten yleistettävyyttä
- kykenee seuraamaan matemaattista esitystä, lukemaan matemaattista tekstiä, keskustelemaan matematiikasta, perustelevaan väitteitä ja arvioimaan eri muodoissa tarjottua informaatiota
- harjaantuu mallintamaan käytännön ongelmatilanteita ja hyödyntämään erilaisia ratkaisustrategioita
- rohkaistuu myös kokeilemaan ja tutkivaan toimintaan, ongelmien ratkaisujen keksimiseen ja selkeään esittämiseen
- osaa käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, ohjelmistoja ja tietolähteitä sekä ymmärtää ettei ohjelmiston tuottama tulos yksinään riitä osoittamaan, todistamaan tai perustelevaan väitettä.

Osaamisen arviointi

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan opiskelijan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä sekä ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Arviointi ohjaa opiskelijaa kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitojaan. Sillä autetaan opiskelijaa kehittämään matemaattisten ratkaisujen esittämistä, tuetaan häntä käsitteiden muodostamisprosessissa ja ohjataan oman työn arvioimiseen. Onnistunut palaute auttaa opiskelijaa huomaamaan vahvuutensa sekä sen, mitä ja miten tietoa ja taitoja tulisi edelleen kehittää.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota laskutaitoon, menetelmien valintaan, matemaattisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoihin, päätelmien perustelemiseen ja analysoimiseen sekä ohjelmistojen valintaan ja käyttöön.

Oppimäärän vaihtaminen

Kun matematiikan oppimäärää vaihdetaan pitkästä lyhyeen, suoritettuja opintoja luetaan hyväksi seuraavalla tavalla:

Pitkän oppimäärän moduuli	Lyhyen oppimäärän moduuli
MAA2	MAB2
MAA3	MAB3
MAA6	MAB8
MAA8	MAB5
MAA9	MAB7

Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytyt suoritettut opinnot tai vaihdon yhteydessä moduuleista yli jääviä opintopisteitä vastaavat hyväksytysti suoritettut osaopinnot voivat olla lyhyen oppimäärän muita valinnaisia tai temaattisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelijan siirtyessä pitkästä oppimäärästä lyhyeen oppimäärään tulee opiskelijalle hänen niin halutessa järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi.

Kun opiskelija siirtyy lyhyestä oppimäärästä pitkään oppimäärään, häneltä voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen. Vaihdon yhteydessä moduuleista puuttumaan jäävät opintopisteet tulee suorittaa paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän moduuleja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseiset moduulit voidaan lukea hyväksi opiskelijan varsinaisen oppimäärän muiksi valinnaisiksi tai temaattisiksi opinnoiksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

7.4.1. Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus (MAY)

Opintojaksot

MAY1 Luvut ja yhtälöt, 2 op (MAY1)

Opintojakson moduulit

- Luvut ja yhtälöt, 2 op (MAY1), Pakollinen

Tavoitteet

Luvut ja yhtälöt

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaa prosenttilaskennan periaatteet
- osaa käyttää verrannollisuutta ongelmanratkaisussa
- syventää murtolukujen laskutoimitusten osaamistaan
- kertaa potenssin laskusäännöt
- vahvistaa ymmärrystään funktion käsitteestä
- ymmärtää yhtälön ja yhtälöparin ratkaisemisen periaatteet
- oppii käyttämään ohjelmistoja funktion kuvaajan piirtämisessä, havainnoinnissa ja yhtälöiden ratkaisemisessa.

Keskeiset sisällöt

Luvut ja yhtälöt

- lukujoukot ja peruslaskutoimitukset
- luvun vastaluku, käänteisluku ja itseisarvo
- prosenttilaskenta
- potenssin laskusäännöt (eksponenttina kokonaisluku)
- suoraan ja kääntäen verrannollisuus
- funktio, kuvaajan piirto ja kuvaajan tulkinta
- ensimmäisen asteen yhtälön ratkaiseminen
- yhtälöpari
- neliö- ja kuutiojuuri
- potenssifunktio ja potenssiyhtälö (asteluvut 2 ja 3)

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija kykenee viestimään matemaattisia ajatuksia täsmällisesti ja ymmärrettävästi.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija ymmärtää matematiikan ihmiskulttuurin osana ja sen universaalien luonteen.

7.4.2. Matematiikan pitkä oppimäärä (MAA)

Opintojaksot

MAA2/MAA9 Funktiot ja talous, 4 op (MAA2)

Opintojakson moduulit

- Funktiot ja yhtälöt 1, 3 op (MAA2), Pakollinen
- Talousmatematiikka, 1 op (MAA9), Pakollinen

Tavoitteet

Funktiot ja yhtälöt 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden avulla, tuntee polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä sekä tietää polynomifunktion nollakohtien ja polynomien tekijöiden välisen yhteyden
- osaa ratkaista yksinkertaisia polynomiepäyhtälöitä
- osaa käyttää ohjelmistoja matemaattisessa mallintamisessa, polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden tutkimisessa sekä polynomi-, rationaali- ja juuriyhtälöiden ja polynomiepäyhtälöiden ratkaisemisessa sovellusten yhteydessä.

Talousmatematiikka

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan
- soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa

- oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset
- osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Funktiot ja yhtälöt 1

- polynomifunktio ja -yhtälö sekä polynomiepäyhtälö
- 2. asteen yhtälön ratkaisukaava
- polynomien tulo ja binomikaavat (summan neliö, summan ja erotuksen tulo)
- polynomien tekijät
- potenssifunktio ja potenssiyhtälö (eksponenttina positiivinen kokonaisluku)
- rationaalifunktiot ja -yhtälöt
- juurifunktiot ja -yhtälöt

Talousmatematiikka

- aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat
- korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus
- talletukset ja lainat
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Monipuolisen opintojakson aikana opiskelijat ohjatusti refleктоivat heidän vahvuus- ja kehitysalueitaan ja tavoitteitaan. Opettajan antaessa näistä palautetta opiskelijan minäpystyvyyden tunne vahvistuu. Lisäksi opintojaksolla tutustutaan aikuistuvan ihmisen näkökulmasta tärkeisiin talousmatematiikan aiheisiin, mikä lisää opiskelijan luottoa hänen omaan tulevaisuuteensa. Veronmaksua käsitellään myös yhteisön hyvinvoinnin näkökulmasta.

MAA3 Geometria, 2 op (MAA3)

Opintojakson moduulit

- Geometria, 2 op (MAA3), Pakollinen

Tavoitteet

Geometria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu hahmottamaan ja kuvaamaan tilaa ja muotoa koskevaa tietoa sekä kaksi- että kolmiulotteisissa tilanteissa
- osaa soveltaa yhdenmuotoisuutta, Pythagoraan lausetta sekä suora- ja vinokulmaisen kolmion trigonometriaa
- harjaantuu muotoilemaan, perustelemaan ja käyttämään geometrista tietoa sisältäviä lauseita
- osaa käyttää ohjelmistoja tutkiessaan kuvioita ja kappaleita sekä niihin liittyvää geometriaa.

Keskeiset sisällöt

Geometria

- *kuvioiden ja kappaleiden yhdenmuotoisuus*
- *sini- ja kosinilause*
- *monikulmioihin liittyvien pituuksien, kulmien ja pinta-alojen laskeminen*
- *ympyrän ja sen osien ja siihen liittyvien suorien geometriaa*
- *suoraan lieriöön ja suoraan kartioon sekä palloon liittyvien pituuksien, pinta-alojen ja tilavuuksien laskeminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson aikana ratkaistaan geometrisia ongelmia myös kuvia piirtämällä ja vahvistetaan taitoa käyttää apukuvia ajattelun tukena. Ongelmat voivat liittyä useisiin eri aloihin, esimerkiksi rakennustekniikkaan.

MAA13 Matriisilaskenta, 2 op (MAA13)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija ymmärtää matriisilaskennan merkityksen nyky-yhteiskunnassa
- Oppii käyttämään teknologiaa tehtävien ratkaisussa

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- lineaariset yhtälöryhmät, matriisin ja vektorien peruslaskutoimitukset, käänteismatriisi ja determinantti. Sovelluksina käsitellään esimerkiksi todennäköisyyslaskentaa Markovin ketjuilla, pienimmän neliösumman käyriä tai analyyttistä geometriaa.
- Gaussin eliminaatiomenetelmä
- matriisin ja vektorien peruslaskutoimitukset
- käänteismatriisi ja determinantti.
- Sovelluksina käsitellään esimerkiksi todennäköisyyslaskentaa Markovin ketjuilla
- pienimmän neliösumman käyriä ja analyyttistä geometriaa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson aikana esitellään data-analytiikan matriisilaskentaa esimerkkinä matematiikan sovelluksista nyky-yhteiskunnassa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksoa suositellaan ensimmäisen vuoden pitkän matematiikan lukijoille

MAA4 Analyttinen geometria ja vektorit, 3 op (MAA4)

Opintojakson moduulit

- Analyttinen geometria ja vektorit, 3 op (MAA4), Pakollinen

Tavoitteet

Analyttinen geometria ja vektorit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää, kuinka analyttinen geometria luo yhteyksiä geometrinen ja algebrallisten käsitteiden välille*
- *ymmärtää yhtälön geometrisen merkityksen*
- *osaa ratkaista muotoa $|f(x)| = a$ tai $|f(x)| = |g(x)|$ olevia itseisarvoyhtälöitä*
- *ymmärtää vektorikäsitteen ja perehtyy vektorilaskennan perusteisiin*
- *osaa tutkia kaksiulotteisen koordinaatiston pisteitä, etäisyyksiä ja kulmia vektoreiden avulla*
- *osaa ratkaista tasogeometrian ongelmia vektoreiden avulla*
- *osaa käyttää ohjelmistoja käyrien ja vektoreiden tutkimisessa sekä niihin liittyvissä sovelluksissa.*

Keskeiset sisällöt

Analyttinen geometria ja vektorit

- *käyrän yhtälö*
- *suoran, ympyrän ja paraabelin yhtälö*
- *yhtälöryhmä*
- *suorien yhdensuuntaisuus ja kohtisuoruus*
- *itseisarvoyhtälö*
- *pisteen etäisyys suorasta*
- *vektoreiden perusominaisuudet*
- *tason vektoreiden yhteen- ja vähennyslasku sekä tason vektorin kertominen luvulla*
- *tason vektoreiden pistetulo, tason vektoreiden välinen kulma*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson aikana käsitellään esimerkkeinä ja tehtävinä vektorien sovelluksia myös fysiikan ja/tai muiden tieteiden alalla.

MAA5 Funktiot ja yhtälöt, 2 op (MAA5)

Opintojakson moduulit

- Funktiot ja yhtälöt 2, 2 op (MAA5), Pakollinen

Tavoitteet

Funktiot ja yhtälöt 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmifunktioiden avulla*
- *tutkii sini- ja kosinifunktioita yksikköympyrän symmetrioiden avulla*

- osaa ratkaista sellaisia trigonometrisia yhtälöitä, jotka ovat tyyppiä $\sin f(x) = a$ tai $\sin f(x) = \sin g(x)$
- osaa soveltaa sini- ja kosinifunktioiden yhteyttä $\sin^2 x + \cos^2 x = 1$
- tuntee eksponentti- ja logaritmifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä
- osaa käyttää ohjelmistoja funktioiden tutkimisessa, yhtälöiden ratkaisemisessa ja sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Funktiot ja yhtälöt 2

- suunnattu kulma ja radiaani
- yksikköympyrä
- sini- ja kosinifunktiot symmetria- ja jaksollisuusominaisuuksiin
- sini- ja kosiniyhtälöiden ratkaiseminen
- murtopotenssi ja sen yhteys juureen
- eksponenttifunktiot ja -yhtälöt
- logaritmi ja logaritmin laskusäännöt
- logaritmifunktiot ja -yhtälöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelijan ymmärrys matematiikan yhteyksistä muihin tieteisiin kehittyy, kun opintojakson aikana käsitellään esimerkkeinä ja tehtävinä muihin tieteisiin liittyviä funktioita. Esim. siniaalto harmonisessa värähtelijässä.

MAA6 Derivaatta, 3 op (MAA6)

Opintojakson moduulit

- Derivaatta, 3 op (MAA6), Pakollinen

Tavoitteet

Derivaatta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattisten mallien käyttäytymiseen derivaatan avulla
- omaksuu havainnollisen käsityksen funktion raja-arvosta ja jatkuvuudesta
- ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena
- kykenee määrittämään yksinkertaisten funktioiden derivaatat
- osaa derivoida yhdistettyjä funktioita
- hallitsee funktioiden kulun tutkimisen derivaatan avulla ja osaa määrittää niiden ääriarvot suljetulla välillä
- osaa käyttää ohjelmistoja raja-arvon, jatkuvuuden ja derivaatan tutkimisessa sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Derivaatta

- funktion raja-arvo, jatkuvuus ja derivaatta
- polynomi- ja rationaalifunktioiden sekä juurifunktion derivaatat

- *sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmifunktioiden derivaatat • funktioiden tulon ja osamäärän derivaatta*
- *funktioiden tulon ja osamäärän derivaatta*
- *yhdistetty funktio ja sen derivointi*
- *funktion kulun tutkiminen ja ääriarvojen määrittäminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija perehtyy opintojaksolla derivaatan sovelluksiin eri oppiaineissa esimerkkien ja tehtävien muodossa.

MAA7 Integraalilaskenta, 2 op (MAA7)

Opintojakson moduulit

- Integraalilaskenta, 2 op (MAA7), Pakollinen

Tavoitteet

Integraalilaskenta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää integraalifunktion käsitteen ja oppii määrittämään yksinkertaisten funktioiden integraalifunktioita*
- *ymmärtää määrätyn integraalin käsitteen ja sen yhteyden pinta-alaan sekä tutustuu numeeriseen menetelmään määrätyn integraalin määrittämisessä*
- *osaa määrittää pinta-aloja ja tilavuuksia määrätyn integraalin avulla*
- *perehtyy integraalilaskennan sovelluksiin*
- *osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa, integraalifunktion määrittämisessä, määrätyn integraalin laskemisessa sovellusten yhteydessä sekä numeerisessa integroinnissa.*

Keskeiset sisällöt

Integraalilaskenta

- *integraalifunktio ja tärkeimpien alkeisfunktioiden integrointi*
- *määrätty integraali*
- *suorakaidesääntö*
- *pinta-alan ja tilavuuden laskeminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija perehtyy opintojaksolla integraalilaskennan sovelluksiin eri oppiaineissa esimerkkien ja tehtävien muodossa.

MAA8 Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAA8)

Opintojakson moduulit

- Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAA8), Pakollinen

Tavoitteet

Tilastot ja todennäköisyys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa havainnollistaa diskreettiä tilastollista jakaumaa sekä määrittää ja tulkita jakauman tunnuslukuja*
- *osaa havainnollistaa kahden muuttujan yhteisjakaumaa sekä määrittää korrelaatiokertoimen ja regressiokäyrän*
- *perehtyy kombinatorisiin menetelmiin*
- *perehtyy todennäköisyyden käsitteeseen ja laskusääntöihin*
- *ymmärtää diskreetin todennäköisyysjakauman käsitteen ja oppii määrittämään jakauman odotusarvon ja tulkitsemaan sitä*
- *osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä tilastollisen tiedon esittämisessä*
- *osaa hyödyntää ohjelmistoja jakaumien havainnollistamisessa, tunnuslukujen määrittämisessä sekä todennäköisyyksien laskemisessa.*

Keskeiset sisällöt

Tilastot ja todennäköisyys

- *keskiluvut ja keskihajonta*
- *korrelaatio ja lineaarinen regressio*
- *klassinen ja tilastollinen todennäköisyys*
- *permutaatiot ja kombinaatiot*
- *todennäköisyyden laskusäännöt*
- *binomijakauma*
- *diskreetti todennäköisyysjakauma*
- *diskreetin jakauman odotusarvo*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksolla tehdään ympäristöä koskevista tilastoista palautettava tehtävä, jossa osasuorituksena on arvioida sitä, mitä tilastot ympäristöstä kertovat.

MAA10 3D-Geometria, 2 op (MAA10)

Opintojakson moduulit

- 3D-geometria, 2 op (MAA10), Valinnainen

Tavoitteet

3D-geometria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää vektorilaskennan tuntemustaan ja oppii käyttämään vektoreita kolmiulotteisessa avaruudessa
- oppii tutkimaan xyz-koordinaatiston pisteitä, suoria ja tasoja vektoreiden avulla
- vahvistaa avaruusgeometrian osaamistaan ääriarvosovellusten yhteydessä
- tutustuu kahden muuttujan funktioon
- osaa käyttää ohjelmistoja vektoreiden, suorien, tasojen ja pintojen havainnollistamisessa sekä vektorilaskennassa.

Keskeiset sisällöt

3D-geometria

- vektoriesitys kolmiulotteisessa koordinaatistossa
- piste- ja ristitulo
- piste, suora ja taso avaruudessa
- kulma avaruudessa
- yhden muuttujan differentiaali- ja integraalilaskennan sovelluksia avaruusgeometriassa
- kahden muuttujan funktio ja pinta avaruudessa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijat harjaantuvat ratkaisemaan matemaattisia tehtäviä yhteistyössä muiden kanssa. Esimerkiksi ryhmäkokeen tai ryhmässä tehtävän palautettavan tehtävän muodossa.

MAA11 Algoritmit ja lukuteoria, 2 op (MAA11)

Opintojakson moduulit

- Algoritmit ja lukuteoria, 2 op (MAA11), Valinnainen

Tavoitteet

Algoritmit ja lukuteoria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tietää, mikä on algoritmi, sekä oppii tutkimaan, kuinka algoritmit toimivat
- laatii yksinkertaisiin matemaattisiin ongelmiin liittyviä algoritmeja
- oppii ohjelmoimaan yksinkertaisia algoritmeja
- perehtyy logiikan käsitteisiin
- hallitsee lukuteorian peruskäsitteet ja perehtyy alkulukujen ominaisuuksiin
- osaa tutkia kokonaislukujen jaollisuutta
- käyttää ohjelmistoja ohjelmoinnissa ja lukujen tutkimisessa.

Keskeiset sisällöt

Algoritmit ja lukuteoria

- Algoritmisen ajattelun peruskäsitteet: peräkkäisyys, valinta ja toisto
- vuokaavio
- yksinkertaisten algoritmien, lajittelualgoritmien tai yhtälön numeerisen ratkaisuun liittyvän algoritmin ohjelmointi
- konnektiivit ja totuusarvot
- kokonaislukujen jaollisuus, jakoyhtälö ja kongruenssi
- Eukleideen algoritmi

- *aritmetiikan peruslause*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla kehitetään opiskelijan jatko-opintovalmiuksia tutustumalla sisällöltään samankaltaiseen matematiikkaan kuin korkeakouluissa. Loogisten ongelmien monenlaiset ratkaisutavat tukevat opiskelijan luovan ajattelun kehittymistä.

MAA12 Analyysi ja jatkuva jakauma, 2 op (MAA12)

Opintojakson moduulit

- Analyysi ja jatkuva jakauma, 2 op (MAA12), Valinnainen

Tavoitteet

Analyysi ja jatkuva jakauma

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää ymmärrystään analyysin peruskäsitteistä*
- *osaa muodostaa ja tutkia aidosti monotonisten funktioiden käänteisfunktioita*
- *täydentää integraalilaskennan taitojaan*
- *perehtyy jatkuvan todennäköisyysjakauman käsitteeseen ja oppii soveltamaan normaalijakaumaa*
- *osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa ja epäoleellisten integraalien laskemisessa sovellusten yhteydessä.*

Keskeiset sisällöt

Analyysi ja jatkuva jakauma

Keskeiset sisällöt

- *paloittain määritelty funktio*
- *funktion jatkuvuuden ja derivoituvuuden tutkiminen*
- *jatkuvien ja derivoituvien funktioiden yleisiä ominaisuuksia*
- *käänteisfunktio*
- *funktioiden raja-arvot äärettömyydessä*
- *epäoleelliset integraalit*
- *jatkuvat jakaumat, normaalijakauma ja normittaminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija tutustuu jatkuvan jakauman merkitykseen yhteiskunnan kannalta esimerkkien ja tehtävien muodossa.

MAA14 Matematiikan kertauskurssi, 2 op (MAA14)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- kerrata ja syventää tietoja lukion pitkän matematiikan kurssien keskeisimmistä osa-alueista
- valmistautuu ylioppilaskirjoituksiin ja jatko-opintoihin
- kerrata ja syventää taitoja käyttää ohjelmistoja matematiikan tehtävien ratkaisussa

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- pitkän matematiikan kurssien eri aihepiireistä syventäen kootut ja yhdistellyt sisältökokonaisuudet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämisen kohteet. Opiskelija osaa tehdä suunnitelman, jonka avulla hän valmistautuu ylioppilaskirjoituksiin. Opintojaksossa tehdään suunnitelma, jonka avulla valmistaudutaan ylioppilaskirjoituksiin. Lisäksi harjoitellaan tehtäviä aiheista, jotka ovat haastavia ja vahvistetaan osaamista aiheista, jotka opiskelija kokee hallitsevan. Näin opiskelija kehittyi huomioimaan omaa hyvinvointiaan pohtimalla järkeviä ja omia voimia säästäviä tapoja valmistautua ylioppilaskirjoituksiin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi. Arvosanaan vaikuttavat näytöt sovitaan opintojakson alussa. Niitä voivat olla esimerkiksi preliminäärikoe ja palautettavat tehtävät.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa kerrataan lukion pitkän matematiikan keskeisimpiä sisältöjä ja valmistaudutaan ylioppilaskirjoituksiin.

7.4.3. Matematiikan lyhyt oppimäärä (MAB)

Opintojaksot

MAB2 Lausekkeet ja yhtälöt, 2 op (MAB2)

Opintojakson moduulit

- Lausekkeet ja yhtälöt, 2 op (MAB2), Pakollinen

Tavoitteet

Lausekkeet ja yhtälöt

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käyttämään matematiikkaa ongelmien ratkaisemisessa ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä
- oppii muodostaan lausekkeita ja yhtälöitä annettuihin ongelmiin sekä ratkaisemaan yhtälöitä ja tulkitsemaan saatua ratkaisua
- osaa soveltaa lukujonoja ja niistä muodostettuja summia matemaattisten ongelmien ratkaisussa
- osaa käyttää ohjelmistoja polynomifunktion tutkimisessa, polynomi yhtälöihin ja polynomifunktioihin liittyvien sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Lausekkeet ja yhtälöt

Keskeiset sisällöt

- ongelmien muotoileminen yhtälöiksi
- yhtälöiden ratkaiseminen
- ratkaisujen tulkinta ja arvioiminen
- toisen asteen polynomifunktio ja toisen asteen yhtälön ratkaiseminen
- aritmeettinen lukujono ja summa
- geometrinen lukujono ja summa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson aikana opiskelijat ohjatusti refleктоivat heidän vahvuus- ja kehitysalueitaan ja tavoitteitaan. Opettajan antaessa näistä palautetta opiskelijan minäpystyvyyden tunne vahvistuu.

MAB3 Geometria, 2 op (MAB3)

Opintojakson moduulit

- Geometria, 2 op (MAB3), Pakollinen

Tavoitteet

Geometria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu tekemään havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista
- vahvistaa tasokuvioiden ja kolmiulotteisten kappaleiden kuvien piirtämisen taitojaan
- osaa ratkaista käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen
- osaa käyttää ohjelmistoja kuvioiden ja kappaleiden tutkimisessa sekä geometriaan liittyvien sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Geometria

Keskeiset sisällöt

- kuvioiden yhdenmuotoisuus
- suorakulmaisen kolmion trigonometria
- Pythagoraan lause ja Pythagoraan lauseen käänteislause

- *kuvioiden ja kappaleiden pinta-alan ja tilavuuden määrittäminen*
- *geometrian menetelmien käyttö tasokoordinaatistossa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson aikana ratkaistaan geometrisia ongelmia myös kuvia piirtämällä ja vahvistetaan taitoa käyttää apukuvia ajattelun tukena. Ongelmat voivat liittyä useisiin eri aloihin, esimerkiksi rakennustekniikkaan.

MAB4 Matemaattisia malleja, 2 op (MAB4)

Opintojakson moduulit

- Matemaattisia malleja, 2 op (MAB4), Pakollinen

Tavoitteet

Matemaattisia malleja

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *näkee reaali maailman ilmiöissä säännönmukaisuuksia ja riippuvuuksia ja kuvaa niitä matemaattisilla malleilla*
- *arvioi lineaarisen ja eksponentiaalisen kasvun malleja muun muassa taulukkolaskentaohjelman avulla ja tekee ennusteita mallien avulla*
- *tottuu arvioimaan mallien hyvyttä ja käyttökelpoisuutta*
- *osaa käyttää ohjelmistoja mallintamisessa, polynomi- ja eksponenttifunktion ominaisuuksien tutkimisessa sekä polynomi- ja eksponenttiyhtälöiden ratkaisussa sovellusten yhteydessä.*

Keskeiset sisällöt

Matemaattisia malleja

Keskeiset sisällöt

- *lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin soveltaminen*
- *eksponenttiyhtälön ratkaiseminen*
- *ennusteet ja mallin hyvyys*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksolla tutustutaan erilaisten mallien yhteiskunnalliseen merkitykseen esimerkkien ja tehtävien muodossa.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksolla tehdään ympäristöä koskevista malleista palautettava tehtävä, jossa osasuorituksena on arvioida sitä, kuinka hyvin mallit ympäristöä kuvaavat.

MAB5 Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAB5)

Opintojakson moduulit

- Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAB5), Pakollinen

Tavoitteet

Tilastot ja todennäköisyys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käsittelemään, havainnollistamaan ja tulkitsemaan tilastollisia aineistoja
- perehtyy todennäköisyyslaskennan perusteisiin ja sitä havainnollistaviin malleihin
- osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä havaintoaineiston tunnuslukujen määrittämisessä ja todennäköisyyslaskennassa.

Keskeiset sisällöt

Tilastot ja todennäköisyys

Keskeiset sisällöt

- tilastoaineiston havainnollistaminen ja tunnuslukujen määrittäminen
- regression ja korrelaation käsitteet
- havainto ja poikkeava havainto
- ennusteiden tekeminen
- todennäköisyyden käsite
- yhteen- ja kertolaskusääntö
- kombinaatiot ja tuloperiaate
- todennäköisyyslaskennan malleja

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla tutustutaan tilastoanalyysiin monitieteelliseen käyttöön esimerkkien ja tehtävien muodossa.

MAB6 Talousmatematiikka, 2 op (MAB6)

Opintojakson moduulit

- Talousmatematiikan alkeet, 1 op (MAB6), Pakollinen
- Talousmatematiikka, 1 op (MAB7), Pakollinen

Tavoitteet

Talousmatematiikan alkeet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee talousmatematiikan peruskäsitteet ja -taidot
- syventää prosenttilaskennan taitojaan
- oppii kuvaamaan talouselämän asioiden kehittymistä
- osaa käyttää tietolähteitä ja ohjelmistoja laskelmien tekemisessä sovellusten yhteydessä.

Talousmatematiikka

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan
- soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa
- oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset
- osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Talousmatematiikan alkeet

Keskeiset sisällöt

- suhteellinen osuus, vertailu, muutoksen laskeminen
- indeksi
- korkokäsite, yksinkertainen korko
- verotus
- valuutat

Talousmatematiikka

Keskeiset sisällöt

- aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat
- korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus
- talletukset ja lainat
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla tutustutaan aikuistuvan ihmisen näkökulmasta tärkeisiin talousmatematiikan aiheisiin, mikä lisää opiskelijan luottoa hänen omaan tulevaisuuteensa. Veronmaksua käsitellään myös yhteisön hyvinvoinnin näkökulmasta.

MAB7 Matemaattinen analyysi, 2 op (MAB7)

Opintojakson moduulit

- Matemaattinen analyysi, 2 op (MAB8), Valinnainen

Tavoitteet

Matemaattinen analyysi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin menetelmin
- ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena
- osaa tutkia polynomifunktion kulkua derivaatan avulla
- osaa määrittää sovellusten yhteydessä polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion kulun tutkimisessa sekä funktion derivaatan ja suljetun välin ääriarvojen määrittämisessä sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Matemaattinen analyysi

Keskeiset sisällöt

- *graafisia ja numeerisia menetelmiä*
- *polynomifunktion derivaatta*
- *polynomifunktion merkin ja kulun tutkiminen*
- *polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon määrittäminen suljetulla välillä*
- *funktion muutosnopeuden määrittäminen ohjelmistojen avulla*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijat harjaantuvat ratkaisemaan matemaattisia tehtäviä yhteistyössä muiden kanssa. Esimerkiksi ryhmäkokeen tai ryhmissä tehtävän palautettavan tehtävän muodossa.

MAB8 Tilastot ja todennäköisyys II, 2 op (MAB8)

Opintojakson moduulit

- Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat, 2 op (MAB9), Valinnainen

Tavoitteet

Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu normaalijakaumaan matemaattisena mallina*
- *tutustuu binomijakaumaan matemaattisena mallina*
- *vahvistaa ja monipuolistaa tilastojen käsittely- ja tutkimustaitojaan ohjelmistojen avulla*
- *tietää, kuinka lasketaan tilastollisiin jakaumiin liittyviä tunnuslukuja ja todennäköisyyksiä, ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla*
- *ymmärtää luottamusvälin ja virhemarginaalin käsitteen ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla.*

Keskeiset sisällöt

Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat

Keskeiset sisällöt

- *normaalijakauma ja jakauman normittamisen käsitteet (odotusarvo ja keskihajonta)*
- *toistokoe*
- *binomijakauma*
- *luottamusvälin ja virhemarginaalin käsite*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla tehdään palautettava tehtävä, jossa tutkitaan tilastoihin liittyvää ongelmaa/ongelmia erilaisia ohjelmistoja hyödyntäen.

Abikurssi, 2 op (MAB10)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- kerrata ja syventää tietoja lukion pitkän matematiikan kurssien keskeisimmistä osa-alueista
- valmistautuu ylioppilaskirjoituksiin ja jatko-opintoihin
- kerrata ja syventää taitoja käyttää ohjelmistoja matematiikan tehtävien ratkaisussa

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Lyhyen matematiikan kurssien eri aihepiireistä syventäen kootut ja yhdistellyt sisältökokonaisuudet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämisen kohteet. Opiskelija osaa tehdä suunnitelman, jonka avulla hän valmistautuu ylioppilaskirjoituksiin. Opintojaksossa tehdään suunnitelma, jonka avulla valmistaudutaan ylioppilaskirjoituksiin. Lisäksi harjoitellaan tehtäviä aiheista, jotka ovat haastavia ja vahvistetaan osaamista aiheista, jotka opiskelija kokee hallitsevan. Näin opiskelija kehittyi huomioimaan omaa hyvinvointiaan pohtimalla järkeviä ja omia voimia säästäviä tapoja valmistautua ylioppilaskirjoituksiin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi

7.5. Biologia (BI)

Oppiaineen tehtävä

Biologia on luonnontiede, joka tutkii elämään liittyviä ilmiöitä molekyyl- ja solutasolta biosfääriin. Biologian opetuksen tarkoituksena on herättää kiinnostusta bio- ja ympäristötieteisiin ja tukea opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun kehittymistä. Opetus vahvistaa opiskelijan käsitystä biologian merkityksestä osana luonnontieteellisen maailmankuvan rakentumista. Luonnontieteellinen maailmankuva perustuu tieteelliseen tutkimukseen ja auttaa siten opiskelijaa tarkastelemaan maailmaa tietoperustaisesti. Biologian opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään elollisen luonnon rakennetta, toimintaa ja vuorovaikutussuhteita sekä evoluution merkityksen eliökunnan kehittymisessä.

Biologian oppiaine antaa opiskelijalle valmiuksia arkielämään, työelämään ja jatko-opintoihin. Biologian opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva siitä, että biotieteet ovat nopeasti kehittyviä tieteenaloja, joiden sovelluksia hyödynnetään monin tavoin esimerkiksi lääketieteissä, teollisuudessa sekä maa- ja metsätaloudessa. Biologian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään biotieteiden tarjoamia mahdollisuuksia edistää ihmiskunnan, muun eliökunnan ja elinympäristöjen hyvinvointia.

Biologian opetukselle on ominaista havainnointiin ja kokeellisuuteen perustuva tiedonhankinta, tutkimuksellisuus sekä aktivoivat ja vuorovaikutteiset työ- ja toimintatavat. Biologian

opetuksessa tehdään laborointeja ja työskennellään myös digitaalisissa ja koulun ulkopuolisissa opiskeluympäristöissä. Opiskelun edetessä kokeellisen työskentelyn taidot monipuolistuvat ja syvenyvät. Opetuksessa tehdään monipuolisesti yhteistyötä muiden oppiaineiden kanssa. Biologian opetukseen sisältyviä ilmiöitä tarkastellaan erityisesti maantieteessä, kemiassa, fysiikassa, psykologiassa ja terveystiedossa kullekin oppiaineelle ominaisella tavalla.

Laaja-alainen osaaminen

Biologian opetuksen perustana on luonnon monimuotoisuuden ja sen kehittymisen ymmärtäminen. Opetuksessa keskeinen teema on kestävän tulevaisuuden rakentaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä biologian tavoitteiden saavuttamisen kanssa.

Biologian opetus vahvistaa luontevasti opiskelijan **hyvinvointiosaamista**. Opetus lisää opiskelijan ymmärrystä monimuotoisen, puhtaan ja terveellisen ympäristön merkityksestä ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Biologiassa korostuvat yksilöiden erilaisuus ja monimuotoisuus sekä niiden biologinen tausta, mikä antaa opiskelijalle työkaluja moninaisuuden ymmärtämiseen. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteidensa asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.

Vuorovaikutusosaamisen osalta opiskelija oppii biologian oppiaineessa argumentoimaan ja arvioimaan omia ja muiden näkökulmia biologisen tiedon avulla. Opetusta annetaan erilaisissa oppimisympäristöissä ja monipuolisilla työmenetelmillä, mikä kehittää opiskelijan sosiaalisia ja vuorovaikutuksellisia valmiuksia.

Biologian opetus ohjaa opiskelijaa luonnontieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan ja tietojen kriittiseen analyysiin tukien näin **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Opetuksessa perehdytään biologian ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Biologian opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä monitieteiseen ja luovaan työskentelyyn vaihtelevissa oppimisympäristöissä.

Yhteiskunnallisen osaamisen osalta biologian opetuksessa annetaan opiskelijalle valmiuksia työskennellä yhteiskunnan kannalta tärkeillä aloilla, kuten terveydenhuollossa, ympäristöalalla sekä maa- ja metsätaloudessa. Biotieteet ovat nopeasti kehittyvä kansainvälinen ala, jonka sovelluksia hyödynnetään yhteiskunnassa paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Biologian opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seurattessaan mediaa. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävään elämäntapaan ja globaalin vastuun ottamiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä vahvistaen näin opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Biologian opetus kehittää opiskelijan **ympäristöosaamista** ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Siinä korostuu ymmärrys luonnon ainutlaatuisuudesta ja itseisarvosta. Opetuksessa käsitellään biologisten sovellusten ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestävän tulevaisuuden kannalta. Opetus auttaa opiskelijaa tekemään kestäviä valintoja arkielämässä sekä soveltamaan biologista tietoa **eettisyyttä** vaativissa pohdinnoissa.

Tavoitteet

Biologian opetuksessa edistetään opiskelijan kykyä tarkastella ilmiöitä biotieteiden näkökulmasta sekä vahvistetaan ja syvennetään biologian tietoja, taitoja ja osaamista monipuolisesti. Tavoitteet liittyvät biologiseen tarkastelutapaan, biologian ilmiöihin ja prosesseihin sekä biologisiin taitoihin ja niiden soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Biologinen tarkastelutapa

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää biologian keskeisiä käsitteitä täsmällisesti ja oikeissa yhteyksissä
- osaa havainnollistaa biologialle ominaisia ilmiöitä lajiesimerkkien avulla
- ymmärtää, että biologinen tieto perustuu tutkimukseen ja että Suomessa tehdään merkittävää alan tutkimusta
- ymmärtää biologisen tiedon ja siihen perustuvien sovellusten merkityksen innovaatioissa sekä erilaisten ongelmien ratkaisuisissa
- saa kokemuksia, jotka syventävät kiinnostusta biologiaa ja sen opiskelua kohtaan.

Biologiset ilmiöt ja prosessit

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eliöiden perusrakenteita ja toimintoja
- ymmärtää biologisia syy-seuraussuhteita molekyylitasolta biosfääriin
- ymmärtää evoluution merkityksen
- tuntee biologiseen tietoon perustuvia sovelluksia.

Biologiset taidot ja niiden soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- suunnittelee ja toteuttaa yksin tai ryhmässä kokeellista työskentelyä monipuolisissa oppimisympäristöissä, kuten maastossa, laboratoriossa ja virtuaalisissa ympäristöissä
- saa mahdollisuuden perehtyä biologian sovelluksiin vierailun, korkeakoulu yhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- käyttää ja arvioi kriittisesti biologisia tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä biologialle ominaisella tavalla
- ymmärtää eliökunnan monimuotoisuuden säilyttämisen merkityksen, tiedostaa kestävä kehityksen välttämättömyyden sekä rohkaistuu toimimaan myönteisten ratkaisujen puolesta.

Osaamisen arviointi

Biologiassa arvioidaan oppiaineen tavoitteiden saavuttamista moduulikohtaisia tavoitteita ja sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute ohjaavat opiskelijaa tulemaan tietoiseksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisen ja menetelmällisen osaamisen havainnointiin.

Arvioinnissa keskeisiä kohteita ovat opiskelijan tiedot ja taidot, kuten biologian peruskäsitteiden hallinta sekä ajattelu-, argumentointi- ja tutkimustaidot. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää biologista tietoa erilaisissa tilanteissa. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota luonnontieteellisten lainalaisuuksien sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen, vuorovaikutussuhteiden merkityksen oivaltamiseen sekä kokonaisuuksien hahmottamiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan taito arvioida tietoa kriittisesti.

Opiskelija voi osoittaa arvioitavaa osaamista myös kokeellisilla työskentelyillä maastossa tai laboratoriossa sekä esitelmillä, tutkielmilla ja muilla tuotoksilla.

Opintojaksot

BI1 Elämä ja evoluutio, 2 op (BI1)

Opintojakson moduulit

- Elämä ja evoluutio, 2 op (BI1), Pakollinen

Tavoitteet

Elämä ja evoluutio

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää elämän tunnusmerkit ja perusedellytykset sekä tunnistaa niitä esimerkeistä
- osaa solun perusrakennetta ja toimintaa tasolla, joka mahdollistaa evoluution ja ekosysteemin toiminnan ymmärtämisen
- osaa selittää perinnölliseen muunteluun, luonnonvalintaan ja lajiutumiseen liittyviä mekanismeja ja osaa selittää näiden merkityksen evoluutiolle
- osaa jäsentää nykyisen eliökunnan rakenteen
- ymmärtää ja osaa selittää, miten biologinen tieto tuotetaan.

Keskeiset sisällöt

Elämä ja evoluutio

Biologia tieteenä

- elämän tunnuspiirteet ja organisaatiotasot
- biologiset tieteenalat ja tutkimusmenetelmät
- biologiset havainnot, tutkimuskysymykset ja hypoteesien muodostaminen

Evoluutio

- solujen synty ja kehittyminen
- suvullinen ja suvuton lisääntyminen
- muuntelu ja sen perinnölliset perusteet
- luonnonvalinta
- lajiutuminen
- kasvien ja eläinten evoluutio ja avainsopeumat
- ihmisen evoluutio
- evoluution tutkiminen

Eliökunta

- luokittelun periaatteet
- eliökunnan sukupuu ja keskeisimmät taksonit

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla työskennellään monipuolisilla työmenetelmillä (mm. pienryhmissä), jossa opiskelija pääsee argumentoimaan ja arvioimaan omia ja muiden näkökulmia biologisen tiedon avulla, minkä tavoitteena on myös kehittää opiskelijan sosiaalisia ja vuorovaikutuksellisia valmiuksia.

BI4 Solu ja perinnöllisyys, 2 op (BI4)

Opintojakson moduulit

- Solu ja perinnöllisyys, 2 op (BI4), Valinnainen

Tavoitteet

Solu ja perinnöllisyys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa nimetä solun perusrakenteet
- osaa selittää solujen keskeisiä toimintoja
- hallitsee periytymisen perusmekanismit ja osaa soveltaa niitä esimerkkien avulla
- osaa mikroskopoida erilaisia soluja ja tulkita solujen mikroskooppisia rakenteita
- osaa toteuttaa pienen kokeellisen työn.

Keskeiset sisällöt

Solu ja perinnöllisyys

Tumallisen solun rakenne ja toiminta

- solu tutkimuskohteena
- biomolekyylit
- eläin-, kasvi- ja sienisol
- geenien ilmeneminen ja sen säätely
- fotosynteesi
- soluhengitys, käymisreaktiot

Solujen lisääntyminen

- mitoosi ja solun jakautuminen
- meioosi ja sukusolujen synty

Periytymisen perusteet

- geenimutaatioiden tuottamat uudet alleelit
- mendelistinen periytyminen
- kodominantti periytyminen, polygeeninen periytyminen, sukupuoleen sitoutunut periytyminen, periytymistavan päättelemisen sukupuusta

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla perehdytään soluihin ja perinnöllisyyteen. Tämä antaa opiskelijalle työkaluja itsensä ja ympärillä olevan moninaisuuden ymmärtämiseen.

BI5 Ihmisen biologia, 2 op (BI5)

Opintojakson moduulit

- Ihmisen biologia, 2 op (BI5), Valinnainen

Tavoitteet

Ihmisen biologia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa nimetä ja tunnistaa tärkeimpien elinten ja elimistöjen rakenteet ja selittää niiden toimintaperiaatteita
- ymmärtää, mitä homeostasia on, ja osaa kertoa esimerkkejä siihen vaikuttavista tekijöistä
- osaa kuvata elimistön viestintäjärjestelmiä ja selittää, kuinka eri osat viestivät keskenään
- osaa selittää elimistön kykyä aistia ympäristöä ja reagoida muutoksiin
- osaa selittää ja vertailla elimistön eri puolustusmekanismeja mikrobeja vastaan
- osaa kertoa ja perustella lisääntymisen keskeisimmät vaiheet hedelmöityksestä syntymään
- osaa toteuttaa pienimuotoisen, ihmisen elimistön toimintaa mittaavan kokeellisen työn ja esittää sen tulokset.

Keskeiset sisällöt

Ihmisen biologia

Solu, kudosis, elin

- solujen erilaistuminen kantasoluista ja syöpäsolut
- elinten muodostuminen eri kudostyypeistä

Elimistön säätely

- hermoston rakenne ja toiminta
- umpirauhaset ja hormonit

Aineenvaihdunta

- ruoansulatuselimistö
- verenkiertoelimistö
- hengityselimistö
- kuona-aineiden erityis

Liikkuminen

- tuki- ja liikuntaelimistö

Elimistön sopeutuminen ympäristöön

- iho ja lämmönsäätely
- aistit
- puolustusjärjestelmä

Lisääntyminen

- sukuelimet ja sukupuolen kehitys
- hedelmöitys, raskaus ja synnytys

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla opiskelija perehtyy hyvinvointinsa biologiseen perustaan eli ihmiskehon rakenteeseen, toimintaan ja säätelyyn.

BI6 Biotekniikka ja sen sovellukset, 2 op (BI6)

Opintojakson moduulit

- Biotekniikka ja sen sovellukset, 2 op (BI6), Valinnainen

Tavoitteet

Biotekniikka ja sen sovellukset

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee eri mikrobien rakenteet ja ymmärtää niiden perustoiminnot
- osaa kertoa esimerkkejä siitä, miten mikrobeja voidaan hyödyntää biotekniikassa
- syventää tietoja nukleiinihapoista ja niiden ominaisuuksista sekä tietää, miten niitä voidaan hyödyntää geenitekniikassa
- osaa selittää esimerkkien avulla biotekniikan keskeisimpiä sovelluksia ja innovaatioita sekä perustella niiden merkityksen jalostuksessa, lääketieteissä, teollisuudessa sekä ympäristönsuojelussa
- osaa tunnistaa ja arvioida biotekniikan mahdollisuuksia ja riskejä sekä esittää niistä perusteltuja eettisiä mielipiteitä
- osaa suunnitella ja toteuttaa biologian soveltamiseen liittyvän kokeellisen työn.

Keskeiset sisällöt

Biotekniikka ja sen sovellukset

Mikrobit

- mikrobien luokittelu
- bakteerien rakenne, muuntelu, antibioottiresistenssi
- virusten rakenne ja lisääntyminen
- mikrobien hyödyntäminen biotekniikassa

DNA:n muokkaus ja tutkiminen geenitekniikalla

- tumallisen ja tumattoman solun perimän ja geenien toiminnan erot
- DNA:n monistaminen, pilkkominen ja palojen erottelu
- DNA:n sisältämän informaation selvittäminen
- geenien siirto- ja muokkausmenetelmät

Biotekniikan keskeiset sovellukset ja merkitys

- perinteinen ja geenitekniikkaan perustuva kasvi- ja eläinjalostus
- lääketieteet
- genomitieto ja sen hyödyntäminen
- DNA-tietoon perustuva yksilön ja lajien tunnistus
- ympäristönsuojelu
- teollisuus

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Kurssilla opiskelija kerryttää etenkin tietopohjaa, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seuratessaan mediaa. Kurssilla keskustellaan esimerkiksi ratkaisuksista terveydenhuollossa, teollisuudessa sekä maa- ja metsätaloudessa.

BI7 Biologian kertaus, 2 op (BI7)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- opiskelija kertaat keskeiset käsitteet ja sisällöt biologiasta
- opiskelija luo itselleen suunnitelman biologian ylioppilaskirjoituksiin valmistautumiseen
- opiskelija osaa muodostaa yhteinäisen kokonaisuuden biologian osa-alueiden perusteella lukion biologian oppimäärästä

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Lukion biologian moduulien sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Näkyä suoraan opintojakson sisällöissä ja valmistaudutaan tämän osoittamiseen ylioppilaskirjoituksissa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi hyväksytty/hylätty

BI8 Biologian laboroinnit, 2 op (BI8)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Syventää ja kerrata muiden opintojaksojen tietoja käytännön työskentelyllä
- Tutustuttaa keskittyneeseen kokeelliseen työskentelyyn ja työskentelyvälineisiin

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Mikroskooppien käyttäminen
- Eliöiden ja elinten preparointi
- Keskeisten aineenvaihduntareaktioiden tutkiminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Kokeellisessa työskentelyssä tarvitaan oppeja lähitieteistä sekä suunnittelua ja ongelmanratkaisua

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi hyväksytty/hylätty

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla keskitytään käytännön työskentelyyn ja vierailaan mahdollisuuksien mukaan lähialueella laboratoriotöiden parissa. Tehtävät työt ja vierailukohteet vaihtelevat ja opiskelijat pääsevät vaikuttamaan niihin.

BI2/KE2 Luonnontiede 1, 2 op (BI2 KE2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

FY2/BI3 Luonnontiede 2, 2 op (FY2/BI3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

BI2/BI3 Ekologia ja ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin, 2 op (BI2BI3)

Opintojakson moduulit

- Ekologian perusteet, 1 op (BI2), Pakollinen
- Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin, 1 op (BI3), Pakollinen

Tavoitteet

Ekologian perusteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää ja arvioida abioottisten ja bioottisten ympäristötekijöiden vaikutuksen eliöiden sopeutumiseen ja levinneisyyteen
- osaa selittää populaatioiden, eliöyhteisöjen ja ekosysteemien rakennetta ja toimintaa sekä kuvata niitä esimerkkien avulla
- osaa kuvata luonnon monimuotoisuutta ja perustella sen merkityksen.

Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee menetelmiä, joilla voidaan tutkia ja seurata ympäristön tilaa sekä tunnistaa ympäristöongelmia
- osaa vertailla, analysoida ja arvioida ihmisen toiminnan vaikutuksia ekosysteemeissä
- osaa esittää perustellen ympäristöongelmien ratkaisukeinoja ja tunnistaa ympäristön tilassa tapahtuvia positiivisia kehityssuuntia
- osaa arvioida ja perustella omaa toimintaansa ekologisen kestävyuden kannalta
- osaa hankkia, analysoida, tulkita ja esittää ekologista tutkimusaineistoa.

Keskeiset sisällöt

Ekologian perusteet

Ekologian perusteet

- ekosysteemien rakenne ja dynaamisuus
- hiilen, typen ja fosforin kierto ja energian virtaus ekosysteemissä
- populaatioiden ominaisuudet
- sopeutuminen, ekolokerot ja levinneisyys
- lajien väliset suhteet

Luonnon monimuotoisuus

- lajin sisäinen monimuotoisuus, lajien monimuotoisuus, ekosysteemien monimuotoisuus
- monimuotoisuuden merkitys

Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin

Ihmisen aiheuttamat ekosysteemien muutokset ja ympäristöongelmien ratkaisukeinoja

- ilmastonmuutoksen vaikutukset ekosysteemeihin
- happamoituminen
- rehevöityminen
- vierasaineiden vaikutukset ravintoketjuissa
- ihmisen vaikutus luonnon monimuotoisuuteen

Kestävää tulevaisuutta kohti

- ekosysteemipalveluiden merkitys ja ekologisesti kestävä kehitys
- toiminta kestävän elämäntavan edistämiseksi ja ympäristön tilaan vaikuttaminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen ovat opintojakson keskeinen sisältö

7.6. Maantiede (GE)

Oppiaineen tehtävä

Maantiede tarkastelee luonnon, ihmisen ja yhteiskunnan ilmiöitä ja vuorovaikutusta. Maantieteen opetuksen tehtävänä on avartaa opiskelijan maantieteellistä maailmankuvaa ja kehittää valmiuksia ymmärtää maailmanlaajuisia, alueellisia ja paikallisia ilmiöitä ja niiden ajallista muutosta sekä alueellisia ongelmia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa havaitsemaan muuttuvaan maailmaan vaikuttavia tekijöitä, muodostamaan perusteltuja näkemyksiä, ottamaan kantaa omassa ympäristössään, lähialueilla ja koko maailmassa tapahtuviin muutoksiin sekä toimimaan aktiivisesti luonnon ja ihmisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Opetus harjaannuttaa opiskelijan osallistumis- ja vaikuttamistaitoja sekä tukee opiskelijaa kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa tiedostamaan luonnon ja ihmistoiminnan vuorovaikutusta sekä tarkastelemaan maailmaa muuttuvana ja kulttuurisesti monimuotoisena elinympäristönä.

Maantieteen opetuksessa integroituvat luonnontieteelliset ja humanistis-yhteiskuntatieteelliset aiheet. Opetus antaa opiskelijalle valmiuksia ympäristö- ja ihmisoikeuskysymysten tarkasteluun sekä tukee opiskelijan kasvua sivistyneeksi ja vastuulliseksi kansalaiseksi.

Nuorten elämämaailma sekä opiskelijan arkiset kokemukset ja havainnot ovat maantieteen opetuksen lähtökohta. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia oppimisympäristöjä. Tutkiva lähestymistapa ja geomedian käyttö auttavat opiskelijaa syventämään maantieteellistä ajattelua sekä ymmärtämään arkiympäristössä ja paikallisella, alueellisella ja maailmanlaajuisella

tasolla tapahtuvia muutoksia. Geomedialla tarkoitetaan maantieteellisiä tiedonhankinta- ja esitystapoja, esimerkiksi karttoja, paikkatietoa, diagrammeja, kuvia, videoita, kirjallisia lähteitä, mediaa ja suullisia esityksiä. Geomedian monipuolinen käyttö tukee opiskelijaa maantieteellisen tiedon hankinnassa, analysoinnissa, tulkinnaissa ja visuaalisessa esittämisessä. Ajankohtaisten uutisten käsittely opetuksessa kehittää opiskelijan maailmankuvan rakentumista ja kriittistä ajattelua sekä auttaa häntä ymmärtämään lähiympäristössä ja muualla maailmassa tapahtuvia muutoksia.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä maantieteen tavoitteiden saavuttamisen kanssa.

Maantieteen opetuksessa tuetaan opiskelijan **hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen** kehittymistä. Maantieteen opetukselle ominaiset työskentelytavat ovat opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia vaihtelevissa oppimisympäristöissä. Maantieteen opetuksessa korostuvat erityisesti sosiaaliset ja yhteistyötaidot sekä vastuunotto omasta ja muiden työskentelystä. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteiden asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.

Maantieteen opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä **monitieteelliseen ja luovaan** työskentelyyn. Opetuksessa perehdytään maantieteen ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Geomediataidot vahvistavat opiskelijan monilukutaitoa. Maantieteen opetus motivoi opiskelijaa luonnontieteelliseen ja humanistis-yhteiskuntatieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan sekä tietojen kriittiseen analyysiin.

Maantieteen opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seuratessaan mediaa. Opetus edistää opiskelijan ymmärrystä kestävästä kehityksen merkityksestä aluesuunnittelun lähtökohdana ja antaa opiskelijalle valmiuksia osallistuvaan suunnitteluun. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävään tulevaisuuteen ja globaalin vastuun ymmärtämiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä, mikä vahvistaa **yhteiskunnallista osaamista**.

Maantieteen opiskelu vahvistaa opiskelijan **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** monipuolisesti. Opetus lisää ymmärrystä kulttuurisesta monimuotoisuudesta ja luonnonympäristön merkityksestä. Maantieteen opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva kestävästä elämäntavan välttämättömyydestä. Opetus auttaa opiskelijaa soveltamaan maantieteellisiä tietoja ja taitoja omassa arkielämässä, eettisissä pohdinnoissa ja kestävässä kulutusvalinnoissa.

Maantieteen opetus syventää opiskelijan käsitystä ihmisoikeuksien merkityksestä, yhteiskunnan moninaisuudesta ja alueellisen identiteetin muodostumisesta tukien siten opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamisen** kehittymistä. Maantieteelle on ominaista tarkastella ajankohtaisia maailmanlaajuisia ilmiöitä ja niiden vuorovaikutussuhteita. Maantiede tukee opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksien ja tulevaisuuden taitojen rakentumista sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi.

Tavoitteet

Maantieteen opetuksessa vahvistetaan opiskelijan maantieteellistä ajattelua, syvennetään ilmiöiden ja prosessien ymmärtämistä sekä kehitetään monipuolisten taitojen hallintaa ja soveltamista. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Maantieteellinen ajattelu

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan maantieteeseen ja maantieteen tapaan hahmottaa ja tutkia maailmaa
- ymmärtää, mikä on ominaista maantieteelle tieteenalana ja mihin maantieteellistä osaamista tarvitaan arkielämässä, opiskelussa ja työelämässä
- osaa käyttää maantieteellisiä käsitteitä täsmällisesti ja ilmaista perusteltuja näkemyksiä maantieteelle ominaisella tavalla oikeissa yhteyksissä
- syventää maailman karttakuvan ja paikannimistön hallintaansa
- osaa tarkastella maailmaa eri lähtökohdista, kuten yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmista
- ymmärtää kestäväen elämäntavan välttämättömyyden ja luonnonvaroja säästävän kiertotalouden merkityksen.

Maantieteelliset ilmiöt ja prosessit

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja
- ymmärtää ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja
- ymmärtää luonnon- ja ihmismaantieteellisten ilmiöiden ja prosessien vuorovaikutuksen.

Maantieteelliset taidot ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa havainnoida arkiympäristöjä ja tulkita maisemaa
- osaa vertailla ja analysoida luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiöitä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita sekä niissä tapahtuvia muutoksia eri aluetasoilla
- osaa havainnoida, kuvata ja analysoida ihmisten hyvinvointia paikallisesti, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti
- osaa pohtia ja arvioida mahdollisia ratkaisuja ympäristön muutoksiin ja ihmisen toiminnan aiheuttamiin muutoksiin
- ymmärtää, soveltaa ja analysoi maantieteellistä tietoa sekä hyödyntää monipuolisesti geomediaa tiedon hankinnassa, arvioinnissa ja esittämisessä
- seuraa ajankohtaisia maailman tapahtumia ja osaa kriittisesti arvioida niihin vaikuttavia tekijöitä sekä mahdollisia seurauksia
- tuntee alueiden kehittämisen, osallistumisen ja vaikuttamisen keinoja
- saa valmiuksia toimia kantaaottavana ja kestävää tulevaisuutta edistävänä aktiivisena maailmankansalaisena.

Osaamisen arviointi

Maantieteen yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan moduulikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute ohjaavat opiskelijaa tulemaan tietoiseksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin.

Maantieteen arvioinnin keskeisiä kohteita ovat maantieteellinen ajattelu, maantieteellisten ilmiöiden ja prosessien ymmärtäminen sekä maantieteellisten taitojen osaaminen ja soveltaminen. Opiskelija voi esittää maantieteellistä ajatteluaan ja tietoaan monipuolisin menetelmin. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, arvioida, havainnollistaa ja esittää maantieteellistä tietoa erilaisissa tilanteissa. Maantieteessä keskeisiä arvioitavia taitoja ovat karttojen luku- ja tulkintataito, graafiset esittämistaidot sekä muut geomediataidot. Opiskelija voi osoittaa arvioitavaa osaamista myös kenttätöillä sekä esitelmillä, tutkielmilla ja muilla tuotoksilla.

Opintojaksot

GE1 Maailma muutoksessa, 2 op (GE1)

Opintojakson moduulit

- Maailma muutoksessa, 2 op (GE1), Pakollinen

Tavoitteet

Maailma muutoksessa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää maantieteellistä maailmankuvaansa ja osaa käyttää paikannimistöä luontevasti tarkoituksenmukaisissa yhteyksissä*
- *osaa analysoida ympäristön muutosten syitä ja arvioida ympäristön muutosten seurauksia eri alueilla*
- *tuntee keinoja ja osaa selittää, millaisten ratkaisujen avulla ympäristön muutoksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla*
- *osaa analysoida ihmiskunnan muutosten syitä ja arvioida muutosten seurauksia eri alueilla*
- *tuntee keinoja ja osaa arvioida, miten ihmistoiminnan aiheuttamiin muutoksiin voidaan vaikuttaa eri alueilla*
- *tuntee kestävän kehityksen sitoumuksia sekä osaa käyttää näitä eettisten perustelujen pohjana*
- *osaa hankkia, analysoida ja esittää asianmukaista ja luotettavaa tietoa alueellisista kysymyksistä geomedialla hyödyntäen*
- *osaa arvioida kriittisesti ajankohtaisia alueellisia uutisia ympäristön tai ihmiskunnan muutoksista eri medioissa.*

Keskeiset sisällöt

Maailma muutoksessa

Maantiede tieteenalana

- *miten maantieteessä tarkastellaan ympäristöä ja maailmaa*
- *miten maantiedettä hyödynnetään työelämässä ja arjessa*
- *alueelliset ajankohtaiset uutiset*

Ympäristön muutoksia ja niiden ratkaisukeinoja

- *ilmastonmuutosten mekanismit*
- *nykyisen ilmastonmuutoksen syitä ja seurauksia*
- *kuivuus, aavikoituminen, myrskyt, tulvat*
- *ympäristön muutoksiin sopeutuminen ja niiden hillintä*

Ihmiskunnan muutoksia

- *väestön kasvun ja vaurastumisen maailmanlaajuiset ympäristövaikutukset*
- *puhtaan veden puute, nälkä*
- *hyvinvoinnin jakautuminen, köyhyys*
- *pakolaisuus*
- *kestävän kehityksen sitoumukset*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija pääsee pohtimaan luonnoriskien, ympäristöriskien ja ihmiskunnan riskien syitä, seurauksia ja ratkaisukeinoja

GE2 Sininen maailma, 2 op (GE2)

Opintojakson moduulit

- Sininen planeetta, 2 op (GE2), Valinnainen

Tavoitteet

Sininen planeetta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti luonnonmaantieteen peruskäsitteitä ja paikannimistöä
- osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää luonnonmaantieteellistä tietoa geomedian avulla
- osaa selittää Maan planetaarisuudesta johtuvia ilmiöitä ja perustella ilmiöiden vaikutuksia luonnon järjestelmiin
- osaa kuvata ja analysoida elottoman ja elollisen luonnon alueellisuutta maapallolla
- osaa tulkita kuvista ja kartoilta luonnonmaisemien rakennetta, syntyä ja kehitystä sekä selittää perustellen, miten ja miksi luonnonmaisemat muuttuvat
- osaa analysoida luonnonriskien syitä ja arvioida luonnonriskien seurauksia eri alueilla
- osaa selittää ja vertailla esimerkkien avulla, miten luonnonriskien seurauksia voidaan ennakoida tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- ymmärtää luonnonmaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa ja ihmisten arkielämässä.

Keskeiset sisällöt

Sininen planeetta

Luonnonmaantieteellinen ajattelu

- luonnonmaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- luonnonmaantieteen tietolähteet ja tutkimusmenetelmät

Ilmakehä ja vesikehä

- ilmakehän rakenne ja tuulet, muutokset otsonikerroksessa
- veden kiertokulku, sateet ja meriveden liikkeet, ENSO ja NAO
- sää ja sen ennustaminen
- ilmastoalueet

Kivikehä

- maapallon rakenne ja kiviaineksen kierto
- endogeeniset ja eksogeeniset tapahtumat maanpinnan muokkaajina
- endogeeniset ja eksogeeniset ilmiöt riskeinä, keskeiset riskialueet, ennakointi ja niihin varautuminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijat pääsevät itse vaikuttamaan kurssin työtapoihin, luomaan tavoitteita itselleen ja ottamaan lisääntyvässä määrin vastuuta omasta opiskelusta ja jaksamisesta.

GE3 Yhteinen maailma, 2 op (GE3)

Opintojakson moduulit

- Yhteinen maailma, 2 op (GE3), Valinnainen

Tavoitteet

Yhteinen maailma

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti ihmismaantieteen käsitteitä ja paikannimistöä
- tunnistaa kulttuurisia piirteitä ja niiden eroja, arvostaa niiden moninaisuutta sekä ottaa toiminnassaan huomioon ihmisoikeudet
- osaa hankkia, analysoida, arvioida ja esittää ihmismaantieteellistä tietoa geomedian avulla
- osaa kuvata ja analysoida ihmistoiminnan alueellisia piirteitä sekä ihmisen ja luonnon välisiä riippuvuussuhteita eri aluetasoilla
- osaa analysoida luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien vaikutusta ihmisen toimintaan sekä vertailla eri alueita
- osaa analysoida esimerkkien avulla ihmiskunnan riskien ja ympäristöriskien syitä ja arvioida niiden seurauksia sekä tunnistaa keinoja, miten riskien seurauksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- ymmärtää ihmismaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa, ihmisten arkielämässä ja omassa toiminnassaan.

Keskeiset sisällöt

Yhteinen maailma

Ihmismaantieteellinen ajattelu

- ihmismaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- ihmismaantieteen tietolähteet ja tutkimusmenetelmät
- paikkojen kokeminen ja miellekartat

Väestö, asutus ja kulttuurit

- väestörakenne ja väestönmuutokset
- asutuksen sijoittuminen, muuttoliikkeet
- kulttuurien moninaisuus, alueellinen identiteetti ja ihmisoikeuksien toteutuminen, kuten alkuperäiskansojen asema

Kaupungit ja kaupungistuminen

- maankäyttö ja rakennettu ympäristö
- kaupunkiympäristön muutokset ja ekokaupungit

Tuotannon alueelliset piirteet ja luonnonvarojen kestävä käyttö

- maa-, metsä- ja kalatalous
- kaivannaiset, energialähteet
- teollisuus

- *kiertotalous*

Liikkuminen, palvelut ja vuorovaikutus

- *saavutettavuus, liikenneverkot ja matkailu*
- *globalisaatio*
- *innovaatioiden alueellinen leviäminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla keskitytään juuri ihmismaailman ilmiöihin maapallolla.

GE4 Geomedia - tutki, osallistu ja vaikuta, 2 op (GE4)

Opintojakson moduulit

- Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta, 2 op (GE4), Valinnainen

Tavoitteet

Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa asettaa maantieteellisiä kysymyksiä ja toteuttaa tutkimuksen tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin, jossa on paikallinen, alueellinen tai globaali ulottuvuus*
- *ymmärtää ja osaa selittää, miten geomediaa sovelletaan maantieteellisessä tutkimuksessa, omassa arjessa ja yhteiskunnan eri aloilla*
- *osaa hyödyntää paikkatietosovelluksia ja tietää niiden toimintaperiaatteita*
- *osaa havainnoida arkiympäristöjä, tulkita maisemaa ja karttoja sekä kuvata ja selittää luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiötä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita*
- *tuntee ja osaa kuvata aluesuunnittelun tavoitteet ja eri tasot sekä kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa oman ympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen.*

Keskeiset sisällöt

Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta

Maantieteellinen tutkimus

- *geomedian käyttö tutkimuksessa; kartografian ja paikkatiedon perusteet, kuvat, videot, diagrammit ja taulukot sekä muut alueellisen tiedon lähteet*
- *ongelmien asettaminen, tutkimusaineiston hankinta, käsittely, analysointi, tulkinta, arviointi, havainnollistaminen ja esittäminen*
- *luonnon- ja kulttuurimaisemien tulkinta karttojen, kuvien ja muun geomedian avulla*
- *geomedian käyttö arjessa, työelämässä ja kestäväen tulevaisuuden edistämässä*

Aluesuunnittelu ja osallistuvan suunnittelun periaatteet

- *kaavoitus eri aluetasoilla*
- *osallistumisen keinot*

Maantieteellinen tutkielma tai osallistumis- ja vaikuttamisprojekti (opiskelijan valinnan mukaan)

- *näkökulma voi olla aluemaantieteellinen tai ilmiöpohjainen, keskeistä aiheen käsittelyssä on alueellisuus sekä ymmärrys ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta*
- *tutkielma tai muu projekti laaditaan yksin tai ryhmässä*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksolla tutustuaan esimerkiksi kaavoitukseen

GE5 Maantieteen kertaus, 2 op (GE5)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- opiskelija kertailee keskeiset käsitteet ja sisällöt maantieteestä
- opiskelija luo itselleen suunnitelman maantieteen ylioppilaskirjoituksiin valmistautumiseen
- opiskelija osaa muodostaa yhteinäisen kokonaisuuden maantieteen osa-alueiden perusteella lukion maantieteen oppimäärästä

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Lukion maantieteen opintojaksojen kertaus ja syventäminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tämä näkyy suoraan oppiaineen sisällöissä

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi suoritusmerkinnällä

7.7. Fysiikka (FY)

Oppiaineen tehtävä

Fysiikan opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään fysiikan merkityksen jokapäiväisessä elämässä, ympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetuksessa perehdytään oppiaineen ja sen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy, mikä auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti erilaisia arjen valintoja sekä näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Fysiikan opetus antaa opiskelijalle valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla sekä hyödyntää fysiikan osaamistaan työelämässä. Monipuolisilla oppimistilanteilla ja -ympäristöillä edistetään opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.

Fysiikan opetuksen tuella opiskelijan ymmärrys fysiikan käsitteistä rakentuu ja opiskelija ymmärtää niitä kvalitatiivisella ja kvantitatiivisella tasolla. Opiskelijan aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat johdonmukaiseksi käsitykseksi ympäröivästä todellisuudesta opiskelijoiden ja opettajien vuorovaikutuksessa ja fysiikan teorioiden avulla.

Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat ympäristöstä tehdyt havainnot. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista sekä luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin moduulin keskeisten sisältöjen osalta. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan työturvallisuutta noudattaen.

Laaja-alainen osaaminen

Fysiikan opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin. Opetus kehittää **yhteiskunnallista osaamista** antamalla opiskelijalle valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja vaikuttaa yhteiseen päätöksentekoon.

Opiskelijoiden oma tutkimuksellinen työskentely kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita fysiikan opiskeluun. Opiskelija kehittää **vuorovaikutusosaamistaan** ja oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä.

Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan ja ympäristöstä, käyttämään fysiikan osaamistaan kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestäväen käytön, ympäristö- ja terveysvaikutusten sekä energiantuotantotapojen kannalta. Fysiikan opetus tukee näin **eettisyyttä ja ympäristöosaamista, globaali- ja kulttuuriosaamista** sekä **hyvinvointiosaamista**.

Fysiikan opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkitsemista ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua tekstiä, kuvia, videoita, taulukoita, kuvaajia tai kaavoja. **Monitieteinen ja luova osaaminen** saa tukea fysiikan opiskelusta myös tieto- ja viestintäteknologian osalta. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin.

Tavoitteet

Fysiikan opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät fysiikan merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä fysiikan tietoihin ja niiden käyttämiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa arvioida fysiikan ja teknologian merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle
- tunnistaa fysiikan osaamistaan sekä kykenee asettamaan omia tavoitteitaan, kohtaamaan oppimishaasteitaan ja soveltamaan fysiikan opiskelustrategioita
- perehtyy fysiikan soveltamiseen monipuolisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä
- saa mahdollisuuksia perehtyä fysiikan sovelluksiin vierailujen, korkeakoulu-yhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja fysiikkaa soveltaville aloille
- saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.

Tutkimisen taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten, ongelmanratkaisun tai muun toiminnan lähtökohdiksi
- osaa suunnitella ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa
- tunnistaa virhelähteiden vaikutuksen mittauksiin
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.

Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää fysiikan keskeisiä käsitteitä johdonmukaisesti ja oikeissa yhteyksissä
- jäsentää käsitystään luonnon rakenteista ja ilmiöistä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla
- osaa ilmaista johtopäätöksiä ja näkökulmia fysiikalle ominaisilla tavoilla
- ymmärtää fysiikan ilmiöitä ja periaatteita teknologisten sovellusten taustalla
- osaa muodostaa, tulkita ja arvioida erilaisia malleja sekä käyttää niitä ja simulaatioita ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen
- osaa käyttää asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida niitä kriittisesti fysiikan tietojensa avulla.

Osaamisen arviointi

Arviointi kohdistuu fysiikan yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa fysiikan osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämisessä. Samalla opiskelija harjaantuu itsearviointiin.

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, esimerkiksi kysymysten muodostamista, ongelmanratkaisuprosessin kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

Opintojaksot

FY2/BI3 Luonnontiede 2, 2 op (FY2/BI3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

FY1/KE1 Luonnontieteellinen mittaaminen, 2 op (FY1/KE1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

FY10 Fysiikan matemaattiset menetelmät 1, 2 op (FY10)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija ymmärtää differentiaaliyhtälöiden merkityksen fysiikassa
- Osa soveltaa niitä fysiikan tehtävissä
- osaa käyttää sähköisiä työkaluja differentiaaliyhtälöiden ratkaisemiseksi

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tavalliset differentiaaliyhtälöt
- jotakin osittaisdifferentiaaliyhtälöitä, aaltoyhtälö, lämpöyhtälö
- Ratkaisumenetelmät

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Differentiaaliyhtälöihin päädytään monissa luonnontieteen, tekniikan ja taloustieteen ongelmissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

4 - 10

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksoa suositellaan 2 vuoden fysiikan lukijoille. Edellyttää MAA7 ja FY4 ja FY5 kurssien tietoja.

FY11 Fysiikan matemaattiset menetelmät 2, 2 op (FY11)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Integraalilaskennan laajentaminen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Käyräintegraali
- erilaiset koordinaatistot
- pinta-alaintegraali
- Tilavuusintegraali

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi 4 - 10

Opintojakson vapaa kuvaus

Sähköopin käsittelyä matemaattisemmin kuin lukion syventävissä kursseissa

Fy3 Energia ja lämpö, 2 op (FY3)

Opintojakson moduulit

- Energia ja lämpö, 2 op (FY3), Valinnainen

Tavoitteet

Energia ja lämpö

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää ymmärrystään energiasta fysiikan keskeisenä käsitteenä*
- *osaa tutkia aineen termodynaamiseen tilaan ja olomuodon muutoksiin liittyviä ilmiöitä*
- *osaa soveltaa termodynamiikan käsitteitä ja malleja energiantuotannon ratkaisujen tarkastelussa ja kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa*
- *tunnistaa energiatasapainon ja lämmönsiirtymisen merkityksen ilmastonmuutoksessa.*

Keskeiset sisällöt

Energia ja lämpö

Keskeiset sisällöt

- *voima vuorovaikutuksen voimakkuuden mittana*
- *mekaaninen työ*
- *termodynaaminen systeemi ja tilanmuuttajat*
- *lämpötila, paine ja hydrostaattinen paine*
- *energian säilyminen, sisäenergia, energian siirtyminen ja lämpömäärä*
- *aineen lämpeneminen ja jäähtyminen sekä olomuodon muutokset*
- *lämpölaajeneminen*
- *kaasujen tilanmuutokset ja ideaalikaasun tilanyhtälö*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija osaa tutkia aineen termodynaamiseen tilaan ja olomuodon muutoksiin liittyviä ilmiöitä.

Opiskelija osaa soveltaa termodynamiikan käsitteitä ja malleja energiantuotannon ratkaisujen tarkastelussa ja kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssi arvioidaan asteikolla 4 - 10

FY4 Voima ja liike, 2 op (FY4)

Opintojakson moduulit

- Voima ja liike, 2 op (FY4), Valinnainen

Tavoitteet

Voima ja liike

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tutkia kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä
- osaa tuottaa ja analysoida graafisia esityksiä mittausaineistosta
- ymmärtää säilymlakien merkityksen fysiikassa
- tuntee voimaan ja liikkeeseen liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

Keskeiset sisällöt

Voima ja liike

Keskeiset sisällöt

- tasainen ja tasaisesti kiihtyvä suoraviivainen liike
- kappaleiden vuorovaikutus ja voima sekä Newtonin lait
- voimien yhteisvaikutus, voimakuvio ja liikeyhtälö
- paino ja kitka
- liike-energia, potentiaalienergia ja mekaaninen energia
- mekaanisen energian säilyminen ja mekaniikan energiaperiaate
- liikemäärä, impulssi, liikemäärän säilyminen ja yksiulotteiset törmäykset

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- Opiskelija tuntee voimaan ja liikkeeseen liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

FY5 Jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FY5)

Opintojakson moduulit

- Jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FY5), Valinnainen

Tavoitteet

Jaksollinen liike ja aallot

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa mallintaa planetaarista liikettä ympyräliikkeenä
- perehtyy värähtely- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä
- osaa kuvata jaksollista liikettä fysikaalisilla ja matemaattisilla käsitteillä
- osaa mallintaa mekaanista värähtelyä ja ääntä jaksollisena liikkeenä.

Keskeiset sisällöt

Jaksollinen liike ja aallot

Keskeiset sisällöt

- momentti ja kappaleen kiertyminen
- tasapaino kiertymisen suhteen yksinkertaisissa tilanteissa
- tasainen ympyräliike ja normaalikiikkyvyys
- gravitaatiolaki ja planetaarinen liike

- *jaksollinen liike, jaksonaika, taajuus ja amplitudi*
- *harmoninen voima ja värähtelyliike sekä harmonisen voiman potentiaalienergia*
- *mekaanisten aaltojen synty, eteneminen ja heijastuminen*
- *mekaanisten aaltojen diffraktio ja interferenssi sekä seisovat aallot*
- *ääni aaltoliikkeenä, äänen intensiteettitaso, äänen ominaisuudet ja eteneminen*

Paikallinen lisäys

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija perehtyy värähtely- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä.

Opiskelija osaa mallintaa mekaanista värähtelyä ja ääntä jaksollisena liikkeenä.

FY6 Sähkö, 2 op (FY6)

Opintojakson moduulit

- Sähkö, 2 op (FY6), Valinnainen

Tavoitteet

Sähkö

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa tutkia kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja tehdä sähköopin perusmittauksia*
- *osaa käyttää kentän ja potentiaalin käsitteitä sähkökentän kuvaamisessa*
- *tuntee sähkölaitteisiin ja sähköenergian siirtoon liittyviä turvallisuusnäkökohtia.*

Keskeiset sisällöt

Sähkö

Keskeiset sisällöt

- *jännite ja sähkövirta tasavirtapiireissä*
- *resistanssi ja Ohmin laki*
- *sähköteho ja Joulen laki*
- *vastusten kytkennät ja Kirchhoffin lait*
- *akut ja akun latauspiiri*
- *Coulombin laki ja homogeeninen sähkökenttä*
- *potentiaalienergia ja potentiaali homogeenisessa sähkökentässä*
- *kondensaattori ja kondensaattorin energia*
- *puolijohteet, diodi ja LED komponentteina virtapiirissä*
- *sähköturvallisuus: sulake, suojausluokitus ja läpilyöntilujuus*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija osaa tutkia kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja tehdä sähköopin perusmittauksia.

FY7 Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FY7)

Opintojakson moduulit

- Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FY7), Valinnainen

Tavoitteet

Sähkömagnetismi ja valo

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää induktioilmiön keskeisen merkityksen sähkömagnetismissä*
- *ymmärtää sähköenergian tuotannon ja siirron fysikaaliset perusteet ja merkityksen yhteiskunnan toiminnan kannalta*
- *tunnistaa sähkömagneettisen säteilyn lähteitä ja vaikutuksia*
- *ymmärtää valon sähkömagneettisena ilmiönä.*

Keskeiset sisällöt

Sähkömagnetismi ja valo

Keskeiset sisällöt

- *ferromagnetismi ja magneettinen dipoli*
- *magneettinen vuorovaikutus ja magneettikenttä*
- *varatun hiukkasen liike homogeenisessa sähkö- ja magneettikentässä*
- *virtajohtimen magneettikenttä ja kahden virtajohtimen välinen voima*
- *sähkömagneettinen induktio, Lenzin laki ja pyörrevirrat*
- *generaattori, vaihtovirran synty, muuntaja ja energian siirto sähkövirran avulla*
- *sähkömagneettinen säteily ja sen spektri sekä mustan kappaleen säteilyn spektri*
- *valon heijastuminen, taittuminen ja kokonaisheijastuminen*
- *valon interferenssi ja diffraktio*
- *valon polarisaatio kvalitatiivisesti*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija ymmärtää sähköenergian tuotannon ja siirron fysikaaliset perusteet ja merkityksen yhteiskunnan toiminnan kannalta.

FY8 Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FY8)

Opintojakson moduulit

- Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FY8), Valinnainen

Tavoitteet

Aine, säteily ja kvantittuminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee ionisoivan säteilyn vaikutukset ja tutustuu säteilyn turvalliseen käyttöön*
- *tutustuu kvanttifysiikkaan perustuvaan maailmankuvaan alkeishiukkasfysiikasta kosmologiaan*
- *ymmärtää kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa.*

Keskeiset sisällöt

Aine, säteily ja kvantittuminen

Keskeiset sisällöt

- *energian kvantittuminen aineen ja säteilyn vuorovaikutuksessa*
- *fotoni sähkömagneettisen säteilykentän kvanttina*
- *atomin rakenne, atomin elektronien kvanttitilat ja aaltomekaanisen atomimallin periaate*
- *kvantittumiseen perustuva teknologia: laser ja kvanttirakenteet*
- *atomiytimen rakenne ja muutokset, radioaktiivinen hajoaminen*
- *ydinreaktiot, massan ja energian ekvivalenssi, ytimen sidosenergia*
- *ydinvoima, fissio ja fuusio*
- *hajoamislaki*
- *ionisoivan säteilyn lajit ja biologiset vaikutukset sekä soveltaminen lääketieteessä ja teknologiassa*
- *hiukkasfysiikan standardimalli*
- *maailmankaikkeuden kehitys*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija ymmärtää kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa.

Opiskelija tutustuu kvanttifysiikkaan perustuvaan maailmankuvaan alkeishiukkasfysiikasta kosmologiaan.

FY9 Fysiikan kertauskussi, 2 op (FY9)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- yo kokeisiin valmistautuminen
- eri kurssien kertausta

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Fysiikan kurssien eri aihepiireistä syventäen kootut ja yhdistellyt sisältökokonaisuudet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämisen kohteet. Opiskelija osaa tehdä suunnitelman, jonka avulla hän valmistautuu ylioppilaskirjoituksiin. Opintojaksossa tehdään suunnitelma, jonka avulla valmistaudutaan ylioppilaskirjoituksiin. Lisäksi harjoitellaan tehtäviä aiheista, jotka ovat haastavia ja vahvistetaan osaamista aiheista, jotka opiskelija koee hallitsevan. Näin opiskelija kehittyä huomioimaan omaa hyvinvointiaan pohtimalla järkeviä ja omia voimia säästäviä tapoja valmistautua ylioppilaskirjoituksiin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi

FY12/KE8 Fysiikan ja kemian työkurssi, 2 op (FY12KE8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

7.8. Kemia (KE)

Oppiaineen tehtävä

Kemian opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja nykyaikaisen maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Se ohjaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, yhteiskunnassa ja ympäristöhaasteiden ratkaisemisessa. Opetuksessa perehdytään oppiaineen ja sen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy, mikä auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti erilaisia arjen valintoja sekä näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Opetus herättää kiinnostusta kemian opiskelua ja kemian alan ammatteja kohtaan sekä antaa valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla. Monipuolisilla oppimistilanteilla ja -ympäristöillä edistetään opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.

Kemian opetus tukee opiskelijan käsitteiden ja ilmiöiden ymmärtämistä siten, että niiden makroskooppinen, mikroskooppinen ja symbolinen taso muodostavat loogisen kokonaisuuden. Opiskelijan aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielellä ja matemaattisesti.

Kemian opetuksessa käytetään vaihtelevia ja monipuolisia opetus- ja opiskelumenetelmiä, joilla kehitetään opiskelijan käsitteellistä ja menetelmällistä osaamista. Opetuksen keskeisiin lähtökohtiin kuuluu havainnointi ja tutkiminen. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista ja luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan kemikaali-, jäte- ja työturvallisuuslainsäädännön mukaisesti. Opiskelijat harjaantuvat ottamaan vastuuta yhteisestä turvallisuudesta, jolloin myös työelämässä tarvittava turvallisuusosaaminen kehittyy.

Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin moduulin keskeisten sisältöjen osalta. Tutkimisen taitojen perustana on kysymysten ja havaintojen tekeminen. Mittaaminen, luokittelu ja muut tutkimisen taidot kehittyvät erilaisten menetelmien harjoittelun kautta. Myös opiskelijan tiedon käsittelyn ja esittämisen taidot karttuvat. Kokeellisen työn taidot etenevät kohti oman tutkimuksen suunnittelua. Samalla opiskelija oppii tekemään johtopäätöksiä sekä arvioimaan ja argumentoimaan tutkimuksen tuloksia.

Laaja-alainen osaaminen

Kemian opetuksessa opiskelija omaksuu tietoja ja taitoja, jotka auttavat ymmärtämään kemian merkityksen oman arjen, terveyden ja elinympäristön kannalta, mikä tukee **hyvinvointiosaamisen** tavoitteita. Opiskelijalle muodostuu kyky tehdä arkielämässään valintoja, jotka ovat suotuisia hänen oman henkilökohtaisen terveytensä, ympäristön ja yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta. Kemian opiskelumenetelmät tukevat työskentelyä, jossa opiskelija tunnistaa omat vahvuutensa ja asettaa itselleen tavoitteita. Suunnitelmallinen opiskelu on tärkeä arjen taito, joka vahvistaa opiskelijan jaksamista ja kehittää kykyä työskennellä myös muuttuvissa olosuhteissa.

Kemian opetuksen kokeellisuus ja opiskelijan oma tutkimuksellinen työskentely kehittävät työskentelyn ja yhteistyön taitoja sekä kriittistä ajattelua ja innostavat opiskelijaa kemian opiskeluun. Opiskelija kehittää **vuorovaikutusosaamistaan** ja oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä.

Kemian opetuksessa tiedostetaan kemian täsmällisen kielenkäytön ja arkikielen välinen ero. Universaalia kemian kieltä lähestytään opiskelijan havaintojen ja arkikielen näkökulmasta. Kemiassa kielitietoisuuden ja kielitaidon merkitys näkyy erityisesti käsitteistön oppimisessa ja omien päätelmien selkeässä ja johdonmukaisessa perustelemissa.

Kemian opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkitsemista, argumentointia ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua kieltä, kuvia, videoita, malleja, simulaatioita, taulukoita ja kuvaajia tai kemian merkkikieltä. Kemiassa erityinen monilukutaidon muoto on kyky tulkita ja esittää symbolisia malleja ja submikroskooppisia kuvallisia malleja samoista ilmiöistä. Myös tieto- ja viestintäteknologia on osa nykyaikaista ja **monitieteistä osaamista** tukevaa kemian opetusta. Sitä käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin. Tietokonepohjaisella mittausjärjestelmällä voidaan korvata perinteisiä välineitä, ja tutkimusaineistoa on mahdollista taltioida myös kuvina ja videoina.

Luonnontieteellisessä työskentelyssä **luova osaaminen** näkyy kykynä muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä soveltaa, arvioida, yhdistellä ja analysoida hankittuja tietoja. Tutkimuksellinen opiskelu ja ongelmanratkaisu edellyttävät luovaa lähestymistapaa ja kehittävät luovaa ajattelua.

Kemian opetus tukee opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamista**. Opetus kehittää opiskelijan valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja yhteiseen päätöksentekoon syventämällä opiskelijan luonnontieteellistä ajattelua ja ymmärrystä tiedon luotettavuudesta, merkityksestä ja käytöstä. Luonnontieteellisen tiedon historiallinen kehitys avaa opiskelijalle näkymän sekä tieteellisen maailmankuvan kehitykseen että kemian merkitykseen yhteiskunnallisissa muutoksissa. Kemian innovaatioiden ja modernien sovellusten kautta opiskelija ymmärtää myös kemian merkityksen nyky-yhteiskunnassa, teknologiassa ja työelämässä. Kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Kemian opetus vahvistaa **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** syventämällä opiskelijan ymmärrystä erilaisista ympäristöongelmista ja niihin johtaneista syistä. Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan sekä ympäristöstä, käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja kiertotalouden kannalta. Opiskelija tunnistaa kemian tarjoamia ratkaisuja erilaisiin ympäristöhaasteisiin, kuten ilmastonmuutokseen ja luonnonvarojen riittävyteen.

Tavoitteet

Kemian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kemian merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä kemian tietoihin ja niiden käyttämiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa ohjausta kemian osaamisensa tunnistamisessa, omien tavoitteiden asettamisessa, oppimishaasteiden kohtaamisessa ja kemian opiskelustrategioiden soveltamisessa

- osaa arvioida kemian ja siihen liittyvien teknologioiden tarjoamia ratkaisuja sekä niiden merkitystä yksilön, ympäristön ja yhteiskunnan kannalta
- saa mahdollisuuksia perehtyä kemian sovelluksiin vierailujen, korkeakoulu yhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja kemiaa soveltaville aloille.

Tutkimisen taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa yhteisöllisesti
- tuntee kemian turvalliset työskentelytavat ja osaa käsitellä syntyneet kemikaalijätteet asianmukaisesti
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten ja ongelmanratkaisun lähtökohdiksi
- osaa toteuttaa kokeellisia tutkimuksia käyttäen kemialle tunnusomaisia työmenetelmiä
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä analysoida ja arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.

Kemian tiedot ja niiden käyttäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa kemian keskeisiä käsitteitä
- osaa käyttää erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä
- osaa käyttää monipuolisesti asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida eri yhteyksissä esitettyä tietoa kriittisesti kemian osaamisensa avulla.

Osaamisen arviointi

Arviointi kohdistuu kemian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute sekä itsearviointi tukevat opiskelijaa kemian osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämisessä.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, havainnollistaa ja esittää kemiallista tietoa. Kemiallisen tiedon soveltaminen, luonnontieteellisten lainalaisuuksien ja syy- ja seuraussuhteiden ymmärtäminen sekä kokonaisuuksien hahmottaminen ovat myös arvioinnin kohteita. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijan taitoon arvioida tietoa kriittisesti.

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön ja opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Kemiallisen tiedon ymmärtämistä ja soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, kuten kysymysten muodostamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

Opintojaksot

BI2/KE2 Luonnontiede 1, 2 op (BI2 KE2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

FY1/KE1 Luonnontieteellinen mittaaminen, 2 op (FY1/KE1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

KE3 Molekyylit ja mallit, 2 op (KE3)

Opintojakson moduulit

- Molekyylit ja mallit, 2 op (KE3), Valinnainen

Tavoitteet

Molekyylit ja mallit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa tietoa hiilen yhdisteistä jokapäiväisen elämän ilmiöissä
- osaa soveltaa ainemäärän ja konsentraation käsitteitä
- osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen hiilen yhdisteitä
- ymmärtää, kuinka tieto hiiliyhdisteistä rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa mallintamisen välineenä.

Keskeiset sisällöt

Molekyylit ja mallit

Keskeiset sisällöt

- liuoksen valmistus ja laimentaminen sekä standardisuoran sovittaminen pitoisuuden määrittämiseksi
- hiilivetyjen sekä hiilen happi- ja typpiyhdisteiden funktionaaliset ryhmät ja nimeämisen perusteet
- hapettuminen ja pelkistyminen hiilen happiyhdisteissä
- hiilen yhdisteiden rakenteiden mallintaminen ja ominaisuuksien selittäminen rakenteen avulla
- suhdekaavan ja molekyylikaavan selvittäminen laskennallisesti sekä rakenneisomeria
- kvanttimekaaninen atomimalli, hybridisaatio ja stereoisomeria hiiliyhdisteissä
- tutustuminen spektrien antamaan informaatioon aineen rakenteesta

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Hiiliyhdisteiden kemia on myös kansainvälistä (esim. molekyyli- ja rakennekaavat sekä reaktioiden esittäminen). Hiiliyhdisteiden käyttö etuineen ja haittoineen koskettaa kaikkia maanosia ja kulttuureita. Opintojaksossa harjoitellaan mallintamaan hiiliyhdisteitä ja esittämään reaktioita sopivalla ohjelmalla sekä tutustutaan hiiliyhdisteiden hyötyihin ja haittoihin. Lisäksi voidaan pohtia kestävän kehityksen (esimerkiksi YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n) tavoitteita kemian näkökulmasta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi

KE4 Kemiallinen reaktio, 2 op (KE4)

Opintojakson moduulit

- Kemiallinen reaktio, 2 op (KE4), Valinnainen

Tavoitteet

Kemiallinen reaktio

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokonaiskuvan kemiallisten reaktioiden moninaisuudesta ja merkityksestä elinympäristössämme
- osaa käyttää ja soveltaa reaktioihin liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön ja yhteiskunnan ilmiöissä sekä nykYTEKNOLOGIAN sovelluksissa
- osaa tutkia kemiallisia reaktioita kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen
- ymmärtää aineen häviämättömyyden merkityksen kemiassa.

Keskeiset sisällöt

Kemiallinen reaktio

Keskeiset sisällöt

- reaktioiden tutkiminen kokeellisesti sekä tutkimustulosten käsitteleminen, tulkitseminen ja esittäminen
- kemiallisen reaktion symbolinen ilmaisu ja tasapainottaminen, reaktiotuotteiden kaavat ja nimet
- saanto ja rajoittava tekijä kemiallisessa reaktiossa
- ideaalikaasun tilanyhtälö ja ainemäärä
- saostumis- ja hajoamisreaktio, palamisreaktio
- protolyysi, neutraloituminen ja titraus analyysimenetelmänä
- additio, eliminaatio, substituutio, kondensaatio ja hydrolyysi hiiliyhdisteissä sekä yleisimpien biomolekyylien muodostuminen
- polymeroitumisreaktiot, polymeerien ominaisuudet, käyttö ja elinkaari

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Työskentely pareittain tai pienryhmissä kehittää ja vahvistaa vuorovaikutustaitoja. Tuotosten esittäminen koko ryhmälle tukee niin ajattelutaitojen kuin esiintymis- ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Opintojakson aikana suoritetaan kokeellinen työ, jonka tulokset esitellään muille.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi

KE5 Kemiallinen energia ja kiertotalous, 2 op (KE5)

Opintojakson moduulit

- Kemiallinen energia ja kiertotalous, 2 op (KE5), Valinnainen

Tavoitteet

Kemiallinen energia ja kiertotalous

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kemiallisen energian varastoinnin ja hyödyntämisen periaatteita ja osaa perustella mielipiteitään keskustelussa energiaratkaisuista*
- ymmärtää energian häviämättömyyden ja energianmuutokset kemiallisissa reaktioissa*
- tuntee merkittävien metallien ominaisuuksia sekä valmistus- ja jalostusprosesseja ympäristövaikutuksineen*
- osaa tutkia sähkökemian liittyviä ilmiöitä kokeellisesti ja kuvata niitä malleja käyttäen*
- tuntee yhteiskunnassa merkittävien metallien kierrätyksen ja kiertotalouden periaatteet sekä niihin liittyviä ratkaisuja.*

Keskeiset sisällöt

Kemiallinen energia ja kiertotalous

Keskeiset sisällöt

- reaktiossa sitoutuva tai vapautuva energia muodostumisentalpioiden, sidosenergioiden ja Hessin lain avulla*
- reaktiosarja- ja seoslaskujen periaatteet*
- hapetusluvut ja hapettumis-pelkistymisreaktiot*
- metallien ominaisuuksia ja käyttökohteita, valmistus- ja jalostusprosesseja sekä riittävyys ja kierrätettävyys*
- sähkökemian keskeiset periaatteet: jännitesarja, normaalipotentiali, kemiallinen pari, elektrolyysi ja kemiallisen energian varastointi*
- luonnontieteelliseen tutkimukseen tutustuminen tai tutkimuksen tai ongelmanratkaisun ideointi ja suunnittelu*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opetuksessa esitellään Suomen kaivos- ja metalliteollisuutta pohtien sen hyötyjä ja toisaalta ympäristövaikutuksia. Eettisyyden ja ympäristöosaamisen vahvistamiseksi voidaan tarkastella kemian merkitystä eettisesti kestävämpien ratkaisujen tuottajana erilaisissa teollisuusprosesseissa, kierrätyksen tehostamisessa sekä uusiutuvan energian tuotannossa ja varastoinnissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi

KE6 Kemiallinen tasapaino, 2 op (KE6)

Opintojakson moduulit

- Kemiallinen tasapaino, 2 op (KE6), Valinnainen

Tavoitteet

Kemiallinen tasapaino

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa kemian merkityksen terveyteen ja ympäristöön liittyvien ongelmien ratkaisemisessa
- osaa tutkia kokeellisesti reaktionopeuteen ja kemialliseen tasapainoon liittyviä ilmiöitä
- osaa käyttää laskennallisia ja graafisia malleja reaktionopeuden ja kemiallisen tasapainon kuvaamisessa, selittämisessä ja ennusteiden tekemisessä
- osaa esittää tutkimustuloksia graafisesti ja arvioida tutkimustuloksia ja -prosessia
- tutustuu teollisuuden prosesseissa ja luonnossa tapahtuviin tasapainoreaktioihin ja niiden merkitykseen.

Keskeiset sisällöt

Kemiallinen tasapaino

Keskeiset sisällöt

- kemiallisen reaktion nopeus ja siihen vaikuttavat tekijät
- homogeenisen tasapainon kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen käsittely konsentraatioilla, tasapainotilaan vaikuttaminen
- hapot ja emäkset ja niihin liittyvät käsitteet sekä palamistuotteiden reaktiot vedessä
- happo-emästasapainon laskennallinen käsittely
- puskuriliuosten toimintaperiaate sekä elimistön ja luonnon puskurisysteemejä kvalitatiivisella tasolla
- reaktionopeuteen ja tasapainoreaktioihin liittyvien ilmiöiden tutkiminen kokeellisesti sekä ilmiöiden mallintaminen ja analysointi graafisesti tietokonesovelluksella
- tutustuminen kemian tarjoamiin mahdollisuuksiin jonkin terveyteen tai ympäristöön liittyvän ongelman ratkaisemisessa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaamisen laaja-alaisten tavoitteiden toteutumista voidaan vahvistaa esimerkiksi tarkastelemalla hiilidioksidin pitoisuuteen vaikuttavia tekijöitä ilmassa ja vedessä. Lisäksi voidaan tarkastella happamoitumisen syitä ja seurauksia sekä sen vähentämistä. Syventyvällä ymmärryksellä ja kestäväillä ympäristöteoilla voidaan vaikuttaa ekosysteemin hyvinvointiin. Opintojaksossa suoritetaan kokeellinen työ tai tehdään tutkimus, joka liittyy tämän opintojakson laaja-alaiseen osaamiseen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi

KE7 Kemian kertauskurssi, 2 op (KE7)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- kerrata ja syventää tietoja lukion kemian kurssien keskeisimmistä osa-alueista
- valmistautuu ylioppilaskirjoituksiin ja jatko-opintoihin
- kerrata ja syventää taitoja käyttää ohjelmistoja kemian tehtävien ratkaisussa

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- pakollisten ja syventävien kurssien eri aihepiireistä syventäen kootut ja yhdistellyt sisältökokonaisuudet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämisen kohteet. Opiskelija osaa tehdä suunnitelman, jonka avulla hän valmistautuu ylioppilaskirjoituksiin. Opintojaksossa tehdään suunnitelma, jonka avulla valmistaudutaan ylioppilaskirjoituksiin. Lisäksi harjoitellaan tehtäviä aiheista, jotka ovat haastavia ja vahvistetaan osaamista aiheista, jotka opiskelija kokee hallitsevan. Näin opiskelija kehittyä huomioimaan omaa hyvinvointiaan pohtimalla järkeviä ja omia voimia säästäviä tapoja valmistautua ylioppilaskirjoituksiin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi. Arvosanaan vaikuttavat näytöt sovitaan opintojakson alussa. Niitä voivat olla esimerkiksi preliminäärikoe ja palautettavat tehtävät.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa kerrataan lukion kemian keskeisimpiä sisältöjä ja valmistaudutaan ylioppilaskirjoituksiin.

FY12/KE8 Fysiikan ja kemian työkurssi, 2 op (FY12KE8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

KE1/KE2 Johdatus lukion kemiaan, 2 op (KE1KE2)

Opintojakson moduulit

- Kemia ja minä, 1 op (KE1), Pakollinen
- Kemia ja kestävä tulevaisuus, 1 op (KE2), Pakollinen

Tavoitteet

Kemia ja minä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian alan ammatteihin ja jatko-opintomahdollisuuksiin
- saa valmiuksia osallistua kemiaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun ja osaa arvioida tietolähteiden luotettavuutta
- oppii käyttämään jaksollista järjestelmää kemiallisen päättelyn apuna
- osaa käyttää ja soveltaa tietoa aineiden ominaisuuksista ja niiden turvallisuudesta arjen valinnoissa
- osaa tutkia kokeellisesti seoksen koostumusta ja pitoisuutta sekä ottaa huomioon työturvallisuuskäytännöt.

- *Oppilas tutkii ja kokeilee arjen teknologisia sovelluksia, niiden käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita.*

Kemia ja kestävä tulevaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemialla ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian merkitykseen kestävä elämäntavan edistämässä*
- *tutustuu luonnontieteellisen tiedon luonteeseen ja sen kehittymiseen sekä tieteellisiin tapoihin tuottaa tietoa*
- *osaa tutkia aineen ominaisuuksia kokeellisesti*
- *osaa soveltaa aineen rakenteen malleja aineen ominaisuuksien vertailussa*
- *ymmärtää kemian merkityksen ympäristölle ja yhteiskunnalle ratkaisujen tarjoajana yhdessä muiden luonnontieteiden kanssa.*

Keskeiset sisällöt

Kemia ja minä

Keskeiset sisällöt

- *arjen aineiden turvallisuuden arviointi ja kemian merkitys omassa elämässä*
- *kemian merkitys työelämässä ja jatko-opinnoissa*
- *jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne elektronikuorimallin avulla*
- *puhtaat aineet, seokset ja erotusmenetelmät*
- *ainemäärä ja konsentraatio*

Kemia ja kestävä tulevaisuus

Keskeiset sisällöt

- *tutustuminen joihinkin esimerkkeihin kestävä elämäntavan edistämässä luonnontieteissä*
- *aineen rakenteen mallien ja yhdisteen kaavan esittäminen*
- *alkuaineiden ja yhdisteiden vahvat ja heikot sidokset sekä poolisuus*
- *aineiden ominaisuuksien tutkiminen kokeellisesti ja selittäminen aineen rakenteen avulla*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallisen keskustelun käymistä harjoitellaan siten, että opiskelija etsii kemiaan liittyvän, vapaasti netissä saatavilla olevan (lehti)artikkelin, analysoi sen sisältöä ja esittää näkökulmansa asiasta. Samalla opiskelija pohtii tietolähteen luotettavuutta ja kartuttaa ymmärrystään kemian merkityksestä yhteiskunnassa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Aineiden ominaisuuksien tutkiminen kokeellisesti, tutkimuksen suunnittelu, tiedonhankinta ja tutkitun tai etsityn tiedon esittäminen edistävät luovan ajattelun kehittymistä. Opintojaksossa tehdään kokeellinen työ tai jokin muu tutkimus ja harjoitellaan siihen liittyvien tulosten esittämistä. Monitieteistä osaamista harjoitellaan tarkastelemalla valitussa työssä tai tutkimuksessa aihetta jonkin toisen oppiaineen näkökulmasta tai yhdistämällä käsiteltävä kemian aihe tai kemiassa tarvittava taito toiseen oppiaineeseen.

7.9. Filosofia (FI)

Oppiaineen tehtävä

Filosofia tarkastelee koko todellisuutta ja eri tapoja hahmottaa sitä. Sen kysymyksenasettelujen tunteminen luo pohjan maailmaa, yhteiskuntaa ja ihmistä koskevien käsitysten ymmärtämiselle ja niiden järkiperaiselle arvioinnille. Filosofisen ajattelun opiskeleminen harjaannuttaa punnitsemaan kriittisesti erilaisten käsitysten perusteluja.

Kriittisen ja perusteita etsivän luonteensa ansiosta filosofia auttaa jäsentämään nykypäivän informaatiotulvaa sekä erottamaan tosiasiaväitteet mielipiteistä. Näin filosofian opiskelu edistää opiskelijan yleisiä oppimisen ja ajattelun valmiuksia. Argumentaation ja pätevän päättelyn opiskelu kehittävät kykyä ymmärtää ja ilmaista mutkikkaitakin ajatuskulkuja.

Perinteisesti filosofiaa on kutsuttu kaikkien tieteiden äidiksi. Siksi sen luonteeseen kuuluu jo lähtökohtaisesti eri tiedonalojen integraatio, joka tukee laajojen käsitteellisten kokonaisuuksien ja yhteyksien hahmottamista. Filosofian opiskelu auttaa näkemään, miten eri tieteidenalojen ja ajatteluperinteiden käsitykset rakentuvat ja eroavat toisistaan. Tämä tukee eri tieteiden omaksumista, mikä helpottaa lukiolaisen siirtymistä jatko-opintoihin. Filosofian tuntemus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä.

Filosofian opiskelu vahvistaa opiskelijan käsitystä omasta identiteetistään. Se harjaannuttaa eettiseen pohdintaan ja auttaa ymmärtämään, mitä merkitystä erilaisilla tiedoilla ja taidoilla on yksilölle ja yhteiskunnalle. Filosofia kehittää arvostelukykyä sekä edistää luovan ja itsenäisen ajattelun kehitystä. Tämä tukee opiskelijan yksilöllisten näkemysten muodostamista ja kykyä osallistua järkiperaiseen keskusteluun. Koska filosofisiin kysymyksiin on harvoin yksinkertaisia vastauksia, opiskelija oppii muodostamaan ja perustelemaan omia käsityksiään sekä samalla kunnioittamaan toisenlaisia perusteltuja näkemyksiä. Monimutkaisten kysymysten pohdiskelu ryhmässä kasvattaa opiskelijan luottamusta omiin ajattelutaitoihinsa. Oppiaineen luonteeseen sopivat keskustelevat ja dialogiset työtavat.

Laaja-alainen osaaminen

*Filosofian opiskelu tukee monipuolisesti opiskelijan **vuorovaikutusosaamista sekä** kasvua sivistyneeksi, vastuulliseksi ja yhdenvertaisuutta kunnioittavaksi kansalaiseksi. Oppiaine korostaa dialogisuutta ja hyvää argumentaatiota, mikä edistää opiskelijan sitoutumista kestäviin ajattelu- ja elämäntapoihin sekä oikeudenmukaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Filosofia yhdistelee tiedonaloja sekä tukee eri tieteiden omaksumista ja elinikäistä oppimista. Sen opiskelu kehittää kielellistä ilmaisua, analyttistä ajattelua ja loogista päättelykykyä.*

Filosofiassa ongelmia jäsennetään käsitteellisesti ja dialogisesti. Siksi siinä korostuvat täsmällinen ja käsitteiden merkityksiä avaava kielenkäyttö sekä kielitietoisuus. Vaikka filosofia hyödyntää oman traditionsa ja muiden tieteidenalojen termistöä, sen tavoitteena on selkeä ja ymmärrettävä kieli. Filosofian argumentatiivinen luonne kehittää ilmaisua, jossa painottuvat johdonmukaiset perustelut ja eri näkökulmien huomioiminen.

Hyvää elämää ja yhteiskuntaa koskevat pohdinnat kuuluvat perinteisesti filosofian ytimeen. Filosofian opiskelu tukee hyvinvointiosaamista kehittämällä opiskelijan ymmärrystä itsestään, ajattelustaan ja suhteestaan muihin. Ymmärryksen kasvu liittyy ihmisen kasvuun kokonaisuutena ja ohjaa hyveisiin ja hyvinvointiin. Filosofian keskusteleva ja hyvää argumentaatiota korostava opiskelutapa tukee opiskelijoiden yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutustaitoja sekä opettaa erilaisten näkemysten arvostamista. Samalla kannustetaan opiskelijaa sitoutumaan kestäviin ajattelu- ja elämäntapoihin sekä oikeudenmukaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Filosofia kehittää epävarmuuden sietokykyä ja valmiutta toimia myös tilanteissa, joissa käytettävissä oleva informaatio on rajallista.

Filosofiaan kuuluu perinteisesti **monitieteistä ja luovaa osaamista** vahvistava, eri tiedonaloja integroiva lähestymistapa. Sen opiskelu rakentaa luontevasti siltoja eri tieteenalojen välille. Filosofia auttaa omaksumaan erilaisia tiedonhankintatapoja sekä yhdistämään eri tieteiden tuloksia, mikä helpottaa laajojen kokonaisuuksien hahmottamista. Filosofisen ajattelun vahva johdonmukaisuuden vaatimus kehittää kykyä ymmärtää erilaisten argumenttien perusteita ja erottaa tosiasiaväitteet mielipiteistä. Kyseenalaistavana ja perusteita etsivänä oppiaineena filosofia rohkaisee luovaan ja itsenäiseen ajatteluun.

Yhteiskunnallisen osaamisen osalta filosofian opetuksessa sitoudutaan järkipäiseen eettiseen ajatteluun, joka perustuu demokratian, ihmisoikeuksien ja kestävän tulevaisuuden kunnioittamiseen. Oikeudenmukaisen yhteiskunnan ja aktiivisen kansalaisuuden ihanteet ovat paitsi tarkastelun kohteita myös tavoitteita, joihin opetus pyrkii kasvattamaan. Filosofia kehittää luovan, kriittisen ja itsenäisen ajattelun kykyä, joka vahvistaa valmiuksia jatko-opintoihin, mielekkääseen urasuunnitteluun ja tulevaisuuden työelämän muutoksiin.

Etiikka on filosofian perinteinen osa-alue ja siksi keskeinen osa filosofian opiskelua. Filosofia opettaa arvojen, normien ja merkitysten käsitteellistä jäsentämistä. **Eettinen** pohdinta kattaa niin yksilöä, yhteiskuntaa kuin ympäristöä koskevat kysymykset. Oppiaineen kriittinen perinne ohjaa opiskelijaa itsenäiseen ajatteluun ja kannustaa sitoutumaan moraalisesti kestävään toimintaan. Filosofian opiskelu auttaa hahmottamaan moniulotteisia ongelmia ja luomaan niistä kokonaisjäsennyttä. Ymmärrys sosiaalisten ja ekologisten globaalien ongelmien luonteesta rohkaisee toimimaan niiden korjaamiseksi ja toteuttaa **ympäristöosaamisen** tavoitteita.

Gloobaali- ja kulttuuriosaamisen näkökulmasta filosofian opiskelu avartaa ajattelua ja auttaa ymmärtämään, että on olemassa erilaisia tapoja hahmottaa todellisuutta. Se kehittää herkkyyttä havaita yhtäläisyyksiä ja eroja maailman ilmiöissä. Filosofian osa-alueista erityisesti etiikka ja yhteiskuntafilosofia tarkastelevat ihmisten ja kulttuurien monimuotoisuutta sekä kannustavat ennakkoluulottomaan suhtautumiseen erilaisiin elämänilmiöihin. Filosofiset ajatuskokeet johdattavat hahmottelemaan mahdollisia tulevaisuuden kehityskulkuja.

Tavoitteet

Filosofian opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- osaa hahmottaa filosofisia ongelmia sekä niiden erilaisia mahdollisia ratkaisuja filosofian perinteessä ja ajankohtaisiin kysymyksiin sovellettuina
- osaa käsitteellisesti eritellä, jäsentää ja arvioida informaatiota, erityisesti erilaisia väitteitä, niiden merkityksiä ja perusteluja
- hallitsee johdonmukaisen argumentaation perustaidot, mikä auttaa kehittämään omaa ajattelua, arvioimaan sitä kriittisesti sekä pohtimaan sen rajoja eri tieteenaloilla ja arkielämässä
- kykenee arvioimaan moraalisia ongelmia ja niiden mahdollisia ratkaisuja sekä sitoutumaan eettisiin periaatteisiin
- oppii pohtimaan ja jäsentämään käsitteellisesti laajoja kokonaisuuksia sekä ajattelemaan ja toimimaan arvostelukykyisesti niin eettisissä kysymyksissä kuin muillakin elämänalueilla myös informaation ollessa epävarmaa tai ristiriitaista
- kehittää kykyään ilmaista näkemyksiään järkipäisesti perustellen.

Osaamisen arviointi

Arviointi kohdistuu keskeisten filosofisten kysymysten ymmärtämiseen, ajattelun taitojen ja käsitteiden hallintaan sekä kykyyn ilmaista ja arvioida filosofista ajattelua. Tämä tarkoittaa kykyä hahmottaa ja täsmentää informaatiota käsitteellisesti sekä eritellä ja pohtia sitä kriittisesti. Lisäksi arvioidaan taitoa tunnistaa arkielämässä ja tieteessä filosofisia ongelmia ja muotoilla niitä käsitteellisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon filosofisiin kysymyksiin esitettyjen ratkaisujen tuntemus sekä taito esittää johdonmukaisia argumentteja kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä reflektoida omaa ajatteluaan ja rohkaisee häntä oman opiskelunsa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Opintojaksojen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, ja filosofian yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan moduulikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta.

Opintojaksot

FI1 Johdatus filosofiseen ajatteluun, 2 op (FI1)

Opintojakson moduulit

- Johdatus filosofiseen ajatteluun, 2 op (FI1), Pakollinen

Tavoitteet

Johdatus filosofiseen ajatteluun

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- muodostaa käsityksen filosofian luonteesta ja menetelmistä tutustumalla filosofisiin ongelmiin ja niiden mahdollisiin ratkaisuihin
- oppii arvioimaan väitteiden totuutta sekä harjaantuu esittämään ja vaatimaan erilaisille väitteille perusteluja, hahmottamaan perustelujen rakennetta sekä arvioimaan niiden pätevyyttä
- tuntee ja oppii erilaisten vuorovaikutteisten harjoitusten ja keskustelujen kautta soveltamaan filosofian työtapoja, kuten oletusten kyseenalaistamista, käsitteiden luokittelua ja määrittämistä sekä ajatuskokeiden ja vastaesimerkkien käyttöä
- perehtyy joihinkin keskeisiin filosofisiin kysymyksiin ja niihin liittyviin käsitteellisiin erotteluihin
- osaa eritellä ja arvioida kriittisesti erilaisia tiedollisia uskomuksia ja tutustuu tietämiseen joissain lukion oppiaineissa.

Keskeiset sisällöt

Johdatus filosofiseen ajatteluun

- mitä filosofia on, filosofinen kysymyksenasettelu sekä ajattelu filosofian perinteessä ja ajankohtaisissa aiheissa
- johdonmukaisen argumentaation ja pätevän päättelyn perusteet sekä niiden harjoittelu suullisesti ja kirjallisesti, muun muassa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin sovellettuna
- keskeisiä filosofisia peruskysymyksiä ja -erotteluja: henki ja aine, vapaus ja välttämättömyys, käsitteellinen ja empiirinen, objektiivinen ja subjektiivinen
- tiedon ja informaation, arkitiedon ja tieteellisen tiedon sekä tieteen ja pseudotieteen ero
- tiedon ja argumentaation luonne eri tiedonaloilla: miten väitteitä muodostetaan, koetellaan ja perustellaan joissain lukion oppiaineissa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Filosofia on viisauden rakastamista. Se kutsuu uteliaisuuteen ja luovuuteen. Argumentoinnin opettelu antaa mahdollisuuksia tarkastella asioita ja oletuksia uudella tavalla. Filosofian

perimmäinen tarkoitus on opettaa meitä ajattelemaan, jotta voisimme elää paremmin tähän tavoitteeseen pyrkiminen luo luovuuden lisäksi myös hyvinvointia.

FI2 Etiikka, 2 op (FI2)

Opintojakson moduulit

- Etiikka, 2 op (FI2), Pakollinen

Tavoitteet

Etiikka

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy filosofisen etiikan keskeisiin käsitteisiin, kysymyksiin ja teorioihin
- osaa perustella käsityksiä hyvästä ja oikeasta sekä hahmottaa normatiivisten ja kuvailevien väitteiden eron
- osaa esittää suullisesti ja kirjallisesti johdonmukaisia eettisiä argumentteja sekä perustella moraalien velvoittavuutta
- oppii jäsentämään oman elämänsä merkityksellisyyttä ja elämänvalintojaan filosofisen käsitteistön avulla
- osaa eritellä ja arvioida toimintaa eettisesti sekä kykenee jäsentämään omia moraalisia ratkaisujaan ja arvioimaan filosofisen etiikan välinein
- osaa soveltaa etiikkaa yhteiskuntaa ja ympäristöä koskeviin kysymyksiin.

Keskeiset sisällöt

Etiikka

- moraalien luonne normijärjestelmänä; moraalien, lakien ja tapojen ero; moraalinen objektivismi, relativismi, subjektivismi
- moraalien tarkasteleva normatiivinen ja soveltava etiikka; hyveet, seuraukset, oikeudet ja velvollisuudet
- filosofisia teorioita elämän hyvyydestä ja merkityksellisyydestä sekä hyvästä elämäntavasta
- etiikka ja yksilön moraaliset ratkaisut: ihmissuhteet ja elämänvalinnat
- ympäristöä ja luontoa koskevia eettisiä kysymyksiä, kuten ilmastonmuutos ja eläinten oikeudet
- etiikka ja yhteiskunta: ihmis- ja perusoikeudet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Moduuli harjaannuttaa perustelemaan ja arvioimaan erilaisia moraalisia väitteitä sekä käymään järkipäristä keskustelua erilaisista eettisistä ilmiöistä. Siihen kuuluu suoikeuden periaatteen noudattaminen keskustelukumppanin arvojen ja väitteiden tulkinnassa. Moduulissa opiskellaan yleisiä keskustelunormeja ja argumentoinnin taitoja.

FI3 Yhteiskuntafilosofia, 2 op (FI3)

Opintojakson moduulit

- Yhteiskuntafilosofia, 2 op (FI3), Valinnainen

Tavoitteet

Yhteiskuntafilosofia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy joihinkin yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin ja suuntauksiin
- oppii erittelemään oikeudenmukaisuutta, vapautta, tasa-arvoa ja vallankäyttöä yksilöiden, yhteisöjen ja instituutioiden toiminnassa
- pystyy arvioimaan filosofisesti yhteiskunnan rakennetta ja sen oikeutusta
- osaa soveltaa oppimaansa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin
- ymmärtää oikeuksien merkityksen yhteiskunnan perustana.

Keskeiset sisällöt

Yhteiskuntafilosofia

- yhteiskuntajärjestyksen oikeuttaminen, yhteiskuntasopimusteoria
- vallan, vapauden, tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden eri muodot
- ihmisoikeudet, kansalaisyhteiskunnat ja oikeusvaltio; demokratia ja yhteisöllisyys yhteiskunnallisina arvoina
- poliittiset ihanteet: liberalismi, sosialismi, anarkismi, konservatismi, nationalismi; yhteiskunnalliset utopiat ja dystopiat
- hyvinvoinnin ja talouden suhde; tulo-, varallisuus- ja hyvinvointierojen oikeuttaminen; hyvinvointivaltio
- ajankohtaisia yhteiskuntafilosofisia kysymyksiä: ympäristöongelmat, kulttuurien kohtaaminen, teknologian ja tekoälyn vaikutukset, sukupuoli ja valta, eriarvoistavien rakenteiden tunnistaminen ja kritiikki

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Moduulin sisällöt edistävät vahvasti opiskelijan yhteiskunnallista osaamista tarkastellessaan laajasti yhteiskuntajärjestystä, valtaa, vapauksia, tasa-arvoa, oikeudenmukaisuutta, oikeuksia, poliittisia ihanteita, hyvinvointia ja taloutta. Sisällöt suoritettuaan opiskelija tuntee yhteiskuntafilosofian keskeisiä asioita länsimaisen teorianmuodostuksen näkökulmasta. Hän ymmärtää, osaa kuvata ja analysoida modernin yhteiskuntafilosofian keskeisiä aiheita ja saa valmiuksia yhteiskunnallisten kysymysten filosofiseen tarkasteluun. Samalla vahvistuvat opiskelijan valmiudet analysoida ja kunnioittaa demokratiaa, ihmisoikeuksia ja kestävää tulevaisuutta.

FI4 Totuus, 2 op (FI4)

Opintojakson moduulit

- Totuus, 2 op (FI4), Valinnainen

Tavoitteet

Totuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa erottaa mielipiteet tosiasiaväittämistä ja ymmärtää tarpeen perustella tosiasiaväittämät
- ymmärtää kielen ja merkitysten roolin todellisuuden hahmottamisessa

- osaa eritellä ja arvioida filosofisia teorioita totuudesta, tiedosta, todellisuuden luonteesta ja tieteestä
- osaa jäsentää ja eritellä tieteellisen tutkimuksen, päättelyn ja selittämisen luonnetta
- osaa arvioida havainnon ja tiedon sekä tieteellisten teorioiden suhdetta totuuteen
- oppii arvioimaan tilanteita, joissa eri tutkimukset antavat erilaisia tuloksia ja toimintavaihtoehtoja.

Keskeiset sisällöt

Totuus

- kieli, merkitys ja totuus
- totuuden luonne ja totuusteorioiden lähestyminen; välttämätön ja kontingentti totuus
- todellisuuden ja tietoisuuden luonne; realismi ja antirealismi
- tiedon lähteet, tiedon mahdollisuus ja rajat, tiedon oikeuttaminen, tiedon suhde varmuuteen
- tieteellisen tutkimuksen luonne ja menetelmiä sekä tieteellinen päättely; tieteen etiikka
- tieteen menetelmien ja teorioiden luotettavuus ja suhde todellisuuteen
- selittäminen, ennustaminen, ymmärtäminen ja tulkinta erilaisissa tieteissä

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Filosofiassa ongelmia jäsennetään käsitteellisesti ja dialogisesti. Siksi siinä korostuvat täsmällinen ja käsitteiden merkityksiä avaava kielenkäyttö sekä kielitietoisuus.

Filosofian argumentatiivinen luonne kehittää ilmaisua, jossa painottuvat johdonmukaiset perustelut ja eri näkökulmien huomioiminen. Tämä auttaa opiskelijoita ymmärtämään erilaisia ajattelutapoja niin kahdenvälisissä vuorovaikutustilanteissa kuin eri tieteenalojen tai kulttuurin osa-alueiden välisessä dialogissa. Siihen kuuluu suopeuden periaatteen noudattaminen keskustelukumppanin väitteiden tulkinnassa.

Kyseenalaistavana ja perusteita etsivänä oppiaineena filosofia rohkaisee luovaan ja itsenäiseen ajatteluun. Monimutkaisten ongelmien käsitteleminen kehittää opiskelijoissa epävarmuuden sietokykyä ja valmiutta toimia myös tilanteissa, joissa käytettävissä oleva informaatio on rajallista.

7.10. Psykologia (PS)

Oppiaineen tehtävä

Psykologian tehtävä on antaa opiskelijalle valmiuksia havainnoida, ymmärtää ja arvioida ihmisen psyykkistä toimintaa ja siihen vaikuttavia sosiaalisia, kulttuurisia ja biologisia tekijöitä. Opetuksessa perehdytään psykologian tieteenalan kieleen, käsitteisiin ja tapoihin rakentaa tietoa. Oppiaineen sisällöt perustuvat tutkimustietoon, joka tuodaan lähelle opiskelijaa kytkemällä se ihmisen toiminnan ja arjen ilmiöiden ymmärtämiseen. Psykologian moninäkökulmaisuus sekä empiirinen ja reflektiivinen ote kehittävät laajasti opiskelijan ajattelun taitoja. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden välistä vuorovaikutusta ja vastavuoroista riippuvuutta sekä vahvistamaan taitoa arvioida ja soveltaa oppimaansa.

Psykologian opetuksessa käytetään monipuolisia ja opiskelijaa aktivoivia menetelmiä sekä hyödynnetään digitaalisuuden ja erilaisten oppimisympäristöjen mahdollisuuksia. Psykologiassa on luontevaa tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa. Psykologian oppiaineeseen sisältyviä ilmiöitä tarkastellaan erityisesti biologiassa, terveystiedossa, opinto-ohjauksessa, filosofiassa, uskonnossa ja elämäntutkimustiedossa kullekin oppiaineelle ominaisella tavalla. Opetuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä psykologian oppiaineen tavoitteiden kanssa.

Hyvinvointiosaamisen näkökulmasta psykologian tiedot ja taidot tukevat itsetuntemusta, itsensä kehittämistä, muiden ihmisten ymmärtämistä sekä psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämistä. Psykologian opetus tukee opiskelijan identiteetin rakentamista ja antaa valmiuksia tarkastella omaa psyykkistä hyvinvointia sekä tehdä sitä tukevia ratkaisuja. Psykologian tietojen pohjalta opiskelija saa välineitä ymmärtää sosiaalisten suhteiden, tunteiden säätelytaitojen ja resilienssin merkitystä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ylläpitämisessä ja palauttamisessa.

Psykologian opetuksessa käytetään dialogisia ja reflektiivisiä menetelmiä, jotka vahvistavat opiskelijan **vuorovaikutusosaamista**. Psykologian opiskelu kehittää taitoja tunnistaa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tärkeitä tunteita niin itsessä kuin muissa. Psykologian opetus kehittää valmiuksia rakentamaan viestintään sekä ymmärrystä empatian merkityksestä sosiaalisissa suhteissa.

Psykologian opiskelu tukee laajasti opiskelijan **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Perehtyminen oppimisen psykologiaan antaa opiskelijalle valmiuksia tiedostaa, arvioida ja kehittää omia oppimisen taitojaan. Psykologiassa ihmisen toimintaa tarkastellaan monipuolisesti luonnontieteellisestä, yhteiskuntatieteellisestä ja käyttäytymistieteellisestä näkökulmasta. Ihmisen tiedonkäsittelyn rajoitusten ja mahdollisuuksien käsittely tukee kriittisen ajattelun kehittymistä ja monilukutaitoa. Oppiaineen soveltava luonne luo perustaa luovalle tiedonkäsittelylle.

Psykologian opiskelu kehittää opiskelijan itsetuntemusta, mikä tukee urasuunnittelua, työelämävalmiuksia ja muuta **yhteiskunnallista osaamista**. Psykologian opiskelu antaa valmiuksia ymmärtää esimerkiksi pystyvyyssuomusten, itsensä kehittämisen ja tavoitteiden asettamisen merkitystä yritteliään asenteen taustalla.

Psykologian opiskelu antaa välineitä ymmärtää ihmisten arvojen, asenteiden ja käyttäytymisen eroja **eettisissä** kysymyksissä. Psykologian sisällöt lisäävät ymmärrystä maailmankuvan merkityksestä ihmisen ajattelulle ja toiminnalle tukien **ympäristöosaamisen** kehittymistä.

Psykologia antaa tutkimustietoon perustuvia näkökulmia siihen, mikä ihmisyydessä on universaalia ja mikä kulttuurisidonnaista. Psykologian opiskelu kehittää valmiuksia ymmärtää yksilöiden välisiä eroja ja kulttuurien moninaisuutta ja kehittää siten **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Tavoitteet

.

Psykologian opetuksen yleisenä tavoitteena on, että

opiskelija

- hahmottaa tutkimustiedon pohjalta ihmisen toiminnan kokonaisuutena, joka perustuu psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vuorovaikutukseen
- hallitsee psykologian keskeisiä käsitteitä ja kysymyksenasetteluja sekä osaa perustella väitteitä psykologian tietojen ja näkökulmien pohjalta
- osaa hankkia psykologista tietoa eri tietolähteistä ja kykenee arvioimaan tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä

- pystyy arvioimaan psykologisen tutkimuksen mahdollisuuksia, rajoituksia ja eettisiä näkökulmia sekä hallitsee tutkimustiedon soveltamisen ja kriittisen ajattelun taitoja
- ymmärtää psykologista tietoa siten, että pystyy soveltamaan tietoaan oman hyvinvointinsa edistämiseen, ihmissuhteidensa ja vuorovaikutustaitojensa vahvistamiseen sekä omien opiskelu- ja ajattelutaitojensa kehittämiseen
- osaa hyödyntää ja soveltaa psykologian tietoja laaja-alaisten ilmiöiden jäsentämiseen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen.

Osaamisen arviointi

Psykologian oppiaineessa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan oppimista sekä antaa palautetta oppimisprosessista ja osaamisesta. Arvioinnin avulla opiskelijaa kannustetaan ajattelun taitojen monipuoliseen kehittämiseen. Arviointiin kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen palaute että opitun ja osaamisen arviointi. Arviointi kohdistuu laaja-alaisen osaamisen ja psykologian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön, ja siinä kiinnitetään huomiota sekä opiskelijan tiedolliseen että tiedonkäsittelyn osaamiseen. Tiedollisessa osaamisessa kiinnitetään huomiota psykologisen tiedon ja käsitteistön hallintaan. Tiedonkäsittelyn osaamisen arvioinnissa painottuu taito analysoida, soveltaa ja arvioida psykologista tietoa ja tutkimuksia. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös tiedon hankinnan ja esittämisen taitoihin.

Opintojaksot

PS6 Psykologian kertauskurssi, 2 op (Ps6)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan hyväksyty / hylätty

Ps1 Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS1)

Opintojakson moduulit

- Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS1), Pakollinen

Tavoitteet

Toimiva ja oppiva ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, millainen tiede psykologia on ja että psykologinen tieto perustuu tutkimuksiin
- osaa kuvailla tieteellisen ajattelun peruspiirteitä psykologian näkökulmasta
- osaa selittää tietoisien ja ei-tietoisien toiminnan luonnetta ja eroja
- osaa eritellä ihmisen toimintaan liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä
- tutustuu johonkin hyvinvoinnin ilmiöön psyykkisestä, biologisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta
- osaa eritellä oppimiseen liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä sekä arvioida ja kehittää tämän tiedon pohjalta omaa oppimistaan ja opiskeluaan.

Keskeiset sisällöt

Toimiva ja oppiva ihminen

Ihmisen toiminnan tarkastelu psykologian näkökulmista

- *psykykinen näkökulma: perustietoa tiedonkäsittelystä, motiiveista ja tunteista*
- *biologinen näkökulma: perustietoa hermoston toiminnasta ja evoluutiopsykologian lähestymistavasta*
- *sosiaalinen näkökulma: perustietoa sosialisatiosta ja tilannetekijöistä*
- *kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä kulttuurien eroista ja yhtäläisyyksistä*
- *tietoinen ja ei-tietoinen toiminta*

Oppiminen ja opiskelu psykologian näkökulmista

- *psykykinen näkökulma: ehdollistuminen, perustietoa työmuistin ja säilömuistin toiminnasta, sisäiset mallit, oppimisstrategiat, metakognitio, tavoiteorientaatiot ja pystyvyysuskomukset*
- *biologinen näkökulma: aivojen plastisuus ja unen vaikutus oppimiseen*
- *sosiaalinen ja kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä oppimisen sosiaalisuudesta ja erilaisista oppimiskulttuureista*

Psykologinen tutkimus

- *tieteellinen tieto ja arkitieto*
- *tieteellisen tutkimuksen prosessi*
- *otoksen ja perusjoukon merkitys tutkimuksen arvioinnissa*
- *psykologisen tutkimuksen eettiset periaatteet*
- *esimerkkejä laadullisista ja määrällisistä psykologian tutkimuksista*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettistä osaamista vahvistetaan tarkastelemalla psykologisen tutkimuksen eettisiä periaatteita.

PS2 Kehittyvä ihminen, 0 op (PS2)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija perehtyy nuoruusiän psykologiaan ja pohtii aikuisuuteen siirtymiseen liittyviä tekijöitä. Kurssin käytyään hän osaa soveltaa kehityspsykologista tietoa itsensä ja muiden ihmisten ymmärtämiseen ja vuorovaikutustaitojensa kehittämiseen.

Hyvinvointiosaaminen kehittyy kurssilla minuuden sekä tunteiden, tunnetaitojen ja tunteiden säätelyn tarkastelun kautta.

PS3 Tietoa käsittelevä ihminen, 2 op (PS3)

Opintojakson moduulit

- Tietoa käsittelevä ihminen, 2 op (PS3), Valinnainen

Tavoitteet

Tietoa käsittelevä ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa kognitiivista toimintaa ohjaavia yleisiä periaatteita ja osaa soveltaa niitä kognitiivisten ilmiöiden tarkastelemiseen
- osaa selittää, miten havaitseminen, tarkkaavaisuus ja muisti ovat yhteydessä ihmisen muuhun tiedonkäsittelyyn
- ymmärtää kielen merkitystä ihmisen toiminnalle
- ymmärtää päätöksenteon kognitiivista perustaa
- tunnistaa joitakin yleisimpiä kognitiivisen toiminnan häiriöitä
- ymmärtää plastisuuden merkityksen ja hermoverkkojen toiminnan pääperiaatteet psyykkisen toiminnan perustana
- osaa kuvailla havaitsemiseen, tarkkaavaisuuteen, muistiin ja kielellisiin toimintoihin liittyvää aivotoimintaa
- osaa suunnitella ja esitellä yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen ja arvioida menetelmään liittyviä vahvuuksia ja heikkouksia.

Keskeiset sisällöt

Tietoa käsittelevä ihminen

Tiedonkäsittelyn yleisiä periaatteita

- ärsykelähtöinen ja skeemalähtöinen tiedonkäsittely
- tietoinen ja ei-tietoinen tiedonkäsittely

Havaitseminen ja tarkkaavaisuus

- sisäiset mallit ja havaintokehä
- havaitseminen, perustietoa erityisesti näönvaraisesta havaitsemisesta sekä sen hermostollisesta perustasta
- tahaton ja tahdonalainen tarkkaavaisuus
- perustietoa tarkkaavaisuuden hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä tarkkaavaisuushäiriöistä

Muisti

- työmuistin ja säilömuistin toiminta
- muistin rekonstruktivisuus ja unohtaminen
- perustietoa muistin hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä aivoperäisistä muistihäiriöistä

Kieli

- kielellisten toimintojen merkitys tiedonkäsittelyssä
- perustietoa kielellisten toimintojen hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä aivoperäisistä kielellisistä häiriöistä

Päätöksenteko

- nopea ja hidas ajattelu
- esimerkkejä kognitiivisista vinoumista ja heuristiikoista

Aivojen rakenne ja hermostollinen toiminta

- hermoston ja aivojen päärakenteet
- hermosolun ja synapsin toiminta
- tiedon kulku hermoverkoissa
- plastisuus
- esimerkkejä neuropsykologisesta kuntoutuksesta

Kognitiivisen psykologian ja neuropsykologian tutkimusmenetelmät

- kokeellisen tutkimuksen periaatteet
- esimerkkejä tapaustutkimuksista
- esimerkkejä aivotutkimusmenetelmiä hyödyntävistä tutkimuksista
- kokeellisen tutkimuksen suunnittelu

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Kurssi kytkeytyy monella tapaa yhteiskunnallisen osaamiseen. Poliittista päätöksentekoa ja demokratiaa voidaan ymmärtää kun tutustutaan yksilön ja laajempien yhteisöjen tapaa käsitellä tietoa ja tehdä päätöksiä. Havaintokehän toimintaperiaate auttaa syvemmällä tasolla ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon haasteita.

PS4 Tunteet ja mielenterveys, 2 op (PS4)

Opintojakson moduulit

- Tunteet ja mielenterveys, 2 op (PS4), Valinnainen

Tavoitteet

Tunteet ja mielenterveys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää tunteiden muodostumista ja niiden kulttuurisidonnaisuutta
- ymmärtää tunteiden merkityksen ihmisen kognitiiviseen toimintaan, vuorovaikutukseen ja psyykkiseen hyvinvointiin sekä saa valmiuksia soveltaa tätä tietoa itseymmärryksen ja vuorovaikutuksen välineenä
- osaa selittää mielenterveyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä sekä soveltaa tätä tietoa oman ja muiden hyvinvoinnin edistämiseen
- tunnistaa yleisimpiä mielenterveyden ongelmia ja mielenterveyshäiriöitä
- osaa pohtia mielenterveyden ja sen häiriöiden määrittelyn tulkinnanvaraisuutta ja yhteiskunnallisia ulottuvuuksia
- osaa kuvailla biologisia, psyykkisiä, sosiaalisia ja kulttuurisidonnaisia tekijöitä mielenterveyshäiriöiden taustalla ja hoidossa
- syventyy yhden mielenterveyshäiriön syihin, oireisiin ja hoitoon.

Keskeiset sisällöt

Tunteet ja mielenterveys

Tunteiden psykologia

- tunteiden muodostuminen: tunnereaktio ja tunnekokemus
- perustietoa tunteiden ja niiden säätelyn hermostollisesta perustasta
- tunteiden universaalisuus ja kulttuurisidonnaisuus

- tunteiden merkitys kognitiivista toimintaa ja sosiaalista vuorovaikutusta ohjaavina tekijöinä
- tunteiden säätely hyvinvoinnin osatekijänä

Psyykinen hyvinvointi ja psyykkisen tasapainon ylläpitäminen

- hallintakeinojen ja defenssien merkitys
- resilienssin merkitys hyvinvoinnille
- nukkumisen ja vuorokausirytmien merkitys psyykkiselle toiminnalle
- keskeiset unen laatuun vaikuttavat tekijät
- stressin aiheuttajia, vaikutuksia ja säätelykeinoja
- kriisit psyykkisen tasapainon uhkana ja niistä selviytyminen

Mielenterveys

- mielenterveys käsitteenä
- yleisimpien mielenterveyshäiriöiden luokittelu ja tietoa niiden tyypillisistä oireista
- esimerkkejä mielenterveyden ongelmien ja -häiriöiden syntyä selittävästä biologisista, psyykkisistä ja sosiaalisista sekä kulttuurisista taustatekijöistä
- esimerkkejä mielenterveyden ongelmien ja häiriöiden biologisista ja psykososiaalisista hoitomuodoista sekä erilaisista psykoterapian toteutustavoista
- esimerkkejä ajankohtaisesta mielenterveyshäiriöihin liittyvästä yhteiskunnallisesta keskustelusta

Psykologinen tutkimus

- ei-kokeellinen tutkimus: korrelatiivinen ja kuvaileva tutkimus
- esimerkkejä fysiologisia mittausten menetelmiä hyödyntävistä tutkimuksista

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Kurssin käytyään opiskelija ymmärtää paremmin mielenterveyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä sekä osaa soveltaa opittua tietoa oman ja muiden hyvinvoinnin edistämiseen. Tätä tukevat esimerkiksi syvenevä ymmärrys resilienssin eroista ja tunteiden säätelystä. Myös kriisien ja niistä selviytymisen käsittely auttaa ymmärtämään mielenterveyden moniulotteisuutta ja dynamiikkaa.

PS5 Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen, 2 op (PS5)

Opintojakson moduulit

- Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen, 2 op (PS5), Valinnainen

Tavoitteet

Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kuvailla yksilöllisten ominaisuuksien eroja ja niiden geneettistä perustaa
- osaa tarkastella persoonallisuutta kokonaisuutena eri näkökulmista ja soveltaa tätä tietoa omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistamisessa
- osaa kuvailla yksilöllisiä eroja älykkyydessä ja luovuudessa
- osaa tarkastella sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin merkitystä yksilön toimintaan
- ymmärtää ihmisen toimintaa persoonallisuuden, sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin vuorovaikutuksen näkökulmasta

- osaa soveltaa psykologian tietoja erilaisuuden ymmärtämiseen ja kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen
- osaa kuvailla ja arvioida yksilöllisten erojen tutkimuksen psykologisia arviointimenetelmiä.

Keskeiset sisällöt

Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen

Perimän, kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön merkitys persoonallisuuden kehittymiseen

- *persoonallisuuden pysyvyys ja muuttuvuus*
- *perustietoa käyttäytymisgenetiikasta*

Persoonallisuuden tarkastelu eri näkökulmista

- *temperamentti*
- *piirreoteoreettinen näkökulma*
- *motivaatio*
- *yksilölliset tulkinta- ja toimintatyylit*
- *identiteetin ja persoonallisuuden narratiivinen tarkastelu*

Älykkyys ja luovuus osana ihmisen toimintaa

- *älykkyuden määritelmiä*
- *älykkyuden mittaaminen ja siihen liittyvät haasteet*
- *perimän ja ympäristön vuorovaikutus älykkyyydessä*
- *luovuuden määritelmiä ja luovuuteen liittyviä tekijöitä*

Kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön vaikutus ihmisen toimintaan

- *tiedonkäsittely sosiaalisissa tilanteissa: stereotyyppien, attribuutioiden, asenteiden ja ennakkoluulojen muodostuminen*
- *esimerkkejä sosiaalisuuden hermostollisesta perustasta*
- *ryhmän merkitys yksilölle ja ryhmien väliset suhteet*
- *tilannetekijöiden vaikutus yksilöön ja ryhmään*
- *kulttuurien eri ulottuvuuksia*
- *esimerkkejä kulttuurin vaikutuksesta ajatteluun ja käyttäytymiseen*
- *esimerkkejä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnasta kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa*

Psykologinen tutkimus

- *yksilöllisten erojen tutkiminen*
- *persoonallisuuden ja älykkyuden arviointimenetelmät*
- *reliabiliteetti ja validiteetti*
- *esimerkkejä kyselyjä, haastatteluja ja testejä hyödyntävistä tutkimuksista*
- *esimerkkejä sosiaalipsykologian tutkimuksista*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kurssin käytyään opiskelija kykenee tarkastelemaan sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin vaikutusta yksilön ajatteluun ja toimintaan laajemmin ja monipuolisemmin. Globaali- ja kulttuuriosaaminen vahvistuu esimerkiksi, kun tarkastellaan kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön vaikutusta ihmisen toimintaan stereotyyppien, attribuutioiden, asenteiden ja ennakkoluulojen kautta.

Kurssilla tavoitteena on lisätä ymmärrystä ihmisen toiminnan moniulotteisuudesta persoonallisuuden, sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin vuorovaikutuksena. Identiteettiä ja

persoonallisuutta voidaan hyvin tarkastella myös juonen muodostavana kertomuksena. Tämä narratiivinen tarkastelunäkökulma lisää merkittävällä tavalla opiskelijan globaali- ja kulttuuriosaamista.

7.11. Historia (HI)

Oppiaineen tehtävä

Historian opetus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä ja edellytyksiä ymmärtää oman aikansa maailmaa sekä sen muutosprosesseja. Se antaa välineitä nykyisyyden ymmärtämiseen ja avaa näkökulmia tulevaisuuden kehityksen pohtimiseen. Kulttuurien tuntemusta edistävänä oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä sekä tukee opiskelijan kasvua aktiiviseksi ja moninaisuutta ymmärtäväksi yhteiskunnan jäseneksi.

Opetuksen lähtökohtana on historian luonne tieteenalana. Huomiota kiinnitetään historiallisen tiedon rakentumisen perusteisiin ja tiedon luotettavuuden kriittiseen arviointiin sekä ilmiöiden moniperspektiiviseen selittämiseen. Historian opiskelu kehittää kykyä hankkia tietoa, erottaa oleellinen tieto epäolennaisesta ja käsitellä laajoja tietokokonaisuuksia. Erityisenä tarkastelun kohteena ovat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden väliset riippuvuussuhteet sekä historian tiedon tulkinnallisuus ja sen käyttö yhteiskunnassa. Opetuksen tehtävänä on vahvistaa opiskelijan historiallista ajattelua. Historiallinen ajattelu koostuu historiatiedon tulkinnallisen luonteen ymmärtämisestä. Historian peruskäsitteiden, muutoksen ja jatkuvuuden sekä syyn ja seurauksen, hallinta on oleellinen osa historiallista ajattelua. Historialliseen ajatteluun kuuluu myös historian tekstitaitojen hallinta, kuten kyky analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä ja arvioida niiden tuottajien tarkoituksia. Historialle ominainen tapa lukea ja tulkita lähteitä antaa valmiuksia arvioida tiedon luotettavuutta myös tämän päivän maailmassa.

Historian opetuksessa tarkastellaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä, ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta sekä kulttuurin, vallankäytön ja talouden vuorovaikutusta. Siinä perehdytään yksilön merkitykseen ja mahdollisuuksiin toimijana nyt ja tulevaisuudessa sekä pohditaan yksilöiden ja väestöryhmien toiminnan taustatekijöitä ja motiiveja historiallisissa konteksteissaan. Historian opetuksessa opiskelijat myös harjoittelevat historiallista empatiaa eli asettumista menneisyyden ihmisen asemaan kulloisessakin kontekstissa. Tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään menneisyyden ihmisten tekemiä ratkaisuja. Opetuksessa korostetaan ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä sekä demokratian ja kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia oman aikamme ja tulevaisuuden haasteiden ratkaisemisessa. Suomen historiaa tarkastellaan maailmanhistorian taustaa vasten.

Laaja-alainen osaaminen

Historia tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettiseen toimijuuteen. Se auttaa opiskelijaa kasvamaan sivistyneeksi ja avarakatseiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Historian opetuksen tavoitteet toteutuvat linkittyen laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin.

*Historia vahvistaa opiskelijan **hyvinvointiosaamista** kehittämällä eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset ja heidän näkökulmansa sekä tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentämään minäkuvaa sekä edistää omien vahvuuksien tunnistamista ja hyödyntämistä. Lisäksi se syventää ymmärrystä hyvinvointiyhteiskuntien kehityksestä.*

Vuorovaikutusosaaminen näkyy historian opetuksessa oppiaineen tavoitteissa ja työskentelytavoissa. Historialle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opinnoissa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelu- ja työskentelytapoja. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät oppimisen lisäksi sosiaalisia ja yhteistyötaitoja, kehittävät myötätuntotaitoja sekä vahvistavat kaikkien osallisuutta ja myönteistä oppimisilmapiiriä.

Historian oppiaineen lähtökohtana on oppia hyödyntämään ja arvioimaan kriittisesti erilaisia tietolähteitä ja niiden luotettavuutta sekä ymmärtämään ja arvostamaan tutkitun tiedon merkitystä. Opetuksessa opiskelija harjaantuu tuottamaan, yhdistelemään ja soveltamaan tietoa monialaisissa verkostoissa rohkeasti, luovasti ja tulevaisuuteen suunnaten. Historia vahvistaa monelta osin opiskelijan **monitieteisen ja luovan osaamisen** sekä monilukutaidon kehittymistä. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

Historian opetuksessa korostetaan **yhteiskunnallista osaamista** tukevalla tavalla ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä. Demokratian, aktiivisen kansalaisuuden ja kansainvälisen yhteistyön moninaisia mahdollisuuksia tarkastellaan kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti. Lähdekriittisyyden ja medialukutaidon vahvistaminen ovat oppiaineessa keskeisessä roolissa. Historian opiskelu auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi historian yhteiskunnallisesta ja poliittisesta käytöstä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan sitä. Historiatietoisuus antaa pohjaa opiskelijan demokraattiselle osallistumiselle ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämiseksi.

Historian oppiaineessa tarkastellaan yksilön, luonnon ja yhteiskunnan välisten riippuvuussuhteiden muutosta pitkällä aikavälillä. Näitä käsitellään osana kestävää tulevaisuutta **eettisyyden ja ympäristöosaamisen** tavoitteiden mukaisesti. Historia syventää käsitystä siitä, miten yhteiskunnan nykyinen arvopohja on syntynyt, ja antaa valmiuksia moniulotteisten ilmiöiden ymmärtämiseen ja ratkaisemiseen humanistisesta näkökulmasta. Historiallinen empatia vahvistaa opiskelijan kykyä monipuoliseen eettiseen pohdintaan.

Kulttuurien ja kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistavana oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä vahvistaen **globaali- ja kulttuuriosaamista**. Historian opetus tukee opiskelijan kasvua moninaisuutta ymmärtäväksi ja kansainvälisyyteen suuntautuneeksi yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi. Historian oppiaineessa korostetaan jokaisen oikeutta omiin kulttuurisiin juuriinsa.

Tavoitteet

Historian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät historialliseen ajatteluun: arvoihin, historiallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä historiallisen tiedon hankkimiseen ja soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Arvot

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee historian laaja-alaisuuden ja ymmärtää kulttuurien erilaisia ilmenemismuotoja ja niiden monimuotoisuutta
- saa valmiuksia muodostaa ihmisoikeuksia, tasa-arvoa, demokratiaa ja kestävää elämäntapaa arvostavan maailmankuvan sekä osaa toimia niitä edistävänä vastuullisena kansalaisena
- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan historiaan ja ymmärrystään sen merkityksellisyydestä.

Historiallisten ilmiöiden ymmärtäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen ja maailmanhistorian keskeisimpiä historiallisia prosesseja taustoineen ja seurauksineen sekä osaa arvioida niiden merkitystä ja vuorovaikutussuhdetta
- ymmärtää historian monitulkintaisuuden ja historiallisen tiedon rakentumisen periaatteet
- ymmärtää nykyhetken historiallisen kehityksen tuloksena ja tulevaisuuden lähtökohtana

- osaa analysoida historiallisia ilmiöitä ja arvioida ihmisten toimintaa eri aikoina kunkin ajan omista lähtökohdista
- kykenee suhteuttamaan oman aikansa ja itsensä historialliseen jatkumoon sekä syventämään historiatietoisuuttaan.

Historiallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa etsiä, tulkita ja arvioida lähdekriittisesti erilaisia kirjallisia, tilastollisia ja kuvallisia lähteitä
- pystyy rakentamaan menneisyyttä koskevaa tietoa erilaisia tietolähteitä kriittisesti käyttäen
- osaa hyödyntää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisessa ja arvioida kriittisesti historian käyttöä yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinona sekä muissa yhteyksissä
- osaa soveltaa historian osaamistaan yhteiskunnallisten ja taloudellisten haasteiden arvioimiseen ja nähdä niihin liittyviä vaihtoehtoisia ratkaisukeinoja myös tulevaisuudessa.

Osaamisen arviointi

Historian osaamisen arviointi kohdistuu historian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalaute auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi oppimisestaan ja työskentelytavoistaan sekä kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa osaamistaan.

Historian arvioinnin keskeisiä kohteita ovat historian tiedonalalle ominaisten tietojen ja taitojen hallinta: kyky ymmärtää ajallista kehitystä, syy-yhteyksiä ja seurausvaikutuksia sekä taito hankkia informaatiota erilaisista lähteistä, erotella olennaista ja epäolennaista tietoa sekä arvioida historian ilmiöitä, tulkintoja ja historian tiedon käyttöä kriittisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan taito ymmärtää, soveltaa, analysoida ja yhdistellä historiallista tietoa erilaisissa tilanteissa, kuten taito käyttää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä ja muodostaa tiedoistaan loogisia kokonaisuuksia.

Opintojaksot

HI1 Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op (HI1)

Opintojakson moduulit

- Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op (HI1), Pakollinen

Tavoitteet

Ihminen, ympäristö ja historia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ja tuottaa historian tiedonalalle ominaista asiatekstiä sekä hallitsee tilastojen lukutaidon
- ymmärtää historiallisen tiedon luonteen ja osaa käyttää historiallisia lähteitä sekä arvioida niitä kriittisesti
- tuntee eurooppalaisten yhteiskuntien ja globaalin talouden järjestelmän muodostumisen keskeiset prosessit
- ymmärtää nykypäivän taloudellisiin, yhteiskunnallisiin ja väestöllisiin ilmiöihin johtaneen kehityksen sekä osaa eritellä siihen vaikuttaneita tekijöitä

- osaa analysoida väestön, talouden ja yhteiskuntarakenteiden kehitystä ja riippuvaisuutta ympäristöstä
- osaa arvioida kriittisesti teknologian ja informaation muutoksen merkitystä ihmisten elinolojen muokkaajana.

Keskeiset sisällöt

Ihminen, ympäristö ja historia

Historia tieteenalana

- historian kehityslinjojen hahmottaminen ja sitominen aikaan
- historian tutkimusmenetelmät ja lähteiden käyttö

Maatalous luomassa pohjaa yhteiskuntien kehitykselle

- ihminen ympäristön muokkaajana eri aikoina
- maanviljely, työnjako ja kulttuurin synty
- väestönkasvu, yhteiskuntien ja valtioiden muodostuminen
- rahatalouden ja kaupan kehitys

Maailmankaupan synty ja vuorovaikutuksen lisääntyminen

- eurooppalaiset tutkivat ja valloittavat maailmaa
- kansainvälisen kaupan monipuolistuminen ja sen vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön

Teollistuminen muuttaa ihmisen ja luonnon suhdetta

- teollistumisen edellytykset ja vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön
- väestökehitys ja muuttoliikkeet
- jälkiteollinen yhteiskunta ja globaali talous

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksolla opiskelija tarkastelee ihmisoikeuksien, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja demokratian kehitystä vuosisatojen aikana. Erilaisten historian aikakausien kautta opiskelija pystyy hahmottamaan ihmiskunnan kehityksen yleislinjat ja osaltaan selittämään nykypäivän tilannetta maailmalla.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksolla tarkastellaan ihmisen, luonnon ja yhteiskunnan välistä suhdetta sekä niiden muutosta eri vuosisatoina. Opintojaksolla opiskelija oppii tunnistamaan ihmisen toimista aiheutuneet vaikutukset luonnolle ja yhteiskunnassa tapahtuneet kehityslinjat.

HI2 Kansainväliset suhteet, 2 op (HI2)

Opintojakson moduulit

- Kansainväliset suhteet, 2 op (HI2), Pakollinen

Tavoitteet

Kansainväliset suhteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kansainvälisen politiikan peruskäsitteistön, toimintatavat ja keskeisimmät kehityslinjat
- osaa hyödyntää monipuolisia tietolähteitä ja tunnistaa tiedonvälitykseen liittyvää mielipidevaikuttamista eri aikoina
- osaa eritellä aatteiden ja taloudellisten eturistiriitojen merkityksen kansainvälisten suhteiden historiassa sekä pystyy arvioimaan niiden vaikutusta nykypäivään ja tulevaisuuteen
- osaa analysoida kansainvälisten yhteistyörakennelmien sekä vastakkainasettelujen syitä, vaikutuksia ja ratkaisumahdollisuuksia
- seuraa aktiivisesti mediaa ja osaa tarkastella kriittisesti kansainvälisiä kysymyksiä
- osaa eritellä ja arvioida historian käyttöä politiikan välineenä.

Keskeiset sisällöt

Kansainväliset suhteet

Kansainvälisen politiikan perusteet

- kansainvälinen politiikka tutkimuskohteena ja keskeiset käsitteet
- poliittiset ideologiat ja niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kansainvälisiin suhteisiin

Eurooppakeskeinen kansainvälinen järjestelmä

- imperialismi politiikan, talouden ja kulttuurin ilmiönä
- maailmansotien syyt ja seuraukset
- demokratian ja totalitarismin vastakkainasettelu
- ihmisoikeuskysymykset, holokausti ja muut kansanmurhat

Kaksinapaisesta moninapaiseen maailmaan

- kylmän sodan supervaltakilpailu ja sen päätyminen
- dekolonisaation merkitys ja vaikutukset
- maailmanpolitiikka ja muuttuva vallan tasapaino

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso treenaa oppilaan eettistä ajattelua ja myötätuntoa moninaisin harjoittein esim. historian elävöittämissarjoitusten kautta. Näkökulmat imperialismiin eri osapuoliin, demokratia-totalitarismin vastakkainasettelun tarkastelu ja maailmansotien osapuolten toiminnan analysointi auttaa opiskelijan eettisen ajattelun kehittämisessä.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla käytävät monipuoliset tehtävät ja keskusteluharjoitteet (parikeskustelut, ryhmäväittelyt jne.) mahdollistavat oppilaan vuorovaikutustaitojen karttumisen ja argumentaatiotaitojen kehittymisen, jotka palvelevat opiskelijaa myöhemmissä korkeakouluopinnoissa. Opintojakson keskusteleva ilmapiiri auttaa oppilaita jakamaan omaa tietämystä aiheesta muiden kanssa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monipuolisten tehtäväpakettien avulla oppilas kehittää lähdekriittisiä taitojaan, huomaa syy-seuraussuhteet ja käsittää oppiainerajat ylittävät yhteydet asiakokonaisuuksien välillä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson kautta oppilas voi tarkastella ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehitystä 1800- ja 1900-luvun historiassa. Demokratian ja kansainvälisen yhteistyön saavuttamiseksi on käyty läpi historian synkimpiä aikoja, joita kurssilla tarkastellaan monipuolisten materiaalien kautta.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakso pureutuu ympäristöhistorian näkökulmasta ihmisen ja luonnon suhteeseen 1800- ja 1900-luvun maailmassa. Siirtomaakilpailun, maailmansotien ja kylmän sodan vaikutusta tarkastellaan lähdekriittisesti oppimateriaalin avulla.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelijan moninainen ymmäryks 1800- ja 1900-lukujen kulttuureista vahvistuu kurssilla tiettyjen aikakausien materiaaleihin tutustumalla. Eläytyminen menneen ajan tapahtumiin auttaa opiskelijaa hahmottamaan kyseisen aikakauden ajattelumaailmaa, mutta korostaa myös kulttuuriperinnön tärkeyttä niin yksilöllisellä kuin kansallisella tasolla.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson vapaa kuvaus

HI3 Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI3)

Opintojakson moduulit

- Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI3), Pakollinen

Tavoitteet

Itsenäisen Suomen historia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää Suomen valtiollisen kehityksen, kansainvälisen aseman ja yhteiskunnan muotoutumisen osana eurooppalaista ja kansainvälistä kehitystä*
- *tuntee suomalaisen kulttuurin, yhteiskunnan ja talouden keskeiset muutokset, ymmärtää niiden merkityksen 1860-luvulta nykypäivään ja osaa arvioida tulevaisuuden mahdollisuuksia*
- *ymmärtää talouden, yhteiskunnan, kulttuurielämän sekä aatteellisen ja valtiollisen elämän ilmiöiden keskinäisen riippuvuuden ennen ja nykyään*
- *pystyy arvioimaan Suomen historiasta tehtyjä tulkintoja ja niiden taustalla olevia vaikuttimia historiallisessa kontekstissaan*
- *osaa eritellä suomalaiseen identiteettiin ja kulttuuriin eri aikoina liitettyjä ominaisuuksia, mielikuvia ja ihanteita sekä niiden vaikutusta nykypäivän Suomeen.*

Keskeiset sisällöt

Itsenäisen Suomen historia

Suomalaisen yhteiskunnan juuret

- Ruotsin ajan perintö ja autonomian merkitys Suomen ja suomalaisuuden rakentamisessa
- demografiset muutokset ja väestön moninaisuus
- suomalaisen yhteiskunnan modernisoituminen

Itsenäistyvä Suomi osana Eurooppaa

- itsenäistymisprosessi, sisällissota ja sen kansainvälinen konteksti
- eheyttämisen aika ja demokratian kriisi
- Suomi kansainvälisten kulttuurivirtausten osana

Suomi kansainvälisissä konflikteissa

- Suomi toisessa maailmansodassa
- kylmän sodan vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan ja politiikkaan

Kohti nykyistä Suomea

- yhteiskunnan ja talouden rakennemuutokset ja hyvinvointivaltio
- kulttuuri, tiede ja osaaminen
- kulttuurisesti monimuotoistuva Suomi kansainvälisen yhteisön jäsenenä

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso kehittää opiskelijan eettistä ajattelua ja myötätuntoa eläyttävien harjoitteiden avulla ja näin laajentaa opiskelijan katsantokantaa suomalaisen yhteiskunnan keskeisistä piirteistä. Tutustumalla 1800- ja 1900-luvun Suomeen opiskelija oppii hahmottamaan suomalaisten tekemiä ratkaisuja eri aikakausina.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakso on rakennettu tukemaan keskustelemaa ilmapiiriä, joka auttaa opiskelijaa kehittämään itseään puhujana ja valmistelemaan häntä korkeakoulussa tarvittaviin vuorovaikutustaitoihin. Keskustelu- ja väittelytilanteet auttavat opiskelijaa kasvattamaan argumentointitaitoja ja hyväksymään monenlaisia näkemyksiä käsiteltävistä teemoista.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Lähdekritiittisyyttään opiskelija pääsee kehittämään opintojaksolla esiteltävillä, eri aikakausilta peräisin olevilla, lähdemateriaaleilla. Näin ollen opiskelijan käsitys Suomen historian tapahtumista avartuu ja hän oppii hahmottamaan tapahtumien taustalla vaikuttavat motiivit. Mahdollisuuksien mukaan lukion ja korkeakoulujen välistä yhteistyötä korostetaan kurssin aihekokonaisuuksissa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakso vahvistaa opiskelijan käsitystä ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehityksestä Suomessa 1800- ja 1900-lukujen aikana ja osaltaan selittää kehityslinjoja aina tähän päivään saakka. Opintojakson myötä opiskelija huomaa Suomen kehityksen kohti nykyistä hyvinvointivaltiota.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla opiskelija vahvistaa omaa, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiään käymällä läpi Suomen historian keskeisiä tapahtumia 1800- ja 1900-luvuilta. Suomen historian tapahtumat liitetään aina tiiviimmin muun maailman tapahtumiin ja osoitetaan opintojaksorajat

ylittävät syy-seurausyhteydet (esim. yhteydet Kansainväliset suhteet -opintojaksoon). Opiskelija tulee havaitsemaan, miten Suomen ulkopuolella tehdyt päätökset ovat vaikuttaneet Suomen kehitykseen.

HI4 Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI4)

Opintojakson moduulit

- Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI4), Valinnainen

Tavoitteet

Eurooppalainen ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee keskeisen länsimaisen kulttuuriperinnön ja osaa eritellä sen muodostumista vuorovaikutuksessa muiden kulttuuripiirien kanssa*
- *ymmärtää tieteen, taiteen, ihmiskuvan ja sukupuoliroolien muutoksen suhteessa yhteiskunnalliseen kehitykseen*
- *ymmärtää taiteen ja populaarikulttuurin merkityksen historiakäsityksen luomisessa*
- *osaa eritellä tieteen saavutusten merkitystä ja eri aikakausien maailmankuvia*
- *osaa arvioida erilaisten aatteiden kehitystä sekä niiden vaikutuksia ympäröivään maailmaan*
- *pystyy analysoimaan kulttuuria sen historiallisessa kontekstissa sekä ymmärtämään kulttuurin ja politiikan keskinäisen vuorovaikutuksen*
- *osaa tarkastella eurooppalaista kulttuuria osana kulttuurin globalisaatiota.*

Keskeiset sisällöt

Eurooppalainen ihminen

Eurooppalainen kulttuuri ja maailmankuvan rakentuminen

- *tiede, taide, uskonto ja media maailmankuvan muokkaajana ja välittäjänä*

Eurooppalaisen kulttuurin juuret

- *• antiikin kulttuurien yleispiirteet*
- *• demokratian ja tieteellisen ajattelun synty*
- *• keskiajan kulttuuri ja kulttuuripiirien vuorovaikutus*

Yksilöllisen ajattelun ja tieteellisen maailmankuvan kehittyminen

- *tieteen ja taiteen kehitys uuden ajan alussa*
- *reformaatio ja tiedon vallankumous*
- *valistus, ihmisoikeuksien ja tasa-arvoajattelun syntyminen*
- *1800-luvun aatteet sekä kulttuuriset ja yhteiskunnalliset muutokset*

Kohti nykyaikaa

- *taide, populaarikulttuuri ja kulttuurin globalisoituminen*
- *tiede uskonnollisen maailmankuvan haastajana, edistysusko ja uhkakuvat*
- *demokratian ja tasa-arvoajattelun leviäminen sekä niiden vastavoimat*
- *tiedon määrän kasvu ja kulttuurin pirstaloituminen*
- *sukupuoliroolien murros*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Monipuoliset opetustuokiot luokassa ja kattavat tehtäväkokonaisuudet valmistelevat opiskelijan argumentointitaitoja ylioppilaskirjoituksiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Oppilas hahmottaa kurssilla tapahtumien väliset syy-seuraussuhteet, osaa syventää aiemmilta historian kursseilla saamaansa tietoa sekä yhdistää tietoa oppiainerajat ylittävästi (esim. uskonto, filosofia jne.)

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksolla opiskelija ymmärtää ihmisoikeuksien ja tasa-arvoajattelun syntymisen taustat. Opiskelija hahmottaa kehityslinjat pidempänä prosessina, joka on alkanut antiikista ja on historian saatossa muokkautunut nykypäiväiseen muotoonsa.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Käsiteltävien aihekokonaisuuksien avulla opiskelija esimerkiksi osaa selittää ihmisen luontosuhteen muutoksen ja sitoa sen tieteen kehitykseen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakso vahvistaa opiskelijan tuntemusta eurooppalaisesta kulttuuriperinnöstä sekä avartaa hänen maailmankuvaansa tieteen kehityksen kautta. Opiskelija hahmottaa itsensä osana eurooppalaista kulttuuripiiriä ja luo tunnetta globaalista identiteetistä.

HI5 Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI5)

Opintojakson moduulit

- Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI5), Valinnainen

Tavoitteet

Ruotsin itämaasta Suomeksi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee Suomen alueen historiallisia lähteitä ja osaa arvioida niitä kriittisesti*
- *tuntee suomalaista, saamelaista ja muiden vähemmistöryhmien kulttuuriperintöä ja arjen historiaa*
- *hallitsee Suomen historialliset kehityslinjat sekä niiden yhteydet pohjoismaiseen kehitykseen ja Itämeren alueeseen*
- *kykenee yhdistämään historialliset kehityslinjat oman kotiseutunsa historiaan ja näkee kehityksen myös yksittäisen ihmisen kannalta*
- *osaa eritellä Suomen väestö-, sosiaali- ja taloushistoriallisen kehityksen*
- *osaa arvioida suomalaisen sivistyksen yhteydet länsimaiseen kulttuuriin*
- *osaa tarkastella Suomen historian käyttöä politiikassa ja identiteetin luomisessa.*

Keskeiset sisällöt

Ruotsin itämaasta Suomeksi

Suomen alue esihistoriallisella ajalla

- *tutkimusmenetelmät ja lähteet*
- *käsitykset Suomen väestöryhmien alkuperästä*

Keskiaika

- *Itämeren alueen valtiollinen kehittyminen*
- *kirkollisen ja maallisen vallan muotoutuminen*
- *yhteiskunta, elinkeinot, elämäntapa ja kulttuuri*

Uusi aika

- *reformaatio ja vahvistuva hallitusvalta*
- *Ruotsin suurvaltapyrkimysten vaikutus Suomeen*
- *elämäntapa sääty- ja maatalousyhteiskunnassa*
- *Suomen aseman muutos ja uudistukset Ruotsin ajan lopulla*

Suomi osana Venäjää

- *Suomen liittäminen Venäjään ja autonomian synty*
- *suomalaisen identiteetin luominen, sivistys, tiede ja taide*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija vahvistaa opintojakson aikana historian kurssilleilla oppimiaan taitoja. Pari- ja ryhmätyöskentelyt sekä historiallisen teeman mukainen elävöitetty väittely kasvattaa opiskelijan taitoa kertoa rohkeasti oma näkemyksensä kanssaopiskelijoille. Harjoitteiden myötä hän myös harjaannuttaa perustelemisen taitojaan mielipidettä esittäessään.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakso luo kuvaa Suomen alueen historiantutkimuksesta aina esihistoriasta 1800-luvun alkuun. Opiskelija tiedostaa historian tutkimuksen metodologian, mitä vanhemmasta lähdeaineistosta on kysymys. Opintojaksossa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan korkeakoulu yhteistyötä ja perehdytään oppilaitoksiin, jotka tutkivat Suomen historiaa kyseiseltä aikakaudelta. Opiskelija laajentaa tietämystään erilaisista tiedonetsintäjärjestelmistä ja menetelmistä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakso esittelee nykyisen Suomen aluetta ajalla ennen itsenäisyyttä ja suuriruhtinasaikaa, jolloin Suomi oli osa Ruotsin kuningaskuntaa. Ruotsin "Itämaan" tarkastelu auttaa opiskelijaa vertaamaan Ruotsin hallintoajan eroavaisuuksia esim. nyky-Suomen yhteiskuntaan.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakso kasvattaa opiskelijan kulttuuriperinnön tuntemusta ja vahvistaa hänen tietämystään omista kulttuurisista juuristaan. Opintojakson tarkoitus on innostaa opiskelijaa esim. omien sukujuurien tutkimukseen ja historian jatko-opintoihin.

HI6 Maailman kulttuuri kohtaavat, 2 op (HI6)

Opintojakson moduulit

- Maailman kulttuurit kohtaavat, 2 op (HI6), Valinnainen

Tavoitteet

Maailman kulttuurit kohtaavat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää kulttuurien vuorovaikutusta koskevia teorioita ja käytänteitä*
- *tunnistaa kulttuuristen arvojen ja maailmankuvien ilmenemisen arkielämässä ja sosiaalisissa suhteissa*
- *osaa eritellä kulttuurien välistä vuorovaikutusta sekä historiallisessa että nykypäivän kontekstissa*
- *analysoi esimerkiksi taiteissa, uskonnossa ja sosiaalisissa rakenteissa esiintyviä kulttuurisia arvoja ja käytäntöjä*
- *erittelee kulttuurien moninaisuutta historiallisena osana eurooppalaista kulttuuria ja pystyy arvioimaan sille annettuja merkityksiä*
- *osaa kriittisesti eritellä ja arvioida kulttuurisia eroja koskevia väitteitä, eri kulttuureihin liitettyjä stereotyyppioita sekä kulttuurien vaikutusta yksilöön*
- *tuottaa yksin tai ryhmässä historiallista asiatekstiä käyttämällä monipuolisesti ja kriittisesti lähdeaineistoa.*

Keskeiset sisällöt

Maailman kulttuurit kohtaavat

Kulttuurintutkimuksen perusteet ja käsitteet

- *kulttuurit ja niiden vuorovaikutus*

Moduulissa tarkasteltaviksi kohteiksi valitaan kaksi tai useampia kulttuureja seuraavilta alueilta:

- *Aasian kulttuurit*
- *Afrikan kulttuurit*
- *arktiset kulttuurit*
- *Australian ja Oseanian alkuperäiskulttuurit*
- *Latinalaisen Amerikan kulttuurit*
- *Lähi-idän kulttuurit*
- *Pohjois-Amerikan alkuperäiskulttuurit.*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija kasvattaa opintojakson aikana eettistä ajatteluaan, myötätuntoa ja kasvattaa tietämystään Euroopan ulkopuolisten kulttuurien näkökulmasta. Esimerkiksi eläytymiset alkuperäiskulttuurien tilanteisiin kolonialismin aikana auttaa opiskelijaa kasvattamaan empatiakykyä muiden maanosien tilanteista historian eri aikakausina.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson aikana opiskelija tutkii maailman kulttuureja historian aputieteitä käyttäen. (Esim. arkeologia ja kulttuuriantropologia)

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson aikana opiskelija kasvattaa tietämystään maailman erilaisista kulttuureista, kasvattaa ymmärrystä kulttuurien moninaisuudesta ja kiinnostuu kansainvälisyydestä.

HI7 Suomi ja muu maailma, kylmästä sodasta nykypäivään, 0 op (HI7)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Oppilas hahmottaa historian suuret kehityslinjat ja miten Suomen historia kytkeytyy Euroopan tapahtumiin.
- Opiskelija ymmärtää lähihistorian merkityksen nykyhetkeä tarkastellessaan.
- Hahmottaa kriisien ja uhkakuvien taustatekijät ja mahdolliset vaihtoehdot
- Osaa vastata erilaisiin historian yo-kysymyksiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kylmän sodan päättyminen ja sen seuraukset.
- Lähi-itä ja muut konfliktialueet sekä vastakkainasettelujen monet muodot.
- Maailman uudet valtakeskittymät ja niiden vuorovaikutussuhteet.
- Suomen sisäpolitiikka ja asema kansainvälisessä politiikassa kylmän sodan aikana ja sen jälkeen.
- Kulttuuri, tiede ja osaaminen.
- Kulttuurisesti monimuotoistuva ja kansainvälistyvä Suomi.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija kykenee tarkastelemaan keskeisiä sisältöjä kattavasti aiemmin opitun ja muiden oppiaineiden kursseilta oppimien asioiden perusteella. Asioiden yhdistäminen oppiainerajat ylittävästi sekä rohkea ja luova analysointi ovat opiskelijan oppimista harjaannuttava osaamisen alue tällä opintojaksolla.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssilla on käytössä numeroarviointi

Opintojakson vapaa kuvaus

Kurssi soveltuu yo-kirjoituksiin valmistautumiseen ja se suoritetaan joko luokkaopetuksena tai itsenäisenä suorituksena. Kurssilla käsitellään Suomea ja maailmaa erilaisten kriisien ja uhkakuvien kautta ja harjoitellaan erilaisiin yo-tehtäviin valmistautumista.

HI8 Tutkielmakurssi, 2 op (HI8)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii tekemään historian tutkimusta ja tuottamaan historiallisia tekstejä.
- Opiskelija ymmärtää historian tutkimuksen luonteen ja sisäistää tutkimuksen tekemisen muodolliset vaatimukset.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tutkimusprosessin vaiheet.
- Itsenäistä työskentelyä ja projektihallintaa.
- Toisten tekstien lainaaminen sekä lähdeviittaus.
- Saa valitsemastaan historian osa-alueesta tai aiheesta syvällisemmän käsityksen.
- Oppii ymmärtämään syy- seuraussuhteita.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla opiskelija kasvattaa ymmärrystään tutkitusta tiedosta ja oppii arvostamaan tutkittua tietoa tekemällä itse historian tutkimusta kurssin harjoitteiden pohjalta. Opiskelija harjoittaa sisäistä tutkijaeettisyyttään suorittamalla historian tutkimuksen eri työvaiheita (lähdekritiikki, tutkimuskysymysten asettelu, tutkimusprosessi jne.).

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssilla on käytössä numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kurssin aikana tehdään historian tutkimusta korkeakoulustandardeilla.

HI9 Tieteen historia, 2 op (HI9)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kurssilla perehdytään länsimaisen tieteen kehitykseen luonnontieteiden, yhteiskuntatieteiden sekä filosofian aloilta. Kurssilla historian opiskelun lisäksi tehdään myös käytännön kokeita

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskelija käsittää, kuinka tiede on kehittynyt uuden ajan alusta 1900-luvulle saakka.
- Kurssi hahmottaa tieteen lainalaisuuksia ja kehityshistoriaa.
- Opiskelija pystyy erittelemään eri aikakausien suhtautumista tieteeseen ja tietoon.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakso toimii hyvänä oppiainerajat ylittävänä kokonaisuutena esimerkiksi filosofian suuntaan. Opiskelija tulee havaitsemaan asiayhteydet myös aikaisemmin suorittamiinsa historian kurssien ja syventämään tietopohjaansa näillä kursseilla opittuihin asioihin.

Vuorovaikutusosaaminen

Tieteen historian kehitykseen painottuva opintojakso treenaa opiskelijan argumentaatio ja yhteistyötaitoja monipuolisissa harjoitteissa, joissa pureudutaan eri aikakausien ja tieteen kehityksen näkökohtiin. Pari- ja ryhmätehtävät sekä väittelyt antavat sanallista valmiutta opiskelijan opintouralle, kun taas esseetehtävät treenaavat hänen kirjallisia valmiuksiaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssilla on käytössä numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kurssin aikana tehdään yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa. Esimerkiksi yhteistyössä fysiikan kanssa voidaan tehdä kokeita luonnontieteiden teorioiden pohjalta. Yhteistyö on mahdollista myös esimerkiksi filosofian kurssien tai opettajan kanssa.

ÄI1/HI1 Juttujen juurilla, 4 op (ÄI1/HI1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

7.12. Yhteiskuntaoppi (YH)

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin opetus syventää opiskelijan käsitystä ympäröivästä yhteiskunnasta ja antaa hänelle valmiuksia kasvaa yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneeksi aktiiviseksi ja osallistuvaksi kansalaiseksi. Kansalaisyhteiskuntaa, yhteiskunnan rakenteita ja keskeisiä ilmiöitä sekä valtaa, taloutta ja vaikuttamista tarkastellaan suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista näkökulmasta. Yhteiskuntaoppi rakentuu eri yhteiskuntatieteiden ja oikeustieteen sisällöistä.

Yhteiskuntaoppi luo opiskelijalle edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen, niiden arviointiin sekä tulevien kehityssuuntien ja vaihtoehtojen pohdintaan. Lisäksi se vahvistaa opiskelijan talousosaamista ja oikeudellista ymmärrystä sekä kannustaa aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Lähtökohtana on omakohtaisen kiinnostuksen herättäminen yhteiskunnallisiin asioihin ja maailman tapahtumiin. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisen ajattelun taitoihin, kuten monipuoliseen tiedon hankintaan, tiedon ja tilastollisten aineistojen kriittiseen tulkintaan sekä keskustelu- ja argumentointitaitoihin.

Yhteiskuntaopin opetuksen arvopohjassa korostuvat demokratian peruslähtökohdat, kuten tasa-arvo, sosiaalinen vastuu, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, mielipiteen vapaus ja aktiivinen kansalaisuus sekä työn ja yrittäjyyden arvostaminen.

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettisesti toimivaksi, aktiiviseksi ja vastuuntuntoiseksi demokraattisen yhteiskunnan jäseneksi.

*Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan **hyvinvointiosaamista** vahvistamalla oman elämän ja taloudenhallinnan taitoja sekä syventämällä oikeudellista ymmärrystä. Oppiaine syventää opiskelijan sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön sekä aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja demokraattiseen vaikuttamiseen yhteisen hyvinvoinnin edistämiseksi tukien **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden saavuttamista.*

*Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan monilukutaitoa digiajassa vahvistamalla hänen kykyään valita, tulkita kriittisesti ja soveltaa tutkimuspohjaista tietoa. Se vahvistaa yhteiskunnallisia ja kriittisiä teksti- ja argumentointitaitoja. Oppiaine rohkaisee opiskelijaa toimimaan monialaisessa yhteistyössä sekä yhdistelemään asioita uudella tavalla jatkuvan oppimisen periaatteen sekä **monitieteisen ja luovan osaamisen** tavoitteiden mukaisesti. Yhteiskuntaopin opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan korkeakoulu yhteistyötä.*

***Yhteiskunnallisen osaamisen** ydinoppiaineena yhteiskuntaoppi edistää opiskelijan edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen ja arviointiin. Opiskelijaa harjaannutetaan toimimaan monitulkintaisen informaation ja informaatiovaikuttamisen maailmassa. Oppiaine syventää opiskelijan monipuolista yhteiskunnallista osaamista vahvistamalla demokratiataitoja. Se kannustaa osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttamaan turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestävän tulevaisuuden edistämiseen Suomen ja EU:n kansalaisena sekä globaalisti. Oppiaine vahvistaa oma-aloitteisuutta, yrittäjämäistä asennetta sekä jatko-opinto- ja työelämävalmiuksia.*

*Yhteiskuntaoppi korostaa yksilön arvolähtöistä ja eettistä toimintaa yhteiseksi hyväksi sosiaalinen vastuu mukaan lukien. Oppiaine syventää ymmärrystä kiertotalouden periaatteista ja kestävästä kuluttajuudesta lähiympäristössä ja globaalisti. Näin yhteiskuntaoppi vahvistaa opiskelijan **eettisyyttä ja ympäristöosaamista**.*

*Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista** vahvistamalla kansainvälisyysvalmiuksia ja maailmankansalaisen asennetta sekä syventämällä ymmärrystä kulttuurisesta ja katsomuksellisesta moninaisuudesta. Oppiaine harjaannuttaa opiskelijaa eettiseen toimijuuteen globaalissa media- ja teknologiaympäristössä.*

Tavoitteet

Yhteiskuntaopin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät yhteiskuntaopin merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä yhteiskunnallisen tiedon hankkimiseen ja soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy rakentamaan vastuuntuntoisen, demokraattisen, tasa-arvoa kunnioittavan ja moninaisuutta ymmärtävän yhteiskuntakäsityksen*
- ymmärtää omien yhteiskunnallisten käsitystensä muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä*
- motivoituu syventämään kiinnostustaan yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja ymmärrystään niiden merkityksellisyydestä.*

Yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee yhteiskuntaa koskevan tiedon muodostumisen perusteet sekä hallitsee keskeisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen käsitteistön
- tuntee Suomen yhteiskuntajärjestelmän, oikeusjärjestelmän ja talouselämän perusteet ja toimintatavat ja niiden taustalla vaikuttaneen historiallisen kehityskulun sekä osaa suhteuttaa ne eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin
- ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa muuttuvan demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä paikallisella, valtakunnallisella ja kansainvälisellä tasolla ja on motivoitunut toimimaan aktiivisena ja vastuullisena kansalaisena kestäväen kehityksen mukaisesti.

Yhteiskunnallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy hankkimaan monipuolista yhteiskunnallista ja taloudellista ajankohtaista aineistoa eri lähteistä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti sanallista, kuvallista ja tilastollista informaatiota
- osaa muodostaa monipuolisesti perusteltuja näkemyksiä arvosidonnaisista ja kiistanalaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä
- osaa eritellä moniulotteisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välisiä yhteyksiä, vertailla yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen vaihtoehtoja sekä arvioida yhteiskunnallisten päätös- ja toimintavaihtoehtojen erilaisia motiiveja ja vaikutuksia eri väestöryhmien ja ympäristön kannalta.

Osaamisen arviointi

Osaamisen arviointi kohdistuu yhteiskuntaopin yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalaute tukee opiskelijaa tulemaan tietoiseksi oppimisestaan ja osaamisestaan sekä kehittämään omia työskentelytapojaan yhteiskunnalliselle ajattelulle ominaisten tietojen ja taitojen saavuttamiseksi.

Yhteiskuntaopin arvioinnin keskeisiä kohteita ovat yhteiskunnalliselle ajattelulle ja toiminnalle keskeisten tietojen ja taitojen hallinta: taito ymmärtää yhteiskuntaa koskevan tiedon rakentumisen periaatteita, yhteiskunnan ja talouden ilmiöitä sekä niiden syitä ja vaikutuksia sekä arvioida kriittisesti yhteiskuntaa ja taloutta sekä niiden kehitystä koskevia tulkintoja ja ratkaisuvaihtoehtoja.

Arviointi kohdistuu yhteiskunnallisen tiedon käsittelyn taitoihin, kuten taitoon hakea tietoa erilaisista lähteistä, erotella olennainen tieto epäolennaisesta sekä käyttää sitä perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä. Arvioinnissa otetaan huomioon taidot hankkia, ymmärtää, analysoida, arvioida ja soveltaa yhteiskunnallista tietoa, muodostaa siitä jäsenyneyttä kokonaisuuksia sekä tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä. Arviointi perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa oppimaansa.

Opintojaksot

YH1 Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH1)

Opintojakson moduulit

- Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH1), Pakollinen

Tavoitteet

Suomalainen yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa lukea ja tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä

- ymmärtää suomalaisen yhteiskuntarakenteen perusteet
- tuntee kansalaisen perusoikeudet, vaikuttamiskeinot ja -mahdollisuudet, osaa toimia aktiivisena kansalaisena sekä kiinnostuu yhteiskunnallisesta osallistumisesta
- tuntee hyvinvointivaltion ja oikeusvaltion perusteet ja pystyy vertailemaan erilaisia hyvinvointimalleja Pohjoismaissa, Euroopassa ja muualla maailmassa
- osaa tarkastella ja arvioida median välityksellä tapahtuvaa yhteiskunnallista vaikuttamista
- pystyy tarkastelemaan demokratian mahdollisuuksia ja haasteita analyyttisesti erilaisista näkökulmista
- osaa arvioida kriittisesti yhteiskunnallista tietoa ja yhteiskunnallisten päätösten perusteita paikallisella ja valtiollisella tasolla sekä niiden vaikutuksia eri väestöryhmien ja yhteiskunnallisten toimijoiden kannalta
- osaa suunnitella tarkoituksenmukaisia keinoja käyttävää poliittista kansalaisvaikuttamista paikallisten, kansallisten ja kansainvälisten kysymysten ratkaisemisessa.

Keskeiset sisällöt

Suomalainen yhteiskunta

Suomen yhteiskunnan rakenne

- Suomen väestön demografinen ja sosiaalinen rakenne
- väestörakenteen muutoksiin vaikuttavat tekijät

Demokratia ja oikeusvaltio

- ihmisoikeudet, kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet
- oikeuslaitos sekä tuomio- ja järjestysvalta

Hyvinvointi ja tasa-arvo

- yhteiskunnallinen tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja oikeudenmukaisuus
- pohjoismaisen hyvinvointivaltion tehtävät, edut ja haasteet

Valta, osallistuminen ja vaikuttaminen

- yhteiskunnallisen vallankäytön muodot, demokraattinen päätöksenteko ja suomalainen sopimusyhteiskunta
- kansalaisen vaikuttamiskeinot ja aktiivisen kansalaisuuden merkitys
- Suomen paikallinen ja valtiollinen päätöksentekojärjestelmä
- median muuttuva merkitys ja mediavaikuttaminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson aikana opiskelija hankkii tietämystä suomalaisesta yhteiskunnasta ja sen toimivuudesta. Hän tutustuu Suomen yhteiskunnan vaiheisiin 1900- ja 2000-luvulla tutkii näiden aikakausien ilmiöitä monipuolisilla harjoitteilla (yksilö-, pari- ja ryhmätehtävät sekä esseekirjoittaminen). Opintojakso tutustuttaa opiskelijan suomalaiseen hyvinvointiyhteiskuntaan ja demokraattisuuteen kasvattamalla hänen demkrtiataitojaan sekä kannustamalla häntä osallistujaksi / vaikuttajaksi.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson tehtävät, jotka harjoittavat väittelyä, vaikuttamista yhteiskunnassa sekä mediassa ja osallistumista yhteiseen päätöksentekoon antavat opiskelijalle avaimet uskottavaan vaikuttamiseen. Opiskelija pystyy opintojakson tiedoilla osallistumaan esimerkiksi poliittiseen keskusteluun puolueettomasti ja perustelevaan kantansa selkeästi.

YH2 Taloustieto, 2 op (YH2)

Opintojakson moduulit

- Taloustieto, 2 op (YH2), Pakollinen

Tavoitteet

Taloustieto

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää talouteen liittyviä uutisia ja kiinnostuu seuraamaan niitä
- tuntee kansantaloustieteen käsitteet ja peruslähtökohdat
- osaa tulkita talouteen liittyviä tilastoja ja kuvioita
- ymmärtää työnteon ja yrittäjyyden merkityksen taloudessa ja yhteiskunnassa
- osaa tehdä perusteltuja taloudellisia päätöksiä sekä hallita ja suunnitella omaa talouttaan
- osaa tarkastella taloudellisia kysymyksiä myös eettiseltä kannalta ymmärtäen Suomen kytkeytymisen globaaliin talouteen
- osaa arvioida kriittisesti taloutta koskevassa keskustelussa esitettyjä argumentteja sekä analysoida talouspoliittisten ratkaisujen erilaisia vaihtoehtoja, niiden taustoja ja vaikutuksia.

Keskeiset sisällöt

Taloustieto

Kansantalous ja sen toimijat

- talouden peruskäsitteet ja taloutta koskevan tiedon luonne ja muodostuminen
- kansantalouden kiertokulku sekä kotitalouksien, yritysten ja kansantalouden vuorovaikutus
- oman talouden hoito: säästäminen, kuluttaminen ja velkaantuminen

Markkinat, suhdanteet ja talouselämä

- vapaa kilpailu ja hinnanmuodostus markkinoilla
- työ, yrittäjyys ja yritykset
- Suomi globaalin talouden osana
- rahoitusmarkkinat, säästäminen, sijoittaminen ja riskien hallinta
- talouden häiriöt, suhdannevaihtelut, niiden taustat ja seuraukset

Talouspolitiikka

- kestävän talouskasvun lähtökohdat, edut ja ongelmat
- julkinen talous ja sen tasapaino
- talouspolitiikan toimijat, keinot ja haasteet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Taloustiedon opintojakso antaa opiskelijalle hyödyllistä tietoutta taloustiedon maailmaan sekä käytännön tasolla arkielämän talouden hallintaan. Jatko-opintoihin kannustaminen ja opiskelijoiden yrittäjyystaitojen kehittäminen ovat opintojakson keskeisimpiä teemoja.

YH3 Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH3)

Opintojakson moduulit

- Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH3), Pakollinen

Tavoitteet

Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa laaja-alaisesti globalisaatiota ja Suomen asemaa osana sitä
- ymmärtää eurooppalaista ja kansainvälisiin sopimuksiin perustuvaa yhteistyötä ja verkottumista
- tuntee Euroopan unionin toimintaa sekä osaa hankkia ja arvioida kriittisesti sitä koskevaa tietoa
- ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa ja osaa toimia EU- ja globaalikansalaisena
- osaa eritellä globalisaation ja Euroopan yhdentymisen tarjoamia etuja ja haittoja oman elämänsä ja Suomen taloudellisen ja poliittisen järjestelmän kannalta
- osaa eritellä ja arvioida kansalaisten turvallisuuteen ja kansainväliseen turvallisuusympäristöön liittyviä muutoksia, uhkia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma

Globaalit haasteet, globalisaatio ja verkottuminen

- ympäristö, ilmastonmuutos, väestö ja kestävä tulevaisuus
- kansainvälisen yhteistyön toimijat ja mahdollisuudet
- Suomi ja Pohjoismaat osana globaaleja verkostoja
- kansalaisuus ja vaikuttaminen Euroopassa ja globaalisti

Eurooppalaisuus ja Euroopan yhdentyminen

- eurooppalainen identiteetti, arvot ja yhteiskuntien moninaisuus
- Suomi osana EU:n päätöksentekoa
- EU:n talous- ja aluepolitiikka
- EU globaalina toimijana

Turvallisuus muuttuvassa toimintaympäristössä

- paikallinen ja kansallinen turvallisuus
- Suomen ja EU:n turvallisuuspolitiikka
- muuttuvat turvallisuusuhat ja niiden ratkaisumahdollisuudet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksolla etsitään keinoja toimia yhteiseksi hyväksi koko Euroopan tasolla, ei ainoastaan Suomen tasolla.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakso syventää opiskelijan kansainvälisiä valmiuksia ja vahvistaa tietämystä euroopplaisesta kulttuurista. Opiskelija tiedostaa paremmin omaa euroopplaista identiteettiään ja tuntee omat mahdollisuutensa vaikuttaa EU:ssa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija tutustuu opintojaksolla Suomeen osana Euroopan unionia ja sisäistää EU:n pääntöksentekoprosessit sekä hahmottaa EU:ta yhtenäisenä talousalueena ja globaalina toimijana.

YH4 Lakitieto, 2 op (YH4)

Opintojakson moduulit

- Lakitieto, 2 op (YH4), Valinnainen

Tavoitteet

Lakitieto

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee Suomen oikeusjärjestyksen ja ymmärtää sen toimintaa ohjaavat oikeudellisen ajattelun periaatteet*
- *osaa etsiä oikeudellisen tiedon lähteitä, tulkita niitä ja soveltaa niiden antamaa tietoa*
- *tuntee oikeutensa ja velvollisuutensa kansalaisena, työntekijänä ja kuluttajana sekä osaa soveltaa tätä tietoa tavanomaisia oikeusasioita koskeviin kysymyksiin*
- *osaa eritellä oikeudellisia kysymyksiä koskevaa julkista keskustelua ja arvioida siinä esitettyjä näkemyksiä.*

Keskeiset sisällöt

Lakitieto

Oikeusjärjestyksen perusteet

- *juridiikan peruskäsitteet ja perusoikeudet*
- *oikeudellisen tiedon lähteet ja niiden käyttö*
- *oikeus ja oikeudenmukaisuus yhteiskunnallisena ilmiönä*
- *oikeusjärjestys ja tuomioistuinlaitos*

Kansalaisten yleisimpien oikeustoimien perusteet seuraavilla alueilla

- *sopimus- ja vahingonkorvausoikeus*
- *perhe- ja jäämistöoikeus*
- *varallisuusoikeus*
- *tekijänoikeudet ja kuluttajaoikeus*
- *työoikeus*
- *asumiseen liittyvä sopimusoikeus*
- *hallinto-oikeus ja hyvä hallintotapa*
- *prosessi- ja rikosoikeus*
- *ympäristöoikeus*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakso antaa opiskelijalle valmiudet toimia oikeudenmukaisessa ja turvallisessa oikeusvaltioympäristössä. Opintojakson jälkeen hän ymmärtää oikeutensa erilaisissa arjen tilanteissa ja voi soveltaa niitä käytäntöön.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija harjaantuu lakitiedon opintojaksomateriaalin pohjalta analysoimaan oikeustapauksia kriittisesti sekä kehittää argumentaatiotaitojaan perustellessaan näkemystään keskustelu- ja väittelytilanteissa.

YH5 Yhteiskunta ja talous, 2 op (YH5)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Oppilas osaa kriittisesti tarkastella nyky-yhteiskunnan ja talouselämän toimintaa.
- Oppilas ymmärtää verotuksen merkityksen ja oman roolinsa yhteiskunnan toimijana.
- Kurssi auttaa hahmotamaan ajankohtaisten asioiden yhteyttä laajempiin kokonaisuuksiin
- Kurssin myötä oppilas osaa vastata erilaisiin yhteiskunnallisiin yo-kysymyksiin.
- Oppilas ymmärtää yhteiskunnallisia tekstejä ja osaa suhtautua niihin tarvittavalla tavalla.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Yhteiskuntatieto: hyvinvointivaltio ja sen kriisi
- Hyvinvointi ja tasa-arvo
- Miten vaikutan kuntalaisena?
- Työelämän pelisäännöt ja järjestöt
- Teemojen mukaiset ajankohtaiset aiheet
- Talouselämä: Kansainvälinen talous ja Suomi
- Globalisaation haasteet ja mahdollisuudet
- Valtion tulot ja menot
- Verotus hyvinvointiyhteiskunnan kannalta
- Suhdannevaihtelut ja talouspolitiikka

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso valmentaa opiskelijaa ylioppilaskirjoituksia varten. Talouselämän, hyvinvoinnin ja työelämän toiminnan periaatteet syvenyvät opintojakson aikana ja opiskelija pystyy soveltamaan oppimaansa YO-kirjoituksissa, mutta myös arjen toiminnassaan. Opintojaksolla annetaan myös vinkkejä opiskelijan oman hyvinvoinnin ylläpitämiseen opintojen ja kirjoituksiin lukemisen aikana.

Vuorovaikutusosaaminen

Talouden osaamisen taidot ja yhteiskuntatietoisuus syvenyvät opintojakson aikana. Opintojakson suoritettuaan opiskelija osaa sanoittaa opittua tietoa paremmin ja käyttää kattavasti argumentointitaitojaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssilla on käytössä numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kurssilla valmistaudutaan yo-kirjoituksiin tutkien miten yhteiskunta ja talous kytkeytyvät nykyaikana toisiinsa. Samalla otetaan esille ajankohtaiset tapahtumat talouselämässä ja yhteiskunnassa. Kurssilla tarkastellaan sekä Suomen, että maailman tapahtumia ja pyritään ajankohtaisuuteen. Kurssi suoritetaan joko itsenäisesti opiskellen tai osallistumalla luokkaopetukseen.

YH6 Arjen lakitieto, 2 op (YH6)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija hahmottaa oikeutensa arkielämän eri tilanteissa, esim. kuluttajansuojalain ja työoikeuden puitteissa.
- Opiskelija ymmärtää hyvän hallinnon periaatteet.
- Kurssi syventää lainsäädännön merkitystä yhteiskunnan elämää ohjaavana normistona.
- Kurssi hahmottaa ajankohtaisten asioiden yhteyden laajempiin asiakokonaisuuksiin.
- Oppilas osaa vastata erilaisiin yhteiskunnallisiin yo-kysymyksiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Työoikeus
- Kuluttajansuoja
- Velka, vakuudet ja maksukyvyttömyys
- Asuminen
- Tekijänoikeudet
- Ajankohtaisaiheet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson suoritettuaan opiskelija osaa käyttää oppimaansa tietoa arjen vaativissa tilanteissa sekä tietää lainsäädännölliset oikeutensa. Opiskelija osaa hyödyntää tietoaan muiden oppiaineiden opintojaksoissa. Hän osaa myös opintojakson keskeisten sisältöjen kautta vastata monipuolisesti YO-kysymyksiin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssilla on käytössä numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kurssilla valmistaudutaan ylioppilaskirjoituksiin opiskellen lakitiedon syventäviä osioita. Osa kurssin aiheista saatetaan linkittää Euroopan unioniin ja sen muutoshasteisiin. Kurssi suoritetaan joko itsenäisenä tai osallistumalla kontaktiopetukseen.

YH7 Median lukiodiplomi, 2 op (YH7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

YH8 Nuori Yrittäjä 1, 2 op (YH8)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija ymmärtää sisäisen yrittäjyyden idean ja saa valmiudet toteuttaa sisäistä yrittäjyyttä tulevaisuudessa
- Ymmärtää yrittäjyyden merkityksen tulevaisuuden työelämässä
- Kehittää taloudellista ajattelua ja oman talouden hallintaa
- Tekemällä oppiminen
- Vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Yrityksen perustaminen, taloudenpito veloitteineen ja yritystoiminnan lopetus
- Yritystoimintaan liittyvät veloitteet, esim. luvanvarainen toiminta, tuotevastuu ja vakuutukset
- Markkinointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson avulla opiskelija kehittää omaa yrittäjyyttään ja kasvattaa tietoa yritysmaailmasta. Hän kykenee vastaanottamaan informaatiota ja kehittämään omaa toimintaansa yrittäjänä.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakso antaa opiskelijalle valmiuksia toimia yritysmaailmassa yhteistyössä muiden kanssa. Opiskelija kehittää itseään tiimipelaajana.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Yrittäjyys on elämän mittainen oppimiskokonaisuus. Opiskelija käsittää opintojaksolla jatkuvan oppimisen tärkeyden. Hän innostuu kokeilemaan uusia innovaatioita rohkeasti ja sisäistää yrittäjähenkisyyden salat.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla opiskelija perehtyy yrittäjähenkisyyteen ja yritystoimintaan. Opiskelussa painotetaan arkielämässäkin tarvittavia taitoja sekä opiskelijan omaa aktiivista roolia tiedonhankkijana ja oppimisen asiantuntijana. Opettaja on oppimisen ohjaaja ja tukija. Kurssilla toteutetaan sekä luokkaopetusta että itsenäistä työskentelyä. Kurssi voidaan toteuttaa useamman jakson aikana.

YH9 Nuori Yrittäjä 2, 2 op (YH9)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää käsitystään sisäisen yrittäjyyden ideasta ja saa valmiudet toteuttaa sisäistä yrittäjyyttä tulevaisuudessa
- Ymmärtää yrittäjyyden merkityksen tulevaisuuden työelämässä ja hioo taitojaan
- Kehittää edelleen taloudellista ajattelua ja oman talouden hallintaa
- Tekemällä oppimisen kehittäminen
- Vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen sekä toimintatapojen hiominen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Yrityksen perustaminen, taloudenpito velvoitteineen ja yritystoiminnan lopetus. Aihepiirien syventäminen.
- Yritystoimintaan liittyvät velvoitteet, esim. luvanvarainen toiminta, tuotevastuu ja vakuutukset
- Markkinointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson avulla opiskelija kehittää omaa yrittäjyyttään ja kasvattaa tietoa yritysmaailmasta. Hän kykenee vastaanottamaan informaatiota ja kehittämään omaa toimintaansa yrittäjänä. Nuori Yrittäjä 1 -opintojakson oppeja viedään edelleen.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakso antaa opiskelijalle valmiuksia toimia yritysmaailmassa yhteistyössä muiden kanssa. Opiskelija kehittää itseään tiimipelaajan. Nuori Yrittäjä 1 -opintojakson taitoja kehitetään edelleen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Yrittäjyys on elämän mittainen oppimiskokonaisuus. Opiskelija käsittää opintojaksolla jatkuvan oppimisen tärkeyden. Hän innostuu kokeilemaan uusia innovaatioita rohkeasti ja sisäistää yrittäjähenkisyyden salat. Opiskelija laajentaa Nuori Yrittäjä 1 -opintojaksolla saamiaan tieto- ja osaamistasoaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla opiskelija syventyy yrittäjähenkisyyteen ja yritystoimintaan. Opiskelussa painotetaan arkielämässäkin tarvittavia taitoja sekä opiskelijan omaa aktiivista roolia tiedonhankkijana ja oppimisen asiantuntijana. Opettaja on oppimisen ohjaaja ja tukija. Kurssilla toteutetaan sekä luokkaopetusta että itsenäistä työskentelyä. Kurssi voidaan toteuttaa useamman jakson aikana.

7.13. Uskonto (KT)

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijaa uskontoihin ja katsomuksiin liittyvän laaja-alaisen yleissivistyksen muodostamisessa. Uskonnon opetuksessa perehdytään uskontoihin ja uskonnollisuuden ilmenemismuotoihin sekä uskonnottomuuteen. Opetuksessa uskontoja ja katsomuksia tarkastellaan osana kulttuuria, kulttuuriperintöä ja yhteiskuntaa sekä yksilön ja yhteisön elämää.

Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja kehittää opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää monilukutaitoa. Opiskelijaa ohjataan tarkastelemaan uskontoon liittyviä ilmiöitä analyttisesti eri näkökulmista sekä soveltamaan ja arvioimaan lähdekriittisesti uskontoja koskevaa informaatiota. Uskonnon opetus antaa valmiuksia oman maailmankatsomuksen rakentamiseen sekä dialogiin, jota käydään sekä uskontojen ja katsomusten sisällä että niiden välillä. Uskonnon opetus ottaa erilaiset näkemykset huomioon, kunnioittaa yksilöllisiä vakaumuksia ja edistää ihmisoikeuksien toteutumista. Oppiaine tukee opiskelijan kasvua yhteiskunnan aktiiviseksi ja vastuulliseksi jäseneksi.

Opetuksessa käytetään tutkimustietoa, uskontojen omia lähteitä ja ajankohtaisia media-aineistoja. Opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Oppiaineen tiedepohja on erityisesti teologiassa ja uskontotieteessä. Lisäksi opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti uskontoihin liittyvää kulttuurin, yhteiskunnan ja taiteen tutkimusta.

Oppiaineen tehtävä ja moduulien tavoitteet huomioon ottaen opetusta voidaan toteuttaa yhteistyössä oppiaineen eri oppimäärien ja muiden oppiaineiden kanssa. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti vuorovaikutteisia työtapoja sekä digitaalisia ja koulun ulkopuolisia oppimisympäristöjä ja asiantuntijoita. Opetuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä uskonnon oppiaineen tavoitteiden kanssa.

*Uskonnon opetus edistää **hyvinvointiosaamista** tukemalla opiskelijan itsetuntemusta sekä itsensä ja muiden arvostamista. Opetus antaa opiskelijalle aineksia ja välineitä oman identiteetin, elämäntietämisen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin.*

*Opetuksessa käytetään menetelmiä, jotka vahvistavat **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden mukaisesti opiskelijan sosiaalisia taitoja sekä kykyä yhteistyöhön ja empatiaan. Oppiaineen opetus on kieli-, katsomus- ja kulttuuritietoista, ja se antaa opiskelijalle valmiuksia osallistua dialogiin, joka liittyy uskonnollisiin, katsomuksellisiin, eettisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin.*

***Monitieteinen ja luova osaaminen** vahvistuu uskonnon opetuksessa monipuolisesti. Opetuksessa perehdytään uskonnoille ominaisiin käsitteisiin, kieleen ja symboliikkaan sekä eri tieteenalojen uskontoa koskeviin näkökulmiin. Opetus antaa valmiuksia uskontoja ja katsomuksia koskevan informaation lähdekriittiseen arviointiin. Opetuksessa vahvistetaan*

opiskelijan monilukutaitoa ja rohkaistaan tietojen ja taitojen luovaan soveltamiseen moninaisissa toimintaympäristöissä.

Uskonnon opetus tukee opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista** vahvistamalla osallisuutta ja osallistumista. Opetus rohkaisee opiskelijaa toimimaan demokraattisen ja ihmisoikeuksia kunnioittavan yhteiskunnan ja erilaisten yhteisöjen vastuullisena jäsenenä. Oppiaine antaa valmiuksia toimia katsomuksellisesti ja kulttuurisesti moninaisissa työyhteisöissä. Kehittämällä opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää ymmärrystä ja dialogitaitoja oppiaine antaa valmiuksia rakentaa yhteiskuntarauhaa sekä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta.

Uskonnon oppiaineessa tarkastellaan uskontojen eettisiä ulottuvuuksia ja rohkaistaan opiskelijaa pohtimaan omakohtaisesti arvoja ja eettisiä kysymyksiä **eettisyyden** tavoitteet huomioon ottaen. Opetuksessa tuetaan opiskelijan **ympäristöosaamista** lisäämällä ymmärrystä siitä, että uskonnoilla ja katsomuksilla eettisinä arvojärjestelminä on tärkeä merkitys ja rooli ekologisesti kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen kehittäminen kytkeytyy vahvasti uskonnon oppiaineen keskeisiin tavoitteisiin. Uskonnon oppiaineessa tarkastellaan monipuolisesti uskontojen, kulttuurien ja yhteiskuntien vuorovaikutusta ja vahvistetaan näin ymmärrystä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista kulttuuriperinnöstä ja niiden moninaisuudesta. Uskonnon opetus tarjoaa turvallisen tilan käsitellä yksilön, yhteisön ja suomalaisen yhteiskunnan suhteita sekä niihin liittyviä ajatuksia ja tunteita. Arvoja ja katsomuksia pohtivana oppiaineena uskonto rakentaa valmiuksia toimia moniarvoisissa globaaleissa toimintaympäristöissä sekä muuttuvissa media- ja teknologiaympäristöissä.

Tavoitteet

Uskonnon opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- osaa hankkia, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää tietoa
- kehittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää kulttuurista lukutaitoaan
- hallitsee uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyviä ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja
- tuntee uskonnon tutkimuksen keskeisiä käsitteitä, näkökulmia ja menetelmiä
- perehtyy uskontojen historialliseen ja ajankohtaiseen merkitykseen sekä yhteiskunnan, kulttuurin ja uskonnon vuorovaikutukseen eri puolilla maailmaa
- perehtyy opiskeltavan uskonnon erityispiirteisiin Suomessa ja muualla maailmassa
- tunnistaa ja ymmärtää uskontojen sisäistä moninaisuutta
- ymmärtää uskonnon erityisluonnetta, esimerkiksi uskonnollisen kielen ja symboliikan erityispiirteitä, sekä tunnistaa ja osaa analysoida uskonnollisen ja tieteellisen tiedon ominaispiirteitä
- kehittää valmiuksia rakentaa ja jäsentää omaa maailmankatsomustaan ja kulttuuri-identiteettiään
- kehittää valmiuksia ymmärtää ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus, sekä valmiuksia toimia moniarvoisissa, moniuskontoisissa ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä
- ymmärtää ja kunnioittaa ihmisoikeuksia ja osaa tarkastella uskontoja ja katsomuksia ihmisoikeusnäkökulmasta
- kehittää valmiuksia rakentaa ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta sekä toimia yhteiskunnan aktiivisena ja vastuullisena jäsenenä.

Osaamisen arviointi

Uskonnon oppiaineessa arvioinnin tehtävänä on kannustaa opiskelijaa opiskelemaan ja oppimaan sekä antaa palautetta hänen oppimisprosessistaan ja osaamisestaan. Opetuksessa ohjataan ja tuetaan opiskelijaa oman oppimisprosessinsa pitkäjänteisessä suunnittelussa ja arvioinnissa. Arviointi on monipuolista, ja siihen kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen palaute että opitun ja osaamisen arviointi. Arviointi kohdistuu laaja-alaisen osaamisen ja uskonnon oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan uskonnolliseen ja katsomukselliseen yleissivistykseen liittyvien tietojen ja taitojen havainnointiin. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota käsitteiden ja kokonaisuuksien hallintaan, tiedon soveltamiseen, analysointiin, arvioimiseen ja esittämiseen sekä tiedonhankintataitoihin ja työskentelyyn erilaisissa oppimistilanteissa.

7.13.1. Evankelisluterilainen uskonto (KT1)

Opintojaksot

UE1 Uskonto ilmiönä -juutalaisuuden kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UE1)

Opintojakson moduulit

- Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UE1), Pakollinen

Tavoitteet

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen sisäistä monimuotoisuutta*
- *osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiönä*
- *hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kulttuuriperintöä ja vaikutusta yhteiskuntaan sekä kehittää niihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa*
- *kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisissa ja monikulttuurisissa ympäristöissä ja työelämässä sekä keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.*

Keskeiset sisällöt

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä

- *uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely sekä uskonnon ja tieteen suhde*
- *maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden piirteitä nykyajassa sekä uskonnonvapaus ihmisoikeutena*
- *uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä muita ajankohtaisia uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä kysymyksiä*
- *juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin kulttuuritausta, synty sekä niiden keskeiset ja yhteiset piirteet*
- *pyhien kirjojen synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa*
- *juutalaisuuden ja islamin oppi, etiikka ja elämäntapa*
- *juutalaisuuden ja islamin sisäinen monimuotoisuus, suhde yhteiskuntaan sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla tutustutaan omaan identiteettiin ja saadaan aineksia elämäkatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin tutustuttaessa esimerkiksi uskontoon ja uskonnottomuuteen ilmiöinä sekä juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin yhteisiin juuriin, keskeisiin piirteisiin, kulttuuriperintöön ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin.

Uskontoihin ja uskonnollisiin ilmiöihin tutustuminen antaa eväitä merkitysten ja arvojen jäsentymiseen ja etsintään.

Käsiteltäessä uskonnonvapautta ihmisoikeutena opiskelija oppii hahmottamaan oikeuksiaan, velvollisuuksiaan ja asemaansa yhteiskunnassa. Moduulin sisällöt tukevat valmiuksia ymmärtää ja arvostaa itseä ja muita.

UE2 Maailmanlaajuinen kristinusko, 2 op (UE2)

Opintojakson moduulit

- Maailmanlaajuinen kristinusko, 2 op (UE2), Pakollinen

Tavoitteet

Maailmanlaajuinen kristinusko

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa ja osaa analysoida kristinuskon merkitystä kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää kristinuskoon liittyvää kulttuurista lukutaitoa*
- *tuntee kristinuskon keskeiset suuntaukset ja niiden syntytaustan sekä pystyy vertailemaan niiden keskeisiä piirteitä*
- *perehtyy kristinuskon erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa*
- *osaa analysoida ja arvioida ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä mediasisältöjä ja keskusteluja*
- *kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä*

Keskeiset sisällöt

Maailmanlaajuinen kristinusko

- *kristinuskon asema ja vuorovaikutus ympäröivän kulttuurin kanssa eri puolilla maailmaa*
- *uskonnon asema sekä uskonnon ja valtion suhteet Euroopassa*
- *katolisen, ortodoksisen ja protestanttisen, erityisesti luterilaisen, kristillisyyden synty, erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset*
- *karismaattinen kristillisuus ilmiönä*
- *kristillisperäisten uskontojen pääpiirteet*
- *ekumenia ja uskontodialogi*
- *kristinusko ja ympäristökysymykset sekä muita ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Kristinuskon syntytaustaan, eri suuntauksiin ja ilmenemismuotoihin perehtyminen sekä niiden eettiseen ajatteluun tutustuminen vahvistaa opiskelijan ymmärrystä siitä, että uskonnoilla ja katsomuksilla on eettisinä arvojärjestelminä tärkeä merkitys. Opiskelijaa rohkaistaan

omakohtaiseen eettiseen pohdiskeluun ja tunnistamaan oman toimintansa takana olevia arvoja. Tämä tukee hänen toimintaansa eettisenä, oikeudenmukaisena ja vastuullisena yksilönä.

UE3 Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UE3)

Opintojakson moduulit

- Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UE3), Valinnainen

Tavoitteet

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *perehtyy Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin*
- *tunnistaa ja osaa analysoida Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa*
- *hahmottaa ja osaa analysoida luonnonuskontojen nykytilannetta ja keskeisiä piirteitä*
- *hahmottaa ja osaa analysoida uusien uskonnollisten liikkeiden taustoja ja keskeisiä piirteitä*
- *kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä*

Keskeiset sisällöt

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

- *hindulainen maailmankuva, elämäntapa ja etiikka, hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä Intian nykypäivän uskontotilanne*
- *jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet ja eettiset periaatteet*
- *buddhalainen elämäntapa ja etiikka sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntauksat ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin*
- *Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan sekä Kiinan nykypäivän uskontotilanne*
- *shintolaisuuden keskeiset piirteet sekä uskontojen vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan Japanissa*
- *Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen vaikutuksia länsimaissa*
- *luonnonuskontojen ja vodou-sukuisten uskontojen keskeiset piirteet ja levinneisyys*
- *uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Maailmanuskontoihin tutustuttaessa opiskelija ymmärtää miten uskonnot vaikuttavat kulttuuriin ja kulttuuri uskontoihin. Esimerkiksi käsiteltäessä pyhyyteen liittyvä teemoja ymmärrys ja kunnioitus erilaisia kulttuureita, tapoja ja normeja kohtaan kasvaa.

UE4 Uskonto kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UE4)

Opintojakson moduulit

- Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UE4), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa sekä perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla*
- *ymmärtää, että tietoa uskonnoista ja katsomuksista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla*
- *tunnistaa ja osaa analysoida muinaissuomalaisten uskontoperinteiden ja kristinuskon vaikutuksia suomalaisessa kulttuuriperinnössä*
- *osaa analysoida ja arvioida uskonnonvapautteen, uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen sekä uskonnottomuuteen ja uskontokritiikkiin liittyvää ajankohtaista keskustelua*
- *kehittää valmiuksia osallistua uskonnollisia, katsomuksellisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä koskevaan dialogiin sekä osaa toimia kulttuuri- ja katsomustietoisena ja aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä*

Keskeiset sisällöt

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

- *Suomen uskontotilanne, suomalainen uskonnollisuus ja sekularisaatio*
- *uskonto ja uskonnolliset yhteisöt suomalaisessa ja yleiseurooppalaisessa lainsäädännössä, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset*
- *uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa, uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina sekä uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa huomioiden uskonnon rooli etnisten ja kielellisten vähemmistöjen elämässä Suomessa*
- *muinaissuomalaiset uskontoperinteet ja niiden merkitys suomalaisessa kulttuuriperinnössä sekä kristinuskon yhteiskunnan ja kulttuurin muokkaajana Suomessa eri aikoina*
- *uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri nykypäivän Suomessa*
- *uskontojen ja katsomusten välinen dialogi nykypäivän Suomessa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Moduulissa opiskelija saa valmiuksia hahmottaa monipuolisesti suomalaista uskonnollista ja katsomuksellista kenttää eri tieteenalojen kuten yhteiskunnan ja kulttuurin tutkimuksen näkökulmista. Samalla hän saa välineitä uskontoja koskevan informaation lähdekriittiseen arviointiin. Perehdyttäessä uskonnon merkitykseen ja näkyvyyteen julkisella, yksityisellä ja kolmannella sektorilla sekä yksilöiden ja perheiden elämässä opiskelija saa valmiuksia pohtia tulevaisuuden kannalta kestäviä ratkaisuja.

Monitieteinen osaaminen tukee opiskelijan ajattelun, näkemysten ja toiminnan eettisten, esteettisten ja ekologisten arvolähtökohtien pohdintaa. Hän tutustuu erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin ja harjaantuu käyttämään niitä. Samalla hän vahvistaa kykyään arvioida tiedon luotettavuutta. Samalla opiskelija vahvistaa oppimaan oppimisen taitojaan sekä valmiuksiaan jatko-opintoihin ja muita elämänvaiheita varten.

UE5 Uskonto taiteessa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UE5)

Opintojakson moduulit

- Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UE5), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää ja osaa analysoida uskonnon ja taiteen suhdetta: taiteen ja arkkitehtuurin merkitystä uskonnoissa sekä uskontojen vaikutusta taiteen kehitykseen*
- *perehtyy siihen, miten uskonnollisen taiteen kautta ilmaistaan uskonnon, erityisesti kristinuskon, keskeisiä oppeja ja kertomuksia*
- *tunnistaa uskonnollista symboliikkaa ja perehtyy siihen, miten taiteessa ja populaarikulttuurissa käsitellään uskonnollisia teemoja*
- *harjaannuttaa taitoa tulkita uskontoon liittyviä ulottuvuuksia taiteen ja populaarikulttuurin eri muodoissa*

Keskeiset sisällöt

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa

- *uskontojen ja taiteen vuorovaikutus, uskontojen merkitys taiteen kehityksessä*
- *uskonnollinen taide ja uskonnon ilmeneminen eri taidemuodoissa*
- *uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri uskonnon ja sen erityispiirteiden kuvaajana*
- *uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa ja populaarikulttuurissa*
- *Raamatun kertomusten ja kristillisen opin erilaisten tulkintojen tarkastelu taiteen eri muotojen avulla*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Taiteen ja symboliikan kautta opiskelija kasvaa tunnistamaan eri kulttuuriperintöjen juuria. Moduuli antaa valmiuksia ymmärtää kulttuurisen ja katsomuksellisen identiteetin merkitystä yksilöille ja yhteisöille. Opetettavat sisällöt tukevat monipuolisesti valmiuksia toimia kulttuurisesti ja katsomuksellisesti moninaisissa globaaleissa toimintaympäristöissä sekä erilaisissa media- ja teknologiaympäristöissä. Uuden oppimisen kannalta olennaista on oppia analysoida uskonnon ja taiteen vastavuoroista ja monipolvista suhdetta: taiteen merkitystä uskonnoissa sekä vastaavasti uskontojen vaikutusta taiteen kehitykseen ja tilaan nykypäivänä. Moduulin opiskeltuaan opiskelija kykenee tunnistamaan uskonnollista symboliikkaa ja ymmärtää myös populaarikulttuurin erottamattoman yhteyden uskontoon ja myytteihin. Moduulin sisällöt tukevat monipuolisesti valmiuksia toimia kulttuurisesti ja katsomuksellisesti moninaisissa toimintaympäristöissä. Moduulin opiskeltuaan opiskelija osaa analysoida uskonnon ja taiteen suhdetta monipuolisesti ja ymmärtää niiden monisyisen vastavuoroisuuden.

UE6 Uskonto tiede ja media, 2 op (UE6)

Opintojakson moduulit

- Uskonto, tiede ja media, 2 op (UE6), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto, tiede ja media

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä tuntee ajankohtaista tutkimusta
- tunnistaa ja osaa analysoida uskontoon liittyviä ajankohtaisia teemoja ja sisältöjä mediassa
- osaa analysoida uskonnon ja median välisiä suhteita sekä arvioida kriittisesti uskuntoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä
- kehittää valmiuksia tuottaa ja esittää uskuntoon liittyvää tietoa

Keskeiset sisällöt

Uskonto, tiede ja media

- uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla: uskontotieteen ja teologian eri tutkimusalat sekä taiteentutkimus, kulttuurintutkimus ja yhteiskuntatieteet
- uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa
- uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa
- uskontojen mediajulkisuus
- uskontoilmiön käsittely mediassa, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat, uskontojen rooli konflikteissa ja rauhan rakentamisessa, uskonnot ja ympäristökysymykset, uskonnot ja eettiset kysymykset, uskontokritiikki

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tutkimuksiin ja mediasisältöihin tutustuminen tukee opiskelijan kykyä ymmärtää uskonnon ja yhteiskunnan erilaisia suhteita eri puolilla maailmaa. Demokraattisen, oikeudenmukaisen sekä ihmisoikeuksiin, tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen perustuvan yhteiskunnan toimintaperiaatteet ja rakenteet avautuvat näin laajemmasta näkökulmasta. Lähdekriittisen tarkastelun kautta tarkastellaan uskontojen roolia eri konflikteissa ja rauhan rakentamisessa, mikä tukee opiskelijan yhteiskunnallista osaamista syvätasolla. Ajankohtaisiin uskonnollisiin ilmiöihin tutustuminen tutkimuksen ja median näkökulmista antaa valmiuksia toimia katsomuksellisesti ja kulttuurisesti moninaisissa ympäristöissä. Moduulin tavoitteena on auttaa opiskelijaa hahmottamaan uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla. Keskeistä on oppia tunnistamaan ja analysoimaan uskuntoon liittyviä ajankohtaisia teemoja. Moduuli kehittää valmiuksia tuottaa ja esittää uskuntoon liittyvää tietoa monipuolisesti.

7.14. Terveystieto (TE)

Oppiaineen tehtävä

Terveystieto on monitieteinen oppiaine, jonka tehtävänä on opiskelijan terveysosaamisen kehittäminen. Terveysosaaminen ilmenee asiatietojen ja käsitteiden hallintana, terveyteen liittyvinä taitoina, kykyinä itsenäiseen kriittiseen ajatteluun, itsetuntemuksen syventymisenä sekä eettisenä vastuullisuutena. Se mahdollistaa terveyden laaja-alaisuuden hahmottamisen sekä antaa valmiuksia tunnistaa ja muokata tekijöitä, jotka mahdollistavat opiskelijan oman ja muiden ihmisten terveyden sekä ympäristön terveellisyyden arvostamisen, edistämisen ja ylläpitämisen. Terveys ymmärretään fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena hyvinvointina sekä toimintakykynä. Oppiaineen arvopohja rakentuu elämän kunnioittamisen, ihmisoikeuksien mukaisen arvokkaan elämän, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden, vastuullisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden perustalle.

Opetuksessa haastetaan tarkastelemaan terveyttä, turvallisuutta, terveyden edistämistä ja sairauksien ehkäisyä sekä näihin liittyviä ilmiöitä moniulotteisina kokonaisuuksina yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan sekä globaalin maailman näkökulmasta. Olennaista on ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyttä voimavarana, jonka pohjalta monet muut arkielämän toiminnot rakentuvat. Opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan valmiuksia yksilölliseen ja yhteisölliseen tiedon hankintaan, rakentamiseen ja käyttämiseen sekä taitoa arvioida kriittisesti terveyteen liittyvää tietoa ja viestintää. Oppiaineen tehtävänä on myös kehittää opiskelijan valmiuksia omien terveyteen liittyvien valintojen ja tottumusten taustalla vaikuttavien tekijöiden analysointiin ja seurausten arviointiin sekä itselle sopivien oppimisen tapojen tunnistamiseen. Opetuksessa kehitetään opiskelijan kykyä tarkastella monipuolisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä. Lisäksi terveyden osalta edistetään valmiuksia tarkoituksenmukaisten ja perusteltujen valintojen tekemiseen sekä omien voimavarojen ja kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alainen osaaminen toteutuu terveystiedon opetuksessa monipuolisesti ja auttaa siten osaltaan opiskelijaa kehittymään tasapainoiseksi ja sivistyneeksi ihmiseksi.

Terveystiedon opetus tuottaa **hyvinvointiosaamista** kehittämällä ymmärrystä keskeisistä hyvinvointiin liittyvistä yksilöllisistä, yhteisöllisistä ja yhteiskunnallisista edellytyksistä sekä lisäämällä valmiuksia oman ja muiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Terveystiedossa kehitetään opiskelijan itsetuntemusta, mikä auttaa tunnistamaan omia vahvuuksia ja rakentamaan identiteettiä.

Vuorovaikutusosaaminen kehittyy terveystiedossa sekä oppiaineen sisältöjen että käytettävien opetusmenetelmien avulla. Opetuksessa käsitellään mielen hyvinvointiin liittyviä tekijöitä, kuten tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Yhteisöllinen tiedonrakentaminen edistää sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön.

Eri tieteenaloihin perustuvana oppiaineena terveystiedolle on luontevaa kehittää **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Terveystiedossa opiskelija ohjataan yhdistelemään eri tieteenalojen tuottamaa tietoa ja muodostamaan näin itselle uutta tietoa. Oppiaine sisältää tavoitteita, jotka ohjaavat tiedon soveltamiseen ja kriittiseen tulkintaan. Terveystiedon tavoitteet tukevat myös oppimisen säätelyä ohjaamalla opiskelijaa löytämään itselle sopivia oppimisen tapoja ja pohtimaan oppiaineen aihepiirien merkitystä itselle.

Oppiaineen tavoitteet ja arvoperusta ohjaavat opiskelijaa pohtimaan esimerkiksi turvallisen ympäristön edellytyksiä, terveyden eriarvoisuutta sekä elintapavalintojen seurauksia. Näiden aihepiirien tarkastelu tuottaa aineksia turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestäväen tulevaisuuden hahmottamiseen ja kehittävät siten **yhteiskunnallista osaamista**.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen näkyy terveystiedon opetuksessa erilaisten ympäristöjen terveysvaikutuksiin liittyvien omien kulutustottumusten analysointina ja seurausten arviointina sekä eettisten kysymysten ratkomisena.

Terveystiedossa etsitään selityksiä erilaisten terveyskulttuurien ilmiöiden syntymiselle ja arvioidaan niiden merkitystä. Lisäksi tarkastellaan globaaleja terveyskysymyksiä ja niihin vaikuttamista. Tällaisten aihepiirien käsittely vahvistaa osaltaan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Tavoitteet

Terveystiedon opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- pystyy luomaan kokonaiskuvaa terveydestä ja sen yksilöllisistä, yhteisöllisistä, yhteiskunnallisista ja globaaleista edellytyksistä, pystyy tekemään perusteltuja ehdotuksia siitä, miten omaa, muiden ihmisten sekä ympäristön terveyttä ja turvallisuutta voidaan ylläpitää tai edistää, sekä osaa käyttää terveystiedon käsitteitä asianmukaisesti
- osaa hakea tietoa eri lähteistä, soveltaa ja analysoida terveyteen liittyvää tietoa sekä arvioida tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä, ymmärtää tieteellisen tiedon ja arkitiedon eron terveyden ja sairauksien riskien, syiden, vaikutusmekanismien ja seurausten selittämisessä sekä osaa perustella näkemyksiään tutkimustiedon avulla
- osaa analysoida ja arvioida omien tarpeiden, käsitysten, kokemusten, asenteiden ja arvojen ohjaavaa vaikutusta terveyteen liittyvissä valinnoissa sekä omien elintapojen ja kulutustottumusten vaikutuksia terveyteen ja ympäristöön
- osaa analysoida terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä kestävästä kehityksen edellytyksiä ja vaikutuksia terveyteen
- osaa valita itselle sopivia ja tilanteen kannalta tarkoituksenmukaisia oppimisen tapoja sekä osaa asettaa tavoitteita omalle oppimiselleen ja pystyy arvioimaan niiden saavuttamista realistisesti.

Osaamisen arviointi

Arvioinnin tehtävänä on tukea oppimista sekä antaa opiskelijalle tietoa hänen edistymisestään ja oppimistuloksistaan. Arviointi perustuu oppiaineen tavoitteista johdettuihin kriteereihin, ja se koostuu monipuolisesta oppimisprosessin aikaisesta ja osaamisen summatiivisesta arvioinnista sisältäen myös itse- ja vertaisarviointia. Kriteerien avaaminen opiskelijoille opintojakson alussa sekä opintojakson aikana suoritettu arviointi ja palaute auttavat opiskelijaa suuntaamaan oppimistaan.

Arviointi kohdistuu oppimäärän asiatiertojen hallintaan ja käsitteiden täsmälliseen käyttöön, opiskelijan tiedonhankintataitoihin sekä kykyyn soveltaa, analysoida, arvioida ja yhdistellä terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa sekä rakentaa sille perusteluja. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan kyky tarkastella monipuolisesti terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Lisäksi arvioinnissa huomioidaan opiskelijan kyky asettaa oppimistavoitteita ja arvioida niiden saavuttamista. Arviointi ei saa kohdistua opiskelijan arvoihin, asenteisiin, terveystietämiseen tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin sinänsä, vaan arviointi keskittyy opiskelijan valmiuksiin analysoida, arvioida sekä perustella näkemyksiään ja erilaisia terveystottumuksia.

Opintojaksot

Terveysvoimavarana, 2 op (TE1)

Opintojakson moduulit

- Terveysvoimavarana, 2 op (TE1), Pakollinen

Tavoitteet

Terveysvoimavarana

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy kuvailemaan ja jäsentelemään keskeisiä ihmisen voimavaroja ja terveyttä määrittäviä tekijöitä sekä analysoimaan niiden yhteyksiä ja vaikutusmekanismeja terveyteen
- osaa selittää erilaisten terveystieteen ilmiöiden muodostumista ja arvioida niiden merkitystä terveydelle sekä soveltaa keskeisiä sosiaalipsykologisia malleja ja teorioita elintapojen omaksumisen selittämisessä
- tunnistaa omiin elintapoihinsa vaikuttavia tekijöitä ja pystyy arvioimaan elintapavalintojen merkitystä omalle ja lähiympäristön terveydelle sekä antamaan perusteltuja ehdotuksia siitä, miten terveyttä edistäviä elintapoja voidaan ylläpitää ja vaarantavia ehkäistä.

Keskeiset sisällöt

Terveys voimavarana

Terveyden kokonaisvaltaisuus

- *terveyttä määrittävät keskeiset tekijät ja niiden vaikutusmekanismit*
- *terveyttä ja elintapoja selittävät keskeiset sosiaalipsykologiset teorit ja mallit: suunnitellun käyttäytymisen teoria, sosiaalis-kognitiivinen teoria, terveysuskomusmalli, muutosvaihemalli*
- *terveyskulttuurisia ilmiöitä: terveyden arvostamisen ja käyttäytymisen välinen ristiriita, medikalisaatio ja terveyteen sairastuminen, elintapoihin puuttuminen, uskomus- eli vaihtoehtohoidot*

Kehon ja mielen hyvinvoinnin keskeiset perusteet

- *terveyttä edistävä ravinto, liikunta, lepo, uni sekä painonhallinta*
- *seksuaalisuus, seksuaaliterveys, seksuaalioikeudet*
- *mielenterveyttä suojaavat yksilölliset, yhteisölliset ja yhteiskunnalliset tekijät, stressi ja kriisit mielenterveyttä kuormittavina tekijöinä, keinoja kuormituksen hallintaan*
- *opiskeluhyvinvointi*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeerinen arviointi

Terveys ja ympäristö, 2 op (TE2)

Opintojakson moduulit

- **Terveys ja ympäristö, 2 op (TE2), Valinnainen**

Tavoitteet

Terveys ja ympäristö

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tietää tutkimustiedon hankkimisen periaatteista ja tutkimusprosessin vaiheista sekä osaa soveltaa näitä tietoja ja kuvata perustellen, miten terveyteen, terveystietoon ja käyttäytymiseen ja toimintakykyyn liittyvistä aiheista voidaan saada luotettavaa ja monipuolista tutkimustietoa*
- *osaa hakea tietoa ja pystyy vertailemaan eri lähteiden luotettavuutta*
- *osaa kuvata terveysviestinnän muotoja ja vaikutuskeinoja sekä analysoida terveysviestinnän merkitystä ihmisten terveystietoisuudelle ja terveydelle*
- *osaa esitellä ja analysoida fyysisen ja psykososiaalisen ympäristön yhteyksiä ja vaikutuksia terveydelle sekä arvioida omien elintapojen ja kulutustottumusten merkitystä ympäristön terveydelle ja terveellisyydelle*
- *osaa eritellä riippuvuuden muotoja ja niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä sekä analysoida riippuvuuksiin liittyviä terveys- ja muita haittoja.*

Keskeiset sisällöt

Terveys ja ympäristö

Terveyteen liittyvän tiedon hankinta, arviointi ja tulkinta

- *tieteellinen tieto ja arkitieto, ajattelun vinoumia, tutkimusprosessin vaiheet, tutkimustiedon luotettavuuden arviointi*
- *terveysviestinnän muotoja ja vaikutuskeinoja, terveysviestinnän merkityksen ja luotettavuuden arviointi*

Ympäristön terveellisyys ja turvallisuus

- *rakennetun ympäristön, luonnonympäristön ja psykososiaalisen ympäristön yhteyksiä ja vaikutuksia terveyteen*
- *kestävä kehitys ja terveys*
- *ympäristöjen turvallisuus ja väkivallan ehkäisy*
- *työhyvinvointi*

Mielihyvä ja riippuvuus

- *riippuvuuteen vaikuttavat biologiset, psyykkiset ja sosiaaliset mekanismit*
- *keskeiset aine- ja toiminnalliset riippuvuudet, riippuvuuksien syitä ja ehkäisykeinoja, riippuvuuksien aiheuttamia haittoja*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeerinen arviointi

Terveys ja yhteiskunta, 2 op (TE3)

Opintojakson moduulit

- *Terveys ja yhteiskunta, 2 op (TE3), Valinnainen*

Tavoitteet

Terveys ja yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa kuvata ja analysoida yhteiskunnallisten olosuhteiden, sosiaali- ja terveystalouden ja muun yhteiskuntapolitiikan, tieteen sekä teknologian muutosta, kehitystä ja yhteyksiä väestön terveyteen*
- *pystyy erittelemään keskeisten tarttumattomien ja tartuntatautiin riskitekijöitä, esittämään perusteltuja ratkaisuja näiden ehkäisemiseksi sekä arvioimaan sairauksien ja tautien merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle sekä elintapojen vaikutuksia tarttumattomien ja tartuntatautiin näkökulmasta*
- *osaa esitellä perustellen, mihin sosiaali- tai terveyspalveluihin yksilö voi hakeutua erilaisissa tilanteissa, arvioida kriittisesti palvelujen järjestämistä ja tuottamista sekä arvioida sosiaali- ja terveyspalvelujen, itsehoito- ja omahoidon merkitystä terveydelle*

- osaa analysoida terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä, kuvata ja arvioida terveyteen ja terveyden eriarvoisuuteen vaikuttavia tekijöitä Suomessa ja globaalisti sekä analysoida terveyserojen kaventamiseen vaikuttavia tekijöitä.

Keskeiset sisällöt

Terveys ja yhteiskunta

Terveyden edistäminen ja sairauksien ehkäisy eri aikakausina

- *terveyskäsityksiä ja sairauksien selitysmalleja*
- *keskeisiä väestöjen terveyteen vaikuttaneita yhteiskunnallisia, tieteeseen ja teknologiaan liittyviä tekijöitä*
- *tulevaisuuden terveyshaasteita ja mahdollisuuksia*

Sairaudet ja hoito

- *epidemiologinen siirtymä, keskeiset tarttumattomat ja tartuntataudit*
- *sosiaali- ja terveystalouden järjestäminen, tuottaminen ja käyttäminen*
- *itsehoito ja omahoito*

Eettiset kysymykset

- *eettisen analysoinnin näkökulmia: hyveet, seuraukset, oikeudet, velvollisuudet, motiivit, arvot ja normit*
- *keskeisiä terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä kuten hedelmöityshoidot, abortti, elintapoihin liittyvä vapaus ja vastuu, seulonnat, geeniteknologia, eutanasia*
- *terveydenhuollon eettiset periaatteet, potilaan oikeudet, priorisointi*
- *terveys ja terveyden eriarvoisuus Suomessa ja globaalisti sekä niihin vaikuttaminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeerinen arviointi

Kertauskurssi, 2 op (TE4)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan suoritusmerkinnällä

7.15. Liikunta (LI)

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista. Liikunnassa opetetaan taitoja ja tietoja, joiden avulla opiskelija pystyy arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyään. Opetuksen tavoitteena on ohjata opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta fyysisestä aktiivisuudestaan sekä toiminta- ja opiskelukyvystään. Opetuksessa korostetaan kokonaisvaltaista hyvinvointia edistävän liikunnan merkitystä osana aktiivista elämäntapaa. Opiskelija rakentaa myönteistä kehosuhdetta ja minäkuvaavaa liikunnan avulla. Liikunnassa opiskelija kokee iloa, onnistumista ja liikunnallista pätevyyttä sekä oppii keinoja oman jaksamisen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Lukion liikunnassa edistetään kaikkien opiskelijoiden tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla monipuolisesti ja turvallisesti ottaen huomioon eri opiskelu ympäristöjen ja vuodenaikojen tarjoamat mahdollisuudet. Opetuksessa käytetään erilaisia työtapoja ja menetelmiä, osallistetaan opiskelijoita toiminnan suunnitteluun ja arviointiin sekä ohjataan heitä ottamaan vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta ja turvallisuudesta.

Opetusryhmiä muodostettaessa otetaan huomioon opiskelijan oikeus fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen turvallisuuteen. Oppimista tuetaan opetusta eriyttämällä ottaen huomioon opiskelijoiden yksilölliset lähtökohdat ja kehitystarpeet (lukiolaki 714/2018, 28 ja 29 §).

Laaja-alainen osaaminen

Liikunnan opetus vahvistaa opiskelijan motivaatiota, itseluottamusta ja pätevyyttä fyysiseen aktiivisuuteen sekä ymmärrystä elämänmittaisen liikunta-aktiivisuuden merkityksestä.

Liikunta tukee opiskelijan pitkäjänteisyyttä, sinnikkyyttä ja jaksamista vahvistaen **hyvinvointiosaamista** sekä laajemmin terveyttä ja hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Liikunnassa toimintakyvyllä tarkoitetaan fyysisiä, sosiaalisia ja psyykkisiä edellytyksiä selvittää erilaisista arkielämään kuuluvista toiminnoista. Liikunnassa opetellaan pitämään huolta omasta toimintakyvystä sekä opitaan ymmärtämään, miten toimintakyky vaikuttaa omaan fyysiseen ja kognitiiviseen suorituskykyyn sekä hyvinvointiin.

Vuorovaikutusosaaminen kehittyy liikunnan opetuksen monipuolisten työtapojen ja menetelmien avulla. Vuorovaikutusosaamisen näkökulmasta on oleellista, että opiskelijan myönteistä minäkuvaava vahvistetaan niin, että hän oppii arvostamaan itseään. Hyvä vuorovaikutus edellyttää itsesäätelyn taitoja, kuten omien tunteiden tunnistamista, ymmärtämistä ja ilmaisun säätelystä. Näin liikunta oppiaineena edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä turvallisuutta kouluyhteisössä laajemminkin.

Lukion liikunta on monitieteinen oppiaine, joka tarjoaa mahdollisuuksia eri tieteenalojen ja oppiaineiden, esimerkiksi terveystiedon, biologian, fysiikan ja musiikin, ymmärtämiseen. **Monitieteinen ja luova osaaminen** kehittyy liikunnan oppimistilanteissa, jotka ovat luonteeltaan ongelmanratkaisutilanteita. Liikunta kehittää aivoja ja niiden hyvinvointia monipuolisesti tukien yleistä opiskeluvireyttä ja oppimisedellytyksiä.

Opiskelijan hyvä toimintakyky vahvistaa niin opiskelu- kuin työelämävalmiuksia. **Yhteiskunnallista osaamista** vahvistetaan liikunnassa opettamalla opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta ja yhteisestä toiminnasta ja sen turvallisuudesta sekä auttamalla ja avustamalla muita liikuntatunneilla. Parhaansa yrittäminen, ponnistelu ja pitkäjänteinen toiminta tavoitteiden saavuttamiseksi ovat niin liikunnan opiskelun kuin opiskelu- ja työelämänkin arkista ydintä. Liikunnassa opiskelijat kokevat yhteisöllisyyttä yhdessä tekemisen, keskinäisen kannustamisen, osallisuuden ja yhteiseen päämäärään pyrkimisen kautta.

Itsensä pitkäjänteinen kehittäminen, oman lihasvoiman käyttö sekä toisia kunnioittava toiminta ilmenevät **eettisyytenä ja ympäristöosaamisena**, joka toteutuu liikunnassa toimintana yhteiseksi hyväksi. Liikunnassa tuetaan opiskelijan myönteisiä sosiaalisia arvoja ja niiden mukaista toimintaa, kuten rehellisyyttä, vastuullisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Opiskelija oppii tunnistamaan ympäristöä säästäviä ja kuormittavia liikuntamuotoja oppien esimerkiksi luontoliikunnassa eettisesti kestävään liikuntakulutukseen.

Liikunnan opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan hyvinvointi- ja liikuntateknologiaa sekä opitaan tiedon kriittistä tulkintaa ja turvallista toimintaa mediassa, kuten paikkatietojen julkaisuja ja suoritusten kuvaamista. Liikunta globaalina, yhteisenä ja kehollisena, kielenä yhdistää erilaiset ihmiset ja kulttuurit vahvistaen opiskelijoiden **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Tavoitteet

Liikunnan opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- oppii soveltamaan liikuntataitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa (kuten sisällä, ulkona ja vedessä)
- oppii arvioimaan fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä saadun tiedon pohjalta harjoittamaan niitä
- osaa tehdä perusteltuja valintoja fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn kehittämiseksi sekä fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi
- kehittää taitoa itsearviointiin (tavoitteenasettelu, suunnitelma ja toteutus tavoitteiden suuntaisesti sekä edistymisen arviointi)
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, oppii auttamaan ja avustamaan muita liikuntatunneilla, tukee yhteisöllisyyttä kannustamalla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia.

Osaamisen arviointi

Liikunnassa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä. Liikunnan arviointi perustuu opintojaksoissa määriteltyihin fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arviointi koostuu oppimista ja työskentelyä edistävästä palautteesta sekä tavoitteiden toteutumista kuvaavasta arvioinnista. Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön, ja siinä käytetään monipuolisesti opettaja-, vertais- ja itsearvioinnin eri muotoja. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Opiskelijan terveydentila ja erityistarpeet tulee ottaa huomioon liikunnan arvioinnissa siten, että opiskelijalla on mahdollisuus osoittaa parasta mahdollista osaamistaan tarvittaessa vaihtoehtoisin tavoin ja erityisjärjestelyin (lukiolaki 714/2018, 28 ja 29 §).

Opintojaksot

Ilmailuliikunta, 2 op (IL15)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Oppiva liikkuja, 2 op (LI1)

Opintojakson moduulit

- Oppiva liikkuja, 2 op (LI1), Pakollinen

Tavoitteet

Oppiva liikkuja

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- soveltaa liikuntataitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa (kuten sisällä, ulkona ja vedessä)
- osaa toimia vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

Oppiva liikkuja

- liikuntataitojen soveltaminen erilaisissa opetusryhmän yhteisissä liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa opiskeluympäristön mahdollisuuksia (kesä-, talvi-, luonto- ja vesiliikunta) sekä sisä- ja ulkoliikuntaa monipuolisesti toteuttaen
- opetusryhmän yhteistyötaitoja ja yhteishenkeä kehittävät liikuntatehtävät ja -leikit sekä pelit

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija löytää omia vahvuuksiaan liikunnassa.

Liikunta oppiaineena edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä turvallisuutta kouluyhteisössä laajemminkin.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija ymmärtää ja vahvistaa heikkouksiaan.

Kurssilla toteutetaan reilun pelin periaatteita ja toista kunnioittavaa toimintaa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeerisesti

Aktiivinen elämä, 2 op (LI2)

Opintojakson moduulit

- Aktiivinen elämä, 2 op (LI2), Pakollinen

Tavoitteet

Aktiivinen elämä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- arvioi fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä asettaa kehittämistavoitteita saadun tiedon pohjalta
- osaa tehdä oman toimintakyvyn ja ympäristön kannalta perusteltuja valintoja fyysisen toimintakyvyn kehittämiseksi ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

Aktiivinen elämä

- fyysisten ominaisuuksien (voima, nopeus, kestävyys ja liikkuvuus) itsearviointi, ylläpito ja kehittäminen monipuolisesti liikkuen
- liikkuvuus ja kehonhuolto
- ergonomia liike- ja suoritustekniikoissa
- yhteistyötaitoja sekä yhteishenkeä kehittävät liikunnalliset pari- ja ryhmätehtävät

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Liikunnassa opetellaan pitämään huolta omasta toimintakyvystä sekä opitaan ymmärtämään, miten toimintakyky vaikuttaa omaan fyysiseen hyvinvointiin. Opiskelijan arkiaktiivisuutta seurataan liikuntateknologian avulla.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelijan arkiaktiivisuutta seurataan liikuntateknologian avulla. Tuloksia analysoidaan vertaamalla niitä valtakunnallisiin liikunta- ja hyvinvointisuosituksiin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeerinen arviointi

Uudet mahdollisuudet, 2 op (LI3)

Opintojakson moduulit

- Uudet mahdollisuudet, 2 op (LI3), Valinnainen

Tavoitteet

Uudet mahdollisuudet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjoittaa ja soveltaa liikuntataitoja ja -tietoja monipuolisesti ja uusin tavoin

- harjaantuu kehon hallinnassa
- tunnistaa tunteitaan, toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittaen sekä tukee yhteisöllisyyttä toisia auttaen ja kannustaen
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

Uudet mahdollisuudet

- uusiin liikuntamuotoihin ja -lajeihin tutustuminen
- liikuntataitojen ja fyysisten ominaisuuksien monipuolinen ylläpito ja kehittäminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Liikunnassa opetellaan pitämään huolta omasta fyysisestä toimintakyvystä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Liikunnassa opitaan ymmärtämään, miten parhaansa yrittäminen, ponnistelu ja pitkäjänteinen toiminta auttavat tavoitteiden saavuttamisessa.

Opiskelija oppii ottamaan vastuuta omasta ja yhteisestä toiminnasta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeerinen arviointi

Yhdessä liikkuen, 2 op (L14)

Opintojakson moduulit

- Yhdessä liikkuen, 2 op (L14), Valinnainen

Tavoitteet

Yhdessä liikkuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- toimii yhdessä asetetun liikunnallisen tavoitteen saavuttamiseksi
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

Yhdessä liikkuen

- yhdessä toteutettava liikunta, kuten vanhojenpäivän tanssit, luontoliikunta tai muut projektiluonteiset kokonaisuudet.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Liikunta edistää yhteisöllisyyttä sekä sosiaalisuutta kouluyhteisössämme.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelijat kokevat yhteisöllisyyttä yhdessä tekemisen, keskinäisen kannustamisen, osallisuuden ja yhteiseen päämäärään pyrkimisen kautta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeerinen arviointi

Virkistystä liikunnasta, 2 op (LI5)

Opintojakson moduulit

- Virkistystä liikunnasta, 2 op (LI5), Valinnainen

Tavoitteet

Virkistystä liikunnasta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *arvioi omaa jaksamistaan ja vireyttään sekä osaa tehdä perusteltuja liikunnallisia valintoja toiminta- ja opiskelukyvyyn lisäämiseksi*
- *ymmärtää, miten liikunnan avulla voidaan edistää jaksamista ja opiskeluvireyttä*
- *osallistuu toimintaan asiallisesti, aktiivisesti ja yhteisöllisyyttä edistäen.*

Keskeiset sisällöt

Virkistystä liikunnasta

- *virkistystä lisäävät liikuntamuodot*
- *rentoutus ja keuhonhuolto*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Liikunnassa opitaan ymmärtämään, miten toimintakyky vaikuttaa omaan kognitiiviseen suorituskykyyn ja hyvinvointiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Liikunta kehittää aivoja ja niiden hyvinvointia monipuolisesti tukien yleistä opiskeluvireyttä ja oppimisedellytyksiä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeerinen arviointi

Liikunnan lukiodiplomi, 2 op (LI6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Vanhat tanssit, 2 op (LI7)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kurssin tavoitteena on kehittää opiskelijoiden sosiaalisia taitoja, ryhmässä toimimista ja vastuunkantoa vanhojen päivien järjestelyistä. Opiskelija tutustuu tapa- ja etikettisääntöihin sekä pohtii omia vahvuuksiaan niissä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Käytännön tunneilla kehitetään rytmikykyä, koordinaatiota ja kehonhallintaa sekä opitaan erilaisia tanssiaskeleita. Opiskelijat osallistuvat päivän järjestelyihin ja esittävät tansseja muuallakin kunnassa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija oppivat ottamaan vastuuta omasta ja yhteisestä toiminnasta sekä auttamalla ja avustamalla muita. Opiskelijat kokevat yhteisöllisyyttä yhdessä tekemisen, keskinäisen kannustamisen, osallisuuden ja yhteiseen päämäärään pyrkimisen kautta.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Luova osaaminen näkyy mm. oman tanssin suunnittelussa sekä musiikin valitsemisessa ja miksaamisessa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä

Opintojakson vapaa kuvaus

Kurssilla opitaan vanhoja tansseja ja ne myös esitetään eri paikoissa kunnassa.

Vaelluskurssi, 2 op (LI8)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

254

- Kurssin tavoitteena on kehittää opiskelijoiden yhteistyötaitoja ja ryhmässä toimimista. Opiskelijat opettelevat retkeilytaitoja ja liikkumista luonnossa luontoa kunnioittaen. Luontokokemus mahdollistaa myös rentoutumisen muusta koulutyöstä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kurssilla suunnitellaan vaelluksen reitti, varusteet, ruoka sekä turvallisuussuunnitelma. Vaelluksella tarvittavia taitoja harjoitellaan etukäteen (esim. retkikeittimen käyttö, teltan pystytys, suunnistus ja nuotion sytyttäminen) Kurssi toteutetaan osittain koulupäivien yhteydessä ja viikonloppuna.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija oppii tunnistamaan ympäristöä säästäviä ja kuormittavia liikuntamuotoja oppien esimerkiksi luontoliikunnassa eettisesti kestävään liikuntakulutukseen.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Liikunnassa opiskelijat kokevat yhteisöllisyyttä yhdessä tekemisen, keskinäisen kannustamisen, osallisuuden ja yhteiseen päämäärään pyrkimisen kautta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä

Opintojakson vapaa kuvaus

Kurssilla opitaan luonnossa selviytymisen taitoja teoriassa ja käytännössä.

Palloilukurssi, 2 op (LI9)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kurssin tavoitteena on syventää opiskelijoiden valitsemaa palloilulajeja.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kurssin sisältö suunnitellaan yhdessä kurssin valinneiden opiskelijoiden kanssa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelijat oppivat ottamaan vastuuta omasta ja yhteisestä toiminnasta ja sen turvallisuudesta liikuntatunneilla. Opiskelijat kokevat yhteisöllisyyttä yhdessä tekemisen, keskinäisen kannustamisen, osallisuuden ja yhteiseen päämäärään pyrkimisen kautta.

Vuorovaikutusosaaminen

Pelitalanteessa opiskelija opettelee itsesäätelyn taitoja, kuten omien tunteiden tunnistamista, ymmärtämistä ja ilmaisun säätelemistä. Tämä edistää hyvää vuorovaikutusta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä

Opintojakson vapaa kuvaus

Kurssilla opitaan palloilussa tarvittavia motorisia taitoja sekä kunkin lajin lajitaitoja.

Oman lajin kehittäminen, 2 op (LI10)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija kehittyy omassa lajissaan

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskelija suunnittelee ja sopii harjoitusten sisällöt oman valmentajansa kanssa. Opiskelija pitää harjoituksistaan harjoituspäiväkirjaa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä. Hyväksytyä kurssia kohden tulee tulla 28h harjoituksia.

Oman lajin kehittäminen 2, 2 op (LI11)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskelija suunnittelee ja sopii harjoitusten sisällöt oman valmentajansa kanssa. Opiskelija pitää harjoituksistaan harjoituspäiväkirjaa.

Oman lajin kehittäminen 3, 2 op (LI12)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskelija suunnittelee ja sopii harjoitusten sisällöt oman valmentajansa kanssa. Opiskelija pitää harjoituksistaan harjoituspäiväkirjaa.

Oman lajin kehittäminen 4, 2 op (LI13)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskelija suunnittelee ja sopii harjoitusten sisällöt oman valmentajansa kanssa. Opiskelija pitää harjoituksistaan harjoituspäiväkirjaa.

Oman lajin kehittäminen 5, 2 op (LI14)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskelija suunnittelee ja sopii harjoitusten sisällöt oman valmentajansa kanssa. Opiskelija pitää harjoituksistaan harjoituspäiväkirjaa.

Oman lajin kehittäminen 6, 2 op (LI15)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskelija suunnittelee ja sopii harjoitusten sisällöt oman valmentajansa kanssa. Opiskelija pitää harjoituksistaan harjoituspäiväkirjaa.

Aamuvalmennus 1, 2 op (LI16)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Aamuvalmennus 2, 2 op (LI17)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Aamuvalmennus 3, 2 op (LI18)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Liikunnan ohjaajakoulutus, 2 op (LI19)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Liikunnasta ammatti, 2 op (LI20)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

7.16. Musiikki (MU)

Oppiaineen tehtävä

Lukiokoulutuksessa musiikin opetuksen tehtävänä on edistää opiskelijan aktiivista musiikillista toimintaa ja osallisuutta. Musiikin opetuksessa opiskelija tutustuu maailmaan moniaistisesti ja tutkii sitä etenkin kuulonvaraisesti. Hän syventää myönteistä suhdetta musiikkiin ja taiteelliseen ilmaisuun sekä pohtii niiden merkitystä elämässä.

Lukion musiikin opetus tarjoaa tilaisuuksia musiikillisten ilmaisutapojen kokeilemiseen, mielikuvituksen käyttöön ja taiteidenväliseen työskentelyyn. Luova tuottaminen ja uusien musiikillisten ratkaisujen etsiminen ovat prosesseja, jotka vaativat aikaa ja rauhaa ajatella. Ne kehittävät pitkäjänteisyyttä ja kykyä soveltaa opittua uusissa tilanteissa.

Musiikin opetuksen lähtökohtana ovat opiskelijoiden kokemukset ja musiikille antamat merkitykset. Omakohtainen musiikkisuhde vahvistaa itsetuntemusta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä musiikillisen identiteetin kehittymistä. Musiikin opetus myös syventää opiskelijan ymmärrystä musiikista yhteiskunnallisena ilmiönä. Musiikillinen ja muu taiteellinen työskentely antavat valmiuksia musiikilliseen kansalaisaktiivisuuteen, kulttuuriseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen sekä median ja ääniympäristön kriittiseen tarkasteluun.

Musiikin opiskelu tukee oppimista ja yhteisöllisyyttä monin tavoin. Yhteismusisointi on ainutlaatuista ryhmätoimintaa, joka vahvistaa vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitoja. Rakentava vuorovaikutus ja yhteensovittaminen avartavat opiskelijan näkemyksiä musiikista ja muista taiteista sekä kulttuurisista arvostuksista ja arvojärjestyksistä. Samalla kehittyvät muun muassa luovan ja kriittisen ajattelun taidot. Näitä taitoja opiskelija tarvitsee niin hyvän elämän rakentamisessa kuin eri alojen opinnoissa ja työtehtävissä.

Musiikkikäsitteiden merkitykset opitaan kehollisesti musiikillisessa toiminnassa auditiivisten, visuaalisten ja motoristen kokemusten kautta. Soivan äänimateriaalin lisäksi opetuksessa käytetään muun muassa puhetta, liikettä ja kuvia sekä erilaisia kirjoitettuja tekstejä, kuten nuotteja ja tabulatuureja.

Laaja-alainen osaaminen

Musiikin opiskelu on kokonaisvaltainen musiikillinen oppimisprosessi, jossa on kyse kehollisten, motoristen, kognitiivisten ja ilmaisutaitojen kehittämisestä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Tämän lisäksi musiikilla oppiaineena on luonteva yhteys kaikkiin lukion laaja-alaisen osaamisen osa-alueisiin.

Musiikki on olennaiselta olemukseltaan yhteistoimintaa ja yhdessä tekemistä. Oppiaineena musiikki luo pohjaa **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutustaitojen** sekä **eettisyyden** kehittymiselle. Se tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuksia ymmärtää itseään ja muita ihmisiä sekä musiikin merkityksiä elämässä. Musiikkia opiskellessaan opiskelija oppii tunnistamaan vahvuuksiaan ja myös vielä harjoiteltavia taitoja. Musiikillisen ja muun taiteellisen toiminnan kautta opiskelijat harjaantuvat ymmärtämään muiden ajatuksia ja tunteita, mikä on edellytys myötätunnon kehittymiselle ja kyvyille asettua toisen asemaan.

Monipuolinen musiikin opetus kehittää opiskelijan **luovaa ja monitieteistä osaamista**. Musiikillinen toiminta ohjaa ymmärtämään, että mielikuviutus ja kyky kuvitteluun ovat tärkeitä

inhimillisiä ominaisuuksia. Ne auttavat katsomaan asioita toisin, ajattelemaan uusilla tavoilla ja ratkomaan käytännön ongelmia. Kyky kuvitteluun on tärkeää myös **ympäristöosaamisen** kannalta. Ekologinen kuvittelukyky auttaa näkemään vaihtoehtoisia valinnan mahdollisuuksia ja punnitsemaan toiminnan seurauksia kestävästä elämäntavan näkökulmasta. Musiikin opetus vahvistaa esteettistä harkintakykyä ja auttaa hahmottamaan musiikin ja muiden tiedonalojen yhtymäkohtia. Olennaista taiteessa ja luovassa tuottamisessa on kuitenkin se, että ne auttavat näkemään toisissa täyden ihmisyyden taitoineen, tietoineen, kokemuksineen ja tunteineen.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen sekä **yhteiskunnallisen osaamisen** kehittäminen kytkeytyy luontevasti musiikin opetuksen tavoitteisiin. Musiikki avaa näköalan ihmisenä olemiseen ja yhteiskuntaan. Musiikki ja muut taiteet avartavat ja laajentavat ajattelua, sisäistä katsetta, mikä auttaa näkemään esimerkiksi yli erilaisten raja-aitojen ja kohtaamaan konflikteja. Musiikillinen toiminta kehittää taitoa arvioida kriittisesti asioille annettuja ja ilmaisussa tuotettuja merkityksiä. Tällöin opiskelijoiden on mahdollista tarvittaessa vastustaa ajattelua, joka nojaa epädemokraattisiin arvoihin halventaen ihmisarvoa tai esimerkiksi muita kulttuureita. Musiikki opettaa opiskelijoita toimimaan vastuullisesti ja yhdessä yhteisen päämäärän hyväksi myös niiden kanssa, joiden lähtökohdat eroavat heidän omista lähtökohdista. Musiikin ja muun taiteen keinoin elämän vaikeidenkin aihepiirien käsittely on mahdollista.

Musiikki on kulttuurinen ilmiö ja myös musiikin tekemisen tavat ovat kulttuurisia. Siksi musiikin opiskelu syventää opiskelijoiden ymmärrystä niin oman maan kuin muiden maiden kulttuureista ja kulttuuriperinnoistä. Näin musiikin opiskelu voi vahvistaa kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta ja ryhmien välistä dialogia.

Tavoitteet

Musiikin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät musiikilliseen monipuolisuuteen, musiikilliseen luovaan ajatteluun, musiikin merkityksiin ja musiikilliseen vuorovaikutukseen sekä musiikin oppimiseen ja demokratiaan. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Musiikillinen monipuolisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää edelleen musiikillista osaamistaan, kuten laulu-, soitto- ja kuuntelutaitoaan
- syventää musiikin eri tyyleihin, lajeihin ja historiaan liittyvää osaamistaan
- käyttää musiikkiteknologian mahdollisuuksia musiikin tekemisessä.

Musiikillinen luova ajattelu

Tavoitteena on, että opiskelija

- suhtautuu kiinnostuneesti ja uteliaasti musiikkiin sekä muuhun taiteelliseen ilmaisuun
- kokeilee rohkeasti uusia ja epätavallisiakin musiikillisia ideoita myös yhdessä muiden kanssa
- ymmärtää luovan prosessin luonnetta ja sietää keskeneräisyyttä.

Musiikin merkitys ja musiikillinen vuorovaikutus

Tavoitteena on, että opiskelija

- suhtautuu avoimesti ja arvostavasti eri kulttuureihin sekä käy dialogia musiikillisista kokemuksista
- oppii musiikin kautta suhtautumaan myötätuntoisesti monenlaisiin kokemuksiin ja elämäntilanteisiin

- osaa käyttää musiikkia hyvinvoinnin ylläpitämiseen ja edistämiseen
- huolehtii ääni- ja musisointiympäristön turvallisuudesta ja suojelee kuuloa.

Musiikin oppiminen ja demokratia

Tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa musiikillisia vahvuuksiaan sekä rohkaistuu käyttämään ja kehittämään niitä
- asettaa tavoitteita musiikilliselle toiminnalleen ja kehittää toimintatapojaan
- osaa käyttää musiikillisia ja muita taiteellisia ilmaisukeinoja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen
- ymmärtää ja tuntee vastuunsa sananvapautta, yksityisyyden suojaa ja tekijänoikeuksia koskeissa kysymyksissä.

Osaamisen arviointi

Musiikin opetuksessa arviointi tukee myönteisesti jokaisen opiskelijan musiikillisen osaamisen kehittymistä ja musiikkisuhteen syvenemistä. Oppimisprosessin aikana opiskelija saa ja antaa monipuolista palautetta, mikä ohjaa häntä arvioimaan ja edistämään omaa oppimistaan.

Luottamuksellisessa ja turvallisessa ilmapiirissä tapahtuva arviointi kohdistuu koko musiikinopiskelun prosessiin, musiikille ominaisten työskentelytapojen kehittymiseen ja opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa ja erityisesti opintojaksojen aikana, ei hänen musikaalisuuttaan.

Opintojaksot

MU1 Intro-kaikki soimaan, 2 op (MU1)

Opintojakson moduulit

- Intro – kaikki soimaan, 2 op (MU1), Pakollinen

Tavoitteet

Intro – kaikki soimaan

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää äänenkäyttöään ja musisointitaitojaan
- uskaltaa käyttää musiikkia ilmaisunsa välineenä ja tuottaa musiikillisia ideoita
- harjaantuu hahmottamaan musiikin elementtejä kokemuksellisesti
- tutkii ja syventää omaa kuuntelusuhdettaan
- ymmärtää ja osaa soveltaa teknologian käyttömahdollisuuksia musiikissa
- ymmärtää musiikin merkityksiä ja merkityksellisyyttä elämässä ja yhteiskunnassa
- toimii edistäen turvallisen ääniympäristön syntymistä.

Keskeiset sisällöt

Intro – kaikki soimaan

- monipuoliset äänenkäyttöä sekä laulu- ja yhteismusisointitaitoja kehittävät tehtävät ja ohjelmisto
- luovaan tuottamiseen ja taiteelliseen ilmaisuun rohkaisevat tehtävät
- musiikin merkitysten pohdintaan innostava kuuntelu- ja musisointiohjelmisto
- musiikkiteknologian monipuolisen hyödyntämisen mahdollisuudet

- mahdollisuuksien mukaan konserttikäyntejä ja tutustumista muihin taide- ja kulttuuripalveluihin

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Musiikin kuunteleminen, laulaminen ja soittaminen lisäävät opiskelijan hyvinvointia. Musiikin kuuntelun, kirjoittamisen ja keskustelujen avulla nuoret oppivat säätämään tunne-elämäänsä.

Vuorovaikutusosaaminen

Ryhmätyöskentely ja yhteismusisointi vahvistavat sosiaalisia taitoja. Oppilaat oppivat kunnioittamaan toistensa musiikkiutuoksia. Musiikillisen ja muun taiteellisen toiminnan kautta opiskelijat harjaantuvat ymmärtämään muiden ajatuksia ja tunteita, mikä on edellytys myötätunnon kehittymiselle ja kyvyille asettua toisten asemaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin perustana ovat opiskelijan esille tuomat tiedot, taidot ja tuntityöskentely. Arvioinnissa arvioidaan sekä prosessia että tuotosta. Itsearviointia käytetään opiskelijan oman työskentelyn ja arvioinnin tukena. Taidot voivat tulla esille millä tahansa musiikin osa-alueella. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa ja erityisesti opintojakson aikana, ei hänen musikaalisuuttaan. Kiihittävä osaamiseen edellytetään aktiivista osallistumista ja monipuolista käytännön näyttöä tunnilla tai tallenteena. Hyvään arvosanaan edellytetään aktiivista osallistumista opiskeluun ja annettujen tehtävien tekemistä sekä asiallista toiset huomioon ottavaa asennetta. Välttävään arvosanaan edellytetään osallistumista opiskeluun.

Itsenäinen opiskelu ei ole mahdollista.

MU2 Syke -soiva ilmaisu, 2 op (MU2)

Opintojakson moduulit

- Syke – soiva ilmaisu, 2 op (MU2), Pakollinen

Tavoitteet

Syke – soiva ilmaisu

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää osaamistaan itselleen mieluisissa musiikillisissa ilmaisutavoissa
- kehittää yhteismusisointitaitojaan ja taiteellista ilmaisuaan
- analysoi musiikin kulttuurisia piirteitä ja merkityksiä
- heittäytyy rohkeasti tuottamaan musiikillisia ideoita.

Keskeiset sisällöt

Syke – soiva ilmaisu

- musiikillisen osaamisen eri osa-alueita kehittävä ohjelmisto

- suomalaiset ja opiskelijoiden omat musiikkikulttuurit
- luovaa ajattelua ja taiteellista ilmaisua edistävät tehtävät myös teknologiaa hyödyntäen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Ryhmätyöskentely ja yhdessä musisoiminen vahvistavat sosiaalisia taitoja, opiskelijat oppivat kunnioittamaan toistensa musiikillista tekemistä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Eri musiikkityylien ja niihin liittyvien sanoitusten, ilmiöiden ja kulttuurisidonnaisuuksien kautta opitaan tuntemaan ja tunnistamaan musiikin yhteiskunnallisia vaikutuksia.

MU3 Genre - globaali uteliaisuus, 2 op (MU3)

Opintojakson moduulit

- Genre - globaali uteliaisuus, 2 op (MU3), Valinnainen

Tavoitteet

Genre - globaali uteliaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta ja kulttuurien välisiä kytköksiä
- suhtautuu uteliaasti ja perehtyy kokemuksellisesti itselleen uusiin musiikin lajeihin ja musiikkikulttuureihin
- hahmottaa itsensä osana globaalia musiikillista maailmaa
- tunnistaa omat lähtökohtansa sekä kulttuurien välisen vastavuoroisuuden haasteet ja mahdollisuudet.

Keskeiset sisällöt

Genre - globaali uteliaisuus

- erilaiset musiikinlajit, musiikkityylit ja -kulttuurit sekä niihin kytkeytyvät merkitykset ja arvostukset
- musiikkikulttuurit kulttuurin osana
- monipuolinen työskentely erilaisten musiikkien kanssa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintokokonaisuus tarjoaa opiskelijalle mahdollisuuksia ymmärtää itseään ja muita ihmisiä sekä musiikin merkitystä elämässä. Musiikillisen ja muun taiteellisen toiminnan kautta opiskelija harjaantuu ymmärtämään muiden ajatuksia ja tunteita, mikä on edellytys myötätunnon kehittymiselle ja kyvylle asettua toisen asemaan.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Eri musiikkityylien kautta opitaan tuntemaan eri musiikkikulttuureja.

MU4 Demo - luovasti yhdessä, 2 op (MU4)

Opintojakson moduulit

- Demo - luovasti yhdessä, 2 op (MU4), Valinnainen

Tavoitteet

Demo - luovasti yhdessä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää luovaa osaamistaan musiikillisessa tai taiteidenvälisessä prosessissa*
- *ottaa vastuuta ryhmän musiikillisesta toiminnasta*
- *syventää ymmärrystään musiikillisen vaikuttamisen ja vuorovaikutuksen tavoista*
- *hahmottaa musiikin suhdetta muihin taiteenlajeihin ja mediaan.*

Keskeiset sisällöt

Demo - luovasti yhdessä

- *moduulin tavoitteiden toteuttamistavan ja ohjelmiston opiskelijalähtöinen suunnittelu*
- *musiikillinen tai taiteidenvälinen ryhmän resurssien mukaan*
- *musiikin vaikuttavuus esimerkiksi vuorovaikutuksessa, lyriikassa ja muissa taiteissa, mediassa tai yhteiskunnassa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Oppiaineena musiikki linkittyy hyvin muihin oppiaineisiin. Esim äidinkieli, draama, kuvataide, li, ps, fy, terveystieto ja vieraisiin kieliin. Opiskelijaa kannustetaan toteuttamaan omia musiikillisia ideoita ja kokeilemaan rohkeasti erilaisia musiikin ilmaisukeinoja.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija ottaa vastuuta ryhmän musiikillisesta toiminnasta. Opintojakso syventää opiskelijan ymmärrystä musiikillisen vaikuttamisen ja vuorovaikutuksen tavoista.

MU5 Musiikin lukiodiplomi, 2 op (MU5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

MU6 Bändi- ja laulukurssi, 2 op (MU6)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kehittää omia soitto- ja laulutaitoja
- Kehittää yhteismusisointitaitoja

- Harjoitella esiintymistaitoja
- Mahdollisuus opetella uusien soittimien soittamista.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kurssilla soitetaan ja lauletaan yhdessä.
- Kappaleet valitaan yhdessä ryhmän kanssa
- Kurssilla on mahdollisuus toteuttaa yhdessä suunniteltu projekti esim. koulun juhlissa esiintyminen, nauhoitus, video tai oma konsertti.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi suoritusmerkinnällä.

MU7 Bändi- ja laulukurssi 2, 2 op (MU7)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Soitto ja laulutaitojen kehittäminen
- Yhteismusisointitaitojen kehittäminen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Musisointi monipuolisella ohjelmistolla
- Mahdollisuus esiintyä koulun juhlissa tai muissa koulun tapahtumissa.
- Mahdolliset nauhoitukset

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

MU8 Musiikkiteknologia, 2 op (MU8)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on oppia tuntemaan musiikkiteknologian keskeinen laitteisto, termistö sekä yleiset perusperiaatteet.
- Kurssi painottuu live- äänentoiston hallintaan, mutta kurssilla tutustutaan myös digitaaliseen äänen tallennukseen
- Kurssin suorittamisen/arvioinnin edellytyksenä on äänentoistokaluston rakentamisen näyttö sekä harjoitustyö

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Yleistä tietoa äänentoiston perusteista.
- Ääni ilmiönä, analoginen/digitaalinen ääni
- Live-äänentoiston perusteet, äänilaitteet (kaapelit, liittimet, mikrofonityypit, efektilaitteet, signaalitie), ohjelmistot, sekä äänen tallennuksen perusteet
- Mahdollisuus toimia valo/ääni- miksaajana koulun tapahtumissa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

7.17. Kuvataide (KU)

Oppiaineen tehtävä

Kuvataide on visuaalista kulttuurikasvatusta, jossa opiskelija tutkii todellisuutta taiteen keinoin. Oppiaineen keskeisenä päämääränä on, että opiskelija ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään. Kokemukset, mielikuviutus ja tavoitteellinen työskentely luovat perustan moniaistiselle oppimiselle. Opetuksessa tarkastellaan taiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja. Opiskelija vahvistaa aineettoman ja aineellisen kulttuuriperinnön tuntemustaan, joka tukee traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetuksella tuetaan laaja-alaisen yleissivistyksen rakentumista sekä aktiiviseen paikalliseen ja globaaliin toimijuuteen kasvamista. Opiskelijoille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia tulevaisuuden jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksien kehittämiseen. Opinnot antavat edellytyksiä luovan ja kriittisen ajattelun kehittämiseksi, elinympäristöön vaikuttamiselle ja kestävän elämäntavan edistämiseksi.

Kuvataiteen opetuksessa syvennetään opiskelijan visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa ja kielitietoisuutta. Opiskelijat havainnoivat, tuottavat, tulkitsevat ja arvottavat kuvia hyödyntämällä visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja. Eri tiedonalojen kielet avaavat opiskeltavaan ilmiöön uusia näkökulmia. Opetuksessa kannustetaan kulttuurisen osaamisen syventämiseen taiteiden- ja tieteidenvälisyyttä hyödyntäen. Opiskelija perehtyy erilaisiin taidekäsitteisiin. Opinnoissa tarkastellaan visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista. Opiskelijaa ohjataan perustelemaan mielipiteitään ja näkemyksiään kuvataiteesta ja muusta visuaalisesta kulttuurista.

Kuvataiteen opetuksessa tutkitaan opiskelijoille tuttuja ja heille uusia visuaalisen kulttuurin teoksia, tuotteita ja ilmiöitä. Kuvilla tarkoitetaan kaksi- ja kolmiulotteisia teoksia ja tuotteita sekä niitä esittäviä jäljenteitä. Visuaalisen kulttuurin kenttään kuuluvat opiskelijoiden omaehtoisesti tekemät kuvat, luonto, rakennettu ympäristö, esineet, median kuvat ja taiteeksi määritetyt teokset. Opiskelijat osallistuvat sisältöjen ja ilmaisun keinojen valintaan. Opetuksessa tarjotaan edellytykset työtapojen ja opiskeluympäristöjen monipuoliselle käytölle. Opiskelijaa kannustetaan välineiden, materiaalien ja ilmaisun keinojen kokeilemiseen sekä niiden luovaan soveltamiseen. Uudet teknologiat, mediaympäristöt ja audiovisuaalisen kulttuurin muodot ovat sekä tutkittavia ilmiöitä että kuvailmaisun välineitä. Opiskelijat perehtyvät ajankohtaisiin visuaalisen kulttuurin ilmiöihin ja toimintatapoihin sekä erilaisiin osallistumisen ja vaikuttamisen muotoihin. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti myös museoiden ja muiden kulttuuritoimijoiden tarjoamia

mahdollisuuksia. Kuvataiteen lukio-opinnot luovat hyvän pohjan rakentaa omakohtaista ja elinikäistä suhdetta visuaaliseen kulttuuriin.

Laaaja-alainen osaaminen

Kuvataiteen opinnot tukevat opiskelijan **hyvinvointiosaamista** kuvailmaisuun sisältyvien aistinautintojen, tunteiden ja henkilökohtaisten merkitysten avulla. Itselle merkityksellisen visuaalisen kulttuurin ymmärtäminen ja ilmaiseminen tukee identiteettien rakentumista, ihmisenä kasvua, hyvinvointia ja elinikäistä oppimista. Opinnot tarjoavat välineitä yksilöiden ja yhteisöjen kulttuurisen moninaisuuden kunnioittamiseen ja arvostamiseen. Opiskelijoita kannustetaan etsimään heitä itseään kiinnostavia kuvakulttuureja ja kuvailmaisun tapoja.

Kuvataiteen opinnoissa kehitetään **vuorovaikutusosaamista** rakentamalla dialogia ja ymmärrystä ihmisten välille erilaisia kuvakulttuureja tarkastelemalla, niitä jakamalla ja niistä keskustelemalla. Opinnot kehittävät yhteistoiminnallisia taitoja taiteelle ominaisen kokonaisvaltaisen työskentelyn avulla. Opiskelijat kehittävät vuorovaikutustaitojaan esimerkiksi visuaalisen kulttuurin kuvallisiin ja sanallisiin käsitteistöihin, kuvatyyppeihin ja kuvastoihin perehtymällä. Erilaisten kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen kuvien analysoinnissa, arvioinnissa ja tuottamisessa luo valmiuksia merkitysten jakamiselle ja niistä keskustelemiselle.

Kuvataide syventää opiskelijan visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa, jonka avulla myös **monitieteinen ja luova osaaminen** kehittyy. Taiteelle ominainen työskentely hyödyntää erilaisia tutkimisen, ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja. Opinnoissa kulttuurisia ilmiöitä tutkitaan visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttämällä. Kuvatulkinnassa tarkastellaan myös kuvan intertekstuaalisia viittauksia esimerkiksi lauluun, näytelmään tai toiseen kuvaan. Opiskelijat hyödyntävät eri taiteen- ja tieteenalojen näkökulmia heidän tuottaessaan ja tulkitessaan visuaalista kulttuuria.

Yhteiskunnallista osaamista syvennetään kuvataiteessa tutkimalla visuaalisen kulttuurin ilmentämiä arvoja ja merkityksiä esimerkiksi rakennetussa ympäristössä, esineissä, mediassa ja taiteessa. Opiskelijoita rohkaistaan ottamaan kantaa ja osallistumaan yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä vaikuttamaan kestävän tulevaisuuden puolesta. Oppiaine tarjoaa mahdollisuuksia tarkastella demokratian ja perusoikeuksien tilaa, toteutumista ja kehitystä taiteen keinoin. Opiskelijat perehtyvät myös oikeudellisesti suojeltuihin etuihin, kuten tekijänoikeuksiin, sananvapauteen ja yksityisyyteen. Opinnoissa tutustutaan työelämän, kansalaistoiminnan ja jatko-opintojen tarjoamiin mahdollisuuksiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin näkökulmasta.

Kuvataiteen opinnoissa syvennetään **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** tutkimalla ympäristön, yhteiskunnan ja globaalin maailman eettisiä ja ekologisia kysymyksiä kuvailmaisun keinoin. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan omia valintojaan, ratkaisujaan ja tekojaan kestävän elämäntavan näkökulmasta. Opinnot syventävät osaamista erilaisten materiaalien ja teknologioiden kestävästä käytöstä. Opiskelijoita rohkaistaan paikalliseen ja globaaliin toimijuuteen kulttuurisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävään kehitykseen liittyvissä kysymyksissä. Taiteellisen työskentelyn kautta avataan näköaloja vaihtoehtoihin tulevaisuuksiin.

Globaali- ja kulttuuriosaamista syvennetään kuvataiteessa tutkimalla todellisuuden kulttuurista monimuotoisuutta. Opiskelijoita kannustetaan rakentamaan identiteettiään sekä arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä. Kuvataiteessa tarkastellaan ja pohditaan omaa suhdetta yhteiskunnassa vallitsevaan kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan tutkimaan, miten visuaalinen kulttuuri heijastaa ja muokkaa yksilöitä, yhteisöjä ja maailmaa. Kulttuuriperintöä tarkastellaan globaalista, kansallisesta ja opiskelijan kulttuurisen taustan näkökulmasta. Opiskelijoita rohkaistaan käsittelemään kulttuuriseen moninaisuuteen ja globalisaatioon liittyviä ilmiöitä kuvallisessa työskentelyssä.

Tavoitteet

Kuvataiteen opetuksen yleiset tavoitteet on jäsennetty kolmeksi tavoitealueeksi: Kuvien merkitys, Osallisuus ja toimijuus sekä Ilmaisun ja tulkinnan taidot.

Kuvien merkitys

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa
- rakentaa kulttuuri-identiteettiään erilaisia kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla
- kehittää valmiuksiaan ja vahvuuksiaan vastaanottaa, ymmärtää ja tuottaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä
- tulkitsee, millaisia esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin kytkeytyy
- tutkii kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle eri aikoina ja eri kulttuureissa
- ymmärtää aistinautintojen, mielikuvien, tunteiden ja luovan ajattelun merkityksen omalle oppimiselle ja hyvinvoinnille.

Osallisuus ja toimijuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- ottaa kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- osaa soveltaa kuvallisen tuottamisen, viestinnän ja teknologian keinoja näkemysten esittämisessä, osallistumisessa ja vaikuttamisessa
- kehittää kriittistä ajatteluaan ympäristön havainnoinnissa ja omassa toiminnassa
- hyödyntää mielikuvia kuvallisessa ajattelussa, luomisprosessissa ja vaihtoehtoisten toimintatapojen kuvittelussa
- osaa käyttää tutkivaa lähestymistapaa suunnittelussa, työskentelyssä ja kuvailmaisussa
- ottaa toiminnassaan huomioon kulttuurisen moninaisuuden ja kestäväen elämäntavan näkökulmia.

Ilmaisun ja tulkinnan taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita taiteelle ominaiselle tutkivalle, pitkäkestoiselle ja ilmiökeskeiselle työskentelylle ja oppimiselle
- syventää visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa hyödyntämällä kuvien tekemisessä ja tulkinnassa erilaisia tietämisen tapoja
- kehittää kuvanlukutaitoa, medialukutaitoa ja ympäristönlukutaitoa visuaalisen kulttuurin tuottamisessa ja tulkinnassa
- syventää kuvailmaisun taitoja erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja toimintatapoja tarkoituksenmukaisesti käyttäen
- osaa tehdä ja tulkita kuvia liittämällä ne erilaisiin käsityksiin taiteesta
- tarkastelee kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän, vastaanottajan ja yhteiskunnan näkökulmasta.

Osaamisen arviointi

Kuvataiteen opetuksessa arviointi on kannustavaa, pitkäkestoista, vuorovaikutteista ja opiskelijan kuvataiteellista osaamista kehittävä. Arviointi tukee opiskelijan omakohtaista suhdetta kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin.

Arviointi kohdistuu kuvataiteen yleisten tavoitteiden ja moduulikohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen sekä laaja-alaiseen osaamisen toteutumiseen kuvataiteessa. Monipuolinen arviointi edistää opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumista kaikissa oppimisprosessin vaiheissa. Näin arvioinnilla tuetaan opiskelijan oppimaan oppimisen taitojen syventämistä. Arvioinnin kokonaisuuteen kuuluu myös itsearviointia ja vertaisarviointia.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kuvataiteellisen osaamisen kehittyminen, erilaiset työskentelyprosessit ja työskentelyn tulokset. Arvioinnilla ohjataan työtapojen ja opiskeluympäristöjen tarkoituksenmukaiseen käyttöön yksin ja ryhmässä.

Opintojaksot

Omat kuvat, jaetut kulttuurit (2 op), 2 op (KU1)

Opintojakson moduulit

- Omat kuvat, jaetut kulttuurit, 2 op (KU1), Pakollinen

Tavoitteet

Omat kuvat, jaetut kulttuurit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- havainnoi itselle ja muille merkityksellisiä kuvia sekä jakaa ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- käyttää erilaisia kuvailmaisun välineitä, materiaaleja, teknologioita ja lähestymistapoja itsenäisesti sekä ryhmän jäsenenä
- soveltaa visuaalisen viestinnän ja teknologian keinoja näkemysten esittämisessä sekä osallistumisessa ja vaikuttamisessa
- tutkii ja tulkitsee taidetta yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmista
- tutkii ja tulkitsee eri aikojen, kulttuurien ja yhteisöjen visuaalista kulttuuria
- tutkii ja tulkitsee kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä
- ymmärtää kuvakulttuurien merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa
- ymmärtää visuaalisen kulttuurin merkityksen kulttuurisen moninaisuuden ilmentäjänä, kulttuuriperinnön uudistamisessa ja kestävän tulevaisuuden kannalta.

Keskeiset sisällöt

Omat kuvat, jaetut kulttuurit

Omat kuvat

- opiskelijoiden omat kuvat sekä kuvakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Taiteen ja ympäristön kuvat

- kuvan tuottamisen, muokkaamisen ja esittämisen keinoja taiteessa, ympäristössä ja mediassa
- kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin käsitteistöön ja kuvastoihin tutustuminen
- erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista tutustuminen
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen käyttäminen
- kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisten ilmiöiden tutkiminen kuvailmaisussa
- vaikuttaminen ja osallistuminen kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoin

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- huolehtiminen itsestä ja muista
- omien vahvuuksien tunnistaminen ja käyttäminen sekä identiteetin rakentaminen
- sinnikkyys muutosten ja yllätysten maailmassa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- kansainväliset valmiudet ja maailmankansalaisen asenne
- suomalaisen, eurooppalaisen ja globaalien kulttuuriperinnön tuntemus sekä kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen
- eettinen toimijuus globaalissa media- ja teknologiamaailmassa

Vuorovaikutusosaaminen

- tunne- ja empatiataidot
- sosiaaliset taidot, yhteistyökyky ja yhdessä oppimisen taidot
- kielitietoisuus ja rakentavan viestinnän taidot

Monitieteinen ja luova osaaminen

- uteliaisuus ja motivaatio oppia sekä etsiä merkityksiä ja yhdistellä asioita uudellaisilla tavoilla
- oppimisen säätely, lähdekriittisyys ja jatkuva oppimistaitojen kehittäminen
- monilukutaito digiajassa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarvosana

Opintojakson vapaa kuvaus

Kuvataiteen pakollinen opintojakso

Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt, 4 op (KU2)

Opintojakson moduulit

- Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt, 2 op (KU2), Pakollinen

Lisälaajuus

2 op

Tavoitteet

Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- havainnoi itselle ja muille merkityksellisiä teoksia, tuotteita ja palveluita sekä digitaalisia, rakennettuja ja luonnon ympäristöjä
- perustelee ympäristöihin, tuotteisiin ja palveluihin liittyviä havaintojaan ja ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- tarkastelee ympäristön kuvien yhteyksiä omiin kuviinsa, taiteeseen ja kulttuuriperintöön
- soveltaa arkkitehtuurin, muotoilun ja tuotteistamisen prosesseja, teknologioita ja toimintatapoja kuvailmaisussaan itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä
- tutkii ja tulkitsee rakennettua ympäristöä, tuotteita ja palveluja yhteiskuntakehityksen, oikeuksien ja kestävän tulevaisuuden näkökulmista
- kehittää osaamistaan ympäristön kuvien tekijänä, tulkitsijana, arvottajana ja toimijana
- ymmärtää visuaalisuuden merkityksiä tuotteiden, palveluiden ja arkkitehtuurin kestävässä suunnittelussa, viestinnässä ja käyttämisessä
- ymmärtää kuvilla vaikuttamisen ja osallistumisen mahdollisuuksia omassa elämässään esteettisesti, eettisesti ja ekologisesti kestävän tulevaisuuden kannalta.

Keskeiset sisällöt

Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt

Omat kuvat

- opiskelijoiden omat kuvat sekä kuvakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa ympäristön kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Ympäristön kuvat

- kuvan tuottamisen, muokkaamisen ja esittämisen keinoja ympäristössä, mediassa ja taiteessa
- arkkitehtuurin, muotoilun ja median käsitteistöön ja kuvastoihin tutustuminen
- visuaalisen kulttuurin teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen käyttäminen
- ympäristön ajankohtaisten ilmiöiden tutkiminen kuvailmaisussa
- vaikuttaminen ja osallistuminen kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoin

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

- demonstraatiotaidot, vaikuttaminen turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestävän tulevaisuuden puolesta
- Osaamisen käyttäminen sekä omaksi että yhteiskunnan hyväksi
- uudistumiskyky, työelämävalmiudet sekä omaksi että yhteiskunnan hyväksi

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- arvolähtöinen eettinen toiminta yhteiseksi hyväksi
- luonnon monimuotoisuuden arvostaminen ja tutkimustietoon perustuva ilmasto-osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- uteliaisuus ja motivaatio oppia sekä etsiä merkityksiä ja yhdistellä asioita uudennlaisilla tavoilla
- oppimisen säätely, lähdekriittisyys ja jatkuva oppimistaitojen kehittäminen
- monilukutaito digiajassa

Vuorovaikutusosaaminen

- tunne- ja empatiataidot
- sosiaaliset taidot, yhteistyökyky ja yhdessä oppimisen taidot
- kielitietoisuus ja rakentavan viestinnän taidot

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarvosana

Kuva viestii ja vaikuttaa (2 op), 2 op (KU3)

Opintojakson moduulit

- Kuva viestii ja vaikuttaa, 2 op (KU3), Valinnainen

Tavoitteet

Kuva viestii ja vaikuttaa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää omakohtaista suhdettaan digitaaliseen kuvaan, mediaan, taiteeseen ja teknologiaan ajattelun ja ilmaisun taitojaan kehittämällä*
- *laajentaa median, taiteen, teknologian ja audiovisuaalisen kulttuurin tuntemustaan perehtymällä erilaisiin ilmaisu-, tuotanto- ja esitystapoihin*
- *tutkii mediakulttuuria tuottaessaan ja tulkitessaan teoksia, tuotteita ja palveluja*
- *hyödyntää mediateknologian keinoja, työtapoja ja prosesseja suunnittelussa, vuorovaikutuksessa ja osallistumisessa itsenäisesti sekä osana ryhmää*
- *tulkitsee tiedon tuottamisen tapoja yhdisteleviä visuaalisen kulttuurin tuotteita ja niihin sisältyviä intertekstuaalisia suhteita*
- *tulkitsee mediaesityksiä ja taidetta teoksen, tekijän, yleisön ja yhteiskunnan näkökulmista*
- *ottaa kuvillaan kantaa mediassa, kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin*
- *tutkii median ja taiteen kuvia identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.*

Keskeiset sisällöt

Kuva viestii ja vaikuttaa

Omat kuvat

- *opiskelijoille merkitykselliset kuvat sekä mediakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti*
- *opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana*
- *opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa median kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin*

- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Median kuvat

- kuvan tuottaminen, muokkaaminen ja esittäminen digitaalisesti ja muilla keinoilla
- median, viestinnän ja taiteen käsitteistöön ja kuvastoihin perehtyminen
- mediaesitysten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltaminen
- opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen
- opiskelijoiden toimijuus mediassa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

- demonstraatiotaidot, vaikuttaminen turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestäväen tulevaisuuden puolesta
- Osaamisen käyttäminen sekä omaksi että yhteiskunnan hyväksi
- uudistumiskyky, työelämävalmiudet sekä omaksi että yhteiskunnan hyväksi

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- kansainväliset valmiudet ja maailmankansalaisen asenne
- suomalaisen, eurooppalaisen ja globaalien kulttuuriperinnön tuntemus sekä kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen
- eettinen toimijuus globaalissa media- ja teknologiamaailmassa

Monitieteinen ja luova osaaminen

- uteliaisuus ja motivaatio oppia sekä etsiä merkityksiä ja yhdistellä asioita uudellaisilla tavoilla
- oppimisen säätely, lähdekriittisyys ja jartkuva oppimistaitojen kehittäminen
- monilukutaito digiajassa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarvosana

Opintojakson vapaa kuvaus

Kuvataiteen valinnainen opintojakso

Taiteen monet maailmat, 2 op (KU4)

Opintojakson moduulit

- Taiteen monet maailmat, 2 op (KU4), Valinnainen

Tavoitteet

Taiteen monet maailmat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii, tulkitsee ja arvottaa taiteen kuvien henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä
- syventää omakohtaista suhdettaan eri aikojen ja eri kulttuurien kuvailmaisuun
- syventää kuvailmaisun taitojaan omien tavoitteiden suuntaisesti itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä
- soveltaa kuvan tekemisessä nykyaiteelle ominaisia ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja
- tulkitsee taidetta teoksen, tekijän, vastaanottajan, taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista
- tutkii ilmaisussaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä
- ottaa kuvillaan kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- tutkii kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.

Keskeiset sisällöt

Taiteen monet maailmat

Omat kuvat

- opiskelijoille merkitykselliset kuvat sekä taiteen maailmat, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Taiteen kuvat

- kuvan tekemisen, muokkaamisen ja esittämisen perinteiset ja uudet keinot
- taiteen käsitteistöön ja kuvastoihin perehtyminen
- eri aikoina ja eri kulttuureissa tuotettu taide tutkimuksen kohteena
- teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltaminen
- opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen
- opiskelijoiden toimijuus kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- kansainväliset valmiudet ja maailmankansalaisen asenne
- suomalaisen, eurooppalaisen ja globaalien kulttuuriperinnön tuntemus sekä kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen
- eettinen toimijuus globaalissa media- ja teknologiamaailmassa

Monitieteinen ja luova osaaminen

- uteliaisuus ja motivaatio oppia sekä etsiä merkityksiä ja yhdistellä asioita uudellaisilla tavoilla
- oppimisen säätely, lähdekriittisyys ja jatkuva oppimistaitojen kehittäminen
- monilukutaito digiajassa

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- arvolähtöinen eettinen toiminta yhteiseksi hyväksi
- luonnon monimuotoisuuden arvostaminen ja tutkimustietoon perustuva ilmasto-osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarvosana

Opintojakson vapaa kuvaus

Kuvataiteen valinnainen opintojakso

Kuvataiteen lukiodiplomi, 2 op (KU5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Piirustus ja maalaus, 2 op (KU6)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- vahvistaa omaa kuvallista ilmaisuaan
- tutkia kuvallisen ilmaisun keinoja monipuolisesti
- ilmaista tunteitaan ja ajatuksiaan kuvien kautta

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- kehittää omaa ilmaisuaan erilaisten tekniikoiden välityksellä
- harjoitella piirtämisen, siveltämisen ja muiden materiaalien hyödyntämistä kuvallisessa ilmaisussa
- soveltaa visuaalisten tekniikoiden elementtejä visuaalisessa ilmaisussa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- huolehtiminen itsestä ja muista
- omien vahvuuksien tunnistaminen ja käyttäminen sekä identiteetin rakentaminen
- sinnikkyys muutosten ja yllätysten maailmassa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarvosana

Opintojakson vapaa kuvaus

Kuvataiteen valinnainen koulukohtainen opintojakso

Taidegrafiikka ja kuvanveisto, 2 op (KU7)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kolmiulotteinen työskentely sekä painotekniikoiden työstäminen
- tutkia kuvallisen ilmaisun keinoja monipuolisesti
- ilmaista tunteitaan ja ajatuksiaan kuvien kautta

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- vahvistaa omaa kuvallista ilmaisuaan
- harjoitella käsillä tekemisen erilaista käyttöä ja tekniikoita kuvallisessa sekä kolmiulotteisessa ilmaisussa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- huolehtiminen itsestä ja muista
- omien vahvuuksien tunnistaminen ja käyttäminen sekä identiteetin rakentaminen
- sinnikkyys muutosten ja yllätysten maailmassa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarvosana

Opintojakson vapaa kuvaus

Kuvataiteen valinnainen koulukohtainen opintojakso

Valokuvaus, 2 op (KU8)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- vahvistaa omaa visuaalista ilmaisuaan
- ilmaista tunteitaan ja ajatuksiaan kuvien kautta

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- huolehtiminen itsestä ja muista
- omien vahvuuksien tunnistaminen ja käyttäminen sekä identiteetin rakentaminen
- sinnikkyys muutosten ja yllätysten maailmassa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarvosana

Opintojakson vapaa kuvaus

Kuvataiteen valinnainen koulukohtainen opintojakso

Videokuvaus, 2 op (KU9)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- vahvistaa omaa kuvallista ilmaisuaan
- tutkia kuvallisen ilmaisun keinoja monipuolisesti
- ilmaista tunteitaan ja ajatuksiaan liikkuvan kuvan kautta

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- kehittää omaa ilmaisuaan audiovisuaalisten tekniikoiden välityksellä
- kuvanlukutaitojen hyödyntäminen sekä visuaalinen tulkinta

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- huolehtiminen itsestä ja muista
- omien vahvuuksien tunnistaminen ja käyttäminen sekä identiteetin rakentaminen
- sinnikkyys muutosten ja yllätysten maailmassa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarvosana

Opintojakson vapaa kuvaus

Kuvataiteen valinnainen koulukohtainen opintojakso

Nykytaide, 2 op (KU10)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Nykytaiteellisen ajattelutavan omaksuminen ja hyödyntäminen taiteessa
- Sekateknikka, kuten rakentelun, valmisesineiden, valokuvien, liikkuvan kuvan, runouden tai sanomalehtikeikkeiden yhdistely ja hyödyntäminen taiteellisessa ilmaisussa
- Taiteen tai ideoiden käsitteellistämisen ajattelutapa
- Ottaminen kantaa ajankohtaisiin ilmiöihin nykytaiteen keinoin

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- monitaiteellinen työskentely
- taiteen sisällön ja sanoman välittäminen
- yleisön ja katsojan suhteen muuttuva ajattelu

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- huolehtiminen itsestä ja muista
- omien vahvuuksien tunnistaminen ja käyttäminen sekä identiteetin rakentaminen
- sinnikkyys muutosten ja yllätysten maailmassa

Monitieteinen ja luova osaaminen

- demonstraatiotaidot, vaikuttaminen turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestävänsä tulevaisuuden puolesta
- Osaamisen käyttäminen sekä omaksi että yhteiskunnan hyväksi
- uudistumiskyky, työelämävalmiudet sekä omaksi että yhteiskunnan hyväksi

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarvosana

Opintojakson vapaa kuvaus

Kuvataiteen valinnainen koulukohtainen opintojakso

7.18. Opinto-ohjaus (OP)

Oppiaineen tehtävä

Opinto-ohjauksen tehtävänä on tarjota opiskelijalle mahdollisuus hankkia sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee elämässä, opiskelussa ja työelämässä. Opinto-ohjauksella tarkoitetaan toimia, joiden avulla opiskelija vahvistaa toimijuuttaan, toimintakykyään, oppimaan oppimistaan sekä urasuunnittelutaitojaan. Toimijuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä opiskelijan kykyä rakentaa tulevaisuuttaan sekä taitoa tehdä opintoihin ja työuraan liittyviä päätöksiä. Opinto-ohjauksen avulla vahvistuu opiskelijan usko omiin mahdollisuuksiin saavuttaa asettamansa tavoitteet ja opiskelija luottaa selviytyvänsä muutostilanteista.

Opinto-ohjaus yhdistää lukiota yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Sukupuolitietoisella ohjauksella pyritään purkamaan segregoituneita koulutuslavalintoja ja työmarkkinoita. Opinto-ohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Laaja-alainen osaaminen

Opinto-ohjauksessa opiskelija oppii tietoja ja taitoa toimia vastuullisena kansalaisena ja osallistua aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan. Hän omaksuu elinikäisen oppimisen taitoja, urasuunnittelutaitoja ja työelämävalmiuksia. Opiskelija pohtii toimintaansa ja työskentelee rakentavasti muiden kanssa. Opinto-ohjauksen avulla opiskelija kehittää **yhteiskunnallista ja vuorovaikutusosaamistaan**.

Opiskelija osaa opinto-ohjauksen tuella etsiä aktiivisesti tietoa, tarkastella sitä kriittisesti ja soveltaa sitä. Hän oppii kehittämään **hyvinvointiosaamistaan**. Opiskelija harjaantuu tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja oppii kohtaamaan epävarmuutta sekä hakemaan tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa.

Opinto-ohjauksen avulla opiskelija kehittää **monitieteisen ja luovan osaamisen** tavoitteiden mukaista sinnikkyyttä, ongelmanratkaisukykyä ja uteliaisuutta uusia oppimismahdollisuuksia kohtaan. Hän kehittää **eettisen ja ympäristöosaamisen** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamisen** tavoitteissa linjattua halua kehittyä mainittujen osaamisalueiden ja elämän eri osa-alueilla.

Tavoitteet

Opinto-ohjaus tukee opiskelijan uskoa tulevaisuuteen ja antaa hänelle rohkeutta vaikuttaa siihen.

Opinto-ohjauksen tavoitteena on, että

opiskelija

- löytää omat elinikäistä oppimista tukevat tapansa oppia
- saa tukea elämänsuunnitteluun ja -hallintaan sekä koulutukseen ja uravalintoihin liittyviin päätöksiin
- suunnittelee ja hallitsee ajankäyttöään
- osaa arvioida toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuentarvettaan sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan
- tunnistaa arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin
- oppii itsearviointitaitoja sekä osaa kartoittaa ja sanoittaa osaamistaan ja vahvuuksiaan

- tuntee keskeiset jatkokoulutuksiin, työelämään ja urasuunnitteluun liittyvät tietolähteet, ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät sekä osaa käyttää niissä olevaa informaatiota urasuunnittelussa ja jatko-opintoihin hakeutumisessa
- oppii arvioimaan omien opiskelu- ja urasuunnittelutaitojensa kehittymistä
- harjaantuu arvioimaan tiedonhankintataitojaan ja tieto- ja viestintäteknologian taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa
- kiinnittää huomiota taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta omassa urasuunnittelussaan
- toimii ja arvioi toimintaansa digitaalisissa tai muissa ympäristöissä, joissa käydään urasuunnitteluun liittyvää keskustelua.

Osaamisen arviointi

Opinto-ohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista, vaan opintojaksoista annetaan suoritusmerkinnät. Opinto-ohjauksessa arviointi perustuu opiskelijan itsearviointiin sekä vuorovaikutteeseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä. Jokainen opiskelija asettaa itselleen omat tavoitteensa, joiden toteutumista ohjauksessa seurataan.

Opintojaksot

Vuorovaikutustaidot ja stressinhallinta, 0 op (OP3)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii tunnistamaan tunteitaan
- Opiskelija oppii lievittämään stressiä ja tunnistaa siihen johatavat tekijät
- Opiskelija oppii vuorovaikutusosaamista
- Opiskelija tutkii ja vahvistaa suunnitelmiaan yo-tutkinnon suorittamisen jälkeen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Arjen hallinta ja aikatauluttaminen
- Tavoitteiden asettaminen ja niihin pyrkiminen
- Jatko-opintojen suunnittelu ja tarkistaminen
- Vuorovaikutustaidot
- Stressinhallinta ja rentoutuminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija oppii tunnistamaan vuorovaikutukseen liittyvät lainalaisuudet ja tapansa suhtautua erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin. Opiskelija harjoittelee erilaisia vuorovaikutustilanteita ohjatuissa harjoitteissa, pienryhmäkeskusteluissa ja arkielämän tilanteissa.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija oppii tunnistamaan tunteitaan ja avaamaan syitä niiden takana. Hän kehittää arjenhallintataitojaan ja oppii useamman erilaisen tavan hillitä stressiä ja rauhoittaa kiireistä mieltä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Ei numeroarviointia.

Opintojakson vapaa kuvaus

Abivuodelle suunnattu moduuli, joka vastaa viimeisen lukiovuoden aiheuttamiin haasteisiin. Moduulissa pohditaan erilaisia esteitä toimivalle vuorovaikutukselle ja pyritään luopumaan niistä. Lisäksi opiskellaan vuorovaikutustaitoja erilaisin harjoittein.

Opintojakson aikana abiturientti tarkistaa jatko-opintosuunnitelmansa ja käy tarkemmin läpi tavoitteitaan ja niiden toteuttamismahdollisuuksia.

Moduulissa keskitytään erilaisten tunteiden ja mielikuvien tunnistamiseen. Opiskelija löytää parhaat keinot helpottaa omaa stressiä erilaisen läsnäolo-, stressinpoisto tai ajanhallinta -tehtävien avulla.

7.19. Temaattiset opinnot (TO)

Oppiaineen tehtävä

Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää laaja-alaista osaamista kehittäviä temaattisia opintoja. Temaattisten opintojen tavoitteet ja sisällöt päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Opintojaksot

Lentämisen teorian perusteet 2, 2 op (IL 2)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Ilmailun syventävä kurssi 1, 2 op (IL 3)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Ilmailun syventävä kurssi 2, 2 op (IL 4)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Ilmailun syventävä kurssi 3, 2 op (IL 5)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Harrastelentäjän lupakirjan lento-osa 1, 0 op (IL 6)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Harrastelentäjän lupakirjan lento-osa 2, 2 op (IL 7)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Harrastelentäjän tutustumiskurssin lento-osa, 2 op (IL 8)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Ilmailuenglanti, 2 op (IL 9)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Ilmailumatematiikka, 2 op (IL 10)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Ilmailufysiikka, 2 op (IL 11)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Ilmailupsykologia, 2 op (IL 12)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Ilmailuhistoria, 2 op (IL 13)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Ilmailumaantiede, 2 op (IL 14)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Ilmailuliikunta, 2 op (IL 15)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Ilmailun viestintäkurssi, 2 op (IL 16)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

7.20. Lukiodiplomit (LD)

Oppiaineen tehtävä

Paikallisessa opetussuunnitelmassa määriteltäviin opintojaksoihin voivat kuulua eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavat lukiodiplomit. Lukiodiplomien tehtävänä on antaa opiskelijalle mahdollisuus osoittaa erityistä osaamistaan ja harrastuneisuuttaan pitkäkestoisien näytön avulla. Lukiodiplomi kuvaa monipuolisesti opiskelijan tavoitteellista työskentelyä, kehittyneitä taitoja ja syvällistä osaamista. Opiskelija tutkii ja ilmaisee kulttuurisesti moninaista todellisuutta eri oppiaineille ominaisin keinoin. Lukiodiplomin suorittaminen hyödyntää ja syventää lukio-opinnoissa kehittyvää laaja-alaista osaamista. Opiskelija ilmentää lukiodiplomillaan ajattelun, tuottamisen, tulkinnan ja arvottamisen taitojaan sekä omaehtoista harrastuneisuuttaan. Lukiodiplomi luo edellytyksiä oman ja toisten osallisuuden, toimijuuden ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistamiselle lukioyhteisössä.

Lukiodiplomeja on mahdollista suorittaa kotitaloudessa, kuvataiteessa, käsityössä, liikunnassa, mediassa, musiikissa, tanssissa ja teatterissa. Lukiodiplomin laajuus on kaksi opintopistettä. Lukiodiplomit tarjoavat opiskelijalle mahdollisuuden arvioida lukio-opintojen aikana karttunutta osaamistaan ja vahvuuksiaan jatko-opintojen näkökulmasta. Lukiodiplomit täydentävät lukion päättötodistuksen ja ylioppilastutkintotodistuksen osoittamaa osaamista.

Lukiodiplomeja on koulutuksen järjestäjän päätöksellä mahdollista suorittaa lukiossa yhdessä tai useammassa oppiaineryhmässä tai oppiaineessa. Lukiodiplomi voi sisältyä oppiaineen oppimäärän valinnaisiin opintoihin paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyllä tavalla. Opetushallitus antaa erilliset ohjeet kunkin lukiodiplomin suorittamisesta.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan koulutuksen järjestäjän tarjoamien lukiodiplomien osalta lukiodiplomien tehtävä, yleiset tavoitteet ja arviointi sekä tavoitteet ja keskeiset sisällöt lukiodiplomeittain kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina.

Tavoitteet

Lukiodiplomien opetuksen yleiset tavoitteet

Lukiodiplomien opetuksen yleiset tavoitteet

Kaikkia lukiodiplomeja yhdistävinä tavoitteina on, että opiskelija

- asettaa lukiodiplomin suorittamiselle omat lähtökohdat ja tavoitteet
- työskentelee tavoitteellisella otteella itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa
- tutkii ja ilmaisee kulttuurista todellisuutta eri tiedonaloille ominaisilla tavoilla
- soveltaa lukioaikana karttunutta erityistä osaamista ja omaehtoista harrastuneisuutta
- hyödyntää ja syventää lukio-opinnoissa kehittyvää laaja-alaista osaamista
- valitsee tarkoituksenmukaisia opiskelu ympäristöjä, työtapoja ja ilmaisun keinoja
- arvioi asetettujen tavoitteiden saavuttamista, työskentelyä, lopputulosta ja kokonaisuutta
- vahvistaa omaa ja toisten osallisuutta, toimijuutta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia lukioyhteisössä.

Osaamisen arviointi

Lukiodiplomin arviointi perustuu opiskelijan tai opiskelijoiden ryhmänä itsenäisesti toteuttamaan lukioaikaisen erityisen osaamisen ja harrastuneisuuden näyttöön. Opiskelijan toteuttama lukiodiplomi arvioidaan kokonaisuutena. Lukiodiplomin arvioinnissa annetaan palautetta lukiodiplomille asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. Lukiodiplomin arviointi on monipuolista ja luotettavaa, ja se vastaa opiskelijan oppiaineryhmässä tai oppiaineessa osoittamaa osaamisen tasoa. Lukiodiplomin suorittamiseen sisältyy opiskelijan itsearviointia.

Opintojaksot

Kuvataiteen lukiodiplomi, 2 op (KU5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kuvataiteen lukiodiplomi, 2 op (KULD2)

Opintojakson moduulit

- Kuvataiteen lukiodiplomi, 2 op (KULD2), Valinnainen

Tavoitteet

Kuvataiteen lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan kuvataiteessa
- osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin osaamistaan tuottamalla, tulkitsemalla ja arvottamalla monipuolisesti kuvia
- osaa kertoa ja välittää lukiodiplomille asettamansa tavoitteet ja lähtökohdat
- osaa tuottaa taiteellisen ja visuaalisen kokonaisuuden, jonka sisällön tuottamisen ja esittämisen tavat tukevat toisiaan
- osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemusta
- osaa arvioida työskentelyprosessia ja teosta oman oppimisen näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

Kuvataiteen lukiodiplomi

- perustuvat lukiodiplomille asetettuihin tavoitteisiin sekä valittuun tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan
- muodostuvat teoksesta sekä työskentelyprosessia, itsearviointia sekä kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemusta kuvaavasta portfolioista.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- uteliaisuus ja motivaatio oppia sekä etsiä merkityksiä ja yhdistellä asioita uudellaisilla tavoilla
- oppimisen säätely, lähdekriittisyys ja jatkuva oppimistaitojen kehittäminen
- monilukutaito digiajassa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintänä todistuksessa

Liikunnan lukiodiplomi, 2 op (LI6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

MU5 Musiikin lukiodiplomi, 2 op (MU5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

YH7 Median lukiodiplomi, 2 op (YH7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

7.21. Ilmailu (IL)

Oppiaineen tehtävä

Lukion koulumenestys on eri ilmailun ammatillisiin koulutusyksiköihin haettaessa ensimmäinen karsintakriteeri. Ammatillisten kouluttajien asettamien koulumenestyksen kriteerien saavuttaminen on siis aivan keskeistä. Näitä kriteerejä asetetaan niin kaikkien aineiden keskiarvon kuin yksittäisten oppiaineidenkin suhteen.

Liikennelentäjiä kouluttavan Suomen Ilmailuopiston koulumenestyskriteerit vaihtelevat vuosittain suhteessa hakijoiden määrään. Hakijoiden määrä vaihtelee vuosittain 1000 - 1500 välillä ja sisäänotto 50 – 70 välillä. Kiinteää keskiarvorajaa ei siis ole asetettu sen vaihdellessa minimin osalta noin kahdeksan tasossa. Myöskään yksittäisten oppiaineiden suhteen ei ole määritetty tarkkaa arvosanakriteeriä.

Keskiarvossa huomioidaan nimenomaan kaikkien aineiden keskiarvo. Erikseen hakuprosessissa edellytetään arvosanatiedot *äidinkielen, matematiikan ja englannin* osalta. Matematiikan ja englannin osalta ilmoitetaan myös oppimäärän laajuus (laaja – suppea). Vaikka tarkkaa arvosanakriteeriä ei näiden suhteen ole määritettykään, on arvosanalla korostetun aseman johdosta vahva merkitys.

Avia Collegen lennonjohtajakoulutukseen kriteerit ovat hyvin samansuuntaiset. Avia College määrittää minimikeskiarvioksi 7,5. Matematiikan osalta pitkän oppimäärän tulee olla vähintään 7/C, lyhyt oppimäärä vähintään 8/M. Englannin pitkän oppimäärän tulee olla vähintään 7/C ja lyhyt oppimäärä vähintään 8/M. Äidinkielen minimiarvosana on 7/C.

Ilmavoimien Ilmasotakoulun osalta koulumenestys on hakumenettelyssä pisteytetty. Kielistä edellytetään arvosanat A – kielestä, toisesta kotimaisesta ja äidinkielestä. Matematiikassa erotellaan laaja ja suppea. Suppean ja laajan keskinäinen suhde huomioidaan pisteytyksessä (esim. laajan 6 vastaa suppean 9 arvosanaa ym.). Arvosana 5 on karsiva tekijä näissä erikseen määritetyissä aineissa. Poikkeuksena on kuitenkin toinen kotimainen kieli.

Ilmailu-oppiaine

Ilmailu-oppiaine muodostuu ilmailun teoria- ja lennonopetuksen sekä lukion aineenopetuksen muodostamasta kurssikokonaisuudesta. Ilmailu -oppiaineen perus- ja syventävien kurssien sekä omakustanteisten kurssien kokonaisuudesta vastaavat lennonopettajat. Ilmailu-oppiaineen aineenopetuksen soveltavista kursseista vastaavat lukion aineenopettajat.

Perus-, syventävien sekä omakustanteisten kurssien myötä ilmailusta harrasteena ja ammattina kiinnostunut saa teoreettisen tietopohjan sekä ammatissa ja harrasteessa tarvittavia taidollisia valmiuksia. Samoin oppiaine tarjoaa tarvittavaa, myös kokemuksellista tietoa ammatillisista koulutusväylistä, työn ominaispiirteistä vaatimustasoiheen.

Ilmailun opetus tähtää sellaisten valmiuksien kehittämiseen, jotka edesauttavat edellytyksiä ilmailun ammatillisiin jatko-opintoihin. Oppiaineen sisältämien oppisisältöjen monialaisuus perustuu ilmailun ammatillisen koulutuksen edellyttämään kokonaispersoonallisuuskuvaan.

Monialaisista teoreettisista sisällöistä johtuen ilmailu oppiaineena tarjoaa muuta opetusta tukevaa ja oppiaineiden välistä integrointia suosivaa syventävää tietoaainesta.

Aineenopetuksen soveltavien kurssien myötä ilmailusta ammattina kiinnostunut saa perusvalmiuksia ja sisäistettyä tietopohjaa ilmailun ammatillisten opintojen asiasisältöjen omaksumiseen ja näin parantamaan opiskelijan tulevan ammatillisen koulutuksen oppimistuloksia. Samoin soveltavat kurssit tukevat erillisen Ilmailu – oppiaineen kurssien tiedollisia ja taidollisia tavoitteita.

Soveltavien kurssien myötä korostetaan ja tuetaan myös ammatillisen opiskelun saavuttamisen edellyttämää monipuolista eri oppiaineiden hallintaa sekä yleisiä koulumenestyskriteerejä. Soveltavat kurssit sisältävät runsaasti toisiaan sivuavaa tietoainesta mahdollistaen kiinteän yhteistyön soveltavien kurssien eri oppiaineiden toteutuksessa. Soveltavia kursseja tarjotaan kolmen lukuvuoden aikana siten, että lukuvuodessa on tarjolla pääsääntöisesti kuusi aineopetuksen soveltavaa kurssia.

Ilmailu-oppiaineen teoria- ja lennonopetuksen soveltavien kurssien suhde ilmailun aineenopetuksen soveltaviin kursseihin

Ilmailu -oppiaineen myötä opiskelija saa teoreettisen tietopohjan nimenomaan ammatillisen koulutuksen oppisisällöistä. Ilmailu -oppiaineen opetuksella luodaan myös mm. simulaattoriopetuksen avulla lentämisessä ja lennonjohtamisessa edellytettäviä motorisia ja mentaalisia valmiuksia. Samoin Ilmailu – oppiaineen kautta opiskelija saa perustiedot ilmailun ammattien ominaispiirteistä, koulutusväylistä, vaatimustasoista ja hakumenettelyistä. Ilmailu – oppiaineen omina soveltavina kursseina ovat lupakirjaan tähtäävät lento-osat, joiden päätavoitteena on motiivin vahvistaminen pyrkimyksessä ilmailun ammattiin. Myös koko Ilmailu – oppiainetta ajatellen on motivoinnin vahvistaminen tiedollisesta ja taidollisesta oppiaineesta huolimatta keskeisin tavoite.

Ilmailun soveltavien kurssit tehtävänä on ammatillisessa koulutuksessa ja ammatissa tarvittavien perusvalmiuksien lisäksi auttaa Ilmailu – oppiaineen sisältöjen jäsentämistä ja hahmottamista. Soveltavat kurssit eivät siis ole aihepiireistään huolimatta tavoitteen asettelultaan ilmailukoulutuksen oppimääriä.

Soveltavien kurssien tehtävänä on tukea ilmailukoulutuksen oppimäärien ymmärtämistä ja sisäistämistä. Soveltavien kurssien yleistä lukiomenetystä ohjaava vaikutus on ensiarvoisen tärkeä ja muodostaa laajana kokonaisuutena toimiessaan koko ilmailulinjan todellisen merkityksen opiskelijan pyrkimyksessä saavuttaa ilmailun ammatillista koulutuspaikkaa

Tavoitteet

Ilmailun opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- oppii perustiedot ja –hallinnan ilmailussa tarvittavista teoreettisista oppiaineista ja kykenee hyödyntämään niitä ilmailun jatko-opinnoissa
- kehitty ilmailun syventävien oppimäärien kautta ilmailun jatkoopinnoissa ja ammateissa tarvittavien valmiuksien suhteen
- saa perustiedot ilmailun ammattien ominaispiirteistä, koulutusväylistä, vaatimustasoista ja hakumenettelyistä
- kehitty ilmailun soveltavien oppimäärien kautta ilmailun jatkoopinnoissa ja ammateissa tarvittavien tiedollisten ja taidollisten valmiuksien suhteen
- ymmärtää soveltavien oppimäärien kautta ammatillisessa koulutuksessa ja ammatissa edellytettävän eri oppiaineiden monipuolisen hallinnan sekä tarvittavan lukion koulumenestyskriteerin merkityksen.

Osaamisen arviointi

Arvioinnin pohjana on opiskelijan tieto kurssien tavoitteista ja sisällöistä. Kurssiarvosanaan vaikuttavat kirjalliset ja osin suulliset tuotokset sekä aktiivinen osallistuminen. Ilmailun

päättöarvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien kurssien keskiarvosanana. Mikäli opiskelijan tiedot ja taidot ovat opintojen päättövaiheessa keskiarvosanaa paremmat, aineenopettaja voi harkintansa perusteella korottaa päättöarvosanaa. Ilmailun kurseja voi suorittaa Vääksyn Yhteiskoulussa kuusitoista kappaletta.

Opintojaksot

IL1 Lentämisen teorian perusteet 1, 2 op (IL 1)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija saa mitattavan perustietotason käsiteltävien ilmailun teorian osa-alueista
- Hän kykenee simulaatioharjoituksissa soveltamaan saatua tietoa

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Lennonteoria; aerodynamiikka
- Lennonteoria; ohjausoppi
- Lennonteoria; simulaatioharjoitukset
- Ilmailun säädökset
- Sääoppi

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat kirjalliset tehtävät, harjoitukset sekä aktiivinen osallistuminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelija saa perustiedot ja valmiudet kursseilla käsiteltävistä lentämisen teorian osa-alueista.

Lentämisen teorian perusteet 2, 2 op (IL 2)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija saa mitattavan perustietotason käsiteltävien ilmailun teorian osa-alueista.
- Hän kykenee simulaatioharjoituksissa soveltamaan saatua.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Ihmisen suorituskyky ja rajoitukset ilmailussa
- Lentosuunnistus
- Lentotoimintamenetelmät
- Lentokonerakenteet-, moottorit, mittarit
- Radioliikenne, radiotekniikka ja radiomääräykset
- Simulaatioharjoitukset

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat kirjalliset tehtävät, harjoitukset sekä aktiivinen osallistuminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelija saa perustiedot ja valmiudet kurssilla käsiteltävistä lentämisen teorian osa-alueista.

Ilmailun syventävä kurssi 1, 2 op (IL 3)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija kehittyi ilmailun jatko-opinnoissa ja ammatissa tarvittavia valmiuksia
- Hän kykenee simulaatioharjoituksissa soveltamaan saatua tietoa

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Johdanto mittarilentoon
- Johdanto radiosuunnistusmenetelmiin
- Johdanto lähestymismenetelmiin
- Johdanto englantiin ilmailukielenä
- Simulaatioharjoitukset

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat kirjalliset tehtävät, harjoitukset sekä aktiivinen osallistuminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelija saa tietoja ja valmiuksia kurssilla käsiteltävistä lentämisen teorian osa-alueista.

Ilmailun syventävä kurssi 2, 2 op (IL 4)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija kehittyi ilmailun jatko-opinnoissa ja ammatissa tarvittavia valmiuksia
- Hän kykenee simulaatioharjoituksissa soveltamaan saatua tietoa

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Johdanto sotilaslentämisen menetelmiin
- Johdanto liikennelentämisen menetelmiin
- Simulaatioharjoitukset

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat harjoitustehtävät sekä aktiivinen osallistuminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelija saa lentämiseen ja lennonvarmistusalaan liittyvien harjoitusten ja teoreettisen tiedon kautta ammatillisen koulutukseen sekä ammattiin liittyviä syventäviä tietoja ja valmiuksia.

Ilmailun syventävä kurssi 3, 2 op (IL 5)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tietää ja tunnistaa ilmailun ammatillisen ja koulutuksellisen kentän ja vaatimustason erityispiirteineen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Vierailut alan oppilaitoksiin
- Vierailut alan yrityksiin
- Tiedot koulutusväylistä eri ilmailun ammatteihin

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Hyväksytty (S) / hylätty

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelija saa perustietouden ilmailun ammattiteille asetetuista vaatimuksista, koulutusväylistä sekä työnkuvasta. Kurssi voi jakautua vierailuosioista johtuen useammalle lukuvuodelle.

Harrastelentäjän lupakirjan lento-osa 1, 2 op (IL 6)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija täyttää harrastelentäjän lupakirjan edellyttämät lentokoulutusvaatimukset

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Lentokoulutus
- Teorian kertaus, syventäminen
- Simulaatioharjoitukset

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Hyväksytty (S) / hylätty

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelija suorittaa vapaaehtoisena, omakustanteisena kurssina PPL, UPL tai LAPL harrastelentäjän lupakirjan lento-osan yhden kurssin laajuisena kokonaisuutena.

Harrastelentäjän lupakirjan lento-osa 2, 2 op (IL 7)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija täyttää harrastelentäjän lupakirjan edellyttämät teoreettiset lentokoulutusvaatimukset

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Teorian kertaus, syventäminen sekä tarvittava lisäteoria
- Simulaatioharjoitukset, Ilmailuhallinnon edellyttämät teoriakokeet

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Hyväksytty (S) / hylätty

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelija suorittaa vapaaehtoisena,omakustanteisena kurssina PPL, UPL tai LAPL harrastelentäjän lupakirjan lento-osaan liittyvät ilmailuhallinnon edellyttämät teoriakokeet sekä lisäteoriat kurssin laajuisena kokonaisuutena.

Harrastelentäjän tutustumiskurssin lento-osa, 2 op (IL 8)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija täyttää harrastelentäjän yksinlentovaiheeseen edellytetyt kriteerit

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Lentokoulutus, teorian kertaus ja syventäminen, yksinlentovaihetta edellyttävät teoriakokeet

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Hyväksytty (S) / hylätty

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelija suorittaa vapaaehtoisena, omakustanteisena kurssina UPL tai LAPL harrastelentäjän tutustumiskurssin lento-osan yhden kurssin laajuisena kokonaisuutena. Opiskelija voi halutessaan jatkaa lento-osaa lupakirjan edellyttämälle vaatimustasolle, jolloin kurssi yhteensä vastaa IL 6-7 kokonaisuutta

Ilmailuenglanti, 2 op (IL 9)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija kehittyä käytännön suullisessa ja kirjallisessa kielitaidossa
- Hän vahvistaa englanninkielen opiskelun motiiviaan ilmailualan koulutuksen erityiskriteerinä
- Hän kehittyä ilmailun ammattisanastoon liittyvien ammatillisten perusvalmiuksien suhteen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Keskustelutilanteet
- Kuullun ymmärtäminen; kielen ääntämys eri kulttuureissa, vaativissa kuulemisolosuhteissa
- Johdanto ilmailuenglantiin

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat kirjalliset tehtävät, harjoitukset sekä aktiivinen osallistuminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

ILMAILUN AINEENOPETUKSEN SOVELTAVA KURSSI

Ilmailumatematiikka, 2 op (IL 10)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija kykenee matematiikan avulla erilaisten suhteiden ja niissä olevien muuttujien hahmottamiseen
- Hän motivoituu harjoitusten kautta matematiikan opiskeluun ilmailualan koulutuksen erityiskriteerinä

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Mittayksiköiden väliset suhteet ja muuntaminen
- Nopeuden, ajan, etäisyyden välisen suhteen hahmottaminen
- Nopeat laskutoimitukset päätöksentekoprosessin osana
- Trigonometrinen funktioiden merkitys lentosuorituksissa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat harjoitustehtävät sekä aktiivinen osallistuminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

ILMAILUN AINEENOPETUKSEN SOVELTAVA KURSSI

Ilmailufysiikka, 2 op (IL 11)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija ymmärtää fysiikan keskeisimmät käsitteet
- Hän hallitsee aerodynamiikan peruskäsitteitä
- Hän osaa peruskäsitteiden kautta tarkastella käytännön ongelmia
- Hän motivoituu fysiikan opintoihin

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Ilmakehään liittyvät fysiikan ilmiöt; ilmanpaine, ilman tiheys
- Massa ja paino käsitteinä
- Staattinen -, dynaaminen – ja kokonaispaine käsitteinä
- Virtaus fysiikan ilmiönä; laminaarinen, turbulenttinen, rajakerros
- Painovoima, nostovoima, vastus
- Vakavuus, stabiiliteetti

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat harjoitustehtävät sekä aktiivinen osallistuminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

ILMAILUN AINEENOPETUKSEN SOVELTAVA KURSSI

Ilmailupsykologia, 2 op (IL 12)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija ymmärtää psykologiaan liittyvien perustietojen olennaisen merkityksen niin lentäjän kuin lennonjohtajankin työnkuvassa

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Pelon ja stressin synnyttämät jännitystilat

- Väsymystilat ja niiden vaikutus suorituksiin
- Jännitys- ja pelkotilat, paineensietokyky
- Sosiaalinen vuorovaikutus, ryhmä- ja tiimitoiminta
- Viestintä ja kommunikaatio
- Toimintakulttuuri, johtamisjärjestelmä
- Päätöksenteko
- Työolosuhteet

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat kirjalliset tehtävät, harjoitukset sekä aktiivinen osallistuminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

ILMAILUN AINEENOPETUKSEN SOVELTAVA KURSSI

Ilmailuhistoria, 2 op (IL 13)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija kykenee hahmottamaan ilmailun toimintaympäristöä historian kautta; Da Vincistä ilmaliikenteen tulevaisuuden visioihin:

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Lentokoneen kehitysvaiheet
- Lennonvarmistusalan kehitysvaiheet
- Ilmaliikenteen kehitysvaiheet kokonaisuutena
- Siviili- ja sotilasilmailun erot ja yhtäläisyydet
- Ilmaliikenteen tulevaisuus

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi. Opintojakson arvosanaan vaikuttavat kirjalliset tehtävät, harjoitukset sekä aktiivinen osallistuminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

ILMAILUN AINEENOPETUKSEN SOVELTAVA KURSSI

Ilmailumaantiede, 2 op (IL 14)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija hahmottaa maantieteeseen liittyviä ilmailulle keskeisiä peruskäsitteitä
- Hän tunnistaa eri kulttuurien ominaispiirteitä

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Maan koordinaattijärjestelmä; suunnat, eranto
- Aikavyöhykkeet ja niiden määrittäminen
- Karttojen käyttö ja kartan tehtävät eri projektioineen
- Pituus- ja leveysasteet, pikku- ja isoympyrät
- Suursäätila ja sen ilmiöt
- Ilman kiertoliike suursäätilassa /vapaassa ilmakehässä
- Korkeapaineen ja matalapaineen mekanismit
- Matkailumaantieto
- Eri kulttuurien tuntemus

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi. Kurssiarvosanaan vaikuttavat kirjalliset tehtävät, harjoitukset sekä aktiivinen osallistuminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

ILMAILUN AINEENOPETUKSEN SOVELTAVA KURSSI

Ilmailuliikunta, 2 op (IL 15)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija ymmärtää fyysisen kunnon ja siihen liittyvien terveellisten elämäntapojen korostetun merkityksen ilmailun ammateissa
- Hän tietää terveelliseen elämään ja fyysiseen kuntoon vaikuttavat keskeiset tekijät
- Hän motivoituu omakohtaiseen liikuntaharrastukseen ja muihin terveellisiin elämäntapoihin

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Liikuntaharjoitukset; joukkueurheilu sosiaalisen vuorovaikutuksen edistäjänä
- Näkökyky, kuulo, hapenotto- ja hengityselinten toimivuus, sydämen toiminta, verenpaine määräävinä terveystekijöinä
- Ravinnon erityismerkitys terveydelle ilmailun ammateissa (sydän, verisuonet, verensokeri)
- Lääkkeiden, alkoholin, tupakan ja muiden huumeiden välttämisen korostunut merkitys ilmailun ammateissa
- Kuntotestaukset
- Ilmailulinjan vapaaehtoisen/ kerhopohjaisen liikuntaharrastuksen koordinointi

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi. Kurssiarvosanaan vaikuttavat tehtävät, fyysiset harjoitukset sekä aktiivinen osallistuminen

Opintojakson vapaa kuvaus

ILMAILUN AINEENOPETUKSEN SOVELTAVA KURSSI

Ilmailun viestintäkurssi, 2 op (IL 16)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelijan sosiaaliset vuorovaikutustaidot kehittyvät ryhmässä tapahtuvan työskentelyn ja yhteisten päämäärien kautta
- Opiskelijan kirjallisen ja suullisen ilmaisun kehittäminen keskeisenä ilmailun ammatillisena välineenä
- Motivoituu äidinkielen opiskeluun ilmailualan koulutuksen erityiskriteerinä

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Toimituksellisen, tiedotukseen ja markkinointiin liittyvän sisällön tuottaminen
- Tiedotukseen ja markkinointiin liittyvä graafinen suunnittelu

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Hyväksytty (S) / hylätty

Opintojakson vapaa kuvaus

ILMAILUN AINEENOPETUKSEN SOVELTAVA KURSSI

Yhden kurssin laajuinen kokonaisuus, joka voidaan jakaa kahden eri aineenopetuksen osuuksiin. Kurssit voivat toimia kiinteässä vuorovaikutuksessa tai tarpeen mukaan erillisinä toimintoina. Kurssien sisällöt ja tuotokset tukevat ilmailulinjaan liittyvän tiedotuksen ja markkinoinnin sekä julkaisutoiminnan toteutusta.

7.22. Kotitalous (KOV)

Opintojaksot

Kulinaristi keittiössä, 2 op (KO1)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on kokea elämyksiä ja harjoitella taitoja, joita jokainen tarvitsee jokapäiväisessä elämässä. Tavoitteena on oppia monien erilaisten tehtävien suunnittelua, kädentaitoja, luovuutta sekä toimia kustannustietoisesti ja kestävän toiminnan mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla tutustutaan kotimaiseen ruokakulttuuriin, paikallisuuteen sekä järjestetään juhlat. Myös terveelliset arkipäivän ateriat ja ravitsemusasiat tulevat opintojaksolla tutuiksi. Lähirookaa suositetaan niin paljon kuin mahdollista.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Tämä korostuu opintojaksolla käsiteltäessä ja valmistettaessa terveellisiä arki- ja juhlaruokia. Omat vahvuudet tulevat esille jokaisella tunnilla, kun suunnitellaan ateriakokonaisuuksia ja juhlia.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi suoritusmerkinnällä. Osallistuminen käytännön tehtävien tekemiseen ja annettujen tehtävien tekeminen on edellytys suoritusmerkintään.

Hygieniaosaaminen, 2 op (KO2)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on saada hyvä hygieniaosaamisen taito ja opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa Ruokaviraston hygieniapassitesti. Opiskelija oppii etsimään tietoa eri tietolähteistä ja pohtimaan tiedon luotettavuutta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Elintarvikehygien perusteet (elintarvikkeiden säilytys, elintarvikkeiden oikeanlainen käsittely, omavalvonta, mikrobiologia, puhtaanapito, lainsäädäntö) ja ruoanvalmistus sekä leivonta. Puhtaanapito on myös osa opetusta.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Yhteistyökyky ja yhdessä oppiminen tulevat esille jokaisella oppitunnilla.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä. Osallistuminen tunneille ja annettujen tehtävien tekeminen.

Kansainvälinen ruokakulttuuri, 2 op (KO3)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on tutustua eri ruokakulttuureihin ja laajentaa ruokakulttuuriosaamista.
- Opintojaksolla opitaan valmistamaan uusia ruokia eripuolilta maailmaa unohtamatta suomalaista ruokakulttuuria.
- Opitaan neuvottelu- ja suunnittelutaitoja yhdessä tekemällä.
- Kansainvälisyyden ja kansainvälisten ruokien tuntemuksen lisääminen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla tutustutaan ja valmistetaan aterakokonaisuuksia ja leivonnaisia eripuolilta maailmaa ja lisäksi tehdään suomalaisia perinneruokia. Tutustutaan paikalliseen ruokakulttuuriin ja lähiruokaan. Tehdään arki- ja juhla-aterioita sekä lasketaan kustannuksia. Vierailaan ravintolassa tutustumassa kansainvälisiin ruokiin. Myös vuorovaikutusosaaminen tulee opintojaksolla esille joka tunti, kun aterioita valmistetaan pienissä ryhmissä yhdessä toisten kanssa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen korostuvat tutustuttaessa kansainväliseen ja suomalaiseen ruokakulttuuriin ja lähiruokaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä. Läsnäolo oppitunneilla sekä annettujen tehtävien tekeminen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kansainvälinen ruokakulttuuri opintojakso suunnitellaan osittain yhdessä opiskelijoiden kanssa.

Eväät lennosta, 2 op (KO4)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on harjoitella itsenäisessä elämässä tarvittavia taitoja sekä tutustua rennessa ilmapiirissä uusiin opiskelukavereihin. Lisäksi opitaan vastuullista kuluttamista ja rahan käyttöä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Harjoitellaan arkiruoanvalmistamista, joka on helppoa, nopeaa ja opiskelijabudjetille sopivaa. Myös puhtaanapidon ja kuluttajaosaamisen taidot harjaantuvat tällä opintojaksolla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen korostuu erityisesti arkiruoanvalmistuksessa, kun työskennellään pienissä ryhmissä. Ryhmätyöskentely harjaantuu niin rakanetavan viestinnän taidot kuin tunne- ja empatiataidot.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä. Osallistuminen käytännön töihin ja annettujen tehtävien tekeminen ovat edellytys suoritusmerkintään.

Kotitalouden lukiodiplomi, 2 op (KO5)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Lukiodiplomin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan kotitaloudessa sekä harrastuneisuudestaan kotitaloudessa. Tavoitteena on vuorovaikutteinen toiminta, yhteisöllinen tiedon rakentaminen ja osaamisen jakaminen, tutkiva ja soveltava opiskelu sekä oman työskentelyn arviointi.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Lukiodiplomin aiheet ovat valtakunnalliset. Ne muuttuvat ajoittain. Keskeiset sisällöt perustuvat opiskelijan valitsemaan teemaan, tehtäväideaan ja suunnittelu- ja toteutusprosessiin. Kotitalouden lukiodiplomi muodostuu esseestä, lukiodiplomityöstä ja portfolioista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvioinnilla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Lukiodiplomin suorittamisen edellytyksenä on, että opiskelija on suorittanut kaksi kotitalouden opintojaksoa. Opiskelija miettii ensin aiheen lukiodiplomille ja ottaa sitten ohjaavaan opettajaan yhteyttä, jonka jälkeen hän laatii toimintasuunnitelman, jonka hän esittää ohjaavalle opettajalle. Aiheena on Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin parissa, kulinaristi monikulttuurisessa maailmassa, valinnan vapaus, vastuun vaikeus - kestävä arjen taidot, omaan kotiin asumaan - elämisen taidot puntarissa sekä vuosittain vaihtuva teema, jonka Opetushallitus julkaisee verkkosivuillaan.

7.23. Integraatio-opintojaksot

BI2/KE2 Luonnontiede 1, 2 op (BI2 KE2)

Oppiaineet

- Biologia
- Kemia

Opintojakson moduulit

- Ekologian perusteet, 1 op (BI2), Pakollinen
- Kemia ja kestävä tulevaisuus, 1 op (KE2), Pakollinen

Tavoitteet

Ekologian perusteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää ja arvioida abioottisten ja bioottisten ympäristötekijöiden vaikutuksen eliöiden sopeutumiseen ja levinneisyyteen
- osaa selittää populaatioiden, eliöyhteisöjen ja ekosysteemien rakennetta ja toimintaa sekä kuvata niitä esimerkkien avulla
- osaa kuvata luonnon monimuotoisuutta ja perustella sen merkityksen.

Kemia ja kestävä tulevaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian merkitykseen kestävä elämäntavan edistämässä
- tutustuu luonnontieteellisen tiedon luonteeseen ja sen kehittymiseen sekä tieteellisiin tapoihin tuottaa tietoa
- osaa tutkia aineen ominaisuuksia kokeellisesti
- osaa soveltaa aineen rakenteen malleja aineen ominaisuuksien vertailussa
- ymmärtää kemian merkityksen ympäristölle ja yhteiskunnalle ratkaisujen tarjoajana yhdessä muiden luonnontieteiden kanssa.

Keskeiset sisällöt

Ekologian perusteet

Ekologian perusteet

- ekosysteemien rakenne ja dynaamisuus
- hiilen, typen ja fosforin kierto ja energian virtaus ekosysteemissä
- populaatioiden ominaisuudet
- sopeutuminen, ekolokerot ja levinneisyys
- lajien väliset suhteet

Luonnon monimuotoisuus

- lajin sisäinen monimuotoisuus, lajien monimuotoisuus, ekosysteemien monimuotoisuus
- monimuotoisuuden merkitys

Kemia ja kestävä tulevaisuus

Keskeiset sisällöt

- tutustuminen joihinkin esimerkkeihin kestävä elämäntavan edistämässä luonnontieteissä
- aineen rakenteen mallien ja yhdisteen kaavan esittäminen
- alkuaineiden ja yhdisteiden vahvat ja heikot sidokset sekä poolisuus
- aineiden ominaisuuksien tutkiminen kokeellisesti ja selittäminen aineen rakenteen avulla

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakso toteutetaan biologian ja kemia yhteistyönä, jolloin opiskelija pääsee luontevasti perehtymään luonnontieteelliseen ajatteluun, kieleen ja tiedonhankintaan eri oppiaineiden näkökulmista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi

FY1/KE1 Luonnontieteellinen mittaaminen, 2 op (FY1/KE1)

Oppiaineet

- Fysiikka
- Kemia

Opintojakson moduulit

- Fysiikka luonnontieteenä, 1 op (FY1), Pakollinen
- Kemia ja minä, 1 op (KE1), Pakollinen

Tavoitteet

Fysiikka luonnontieteenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu fysiikkaan systemaattisena, kokeellisuuteen nojautuvana tieteenä
- tutustuu aineen rakenteen ja maailmankaikkeuden mittasuhteisiin
- tutustuu fysiikassa käytettäviin tiedonhankintamenetelmiin
- osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita
- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta fysiikkaa ja sen opiskelua kohtaan.

Kemia ja minä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian alan ammatteihin ja jatko-opintomahdollisuuksiin
- saa valmiuksia osallistua kemiaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun ja osaa arvioida tietolähteiden luotettavuutta
- oppii käyttämään jaksollista järjestelmää kemiallisen päättelyn apuna
- osaa käyttää ja soveltaa tietoa aineiden ominaisuuksista ja niiden turvallisuudesta arjen valinnoissa
- osaa tutkia kokeellisesti seoksen koostumusta ja pitoisuutta sekä ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat.
- Oppilas tutkii ja kokeilee arjen teknologisia sovelluksia, niiden käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita.

Keskeiset sisällöt

Fysiikka luonnontieteenä

Keskeiset sisällöt

- suure ja yksikkö sekä SI-järjestelmä
- mittaaminen, tulosten kerääminen, niiden esittäminen graafisesti ja luotettavuuden arviointi
- graafinen malli ja lineaarinen malli
- yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen suunnitleminen ja toteutus

Kemia ja minä

Keskeiset sisällöt

- arjen aineiden turvallisuuden arviointi ja kemian merkitys omassa elämässä
- kemian merkitys työelämässä ja jatko-opinnoissa
- jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne elektronikuorimallin avulla
- puhtaat aineet, seokset ja erotusmenetelmät
- ainemäärä ja konsentraatio

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija saa valmiuksia osallistua kemiaan ja fysiikkaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun ja osaa arvioida tietolähteiden luotettavuutta.

FY12/KE8 Fysiikan ja kemian työkurssi, 2 op (FY12KE8)

Oppiaineet

- Fysiikka
- Kemia

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Osaa tehdä fysiikan ja kemian tutkimuksia turvallisesti
- Osaa esittää ja raportoida mittaustuloksia
- Osaa tehdä virheen arvioinnin
- Osaa itse suunnitella ja suorittaa jonkin fysiikan tai kemian ilmiön tutkimiseen liittyvän kokeen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- pakollisten ja syventävien kurssien aiheisiin liittyviä kokeellisia töitä
- työselostuksen tekeminen
- tutkimustulosten esittämien
- oman kokeellisen tutkimuksen suunnittelu ja toteuttaminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija osaa tehdä ja esittää jonkin kokeellisen tutkimuksen tulokset vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opintojaksossa tehdään kokeellinen tutkimus ja se esitellään muille. Tutkimus tehdään pareittain tai pienessä ryhmässä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä, edellyttäen riittävää määrää tutkimusraportteja tai työselostuksia ja muuta tulosten esittämistä

FY2/BI3 Luonnontiede 2, 2 op (FY2/BI3)

Oppiaineet

- Biologia
- Fysiikka

Opintojakson moduulit

- Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin, 1 op (BI3), Pakollinen
- Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta, 1 op (FY2), Pakollinen

Tavoitteet

Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee menetelmiä, joilla voidaan tutkia ja seurata ympäristön tilaa sekä tunnistaa ympäristöongelmia*
- *osaa vertailla, analysoida ja arvioida ihmisen toiminnan vaikutuksia ekosysteemeissä*
- *osaa esittää perustellen ympäristöongelmien ratkaisukeinoja ja tunnistaa ympäristön tilassa tapahtuvia positiivisia kehityssuuntia*
- *osaa arvioida ja perustella omaa toimintaansa ekologisen kestävyuden kannalta*
- *osaa hankkia, analysoida, tulkita ja esittää ekologista tutkimusaineistoa.*

Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *perehtyy energiaan fysiikan keskeisenä käsitteenä*
- *tuntee eri energialajeja ja energiantuotantotapoja*
- *osaa vertailla eri energiantuotantotapoihin ja niiden ympäristövaikutuksiin liittyviä suuruusluokkia*
- *saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon kestävän energiatalouden näkökulmasta.*

Keskeiset sisällöt

Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin

Ihmisen aiheuttamat ekosysteemien muutokset ja ympäristöongelmien ratkaisukeinoja

- *ilmastonmuutoksen vaikutukset ekosysteemeihin*
- *happamoituminen*
- *rehevöityminen*
- *vierasaineiden vaikutukset ravintoketjuissa*
- *ihmisen vaikutus luonnon monimuotoisuuteen*

Kestävää tulevaisuutta kohti

- *ekosysteemipalveluiden merkitys ja ekologisesti kestävä kehitys*
- *toiminta kestävän elämäntavan edistämiseksi ja ympäristön tilaan vaikuttaminen*

Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta

Keskeiset sisällöt

- *energialajit, energian säilyminen ja muuntuminen*
- *energian tuotanto, teho, hyötysuhde ja energian siirtäminen*
- *energiantuotannon vaikutus ympäristöön ja ilmastonmuutokseen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija saa tietoja ja pääsee pohtimaan kestävän tulevaisuuden rakentamista monitieteisesti biologian ja fysiikan näkökulmista

Kuvataiteen lukiodiplomi, 2 op (KU5)

Oppiaineet

- Kuvataide
- Lukiodiplomit

Opintojakson moduulit

- Kuvataiteen lukiodiplomi, 2 op (KULD2), Valinnainen

Tavoitteet

Kuvataiteen lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan kuvataiteessa
- osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin osaamistaan tuottamalla, tulkitsemalla ja arvottamalla monipuolisesti kuvia
- osaa kertoa ja välittää lukiodiplomille asettamansa tavoitteet ja lähtökohdat
- osaa tuottaa taiteellisen ja visuaalisen kokonaisuuden, jonka sisällön tuottamisen ja esittämisen tavat tukevat toisiaan
- osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemusta
- osaa arvioida työskentelyprosessia ja teosta oman oppimisen näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

Kuvataiteen lukiodiplomi

- perustuvat lukiodiplomille asetettuihin tavoitteisiin sekä valittuun tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan
- muodostuvat teoksesta sekä työskentelyprosessia, itsearviointia sekä kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemusta kuvaavasta portfolioista.

Paikallinen lisäys

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- huolehtiminen itsestä ja muista
- omien vahvuuksien tunnistaminen ja käyttäminen sekä identiteetin rakentaminen
- sinnikkyys muutosten ja yllätysten maailmassa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä, erillisessä todistuksessa numeroarvosana

Opintojakson vapaa kuvaus

Kuvataiteen valinnainen opintojakso

Valtakunnalliset tehtävänannot julkaistaan vuosittain

Liikunnan lukiodiplomi, 2 op (LI6)

Oppiaineet

- Lukiodiplomit
- Liikunta

Opintojakson moduulit

- Liikunnan lukiodiplomi, 2 op (LILD4), Valinnainen

Tavoitteet

Liikunnan lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan liikunnassa
- pohtii monipuolisesti liikunnan merkitystä elämässään samalla kehittäen fyysistä toimintakykyään, liikunnallista erityisosaamistaan, harrastuneisuuttaan ja yhteistyökykyjään.

Keskeiset sisällöt

Liikunnan lukiodiplomi

- muodostuvat liikuntakykyisyyden, liikuntatietojen, erityisosaamisen, harrastuneisuuden ja yhteistyötaitojen sekä portfolion muodossa tehtävän itsearviointiin muodostamasta kokonaisuudesta.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Liikunnassa opitaan tiedon kriittistä tulkintaa mm. tekemällä tutkielma liikuntakulttuuriin liittyvästä ilmiöstä.

MU5 Musiikin lukiodiplomi, 2 op (MU5)

Oppiaineet

- Lukiodiplomit
- Musiikki

Opintojakson moduulit

- Musiikin lukiodiplomi, 2 op (MULD6), Valinnainen

Tavoitteet

Musiikin lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa lukioaikanaan näytön musiikillisesta erityisosaamisestaan ja erityisestä harrastuneisuudestaan musiikissa
- osoittaa musiikillista osaamistaan ja harrastuneisuuttaan valmistamalla musiikin taidollista ja tiedollista hallintaa osoittavan projektin tai kokoamalla näytesalkun lukioaikaisista musiikkiopinnoistaan ja toiminnastaan.

Keskeiset sisällöt

Musiikin lukiodiplomi

- opiskelijan musiikillinen omaelämäkerta, musiikkiprojekti tai musiikillinen näytesalkku, yhteenveto ja arvioitsijoiden lausunto
- erilaiset toteutustavat ja osa-alueet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssilla on numeroarviointi.

YH7 Median lukiodiplomi, 2 op (YH7)

Oppiaineet

- Lukiodiplomit
- Yhteiskuntaoppi

Opintojakson moduulit

- Median lukiodiplomi, 2 op (MELD5), Valinnainen

Tavoitteet

Median lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön mediaosaamisestaan ja harrastuneisuudestaan
- osoittaa hallitsevansa monipuolisia media- ja vuorovaikutustaitoja sekä median välineiden, ilmaisukeinojen ja mahdollisuuksien luovaa käyttöä
- osoittaa hallitsevansa informaation kriittisen valinnan, tulkinnan, arvioinnin ja jäsentelyn taitoa
- osaa analysoida omaa mediasuhdettaan ja tunnistaa median toimintaympäristön.

Keskeiset sisällöt

Median lukiodiplomi

- *perustuvat lukiodiplomille asetettuihin tavoitteisiin sekä valittuun tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan*
- *muodostuvat portfolion ja mediaesityksen muodostamasta kokonaisuudesta.*

Paikallinen lisäys

- Ennen kurssin suorittamista tulee olla suoritettuna neljä ennaltamäärättyä kurssia, jotka toimivat median lukiodiplomin pohjakursseina. Vääksyn yhteiskoulun lukiossa pohjakursseina toimivat YH 1-, HI 2- & ÄI 4 -moduulit.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakso tarjoaa opiskelijalle mahdollisuuden kehittää lähdekriittisiä taitoja sekä medialukutaitoa. Tekstityyliä ja kantaottavien tekstien tuottaminen valmistaa opiskelijan kiinnostusta työelämään journalismin parissa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson jälkeen opiskelija kykenee tarkastelemaan journalismissa esiintyviä ilmiöitä objektiivisesti sekä ymmärtämään moninaisuutta kulttuureissa, politiikassa ja katsomuksissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kurssista saa suoritusmerkinnän.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso mukailee Opetushallituksen Median lukiodiplomin (MELD 5) moduulia.

ÄI1/HI1 Juttujen juurilla, 4 op (ÄI1/HI1)

Oppiaineet

- Suomen kieli ja kirjallisuus
- Historia

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (ÄI1), Pakollinen
- Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op (HI1), Pakollinen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja*

- rohkautuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Ihminen, ympäristö ja historia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ja tuottaa historian tiedonalalle ominaista asiatekstiä sekä hallitsee tilastojen lukutaidon
- ymmärtää historiallisen tiedon luonteen ja osaa käyttää historiallisia lähteitä sekä arvioida niitä kriittisesti
- tuntee eurooppalaisten yhteiskuntien ja globaalin talouden järjestelmän muodostumisen keskeiset prosessit
- ymmärtää nykypäivän taloudellisiin, yhteiskunnallisiin ja väestöllisiin ilmiöihin johtaneen kehityksen sekä osaa eritellä siihen vaikuttaneita tekijöitä
- osaa analysoida väestön, talouden ja yhteiskuntarakenteiden kehitystä ja riippuvaisuutta ympäristöstä
- osaa arvioida kriittisesti teknologian ja informaation muutoksen merkitystä ihmisten elinolojen muokkaajana.

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kohderyhmän, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

Ihminen, ympäristö ja historia

Historia tieteenalana

- historian kehityslinjojen hahmottaminen ja sitominen aikaan
- historian tutkimusmenetelmät ja lähteiden käyttö

Maatalous luomassa pohjaa yhteiskuntien kehitykselle

- ihminen ympäristön muokkaajana eri aikoina
- maanviljely, työnjako ja kulttuurin synty
- väestönkasvu, yhteiskuntien ja valtioiden muodostuminen
- rahatalouden ja kaupan kehitys

Maailmankaupan synty ja vuorovaikutuksen lisääntyminen

- eurooppalaiset tutkivat ja valloittavat maailmaa
- kansainvälisen kaupan monipuolistuminen ja sen vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön

Teollistuminen muuttaa ihmisen ja luonnon suhdetta

- teollistumisen edellytykset ja vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön
- väestökehitys ja muuttoliikkeet
- jälkiteollinen yhteiskunta ja globaali talous

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Näkyä esimerkiksi kahden oppiaineen tekstilajivalintoina.

8. Liitteet

8.1. Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta

Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018

8.2. Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko

Kuvausasteikko on Suomessa laadittu sovellus asteikoista, jotka sisältyvät Euroopan neuvoston toimesta kehitettyyn Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen.

KEHITTYVÄN KIELITÄIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO

Taito-taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Viestintästrategioiden käyttö	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Tekstien tulkintataidot	Tekstien tuottamistaidot
A1.1	Opiskelija selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin tukemana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta.	Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, netti). Opiskelija osaa joskus sanoilla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella. Opiskelija osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.	Opiskelija osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuksia ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Opiskelija tuntee kirjainjärjestelmän tai hyvin rajoitettua määrän kirjoitusmerkkejä.	Opiskelija osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opetettuja vakioilmaisuja. Opiskelija ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.
Kielitaidon alkeiden hallinta					
A1.2	Opiskelija selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppanin tukemana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta, rutiininomaisesta viestintätilanteesta.	Opiskelija tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja. Opiskelija osaa pyytää toistamista tai hidastamista.	Opiskelija osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuksia ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Opiskelija tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Opiskelija pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Opiskelija ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi ja hallitsee hyvin suppean
Kehittyvä alkeiskielitaito					

					perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.
A1.3	Opiskelija selviytyy monista rutiinomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppanin	Opiskelija osallistuu viestintään, mutta tarvitsee edelleen usein apukeinoja. Opiskelija osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Opiskelija joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiinomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisia sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Opiskelija pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Opiskelija osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Opiskelija pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.
A2.1	Opiskelija pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta	Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään turvautuen harvemmin ei-kiellellisiin ilmaisuihin. Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein ja osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisia	Opiskelija selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä sekä vastata sellaisiin.	Opiskelija ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisia sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Opiskelija ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksen tuttua	Opiskelija pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Opiskelija osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita.

		omassa viestinnässään		sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Opiskelija pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.	Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
A2.2	Opiskelija selviää kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista ja pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteissa	Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin. Opiskelija käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).	Opiskelija osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Opiskelija pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja	Opiskelija pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Opiskelija osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä	Opiskelija osaa kuvata luettelomaisesti (ikäkautelleen tyypillisiä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin idiomattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin. Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
B1.1	Opiskelija pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa	Opiskelija pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin. Opiskelija osaa kiertää tai korvata	Opiskelija osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussääntönsä. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksen huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	Opiskelija ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästi ja lähes normaalitempoisesta yksikielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä. Opiskelija ymmärtää yhteiseen	Opiskelija osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää melko
	Kehittyvä peruskielitaito				
	Toimiva peruskielitaito				

		tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Opiskelija pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.		kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta	laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Opiskelija osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
B1.2	Opiskelija pystyy osallistumaan viestintään melko vaivattomasti myös joissakin vaativammissa viestintätilanteissa kuten viestittäessä ajankohtaisesta tapahtumasta.	Opiskelija pystyy olemaan aloitteellinen tuttua aihetta käsittelevässä vuorovaikutustilanteessa käyttäen sopivaa ilmausta. Opiskelija pystyy korjaamaan väärinymmärryksiä melko luontevasti ja neuvottelemaan myös melko mutkikkaiden asioiden merkityksestä.	Opiskelija osaa käyttää erilaisiin tarkoituksiin kieltä, joka ei ole liian antaessa eikä liian muodollista. Opiskelija tuntee tärkeimmät kohteliaisuussääntöimii niiden mukaisesti. Opiskelija pystyy ottamaan huomioon tärkeitä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	Opiskelija ymmärtää selväpiirteistä asiatietao sisältävää puhetta tutuista tai melko yleisistä aiheista ja selviää myös jonkin verran päätelyä vaativista teksteistä. Opiskelija ymmärtää pääkohdat ja tärkeimmät yksityiskohdat ympärillään käytävästä laajemmasta muodollisesta tai epämuodollisesta keskustelusta.	Opiskelija osaa kertoa tavallisista, konkreettisista aiheista kuvaillen, eritellen ja vertaillen. Opiskelija ilmaisee itseään suhteellisen vaivattomasti ja pystyy kirjoittamaan henkilökohtaisia ja julkisempiakin viestejä ja ilmaisemaan ajatuksiaan myös joistakin kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää kohtalaisen laajaa sanastoa ja tavallisia idiomeja sekä monenlaisia rakenteita ja mutkikkaitakin lauseita. Opiskelija hallitsee ääntämisen perussäännöt muissakin kuin
Sujuva peruskielitaito					

					harjoitelluissa ilmauksissa.
B2.1	Opiskelija pystyy viestimään sujuvasti myös joissakin itselleen uusissa viestintätilanteissa, joissa käytetään joskus käsitteellistä, mutta kuitenkin selkeää kieltä.	Opiskelija pystyy tuomaan oman kantansa esille ja toisinaan käyttämään vakiofraaseja, kuten ”Tuo erilaisten kysymys” voittaakseen itselleen aikaa. Opiskelija pystyy neuvottelemaan myös mutkikkaiden asioiden ja käsitteiden merkityksestä. Opiskelija pystyy tarkkailemaan omaa ymmärtämistään ja viestintäänsä sekä korjaamaan kieltään.	Opiskelija pyrkii ilmaisemaan ajatuksiaan asianmukaisesti ja viestintäkumpunkunnioittaen ottaen huomioon erilaisten tilanteiden asettamat vaatimukset.	Opiskelija ymmärtää asiallisesti ja kielellisesti kompleksista puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija pystyy seuraamaan laajaa puhetta ja monimutkaista argumentointia sekä ilmaisemaan kuulemastaan pääkohdat. Opiskelija ymmärtää suuren osan ympärillään käydystä keskustelusta. Opiskelija ymmärtää monenlaisia kirjoitettuja tekstejä, jotka voivat käsitellä myös abstrakteja aiheita ja joissa on tosiasioita, asenteita ja mielipiteitä.	Opiskelija osaa ilmaista kohtuullisen selkeästi ja täsmällisesti itseään monista kokemukspiiriinsä liittyvistä asioista käyttäen monipuolisia rakenteita ja laajahkoa sanastoa, johon sisältyy myös idiomaattisia ja käsitteellisiä ilmauksia. Opiskelija pystyy osallistumaan myös melko muodollisiin keskusteluihin ja hallitsee kohtalaisen laajan sanaston ja vaativiakin lauserakenteita. Ääntäminen on selkeää, sanojen pääpaino oikealla tavulla ja puhe sisältää joitakin kohdekielelle tyypillisiä intonaatiomalleja.
B2.2	Opiskelija pystyy käyttämään kieltä monenlaisissa myös itselleen uusissa viestintätilanteissa, joissa tarvitaan	Opiskelija pyrkii antamaan palautetta, esittämään täydentäviä näkökohtia tai ehdotuksia. Opiskelija pystyy	Opiskelija pystyy ilmaisemaan ajatuksiaan luontevasti, selkeästi ja kohteliaasti sekä muodollisessa että	Opiskelija ymmärtää elävää tai tallennettua selkeästi ja jäsennettyä yleiskielistä puhetta kaikenlaisissa tilanteissa ja	Opiskelija osaa ilmaista itseään varmasti, selkeästi ja kohteliaasti. Hän hallitsee laajasti kielelliset keinot ilmaista

	monipuolista kieltä.	edistämään viestinnän sujumista sekä tarvittaessa käyttämään kiertoilmaisuja ja pystyy neuvottelemaan myös mutkikkaiden asioiden ja käsitteiden merkityksestä. Opiskelija osaa käyttää ymmärtämistä tukevia strategioita, kuten pääkohtien poimimista ja esimerkiksi tekemään muistiinpanoja kuulemastaan.	epämuodollisessa tilanteessa ja valitsemaan kielenkäyttötavan tilanteiden ja niihin osallistuvien henkilöiden mukaan.	ymmärtää jonkin verran myös vieraita kielimuotoja. Opiskelija pystyy lukemaan eri tarkoituksiin laadittuja kompleksisia tekstejä ja tiivistämään niiden pääkohdat. Hän pystyy tunnistamaan asenteita ja arvioimaan kriittisesti kuulemaansa ja/tai lukemaansa.	konkreetteja ja käsitteellisiä sekä tuttuja ja tuntemattomia aiheita. Opiskelija osaa viestiä spontaanisti ja kirjoittaa selkeän ja jäsenyneen tekstin. Ääntäminen on hyvin selkeää, sanojen pääpaino on oikealla tavulla ja puhe sisältää joitakin kohdekielelle tyypillisiä intonaatiomalleja.
C1.1	Opiskelija pystyy vuorovaikutukseen monipuolisesti, sujuvasti ja täsmällisesti kaikenlaisissa viestintätilanteissa.	Opiskelija ottaa ilmeisesti vastuuta viestinnän etenemisestä. Opiskelija osaa muotoilla uudelleen, mitä haluaa ilmaista sekä pystyy perääntymään, kun kohtaa vaikeuksia, ja käyttää taitavasti kieleen tai kontekstiin liittyviä vihjeitä tehdessään johtopäätöksiä tai ennakkoidessaan tulevaa.	Opiskelija pystyy käyttämään kieltä joustavasti ja tehokkaasti sosiaalisiin tarkoituksiin sekä ilmaisemaan tunteita, epäsuoria viittauksia, esim. ironiaa ja leikkimielisyyttä.	Opiskelija ymmärtää yksityiskohtaisesti myös pitempiä esityksiä tutuista ja yleisistä aiheista, vaikka puhe ei olisikaan selkeästi jäsenneiltyä ja sisältäisi idiomaattisia ilmauksia tai rekisterin vaihdoksia. Opiskelija ymmärtää yksityiskohtaisesti monipuolisia käsitteellisiä kirjoitettuja tekstejä ja pystyy yhdistämään tietoa monimutkaisista teksteistä.	Opiskelija osaa ilmaista itseään sujuvasti, täsmällisesti ja jäsenyneesti monenlaisista aiheista tai pitämään pitkähköä, valmistellun esityksen. Opiskelija pystyy kirjoittamaan hyvin jäsenyneitä tekstejä monimutkaisista aiheista varmalla, persoonallisella tyyllillä. Opiskelijan kielellinen ilmaisuväarsasto on hyvin laaja. Ääntäminen on luontevaa ja vaivatonta.

					kuunnella. Puherytmi ja intonaatio ovat kohdekielelle tyypilliset.
--	--	--	--	--	--

8.3. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

7.11. OPH-2264-2019

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää saamen kielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 3 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

	Pääjohtaja	Olli-Pekka Heinonen
	Opetusneuvos	Petri Lehikoinen

8.3.1. Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2264-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamen kielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Saamen kielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Saamen kielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia

kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä koulu yhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa saamen kielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden saamen kielen erityispiirteet. Saamen kielen opetussuunnitelmat voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Saamen kielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus saamen kieltä kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen saamen kielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan saamen kielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Hän kehittää taitoaan hyödyntää saamenkielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurialueensa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituseriä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstien tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietoa saamen kielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- tutustuu saamen kielten kokonaisuuteen ja ymmärtää oman asemansa saamen kielen säilyttäjänä.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan niistä yksi arvosana.

Opinnot

SÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia saamenkielisiä tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilaisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

SÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää saamen kielten kokonaisuuden maailman kielten joukossa sekä kulttuurikontaktien vaikutuksen.

Keskeiset sisällöt

- saamen kieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsitys

SÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

SÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee saamenkielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita saamelaisten tuottamaa tai saamelaisista kertovaa kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan saamelaisten historiaa sekä aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa, myyttiset kertomukset, joiku ja lauluperinne
- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

SÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia saamenkielisiä tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta, myös saamelaisuuden näkökulmasta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielien näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

SÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää saamenkielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita saamenkielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuolto
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

SÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Keskeiset sisällöt

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- saamenkielisen vuorovaikutuksen erityispiirteet
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

SÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää saamenkielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- osaa analysoida kotimaista ja ulkomaista saamelaisien tuottamaa tai saamelaisista kertovaa kirjallisuutta ja muuta taidetta osana kulttuurikontekstia.

Keskeiset sisällöt

- saamenkielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- saamenkielinen, saamelaisien tuottama ja saamelaisista kertova kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

8.4. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

7.11. OPH-2265-2019

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää romanikielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 4 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

	Pääjohtaja	Olli-Pekka Heinonen
	Opetusneuvos	Petri Lehikoinen

8.4.1. Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2265-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Romanikielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Romanikielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Romanikielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kielyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kielyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa romanikielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden

romanikielen erityispiirteet. Romanikielen opetussuunnitelmat voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Romanikielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaiseeseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus romanikieltä kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen romanikielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan romanikielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Opiskelija kehittää taitoaan hyödyntää romanikielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurinsa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittämiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksiperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja

- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen, standardisoidun romanikielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan Suomen romanikielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- tutustuu eri puolilla maailmaa puhuttaviin romanikielen murteisiin ja ymmärtää oman asemansa Suomen romanikielen säilyttäjänä.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämässä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan niistä yksi arvosana.

Opinnot

RÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia romanikielisiä tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

RÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää romanikielen kokonaisuuden maailman kielten joukossa sekä kulttuurikontaktien vaikutuksen.

Keskeiset sisällöt

- romanikieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsitys

RÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

RÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee romanikielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja

- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita romanien tuottamaa tai romaneista kertovaa kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan romanien historiaa sekä aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa, myyttiset kertomukset, laululyriikka
- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

RÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia romanikielisiä tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta, myös romanikulttuurin näkökulmasta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielien näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

RÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää romanikielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita romanikielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuolto
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

RÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan ja kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Keskeiset sisällöt

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- romanikielisen vuorovaikutuksen erityispiirteet
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

RÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää romanikielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- osaa analysoida kotimaista ja ulkomaista romanien tuottamaa tai romaneista kertovaa kirjallisuutta ja muuta taidetta osana kulttuurikontekstia.

Keskeiset sisällöt

- romanikielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- romanikielinen, romanien tuottama ja romaneista kertova kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

8.5. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

7.11.2019 OPH-2266-2019

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää opiskelijan oman äidinkielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 5 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

	Pääjohtaja	Olli-Pekka Heinonen
	Opetusneuvos	Petri Lehikoinen

8.5.1. Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2266-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Opiskelijan oman äidinkielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Opiskelijan oman äidinkielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä koulu yhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tämä ohje on laadittu kaikille niille kielille, joita opetetaan opiskelijan omana äidinkielenä. Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa opiskelijan oman äidinkielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden opetetavan kielen erityispiirteet, muun muassa kirjoitusjärjestelmä. Opetussuunnitelma voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Opiskelijan oman äidinkielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus omaa äidinkieltään kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen omaa äidinkielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan oman äidinkielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Hän kehittää taitoaan hyödyntää omakielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurialueensa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituseriä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan oman äidinkielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltäviä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan niistä yksi arvosana.

Opinnot

OÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus

- kielen- ja tekstinhuoltoa

OÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään omasta äidinkielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina.

Keskeiset sisällöt

- äidinkieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsitelmä

OÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

OÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee omakielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita monimuotoista kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan omaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa

- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

OÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielten näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

OÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää omakielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita omakielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuolto
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

OÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan ja kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Keskeiset sisällöt

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

OÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää omakielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa.

Keskeiset sisällöt

- omakielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.